

Straitéis Bainistíochta Coillearnaí Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

NPWS

An tSeirbhís Páirceanna
Náisiúnta agus Fiadhúlra
National Parks and Wildlife
Service

An Roinn Tithíochta,
Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta
Department of Housing,
Local Government and Heritage

Sliocht: O'Neill, F.H., Barron, S.J., Daly, O.H. & Purser, P. (2024) Straitéis Bainistíochta Coillearnaí Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta, Éire.

Fionnuala O'Neill¹, Simon Barron¹, Orla Daly¹ & Paddy Purser²

¹ BEC Consultants Teo., 65 An Tobar Naofa, Dún Droma, Baile Átha Cliath 14, D14 P5W0

² PTR Teo., 36 Cearnóg Mhic Liam, Baile Átha Cliath 2

Creidiúintí grianghraf Sean O'Gaoithín, Clare Bromley agus Alarnagh Barrett McGinley

Clár Ábhair

Nótaí Buíochais.....	i
Achoimre fheidhmeach	ii
Fís do choillearnacha Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha	iv
Cuid I: Beartais agus Gníomhartha.....	1
Plean oibre do Chéim I (2020 -2030)	4
Plean oibre do Chéim 2 (2030-2050)	8
Plean oibre do Chéim 3 (2050-2120)	11
Cuid II: Comhthéacs do Straitéis Bainistíochta Coillearnáí nua	13
Caibidil 1 Réamhrá	14
1.1 Comhthéacs an láithreáin.....	14
1.2 An bhail reatha atá ar choillearnach Ghleann Bheatha (2022) agus an gá atá le straitéis bainistíochta coillearnáí.....	15
1.3 An fócas ar Straitéis Bainistíochta Coillearnáí Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha	16
1.4 Na príomhfhadhbanna nach mór aghaidh a thabhairt orthu	16
Caibidil 2 Athbhreithniú ar shonraí agus ar fhaisnéis atá ann cheana	18
Caibidil 3 Mapáil agus tiomsú sonraí.....	22
3.1 Réamhrá	22
3.2 Coillearnach atá ar marthain a mhapáil	22
3.2.1 Modheolaíocht do mhapáil deascbhunaithe ar choillearnach atá ar marthain	22
3.2.2 Nuashonruithe mapála tar éis obair allamuigh ar an talamh.....	23
3.2.3 Torthaí ó mhapáil coillearnach atá ar marthain.....	23
3.3 Coillearnach stairiúil a mhapáil	28
3.3.1 Modheolaíocht chun coillearnach stairiúil a mhapáil	28
3.3.2 Torthaí ó mhapáil coillearnach stairiúil.....	28
3.4 Tuilleadh taighde deascbhunaithe ar sheaniarsmaí coillearnáí	32
3.4.1 Cáipéisí agus léarscáileanna stairiúla	32
3.4.2 Taighde ar logainmneacha.....	32
3.4.3 Achoimre ar sheaniarsmaí coillearnáí	33
Caibidil 4 Bainistíocht ar speicis ionracha.....	35
4.1 Réamhrá	35
4.2 Anailís LLDB ar an bPlean um Bainistiú Speiceas Ionrach.....	39
4.3 Suirbhé ar speicis ionracha allamuigh.....	41
4.4 Moltaí maidir le Bainistíocht Speiceas Ionrach.....	42
4.5 Achoimre ar speicis ionracha	44
Caibidil 5 Bainistíocht fianna	47

5.1	Stair ar bhainistíocht fianna i nGleann Bheatha	47
5.2	An gá atá le rialú fianna.....	47
5.3	Pointí le tabhairt san áireamh maidir le fálú fianna.....	48
5.4	Straitéis bainistíochta fianna	48
Caibidil 6	Caomhnú agus athghiniúint coillearnach	51
6.1	Spríoc-chineál coillearnaí.....	51
6.2	Bainistíocht athghiniúna coillearnaí agus crann	51
6.3	Coillearnach dhúchasach atá ann cheana a chaomhnú.....	54
6.4	Plandú saibhrithe	55
6.5	Bainistiú ar sheastáin foraoise atá ann cheana i gcarrchlós /an taobh thuaidh den loch.....	55
6.6	Bainisteoir Coillearnaí do Ghleann Bheatha a cheapadh	57
Caibidil 7	Tiontú agus bunú coillearnaí	59
7.1	Pointí le tabhairt san áireamh.....	59
7.2	Coillearnach stairiúil: Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnaí (LFBCanna)	60
7.3	Tuilleadh taighde ar Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnaí	62
Caibidil 8	Seastáin dearcán go crann, plandlainne agus síolta	63
8.1	Ábhar plandaithe agus caomhnú géiniteach	63
8.2	Saincheisteanna atá le tabhairt san áireamh agus plandlann crann á bunú	63
8.3	Príomhfheidhmeanna do phlandlann nua i nGleann Bheatha.....	64
Caibidil 9	Monatóireacht.....	66
9.1	An gá atá le monatóireacht.....	66
9.2	Monatóireacht riachtanach mar chuid den Straitéis seo	66
9.3	Pointí le tabhairt san áireamh maidir le monatóireacht bunaithe ar cheapach.....	67
Caibidil 10	Criosú ar bhonn spásúlachta.....	70
Caibidil 11	Tionscnaimh Tacaíochta Straitéiseacha.....	71
11.1	Oideachas / Cumarsáid	71
11.2	Grinnstaidéir mhionsonraithe	72
11.3	Bealaí Maoinithe Ionchasacha.....	72
11.4	Tionscadail chomhthreomhara.....	73
11.4.1	Loch Gartáin.....	73
11.4.2	Coillearnach bhuaircíneach ar phortach faoi úinéireacht Choillte	73
11.4.3	Comhoibriú féideartha eile.....	74
Caibidil 12	Ábhair le tabhairt san áireamh amach anseo laistigh de shaolré na Straitéise	75
Caibidil 13	Tagairtí.....	76
Aguisín 1	Achoimre ar an suíomh do Phortach Chlochar na nGabhar agus LCS Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha.....	79

Aguisín 2	Achoimre ar an suíomh agus leasanna cáilitheacha do LfCS Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain	82
Aguisín 3	Cuspóirí Caomhantais do LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (002047) (giorraithe).....	83
Aguisín 4	Cuspóirí Caomhnaithe do LfCS Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain (004039)	95
Aguisín 5	Torthaí monatóireachta agus measúnaithe Airteagal 17 do Mhaol na nGabhar, Gleann Bheatha	96
A5.2.1	Measúnú limistéir.....	96
A5.2.2	Measúnú struchtúir & feidhmeanna.....	96
A5.2.3	Measúnú ar ionchais sa todhchaí.....	99
A5.2.4	Measúnú foriomlán ar bhail.....	99
Aguisín 6	Dréachtsonraíocht don fhál A-fhráma	100
Aguisín 7	Taifid stairiúla chun tacú le hársaíocht na coillearnaí	105
Aguisín 8	Leabhar Oibre Excel ar Threoracha	109
Aguisín 9	Grianghraif bhreise.....	110

Nótaí Buíochais

Buíochas le foireann an aonaid réigiúnaigh agus eolaíochta SPNF as a dtreoir, as a dtacaíocht agus as a n-aiseolas le linn an iliomad díospóireachtaí agus dréachtaí a rinneadh agus an straitéis seo á hullmhú.

Buíochas ar leith le Jenni Roche, Éiceolaí Coillearnáí ag SPNF agus le Emmett Johnston, Éiceolaí Rannach ag Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha chomh maith le Clare Bromley, Sue Callaghan, Séamus Hassett, James Hegarty, Fidelma Maher, Lee McDaid, Eibhín McGeever, James McGinley, Ger O'Donnell, Seán Ó Gaoithín, Andrew Speer agus Martin Toye.

Ba mhaith linn aitheantas a thabhairt freisin don ionchur luachmhar a rinne na páirtithe leasmhara seachtracha a ndeachthas i gcomhairle leo as aiseolas a thabhairt ar an tuarascáil ag céim níos déanaí.

Achoimre fheidhmeach

Leagtar amach sa cháipéis seo Straitéis Bainistíochta Coillearnaí do Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Is é fócas na Straitéise ná an ghnáthóg choillearnaí laistigh den Pháirc, coillearnach dhúchasach go sonrach agus, mar fhothacar de sin, Seancoillearnach Darach Iarscrlbhinn I [Gnáthóg AE 91A0]. Is é príomhspríoc na Straitéise ná gníomhartha a aithint a thabharfaidh aghaidh ar na saincheistanna a chuireann le drochbhail éiceolaíoch na gcoillearnach seo a bhfuil tábhachtach ar bhonn idirnáisiúnta agus creat a chur ar fáil ar féidir na gníomhartha seo a chur i bhfeidhm ina leith chun luach éiceolaíoch agus caomhnaithe na gcoillearnach a fheabhsú.

Leagtar amach sa chéad chuid den cháipéis seo an Fhís do na coillearnacha i bPáirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Tugtar breac-chuntas ansin ar na seacht mbeartas a thacaíonn leis an Straitéis, mar aon leis na gníomhartha a thacaíonn lena gcur i bhfeidhm. Cuirtear plean oibre i láthair do gach ceann de thrí chéim na Straitéise, as seo go dtí an bhliain 2120.

Leagtar amach sa dara cuid den cháipéis seo an comhthéacs inar ullmhaíodh an Straitéis. I gCaibidil 1 tugtar breac-chuntas ar an mbail atá ar na coillearnacha sa Pháirc faoi láthair, agus an fáth a bhfuil gá le Straitéis Bainistíochta Coillearnaí.

Déanann Caibidil 2 athbhreithniú ar na sonraí gnáthóige agus plandaí go léir atá ar fáil a bhaineann le Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha.

I gCaibidil 3 tugtar breac-chuntas ar an modheolaíocht a úsáideadh chun aghaidh a thabhairt ar bhearnaí sonraí a bhaineann leis an limistéar coillearnaí i nGleann Bheatha, idir choillearnach atá ar marthain agus choillearnach stairiúil (i.e., coillearnach a bhíodh ann ach atá imithe anois). Thacaigh obair allamuigh a rinneadh in 2021 le mapáil deascbhunaithe, agus ríomhadh réimsí cothrom le dáta. Seasann fairsinge reatha na coillearnaí laistigh de Ghleann Bheatha ina iomláine (lena n-áirítear plandálacha agus blúirí coillearnaí) ag thart ar 212.4 heicteár, agus is í coillearnach leathanduilleach an cineál clampa ceannasach. Tugann tacar sonraí na léarscáile stairiúla le fios go raibh 227.0 heicteár den Pháirc coillteach thart ar 1830; ach, ní raibh na limistéir sin ar fad coillteach ag an am céanna. Agus comparáid á déanamh idir na limistéir choillteacha atá sa Pháirc faoi láthair agus na limistéir a bhíodh faoi chrainn go stairiúil, tá 117.7 heicteár de thalún a léirítear mar choillearnach ar cheann amháin de na léarscáileanna stairiúla sé orlach, ar a laghad, nach bhfuil coillteach faoi láthair. Is féidir na láithreacha seo a mheas mar Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnaí (LFBCanna). Tugann an chaibidil seo breac-chuntas freisin ar thaighde deascbhunaithe a sholáthraíonn fianaise láidir chun Coill Mhaol na nGabhar sa Pháirc a uasghrádú ó Choillearnach Ársa Fhéideartha (CÁF) go Coillearnach Ársaíochta (CÁ).

Scrúdaíonn Caibidil 4 saincheist na speiceas ionrach plandaí i bPáirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Is iad an dá phríomhspeiceas fhadhbacha ná Róslabhra (*Rhododendron ponticum*) agus Fraoch Deilgneach (*Gaultheria mucronata*, ar a dtugtaí *Pernettya mucronata*), ach tá cinn eile le fáil freisin. Déantar anailís LLDB ar an bPlean Bainistíochta Speiceas Ionrach is déanaí, agus baintear úsáid as torthaí chun moltaí bainistíochta a dhéanamh maidir le speicis ionracha a thabhairt faoi smacht sa Pháirc. Tugtar breac-chuntas freisin ar roinnt beart tacaíochta, lena n-áirítear foireann Bainistíochta Speiceas Ionrach a bhunú.

Pléann Caibidil 5 le ceist na dtionchar fianna, ró-innilt den chuid is mó, sa Pháirc. Tá stair fhada bainistíochta fianna ag Gleann Bheatha, ó lár an 19ú haois. Mar gheall ar easpa creachadóirí nádúrtha tá tionchar suntasach ar éiceachóras na coillearnaí a chuireann leanúnachas coillearnaí i mbaol, e.g., trí laghdú a dhéanamh ar chomhréir na síológa athghiniúna a bhaineann lánaibíocht amach. Pléitear bainistíocht fianna maidir le fálú agus ciondíothú, agus moltar bearta tacaíochta eile. Is é an rud is tábhachtaí ina measc seo ná gur cheart straitéis chuimsitheach bainistíochta fianna a fhorbairt, agus foireann bainistíochta fianna a bhunú laistigh den Pháirc.

Baineann Caibidilí 6 agus 7 le bunú agus leathnú coillearnaí. Díríonn Caibidil 6 ar bhealaí chun tacú le coillearnach atá ann cheana féin, mar shampla, trí athghiniúint reatha a chosaint ó bhrabhsáil fianna, feabhas a chur ar struchtúr na coillearnaí atá ann cheana trí theicnící foraoiseolaíochta cuí, stoic adhmaid mhairbh a chothabháil, agus plandáil saibhrithe i gcás easpa foinsí síl

leordhóthanacha, nó ainmhithe a scaipeann síol, a bheith sa cheantar. Tá Caibidil 7 dírithe ar shaincheisteanna a bhaineann le limistéir neamhchoillteacha a thiontú go coillearnach darach agus beithe dúchasaí. I measc na mbreithnithe tá ceadúnú, Measúnuithe Cuí a choimisiúnú i gcás ina bhféadfaí difear a dhéanamh do leasanna cáilitheacha eile an LCS, agus a chinneadh i gcás inar fearr limistéir nua coillearnaí a bhunú, bunaithe ar thosca amhail cineál ithreach. Déantar moladh go ndéanfaí léarscáil iomlán gnáthóige de LCS Phortach Chlochiar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (002047) a choimisiúnú chun tacú le cinnteoireacht maidir le cruthú coillearnaí.

I gCaibidil 8 féachtar ar an ngá atá le plandlann intí chun an t-ábhar plandaithe a theastaíonn chun seirbhís a thabhairt don Straitéis a fhoinsiú agus a fhás. Feictear go bhfuil an tábhacht a bhaineann le crainn atá ceadúnaithe i gceart agus a fhaightear go háitiúil ó laistigh den Pháirc agus ó réigiún an iarthuaiscirt ríthábhachtach chun cuidiú le haidhmeanna na Straitéise a sheachadadh. Is bealach é freisin chun éagsúlacht ghéiniteach a chaomhnú.

I gCaibidil 9 leagtar amach an tábhacht a bhaineann le clár cuimsitheach monatóireachta chun aidhmeanna na Straitéise a bhaint amach. Déantar cur síos ar na pointí ar cheart machnamh a dhéanamh orthu agus a leithéid de chlár á chur ar bun, agus leagtar béim ar an tábhacht a bhaineann le comhordú agus cumarsáid mhaith trí shnáitheanna bainistíochta éagsúla na Páirce.

Déanann Caibidil 10 cur síos ar an gcaoi ar forbraíodh criosú spásúil tosaigh don Straitéis trí Chóras Faisnéise Geografaí (CFG) a úsáid. Tríd an bpróiseas seo, sainithnítear agus criosaítear gach ceann de na bloic coillearnaí atá ar marthain agus na Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnaí a raibh tasc ar leith ag baint leo faoin straitéis. De réir mar a dhéantar athbhreithniú ar an bplean bainistíochta speiceas ionrach beidh na deighleoga a fhorbrófar ina leith mar bhunús leis an straitéis spásúlachta. Nuair a chuirtear oibreacha i gcrích laistigh de bhloc coillearnaí, nó nuair a bhíonn obair shuirbhéireachta bhreise ar fáil do shuíomh, is féidir iad seo a thairfeadh agus a chur isteach sa CFG sa chaoi is go bhfanann sé cothrom le dáta.

I gCaibidil 11 leagtar amach tionscnaimh éagsúla a thacóidh leis na gníomhartha a mholtar sa cháipéis Straitéise seo. Ina measc siúd tá ról leathnaithe san oideachas agus sa chumarsáid chun páirt níos iomláine a thabhairt do pháirtithe leasmhara áitiúla i mbainistiú coillearnaí agus chun cur le tuiscint ar an bPáirc agus ar na gnáthóga inti. Meastar go bhfuil sé tábhachtach freisin líon agus cineálacha grinnstaidéir a dhéantar sa Pháirc a mhéadú, rud a chuirfidh le tuiscint níos fearr ar éiceolaíocht na Páirce. Cuirtear bealaí breise i láthair chun iniúchadh a dhéanamh maidir leis na tionscnaimh bhreise seo a mhaoiniú. Tugtar breac-cuntas ar roinnt tionscadal eile a d'fhéadfaí a dhéanamh lasmuigh den Pháirc, ach gar di, mar go mbeidh tionchar tairbheach acu seo ar ghnáthóga agus ar speicis na Páirce féin freisin.

Chomh maith leis sin, tá leabhar oibre Excel in éineacht leis an Straitéis, mar chomhad ar leith, a cuireadh ar bun mar uirlis bhainistíochta chun cabhrú le gnéithe éagsúla na Straitéise a phleanáil. Cuimsíonn sé meastacháin ar chostais, bunaithe ar roinnt toimhdí is féidir a choigeartú de réir mar is gá, agus leagann sé amach treoracha bainistíochta do limistéir móra (>1 heicteár) coillearnaí atá ar marthain agus roinnt limistéar de ghnáthóg neamhchoillteach atá oiriúnach d'fhoraoisíú.

Fís do choillearnacha Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Céim I (2020-2030): Fís ghearrthéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2030 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis choillearnacha nádúrtha, próisis ar chuir ró-innilt agus speicis phlandaí ionracha isteach orthu go dtí seo, ag teacht chun solais arís, go háirithe próiseas na hathghiniúna crann dúchasach thar chéim forbartha na sólóige. Áireofar leis seo crainn dhúchasacha a athghiniúint go nádúrtha ar leibhéal tírdhreacha, ach go háirithe sa phríomhghleann, lasmuigh de na limistéir choillearnaí atá ann cheana féin. Tosóidh sé seo ag tabhairt aghaidh ar na cuspóirí caomhnaithe don LCS a bhaineann le méid na ngnáthóg, lena n-áirítear limistéar Sean choillearnach darach Iarscríbhinn I [91A0] a chothabháil/a mhéadú agus ilroinnt a laghdú, agus struchtúr coillearnaí a fheabhsú, soláthar crann ar chéim níos óige (síológa, crainn óga agus cuaill) a fhorbairt laistigh den choillearnach. D'fhéadfadh go mbeadh gá le roinnt crann dúchasach a chur go straitéiseach sa chéim luath seo, mar sin beidh plandann crann dúchasach bunaithe laistigh de Ghleann Bheatha le hábhar plandála ó fhoinsí áitiúla is féidir a iomadú ar an láthair agus a chur de réir mar is gá.

Cé nach mbeidh bail chaomhnaithe fhabhrach bainte amach ag an tseanchoillearnach darach in Iarscríbhinn I go fóill, faoi 2030 bheifí ag súil go mbeidh treochtaí dearfacha ann ó thaobh achair agus struchtúir agus feidhmeanna de, agus go measúnófar na hionchais a bheidh ann amach anseo maidir le Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I i nGleann Bheatha mar Neamhfhabhrach-Leordhóthanach (seachas an measúnú reatha ar Dhroch-Neamhfhabhrach). Beidh éifeachtaí an athraithe aeráide fós ann, mar a léirítear le feini méin amhail déine stoirme méadaithe agus triomaigh samhraidh, ach táthar ag súil go gcuirfidh feabhsuithe ar struchtúr, sláinte agus éagsúlacht na coillearnaí le hathléimneacht níos mó ina leith seo.

Céim II (2030-2050): Fís mheántéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2050 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis choillearnacha nádúrtha ag leanúint ar aghaidh agus ina bhfuil feabhas le feiceáil ar struchtúr foriomlán na gcoillte, mar is léir ó chlúdach agus éagsúlacht fheabhsaithe brífite agus sraitheanna páirce, ciseal tor atá i mbun forbartha, cohórt de chrainn óga nua, agus beagán nó gan aon speiceas plandaí ionracha. Déanfar fánaí fochtaracha an phríomhghleanna a phobalú le mósáic de choillearnach dhúchasach cheannródaíoch atá comhdhéanta go príomha de bheitheanna, ach lena n-áirítear speicis eile amhail dair ghaelach, cuileann, caorthann, coll, péine Albanach, iúr, crann creathach agus saileach. Cabhróidh siad seo le bloic éagsúla coillearnaí a nascadh agus le hilroinnt a laghdú.

Ba cheart go mbeadh an tseanchoillearnach darach go léir i nGleann Bheatha atá in Iarscríbhinn I i riocht fabhrach caomhnaithe anois, nó an-ghar dó, agus beidh na treochtaí maidir le limistéar, struchtúr agus feidhmeanna, agus ionchais amach anseo go léir dearfach. Ba cheart go mbeadh dlús na sraitheanna toir agus sraith mheánach den choillearnach ag cabhrú le crainn níos airde a chosaint ó éifeachtaí níos déine gaotha láidre, agus ba cheart go gcabhródh mataí brífite dea-fhorbartha ar an talamh agus ar chrainn freisin le plandaí agus inveirteabraigh a chosaint i gcás triomaigh. Mar thoradh ar shraith níos leithne speiceas, úsáidtear agus rothaítear cothaithigh ar bhealach níos éifeachtúla, os cionn talaimh agus thíos faoi, rud a chuireann réimse níos leithne acmhainní ar fáil le go mbeidh speicis in ann leas a bhaint astu, agus ba cheart, dá réir sin, go mbeadh plandaí níos sláintiúla ann a bheadh in ann seasamh níos fearr in aghaidh galar agus brúnna eile.

Céim III (2050-2120): Fís fhadtéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2120 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis nádúrtha ag tarlú gan idirghabháil dhaonna iomarcach, e.g. tá próisis nádúrtha suaithe (titim crann) agus athghiniúint (earcaíocht síológ) ag tarlú i bpróisis chothromaíochta, timthriallach cothaitheach (amhail dianscaoileadh adhmaid mhairbh agus splíonach ag inveirteabraigh, fungais agus baictéir) ag feidhmiú go maith, agus na fadhbanna a bhaineann le ró-innilt agus speicis plandaí ionracha á gcoimeád faoi smacht ag idirghabháil dhaonna marthanach ach neamhdhian.

Tá struchtúr dea-fhorbartha ag na coillearnacha anois, ó thaobh aoise (crainn óga agus aosta atá i láthair) agus cisealú fisiceach (ciseal caonach inbhraite, ciseal páirce, ciseal toir, sraith mheánach agus ceannbhrat) de, le speicis tipiciúla i ngach ciseal agus méid sláintiúil d'adhmaid seasamh agus tite á chothabháil le hidirghabháil íosta daonna. Tá bloic aonair coillearnaí roimhe seo comhcheangailte le conairí leanúnacha de ghnáthóg choillte, le sreabhadh níos fearr speiceas agus ábhar géiniteach tríd an tírdhreach coillteach.

Ba cheart go mbeadh bail fhabhrach chaomhnaithe ar sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I anois, agus na treochtaí maidir le limistéar, struchtúr agus feidhmeanna agus ionchais amach anseo dearfach ar fad. Ba cheart go mbeadh ar a laghad cuid de na coillearnacha a bunaíodh i gCéim I aibí go leor anois lena n-aicmiú mar Sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I; agus ba cheart go mbeidís i riocht caomhantais fabhrach nó ag druidim leis, agus speicis thipiciúla bunaithe go nádúrtha i gciseal caonach, ciseal páirce agus sraitheanna uachtaracha na coillearnaí ó na coillearnacha dúchasacha máguaird, agus méideanna leordhóthanacha d'adhmaid marbh á gcothabháil trí phróisis nádúrtha. Faoin am seo ba cheart go mbeadh an choillearnach athléimneach go leor chun príomhéifeachtaí an athraithe aeráide a sheasamh, le struchtúr ilchisealach aige agus éiceachóras ilchruinne speiceas atá níos frithsheasmhaí i gcoinne galar agus speicis ionracha, le lán-cheannbhrat agus císil mhaith mheánacha agus toir a chabhraíonn le taise a choinneáil agus cosaint a sholáthar i gcoinne na gaoithe.

Cuid I: Beartais agus Gníomhartha

Tá seacht mbeartas mar bhonn ag an Straitéis Bainistíochta Coillearnáí seo.

- Beartas 1** Laghdaítear agus coimeádtar dlús plandaí ionracha ag leibhéal nach gcuireann plandaí ionracha isteach ar ghnáthphróisis éiceolaíochta coillearnáí.
- Beartas 2** Laghdaítear agus coimeádtar dlús fianna ag leibhéal ag a bhfuil gníomhaíocht fianna agus innilt comhoiriúnach le gnáthphróisis agus gnáthfheidhmeanna coillearnáí.
- Beartas 3** Úsáidtear bainistíocht íogair coillearnáí chun tacú le próisis nádúrtha coillearnáí ionas nach dtiocfaidh próisis eile ina n-áit.
- Beartas 4** Úsáidtear ábhar de bhunús áitiúil do gach plandáil laistigh den Pháirc, arna sholáthar ag plandlann intí a iomadaíonn ar stoc a thagann go príomha ó Ghleann Bheatha agus iarthuaisceart na hÉireann. Déantar eisceacht maidir le géinitíopaí neamhchoitianta ar mhaithe le caomhnú *ex situ*, amhail péine Albanach dúchasach as Co. an Chláir.
- Beartas 5** Coinníonn foireann bainistíochta Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, chomh fada agus is féidir, timthriall éiceolaíochta dúnta laistigh den Pháirc. Ciallaíonn sé sin ábhair nádúrtha a choinneáil laistigh de chórais éiceolaíochta nádúrtha na Páirce, lena n-áirítear conablaigh ainmhithe, adhmaid marbh agus adhmaid leagtha, le haghaidh lobhadh *in situ* agus athchúrsáil cothaitheach.
- Beartas 6** Aithníonn foireann bainistíochta Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha tábhacht na Páirce mar fhócas d'oideachas agus taighde ar gach gné d'éiceolaíocht choillearnáí, agus leanann siad orthu ag tacú le tionscnaimh oideachais agus taighde maidir le héiceolaíocht choillearnáí, go háirithe sa chás go gcuireann siad le beartais 1 go 5 thuas.
- Beartas 7** Aithnítear agus luacháiltear an áit speisialta atá i seilbh Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha i gcroí an phobail áitiúil agus ar fud an iarthuaiscirt. Tá polasaí oscailteachta idir foireann bainistíochta Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha agus an pobal a bhíonn sa Pháirc ar bhonn rialta. Leanfaidh an fhoireann bainistíochta de gach iarracht a dhéanamh páirtithe leasmhara áitiúla a choinneáil ar an eolas faoi ghnéithe tábhachtacha den bhainistíocht coillearnáí atá ar siúl i nGleann Bheatha, lena n-áirítear an réasúnaíocht, an toradh inmhianaithe agus fad na n-oibreacha.

Tacaíonn roinnt gníomhartha le gach ceann de na beartais.

Gníomhartha trasghearrtha a thacaíonn le gach beartais:

1. Foireann bhreise a cheapadh, mar seo a leanas:
 - Foireann bainistíochta coillearnaí, le 1 x ball foirne lánaimseartha tiomnaithe do chur i bhfeidhm na Straitéise Bainistíochta Coillearnaí foriomlán agus a moltaí go léir, chomh maith le foireann tacaíochta de 2 x ball foirne ghairmiúla nó Coibhéisí Lánaimseartha (CLAnna) a d'fhéadfadh a áireamh meascán de líon níos mó ball foirne a mbeadh dualgais eile orthu. Ba cheart go mbeadh saineolas CFG ag duine amháin ar a laghad den fhoireann bainistíochta coillearnaí;
 - Foireann bainistíochta speiceas ionrach, le 4 x ball foirne ghairmiúla lánaimseartha nó CLAnna ar a laghad a d'fhéadfadh a áireamh meascán de líon níos mó ball foirne a mbeadh dualgais eile orthu;
 - Foireann bainistíochta fianna, le 4 x ball foirne ghairmiúla lánaimseartha nó CLAnna ar a laghad
 - Foireann plandlainne, le 1 x ball foirne gairmiúil lánaimseartha chun sainchúram leathnaithe plandlainne an ghairdín a riar, chomh maith le tacaíocht ó 1 x oibrí lánaimseartha nó CLA;
 - Leathnú a dhéanamh ar an bhfoireann oideachais agus cumarsáide reatha ag Gleann Bheatha, lena n-áirítear 2 x ball foirne ghairmiúla lánaimseartha nó CLAnna a cheapadh, chun feachtas a reáchtáil ar mhaithe le feasacht an phobail ar an Straitéis agus chun oibriú le grúpaí deonacha.
2. Foireann Monatóireachta a bhunú le baill foirne atá ann cheana chun comhordú a dhéanamh ar gach gné de mhonatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn na Straitéise. Ba cheart go mbeadh saineolas CFG ag duine amháin ar a laghad den fhoireann.
3. Trealamh riachtanach a cheannach d'fhoireann bhreise chun a ndualgais a chomhlíonadh.
4. Clár oiliúna a chur i bhfeidhm do gach ball foirne.
5. Córas mionchúiseach coimeáda taifid a chur i bhfeidhm a chuimsíonn ardán bunaithe ar CFG.
6. Prótacail Monatóireachta a dhearadh agus a chur i bhfeidhm maidir le gnéithe éagsúla de bhainistiú coillearnaí (e.g., rialú speiceas ionrach, bainistiú fianna, athchóiriú agus bunú coillearnaí).
7. Cumarsáid mhaith a chothú i measc na bhfoirne go léir: bainistiú coillearnaí, plandlann, bainistiú speiceas ionrach plandaí agus bainistiú fianna.
8. Dul chun cinn agus méid rathúlachta na mbeart uile a chuirtear chun feidhme mar chuid den Straitéis seo a dhoiciméadú, lena n-áirítear cúiseanna le haon deacrachtaí a thagann aníos ionas gur féidir aghaidh a thabhairt orthu.
9. Roghanna maoinithe a fhiosrú, e.g., bealaí maoinithe eile, obair atá incháilithe do mhaoiniú faoi scéimeanna poiblí a aithint, tionscadail a dhearadh bunaithe ar na meicníochtaí maoinithe atá ar fáil, iarratas a dhéanamh ar scéimeanna maoinithe oiriúnacha, úsáid a bhaint as maoiniú de réir théarmaí na scéime, agus na tuarascálacha riachtanacha a chur le chéile.
10. Fiosrú a dhéanamh ar thionscadail eile is féidir a dhéanamh taobh leis an Straitéis agus a ngabhann éifeachtaí tairbhiúla leo maidir le ghnáthóga eile nach coillearnacha iad laistigh den Pháirc agus den LCS, amhail athchóiriú portaigh, fraoch fliuch a athchóiriú ó phlandálacha buaircíneacha agus gnáthóga a chruthú.
11. Fiosrú a dhéanamh ar thionscadail eile is féidir a dhéanamh taobh leis an Straitéis a ngabhann éifeachtaí tairbheacha leo maidir le limistéir chomharsanachta de choillearnach agus de ghnáthóga neamh-choillteacha lasmuigh den Pháirc.
12. Athbhreithniú a dhéanamh ar an Straitéis gach 5 bliana:
 - Measúnú a dhéanamh ar rath na mbeart atá á gcur i bhfeidhm
 - na staidéir mhonatóireachta atá déanta ó cuireadh tús leis an obair ar chur i bhfeidhm na Straitéise a cheadú.

Gníomhaíochtaí chun tacú le Beartas 1 (Bainistiú speiceas ionrach; féach Caibidil 4)

13. Treoirphrionsabail agus cuspóirí réalaíocha a chomhaontú maidir le bainistiú foriomlán speiceas ionrach.
14. Straitéis athbhreithnithe a fhorbairt maidir le rialú Róslabhras:
 - Tosaíochtaí a leagan síos;
 - A aithint go n-athróidh buiséid agus acmhainní;
 - Cur chuige solúbtha a ghlacadh - ní mór don straitéis a bheith oiriúnaitheach sa chaoi go mbeidh obair thosaíochta, mura gcuirtear i gcrích i mbliain ar leith í, mar thosaíocht don bhliain dár gcionn.

15. CFG an Phlean Bainistíochta Speiceas Ionrach reatha a atheagrú.
16. An Plean Bainistíochta Speiceas Ionrach a athbhreithniú agus leanúint dá chur i bhfeidhm.
17. Tuilleadh taighde a dhéanamh ar *Gaultheria mucronata*, e.g.:
 - athbhreithniú a dhéanamh ar éifeachtacht an chur chuige glanta reatha;
 - tógáil ar thaighde Feliz (2009) ar mhodhanna glanta;
 - a mhéid laistigh de Ghleann Bheatha a mhapáil, le sonraí ón Straitéis seo atá ann cheana, an plean bainistíochta speiceas ionrach agus Feliz (2009);
 - Taighde éiceolaíoch a dhéanamh chun tionchar reatha an ghléasra a mheas, agus na gnáthóga is mó atá i mbaol ó Iarscríbhinn I a shainaithint.
18. Cinneadh a dhéanamh ar conas a thabharfar tús áite do phlandaí ionracha eile i réimeas glanta, e.g., *Dicksonia antarctica*, *Róslabhras ciliatum* agus *R. protistum*. Sonraí a bhailiú maidir le méid reatha, dlús, agus conas a thugtar isteach sa Pháirc iad; taighde a dhéanamh ar conas is fearr srian a choinneáil orthu.
19. Tús a chur le tionscadal faisnéise poiblí maidir le glanadh speiceas ionrach i gcomhar leis an bhfoireann oideachais/cumarsáide.
20. Naisc a lorg le tionscadail eile agus le Páirceanna Náisiúnta eile trínar féidir eolas agus taithí a roinnt.
21. Úsáid a bhaint as Scéim Caomhnaithe Coillearnach Dúchasach chun cabhrú le bainistíocht speiceas ionrach i gcodanna áirithe coillearnaí.

Gníomhaíochtaí chun tacú le Beartas 2 (Bainistíocht fianna; féach Caibidil 5)

22. Straitéis chuimsitheach bainistíochta fianna a fhorbairt agus tús a chur léi chun bonn eolais a chur faoi gach gné de bhainistíocht fianna i nGleann Bheatha.
23. Dlúis fia a laghdú go mbeidh tionchar ar fhásra coillearnaí inghlactha. Ba cheart gur oibríocht bunaithe ar thorthaí a bheadh i gceist, le rath á thomhas de réir spriocanna athghiniúna fásra coillearnaí seachas de réir dlús fianna.
24. Prótacal fianna a fhorbairt chun gur féidir conablaigh a fhágáil ar an gcnoc chun splíonach a chur ar fáil mar fhoinsé bia d'orgánaigh eile; Staidéar (nó staidéir) PhD a thionscnamh chun sonraí eolaíochá áitiúla a bhailiú chun tacú leis an mbeartas seo agus é a bharrfheabhsú.
25. Roinnt imfháluithe fianna atá ann cheana féin a dheisiú agus roinnt nua ar scála beag a thógáil.
26. Tionscnamh a dhéanamh ar thionscadal faisnéise poiblí ar gach gné de bhainistíocht fianna i gcomhar leis an bhfoireann oideachais/cumarsáide.
27. Comhoibriú le húinéirí talún comharsanachta chun an limistéar bainistíochta fianna a leathnú lasmuigh de theorainneacha na páirce.
28. Naisc a lorg le tionscadail eile agus le Páirceanna Náisiúnta eile trínar féidir eolas agus taithí a roinnt.
29. Úsáid a bhaint as Scéim Caomhnaithe Coillearnach Dúchasach chun cabhrú le bainistíocht fianna i gcodanna áirithe coillearnaí.

Gníomhaíochtaí chun tacú le Beartas 3 (Bainistíocht coillearnaí; féach Caibidil 6 & 7)

30. Crainn athghiniúna aonair a chosaint le feadáin fianna; taighde a dhéanamh ar an dearadh is oiriúnaí le húsáid i nGleann Bheatha.
31. Plandáil saibhrithe a dhéanamh de réir na dtreoracha atá leagtha amach sa Straitéis seo.
32. Adhmad marbh (seasamh agus tite) a chruthú ó chrainn neamhdhúchasacha atá ann cheana féin.
33. Ceapacha monatóireachta a bhunú, i gcomhar leis an bhfoireann monatóireachta.
34. Staidéir mhionsonraithe eolaíochá a dhéanamh nó a choimisiúnú do ghrúpaí speiceas eile, e.g. inveirteabraigh, éin, chun monatóireacht a dhéanamh ar athruithe san éiceolaíocht ainmhithe a tharlaíonn de réir mar a athghintear an choillearnach.
35. Úsáid a bhaint as teicnící atá amhail an dúlra (Leanúnachas Foraoise) chun coillearnacha neamhdhúchasacha a athrú go coillearnaí dúchasacha de réir a chéile, go háirithe sna limistéir choillteacha timpeall ar an ionad cuairteoirí agus sna carrchlóis ina bhfuil leibhéal arda de bhuaircíneach neamhdhúchasach.
36. Úsáid a bhaint as Scéim Coillearnach Dúchasach na Seirbhíse Foraoise chun coillearnaí dúchasacha nua a chruthú.
37. Spriocdhírú ar limistéir le haghaidh plandú réamhghníomhach coillearnaí dúchasach trí Scéim Foraoisithe na Seirbhíse Foraoiseachta chun cur le hathchoilíniú nádúrtha coillearnaí.

38. Smaoineamh ar spás coillearnaí pobail a fhorbairt, gar don Ionad Cuairteoirí agus do Dhoire Leathan, ar mhaithe le rannpháirtíocht an phobail. D'fhéadfadh maoiniú tacaíochta a bheith ar fáil tríd an Scéim Caomhnaithe Coillearnaí Dúchasach.
39. Athghiniúint toir agus crann neamhdhúchasach a chóireáil nó a bhaint.
40. Measúnuithe Cuí a dhéanamh chun aghaidh a thabhairt ar an gcás ina bhféadfadh bearta a mholtar sa Straitéis seo difear a dhéanamh do leasanna cáilitheacha eile an LCS.
41. Spriocanna réalaíochta a leagan síos maidir le fairsingiú agus bunú coillearnaí bunaithe ar ghnéithe eile den straitéis a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear laghdú líon fianna, freagairt athghiniúna sonraithe agus infhaighteacht crann le cur.
42. Plean a thabhairt chun críche chun bunú coillearnaí a chur chun cinn i limistéir a roghnaítear bunaithe ar fhaisnéis a chuirtear ar fáil sa Straitéis seo. Athbhreithniú a dhéanamh ar limistéir bhreise fhéideartha le haghaidh bunú coillearnaí mar a d'aithin Telford (1977) maidir le hoiriúnacht.
43. Ithreacha / cineálacha fásra a dhoiciméadú chun áiteanna a mbeadh agus nach mbeadh súil le coillearnach bunú ann a shonrú.
44. Coillearnach a chruthú i limistéir a bhí coillteach roimhe seo, agus i limistéir oiriúnacha eile bunaithe ar bhail ithreach, chun nascacht gnáthóg a fheabhsú agus chun an limistéar coillearnaí iomlán a mhéadú.
45. Deireadh a chur le speicis crann neamhdhúchasach de réir a chéile i bhfabhar crainn dhúchasacha.
46. Ba cheart plandálacha buaircneach ar mhóin sa Pháirc agus LCS ina n-iomláine a bhainistiú amach anseo leis an aidhm dul chun tairbhe leasanna cáilitheacha eile sa LCS. Ní mór breithniú cúramach a dhéanamh ar oibreacha feabhsúcháin agus adhmaid a bhaint as na limistéir seo, go háirithe i ndobharcheantair íogaire Diúilicín Péarla Fionnuisce.

Gníomhaíochtaí chun tacú le Beartas 4 (Stoc plandaithe a tháirgeadh; féach Caibidil 8)

47. Plandlann a bhunú a bhfuil sé d'acmhainn aici dóthain crann agus tor dúchasach de bhunadh áitiúil deimhnithe a fhás le húsáid le haghaidh plandú saibhrithe i nGleann Bheatha agus i réigiún an iarthuaiscirt.
48. Caidreamh gníomhach a thógáil le Seirbhís Foraoise na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara maidir le clárú mar sholáthraí ábhair atáirgthe foraoise, úsáid a bhaint as clampaí síl atá i nGleann Bheatha cheana, tuilleadh clampaí síl atá deimhnithe go hoifigiúil a chlárú, agus comhairle eile a fháil maidir le rialacháin síolta agus plandaí foraoise.

Gníomhaíocht chun tacú le Beartais 5, 6 & 7 (Tionscnaimh tacaíochta straitéiseacha; féach Caibidil 11)

49. Léarscáil gnáthóige cothrom le dáta de LCS Phortach Clochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ar fad a choimisiúnú
50. Saineolas éiceolaíochta náisiúnta agus idirnáisiúnta a úsáid chun taighde a dhéanamh ar chomhpháirteanna éagsúla d'éiceolaíocht na coillearnaí i nGleann Bheatha, e.g., staidéir bhunlíne agus staidéir leantacha a choimisiúnú maidir le grúpaí plandaí, ainmhithe agus fungas eile, adhmaid marbh, próisis chioglaigh cothaitheach agus staidéir ghéiniteacha.
51. Cláir a cheapadh a bheidh oiriúnach do réimse grúpaí deonacha a bhfuil spéiseanna agus cumais éagsúla acu chun cabhrú le roinnt bearta bainistíochta coillearnaí den Straitéis a chur i bhfeidhm.
52. Naisc a bhunú le forais oideachais tríú leibhéal.
53. Faisnéis faoi bhainistiú coillearnaí a scaipeadh agus a roinnt le páirtithe leasmhara in SPNF agus in áiteanna eile.
54. Feachtas Feasachta Poiblí a dhearadh maidir leis an Straitéis agus an méid bhfuiltear súil a bhainfear amach. Ba cheart don fheachtas aghaidh a thabhairt ar an méid seo a leanas:
 - fíis do na coillearnacha i nGleann Bheatha agus na céimeanna a bheidh ag teastáil chun tabhairt faoi
 - ardú feasachta maidir leis na gnéithe níos conspóidí den Straitéis
 - dul chun cinn atá déanta ar an straitéis a léiriú i dtaispeántas Réaltachta Fíorúla
 - nádúr fadtéarmach na mbearta atá molta sa Straitéis.

Plean oibre do Chéim I (2020 -2030)

Céim I (2020-2030): Fís ghearrthéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2030 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis choillearnacha nádúrtha, próisis ar chuir ró-innilt agus speicis phlandaí ionracha isteach orthu go dtí seo, ag teacht chun solais arís, go háirithe próiseas na hathghiniúna crann dúchasach thar chéim forbartha na síolóige. Áireofar leis seo crainn dhúchasacha a athghiniúint go nádúrtha ar leibhéal tírdhreacha, ach go háirithe sa phríomhghleann, lasmuigh de na limistéir choillearnáí atá ann cheana féin. Tosóidh sé seo ag tabhairt aghaidh ar na cuspóirí caomhnaithe don LCS a bhaineann le méid na ngnáthóg, lena n-áirítear limistéar Sean choillearnach darach Iarscríbhinn I [91A0] a chothabháil/a mhéadú agus ilroinnt a laghdú, agus struchtúr coillearnáí a fheabhsú, soláthar crann ar chéim níos óige (síológa, crainn óga agus cuailí) a fhorbairt laistigh den choillearnach. D'fhéadfadh go mbeadh gá le roinnt crann dúchasach a chur go straitéiseach sa chéim luath seo, mar sin beidh plandlann crann dúchasach bunaithe laistigh de Ghleann Bheatha le hábhar plandála ó fhoinsí áitiúla is féidir a iomadú ar an láthair agus a chur de réir mar is gá.

Cé nach mbeidh bail chaomhnaithe fhabhrach bainte amach ag an tseanchoillearnach darach in Iarscríbhinn I go fóill, faoi 2030 bheifí ag súil go mbeidh treochtaí dearfacha ann ó thaobh achair agus struchtúir agus feidhmeanna de, agus go measúnófar na hionchais a bheidh ann amach anseo maidir le Seanchuillearnach darach Iarscríbhinn I i nGleann Bheatha mar Neamhfhabhrach-Leordhóthanach (seachas an measúnú reatha ar Dhroch-Neamhfhabhrach). Beidh éifeachtaí an athraithe aeráide fós ann, mar a léirítear le feiniméin amhail déine stoirme méadaithe agus triomaigh samhraidh, ach táthar ag súil go gcuirfidh feabhsuithe ar struchtúr, sláinte agus éagsúlacht na coillearnáí le hathléimneacht níos mó ina leith seo.

Ag deireadh Chéim I (i.e., faoi 2030), cad ba mhaith linn a fheiceáil? (Cuspóirí)

- Bun á leagan do bhainistíú marthanach na coillearnáí sa Pháirc as a dtiocfaidh feabhsuithe ar an limistéar, ar an tsláinte éiceolaíoch agus ar an stádas caomhantais.
- Bunú na bhfoirne bunóibríochtaí laistigh den Pháirc: foireann bainistíochta coillearnáí, foireann bainistíochta speiceas ionrach, foireann bainistíochta fianna, foireann plandlainne agus foireann monatóireachta.
- Tús a chur le cleachtais a thosóidh ar na fadhbanna a bhaineann le ró-innilt agus speicis ionracha a chur faoi smacht.
- Tús a chur le cleachtais a chuirfidh feabhas ar an seans go n-éireoidh le síológa crann dúchasach teacht ar aibíocht.
- Méadú ar limistéar na coillearnáí dúchasáí nuafhorbartha, de bharr níos mó ratha san athghiniúint nádúrtha ar an mórchuid, ach tacaíthe ag plandú breise d'ábhar plandaithe ó fhoinsí áitiúla.
- Léarscáil gnáthóige atá cothrom le dáta do LCS Phortach Clochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, a thabharfaidh bunús le cinntí a dhéanfar maidir le spriocanna cruthaithe coillearnáí a d'fhéadfadh teacht salach ar leasanna cáilitheacha eile an LCS, amhail Fraoch Fliuch Iarscríbhinn I.
- Maidir le Seanchuillearnacha darach Iarscríbhinn I, feabhas ar na treochtaí sa Limistéar, Struchtúr agus feidhmeanna agus stádas caomhantais foriomlán, agus feabhas ar ionchais na Todhchaí don ghnáthóg, mar thoradh ar chur i bhfeidhm na mbearta atá molta sa Straitéis.
- Athbhreithniú cuimsitheach ar an Straitéis chun a chinneadh cad iad na bearta is fearr a d'oibrigh, cad is gá a choigeartú, cad iad na bearta nár oibrigh ar chor ar bith, agus cad ba cheart a dhéanamh ina n-ionad.
- Maidir le limistéar coillearnáí, is é an cuspóir atá ann ná oibriú i dtreo 110 heicteár breise de choillearnach neamhaibí (i mbun forbartha) a chruthú laistigh den limistéar fócais thart ar Loch Ghleann Bheatha chun cailteanas coillearnacha stairiúla arna gcainníochtú trí mhapáil don tionscadal seo a fhritháireamh.

Conas a bhainfear é seo amach? (Gníomhartha)

Gníomh #	Gníomh	Spríoc	Tréimhse	Costas (€)
1	Bainisteoir Coillearnach a cheapadh chun Straitéis a riar, chomh maith le foireann tacaíochta	3 x ball foirne ceaptha	2023	240,000 in aghaidh na bliana*
1	Foireann a cheapadh don fhoireann bainistíochta speiceas ionrach	4 x ball foirne ceaptha	2023-2024	320,000 in aghaidh na bliana*
1	Foireann a cheapadh don fhoireann bainistíochta fianna	4 x ball foirne ceaptha	2023	320,000 in aghaidh na bliana*
3	Trealamh a cheannach	Trealamh ceannaithe	2023-2030	Féach an Leabhar Oibre Excel
4	Oiliúint a chuirtear ar fáil don fhoireann (e.g., sainoibríochtaí, CFG, coimeád taifead)	Foireann lánoilte	Leanúnach	Le dearbhú
5,8	Córas CFG nasctha a dhearadh chun cabhrú le gach gné den Straitéis a riar; oiliúint a chur ar fáil don bhainistíocht maidir le conas é a úsáid	Córas a shocrú, foireann a oiliúint	2023-2024	0**
13-15	Plean Bainistíochta Speiceas Ionrach (PBSI) comhaontaithe a fhorbairt nó an plean atá ann cheana a athchumrú	Plean bainistíochta speiceas ionrach forbartha/ nuashonraithe	2023	Le dearbhú
22	Plean Bainistíochta Fianna (PBF) comhaontaithe a fhorbairt	Plean bainistíochta fianna curtha le chéile	2023	Le dearbhú
13-21	Tosaigh/atosaigh ar chur i bhfeidhm PBSI	Spríocanna glanta leagtha amach in PBSI bainte amach	2023	Féach an Leabhar Oibre Excel
22-29	Tús a chur le cur i bhfeidhm PBF	Spríocanna measúnaithe ar thionchair fianna atá leagtha amach in PBF bainte amach	2023	Féach an Leabhar Oibre Excel
1	Bainisteoir plandlann a cheapadh chun maoirseacht a dhéanamh ar gach ní a bhaineann le bunú plandlainne, foireann tacaíochta a cheapadh chun cabhrú	2 x ball foirne ceaptha	2023	160,000 in aghaidh na bliana*
47-48	Plandlann intí a bhunú chun acmhainn a fhorbairt do tháirgeadh crann dúchasach ceadúnaithe agus deimhnithe chun freastal ar riachtanais plandaithe na Straitéise	Plandlann bunaithe	2023	29,000
49	Léarscáil gnáthóg cothrom le dáta den LCS a choimisiúnú	Léarscáil gnáthóg cruthaithe	2023-2024	Le dearbhú
25, 30, 31	Plandú straitéiseach breise ar mhionscála de choillearnach dhúchasach ar ithreacha mianraí le himfhálú fianna agus feadáin fianna (sonraithe i leabhar oibre Excel a cuirtear ar fáil do bhainisteoirí na Straitéise seo)	Obair le bheith tosaithe i ngach réimse atá sonraithe sa leabhar oibre Excel	2023-2030	Neodrach: Scéimeanna na Seirbhíse Foraoise (SF) a úsáid
30-32, 35-39, 43-44	Cur i bhfeidhm straitéiseach na bainistíochta forordaithe i gcoillearnacha atá ann cheana agus atá > 1 heicteár (sonraithe i leabhar oibre Excel a curtha ar fáil do bhainisteoirí na Straitéise seo)	Obair le bheith tosaithe i ngach polagán >1 heicteár	2023-2030	Fritháirithe ag Scéim Caomhnaithe Coillearnaí Dúchasáí SF
1	Foireann bhreise a cheapadh san fhoireann Oideachais/Cumarsáide chun cumarsáid bhreise agus idirchaidreamh deonach atá riachtanach don Straitéis a láimhseáil	2 x ball foirne ceaptha	2023-2024	160,000 in aghaidh na bliana*
47-48	Tús a chur le hábhar plandaithe deimhnithe a fhaightear go háitiúil a tháirgeadh lena úsáid laistigh den Pháirc agus ar fud an iarthuaiscirt	Obair i dtreo suas le 20,000 síológ a fhás in aghaidh na bliana	2023-2030	15,000 in aghaidh na bliana
54	Straitéis oideachais agus cumarsáide a fhorbairt chun baill an phobail a chur ar an eolas faoin bhfís don choillearnach agus faoi na céimeanna a bheidh ag teastáil chun í a thabhairt slán.	Príomhaidhmeanna na Straitéise san Ionad Cuairteoirí a thaispeáint. Míniú ar an réasúnaíocht le haghaidh cinntí a dhéanamh.	2023-2024	0**
2	Foireann monatóireachta a bhunú	Foireann bunaithe	2023	0: 0 bhaill foirne atá ann cheana féin
6, 33	Prótacail Monatóireachta a dhearadh, lena n-áirítear líonra de cheapacha monatóireachta a bhunú	Prótacail mhonatóireachta agus líonra ceapacha bunaithe	2023-2024	0**

Gníomh #	Gníomh	Sprioc	Tréimhse	Costas (€)
6, 33	Suirbhéanna bonnlíne a dhéanamh mar chuid den mhonatóireacht; Monatóireacht a dhéanamh go bliantúil don chéad 7 mbliana	Suirbhéanna bonnlíne curtha i gcrích; Monatóireacht bhliantúil críochnaithe, anailís déanta ar na sonraí	2023 2024-2030	Le dearbhú
10, 34, 50, 52	Tionscadail taighde a bhunú a thacaíonn leis an bplean foriomlán bainistíochta coillearnaí agus a chabhraíonn le bonn eolais a chur faoi fhorbairt beartais amach anseo, go háitiúil agus go náisiúnta araon, agus comhoibriú orthu.	Bunaíodh 6 thionscadal taighde ar a laghad thar réimse disciplíní	2023-2030	0**
20, 28	Naisc a bhunú le tionscadail eile dá leithéid in Éirinn agus níos faide i gcéin, chun malartú eolais níos fearr a chur chun cinn ar leas gach taoibh.	Teagmháil a dhéanamh le bainisteoirí uile tionscadal comhchosúil a luaitear i gCaibidil 5	2023-2030	0**
32	Adhmad marbh a mhéadú ar fud na Páirce trí chrioslú agus trí chrainn neamhdhúchasacha a leagan chun dramhaíola.	Méadú 1-5% de réir a chéile ar mhéid an adhmaid mhairbh in aghaidh na bliana	2025, 2030	Féach an Leabhar Oibre Excel
12	Athbhreithniú a dhéanamh ar an Straitéis		2028	0**

Costais mheasta iomlána: €1,310,000 *in aghaidh na bliana*, gan a áireamh costais a bhaineann le coimisiúnú pleananna speiceas ionrach nuashonraithe agus bainistíochta fianna, agus suirbhéanna monatóireachta a dhéanamh.

*Bunaithe ar thoirmeach atá leagtha amach in Leabhar Oibre Excel a chuirtear ar fáil do bhainistíocht na Straitéise seo

** Ag glacadh leis go ndéanann an fhoireann inti é seo, ag úsáid ábhair atá ar fáil go himmheánach cheana féin
Le dearbhú: Anaithnid faoi láthair; ag brath ar ghnéithe amhail cibé an ndéanfar gníomhartha go himmheánach nó ag conraitheoirí seachtracha

Plean oibre do Chéim 2 (2030-2050)

Céim II (2030-2050): Fís mheántéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2050 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis choillearnacha nádúrtha ag leanúint ar aghaidh agus ina bhfuil feabhas le feiceáil ar struchtúr foriomlán na gcoillte, mar is léir ó chlúdach agus éagsúlacht fheabhsaithe brífite agus sraitheanna páirce, ciseal tor atá i mbun forbartha, cohórt de chrainn óga nua, agus beagán nó gan aon speiceas plandaí ionracha. Déanfar fánaí íochtaracha an phríomhghleanna a phobalú le mósáic de choillearnach dhúchasach cheannródaíoch atá comhdhéanta go príomha de bheitheanna, ach lena n-áirítear speicis eile amhail dair ghaelach, cuileann, caorthann, coll, péine Albanach, iúr, crann creathach agus saileach. Cabhróidh siad seo le bloic éagsúla coillearnáí a nascadh agus le hilroinnt a laghdú.

Ba cheart go mbeadh an tseanchoillearnach darach go léir i nGleann Bheatha atá in Iarscríbhinn I i riocht fabhrach caomhnaithe anois, nó an-ghar dó, agus beidh na treochoil maidir le limistéar, struchtúr agus feidhmeanna, agus ionchais amach anseo go léir dearfach. Ba cheart go mbeadh dlús na sraitheanna toir agus sraith mheánach den choillearnach ag cabhrú le crainn níos airde a chosaint ó éifeachtaí níos déine gaotha láidre, agus ba cheart go gcabhródh mataí brífite dea-fhorbartha ar an talamh agus ar chrainn freisin le plandaí agus inveirteabraigh a chosaint i gcás triomaigh. Mar thoradh ar shraith níos leithne speiceas, úsáidtear agus rothaítear cothaithigh ar bhealach níos éifeachtúla, os cionn talaimh agus thíos faoi, rud a chuireann réimse níos leithne acmhainní ar fáil le go mbeidh speicis in ann leas a bhaint astu, agus ba cheart, dá réir sin, go mbeadh plandaí níos sláintiúla ann a bheadh in ann seasamh níos fearr in aghaidh galar agus brúnna eile.

Ag deireadh Chéim II (i.e., faoi 2050), cad ba mhaith linn a fheiceáil? (Cuspóirí)

- Leanúint leis na bearta rathúla a tosaíodh i gCéim I.
- Tús a chur le bearta nua mar thoradh ar phróiseas athbheithnithe na Straitéise.
- Leanúint den mhonatóireacht ar dhul chun cinn na Straitéise.
- Laghdúithe intomhaiste ar chlúdach speiceas ionrach, mar a chinntear trí mhonatóireacht a dhéanamh ar cheapacha agus trí bhreathnóireacht níos leithne.
- Laghdúithe intomhaiste ar thionchar fianna ar chrainn agus ar shíológa aibí, mar a chinntear trí mhonatóireacht a dhéanamh ar cheapacha agus trí bhreathnóireacht níos leithne.
- Feabhsuithe intomhaiste ar chlúdach, airde agus éagsúlacht speiceas dúchasach i gciseal brífite, ciseal páirce agus ciseal tor, mar a chinntear trí mhonatóireachta a dhéanamh cheapacha agus trí bhreathnóireacht níos leithne.
- Forbairt leanúnach ar limistéir de choillearnach dhúchasach neamhaibí. Beidh grátaí fianna bainte de limistéir Chéim I, ach d'fhéadfadh grátaí nua a bheith ag teastáil in áiteanna eile; beidh sconsaí athshuite.
- Laghdú ar scoilteadh coillearnáí.
- Feabhas breise ar stádas caomhnaithe choillearnacha Iarscríbhinn I, atá le baint amach trí treochoil dearfacha agus torthaí measúnaithe feabhsaithe do Limistéar, Struchtúr & feidhmeanna agus ionchais don Todhchaí.
- Táirgeadh leanúnach d'ábhar plandála ag plandlann na Páirce. Tá dóthain ábhar á tháirgeadh chun freastal ar riachtanais uile na Páirce chomh maith leis an LCS níos leithne agus réigiún iarthuaisceart na hÉireann.
- Tacaíocht áitiúil leanúnach don obair chaomhnaithe leanúnach i nGleann Bheatha, leis na foirne Oideachais agus Cumarsáide ag leanúint ar aghaidh ag cur an phobail ar an eolas faoin obair leanúnach, agus ag dul i dteagmháil le grúpaí deonacha chun cabhrú le cuid de na bearta a chur i bhfeidhm.
- Maidir le limistéar coillearnáí, is é an cuspóir atá ann leanúint den chlúdach coillearnáí dúchasaí sa Pháirc a leathnú ina hiomláine, an clúdach coillearnáí dúchasaí iomlán a mhéadú go timpeall 600 heicteár, agus dul chun cinn maith déanta ar íosmhéid de 3 x 30 heicteár de choillearnach dhúchasach a fhorbairt i nGleann Bheatha.

Conas a bhainfear é seo amach? (Gníomhartha)

Gníomh #	Gníomh	Sprioc	Tréimhse
16	Athbhreithniú agus nuashonrú a dhéanamh ar an bPlean Bainistíochta Speiceas Ionrach agus leanúint dá chur i bhfeidhm.	Níl gá le dianoibríochtaí glanta a thuilleadh toisc go bhfuil laghdú ar i ndéine inmholaithe. Ciallaíonn ciseal páirce atá forbartha níos fearr sna coillearnacha (ó leibhéil níos ísle inmholaithe agus leibhéil inbhuanaithe féaraigh) go bhfuil níos lú deiseanna ann do speicis ionracha iad féin a bhunú ann.	Athbhreithniú a dhéanamh gach 5-10 mbliana
6, 33	Leanúint de mhonatóireacht a dhéanamh ar speicis ionracha atá ann cheana agus atá ag teacht chun cinn	Faoin am seo, ba cheart nach mbeadh siad le fáil nó nach mbeadh ach corrcheann le fáil, ach ba cheart a bheith airdeallach go fóill ar eagla aon ath-inmholaithe.	Leanúnach
22-29	Athbhreithniú agus nuashonrú a dhéanamh ar an bPlean Bainistíochta Fianna agus leanúint dá chur i bhfeidhm.	Tá laghdú tagtha ar líon na bhfianna go dtí leibhéal a ligeann do struchtúr coillearnáí (cisealú, struchtúr aoise éagsúil) forbairt iomlán a dhéanamh, agus tá próisis éiceolaíochta, amhail athghiniúint, earcaíocht, táirgeadh síolta agus aosúchas) ag feidhmiú mar is gnách.	Athbhreithniú a dhéanamh gach 5-10 mbliana
6, 33	Leanúint de mhonatóireacht a dhéanamh ar éifeachtúlacht na mbeart bainistíochta coillearnáí éagsúil	Léiríonn ceapacha monatóireachta méadracht shláintiúil i ngach tréith atá á measúnú, amhail líon maith síológa, crann óg agus cuaillí; réimse iomlán cibil coillearnáí le sonrú ar bhonn maith; sraith ilghnéitheach de ghnáthspeicis, lena n-áirítear brífite, agus critéir eile arna seiceáil ag ceapacha monatóireachta coillearnáí	Leanúnach
30-35, 37, 39, 45-46	Leanúint de bhearta bainistíochta coillearnáí a fheabhsaíonn riocht coillearnáí a chur i bhfeidhm	Tá súil le torthaí an mheasúnaithe monatóireachta a fheabhsú ó Neamhfabhrach-Olc go Neamhfabhrach-Easnamhach, nó fiú Fabhrach. Déanfar é seo a thomhas trí mhéaduithe ar limistéar coillearnáí (Limistéar); ba cheart go mbeadh méaduithe ar líon na gcrann fásta i méid/in aicmí níos óige crann, clúdach speiceas ionrach agus fianaise ar ró-innilt íseal nó as láthair, laghdú ar ilroinnt (Struchtúr agus feidhmeanna). Beidh ionchais amach anseo fabhrach faoin am seo toisc go mbeidh na treochtaí paraiméadar uile dearfach, tá bearta caomhnaithe gníomhacha i bhfeidhm chun tionchair a rialú agus tá tionchar dearfach acu, agus tá bearta á ndéanamh chun leanúint de limistéar na gnáthóige amach anseo a mhéadú agus chun ilroinnt a laghdú.	Leanúnach
30-46	Leanúint de bhearta bainistíochta coillearnáí a mhéadaíonn limistéar coillearnáí a chur i bhfeidhm	Faoin am seo, ba cheart go mbeadh crainn beithe os cionn 8m ar airde agus ag táirgeadh síolta, agus daonra inmharthana de dair ghaelach agus speicis eile ag forbairt. Ba cheart go mbeadh pobal flóra talún agus brífite dúchasach oiriúnach ag forbairt sna coillearnacha neamhaibí. Beidh próisis nádúrtha athghiniúna ag tarlú timpeall imill na coillearnáí ar chineálacha súmha a ghlacfaidh le fás crann, agus ba cheart go mbeadh méadú ar an líon adhmaid mhairbh trí tanú nádúrtha crann óg de réir mar a leanann an ceannbhrat ag forbairt agus leibhéil an tsolais faoin gceannbhrat ag laghdú.	Leanúnach
6, 32	Leanúint de mhonatóireacht a dhéanamh ar an líon adhmaid mhairbh agus é a chothabháil, más gá, trí chríoslú nó trí chrainn neamhdhúchasacha a leagan chun dramhaíola ag leibhéil inbhuanaithe.	Tá líon maith adhmaid mhairbh á chothabháil ag an gcoillearnach, trí phróisis nádúrtha go príomha.	Gach 5 bliana
47-48	Leanúint ar aghaidh ag táirgeadh ábhar plandála deimhnithe a fhaightear go háitiúil le húsáid laistigh den Pháirc agus ar fud an iarthuaiscirt	20,000 síológ i aghaidh na bliana á gcothabháil i bplandlann Ghleann Bheatha	Leanúnach
51, 53-54	Leanúint de straitéis oideachais agus cumarsáide a fhorbairt a chuireann daoine den phobal ar an eolas faoi bhfís don choillearnach agus faoi na bearta atá á ndéanamh chun í a chur i gcrích.	Tá an pobal go hiomlán ar an eolas agus gníomhach maidir le forbairt na coillearnáí le linn bhlianta na Straitéise. Tá oibríthe deonacha ag cabhrú go bliantúil chun cuid de na tascanna neamhspeisialaithe a dhéanamh chun an straitéis a chur i bhfeidhm. Taispeántas VR ar dhul chun cinn le himeacht ama.	Leanúnach

Gníomh #	Gníomh	Sprioc	Tréimhse
10, 34, 50, 52	Leanúint de thionscadail taighde a éascú ar gach gné d'éiceolaíocht na Páirce agus na torthaí a ionchorprú i mbainistíocht leanúnach; d'fhéadfadh go n-áireofaí leis sin, mar shampla, monatóireacht a dhéanamh ar phobail inveirteabraigh, éin nó sciatháin leathair chun scrúdú a dhéanamh ar an gcaoi a bhfuil speicis eile ag freagairt do chur i bhfeidhm na Straitéise.	Tá 20 tionscadal taighde leathan ar a laghad i nGleann Bheatha a thacaíonn leis an Straitéis trí scrúdú a dhéanamh ar ghnéithe éagsúla d'éiceolaíocht na Páirce a chuimsíonn ainmhithe, plandaí, fungais agus timthriall cothaitheach.	Leanúnach

Plean oibre do Chéim 3 (2050-2120)

Céim III (2050-2120): Fís fhadtéarmach do choillearnacha dúchasacha i nGleann Bheatha:

Baineann an fhís do 2120 le coillearnacha dúchasacha ina bhfuil próisis nádúrtha ag tarlú gan idirghabháil dhaonna iomarcach, e.g. tá próisis nádúrtha suaite (titim crann) agus athghiniúint (earcaíocht síológ) ag tarlú i bpróisis chothromaíochta, timthriallach cothaitheach (amhail dianscaoileadh adhmaid mhairbh agus splíonach ag inveirteabraigh, fungais agus baictéir) ag feidmiú go maith, agus na fadhbanna a bhaineann le ró-innilt agus speicis plandaí ionracha á gcoimeád faoi smacht ag idirghabháil dhaonna marthanach ach neamhdhian.

Tá struchtúr dea-fhorbartha ag na coillearnacha anois, ó thaobh aoise (crainn óga agus aosta atá i láthair) agus cisealú fisiceach (ciseal caonach inbhraite, ciseal páirce, ciseal toir, sraith mheánach agus ceannbhrat) de, le speicis tipiciúla i ngach ciseal agus méid sláintiúil d'adhmaid seasamh agus tite á chothabháil le hidirghabháil íosta daonna. Tá bloic aonair coillearnáí roimhe seo comhcheangailte le conairí leanúnacha de ghnáthóg choillte, le sreabhadh níos fearr speiceas agus ábhar géiniteach tríd an tírdhreach coillteach.

Ba cheart go mbeadh bail fhabhrach chaomhnaithe ar sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I anois, agus na treochoirí maidir le limistéar, struchtúr agus feidhmeanna agus ionchais amach anseo dearfach ar fad. Ba cheart go mbeadh ar a laghad cuid de na coillearnacha a bunaíodh i gCéim I aibí go leor anois lena n-aicmiú mar Sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I; agus ba cheart go mbeidís i riocht caomhantais fabhrach nó ag druidim leis, agus speicis thipiciúla bunaithe go nádúrtha i gciseal caonach, ciseal páirce agus sraitheanna uachtaracha na coillearnáí ó na coillearnacha dúchasacha máguaird, agus méideanna leordhóthanacha d'adhmaid marbh á gcothabháil trí phróisis nádúrtha. Faoin am seo ba cheart go mbeadh an choillearnach athléimneach go leor chun príomhéifeachtaí an athraithe aeráide a sheasamh, le struchtúr ilchisealach aige agus éiceachóras ilchruinne speiceas atá níos frithsheasmhaí i gcoinne galar agus speicis ionracha, le lán-cheannbhrat agus cisil mhaithe mheánacha agus toir a chabhraíonn le taise a choinneáil agus cosaint a sholáthar i gcoinne na gaoithe.

Ag deireadh Chéim III (i.e., faoi 2120), cad ba mhaith linn a fheiceáil? (Cuspóirí)

- Coillearnach dhúchasach lánaibí a d'fhorbair ón gceann a bunaíodh i gCéim I agus i gCéim II.
- Coillearnach dhúchasach le líon maith de ghnáthspeicis, éagsúlacht mhaith aoise (crainn óga agus seanchrainn), struchtúr fisiciúil maith (ciseal bríffite, gortchiseal, torbhrat, sraith mheánach agus ceannbhrat).
- Gach próiseas nádúrtha coillearnáí, ar an n-áirítear athghiniúint, fás, aosúchas agus dianscaoileadh ag tarlú ar leibhéal inbhuanaithe.
- Athnascadh blúirí coillearnáí, agus tá níos mó ná 10 gcoillearnach 30 ha nó níos mó anois.
- Tá speicis ionracha á gcoimeád ag leibhéal nach gcuireann isteach ar éiceolaíocht dhúchasach na coillearnáí.
- Tá tionchair fianna á gcoimeád ag leibhéal nach gcuireann isteach ar éiceolaíocht dhúchasach na coillearnáí.
- Aguisín I Beidh sean-choillearnach darach i riocht fabhrach caomhantais, i.e., Limistéar, Struchtúr & Feidhmeanna agus ionchais don Todhchaí go fabhrach.
- Táirgeadh leanúnach d'ábhar plandála ag plandlann na Páirce. Tá dóthain ábhar á tháirgeadh chun freastal ar riachtanais uile na Páirce chomh maith leis an LCS níos leithne agus réigiún iarthuaisceart na hÉireann. Is suíomh tábhachtach *ex situ* í an Pháirc anois chun géinitíopaí neamhchoitianta eile in Éirinn a chaomhnú.
- Tacaíocht áitiúil leanúnach don obair chaomhnaithe leanúnach i nGleann Bheatha, leis na foirne Oideachais agus Cumarsáide ag leanúint ar aghaidh ag cur an phobail ar an eolas faoin obair leanúnach, agus ag dul i dteagmháil le grúpaí deonacha chun cabhrú le cuid de na bearta a chur i bhfeidhm.
- Maidir le limistéar coillearnáí, is é an cuspóir leanúint ar aghaidh de réir a chéile chun gnáthóg choillteach (lena n-áirítear scrobarnach agus coillearnach neamhaibí) a mhéadú go leibhéal inbhuanaithe 600 -1,000 heicteár ar fud limistéar fócais na Páirce ina hiomláine. Tiocfaidh coillearnach dhúchasach go nádúrtha, faoi réir coinníollacha agus próisis nádúrtha lasmuigh d'innilt chrúbach.

- Bhain gnáthóga agus speicis neamh-choillearnacha eile leas as na beartais a glacadh mar chuid den Straitéis seo freisin, lena n-áirítear coimeád acmhainní nádúrtha (amhail ainmhithe agus crainn mharbha) le haghaidh athchúrsáil cothaitheach laistigh den Pháirc chun leas réimse leathan orgánach.

Conas a bhainfear é seo amach? (Gníomhartha)

Gníomh #	Gníomh	Sprioc	Tréimhse
6, 16	Bheith ar airdeall maidir le speicis plandaí ionracha	Aon phlandaí ionracha nua a bhrath agus a bhaint go tapa.	Leanúnach
22-29	Athbhreithniú agus nuashonrú a dhéanamh ar an bPlean Bainistíochta Fianna agus leanúint dá chur i bhfeidhm.	Fanann tionchar fianna ag leibhéal a fheabhsaíonn próisis éiceolaíochta coillearnáí seachas a dhéanann damáiste dóibh, mar a chinntear trí mhonatóireacht agus trí bhreathnóireacht ghinearálta	Athbhreithniú a dhéanamh gach 5-10 mbliana
6	Leanúint de mhonatóireacht a dhéanamh ar leathnú limistéar coillearnáí; Bearta bainistithe coillearnáí a chur i bhfeidhm de réir mar is gá amháin	Tá athghiniúint le feiceáil timpeall imill na gcoillearnach aibí a bunaíodh i gcéimeanna níos luaithe. Tá bunú speicis luibheach agus brífite ó choillearnach in aice láimhe ag tarlú de réir mar a fhorbraíonn cisil. Léiríonn léarscáiliú CFG méaduithe intomhaiste i limistéar coillearnáí.	Leanúnach
6	Leanúint ar aghaidh le monatóireacht a dhéanamh ar riocht coillearnáí; bearta bainistithe coillearnáí a chur i bhfeidhm de réir mar is gá amháin.	Tarlaíonn athghiniúint crainn nádúrtha i mbearnaí éadroma atá déanta ag titim crann aibí, ar an taobh istigh den choillearnach. Tá daonraí inmharthana bunaithe de dhair dhúchasach aibí, beith, caorthann agus cuileann, ag táirgeadh síolta, agus tá daonra inmharthana de speicis ghaolmhara eile (cosúil le coll, fionncholl, saileach agus crann creathach) forbartha freisin.	Leanúnach
6	Chun leanúint ar aghaidh ag déanamh monatóireachta ar riocht coillearnáí do thuairisciú Airteagal 17.	Tá torthaí measúnaithe coinníll Fabhrach do gach paraiméadair. Déantar é seo a thomhas trí mhéaduithe ar limistéar coillearnáí (Limistéar); tá méaduithe á gcoimeád ar líon na gcrann fásta i méid/in aicmí níos óige crann, clúdach speicis ionrach agus leibhéal innilte iomchuí; tá spriocanna brífite níos déine á gcomhlíonadh; laghdaítear ilroinnt (Struchtúr agus feidhmeanna). Beidh ionchais amach anseo fabhrach faoin am seo toisc go mbeidh na treochtaí paraiméadar uile dearfach, tá bearta caomhnaithe gníomhacha i bhfeidhm chun tionchair a rialú agus tá tionchar dearfach acu, agus tá céimeanna á nglacadh chun leanúint ar aghaidh ag cur le limistéar na gnáthóige amach anseo agus chun ilroinnt a laghdú. Níl aon bhagairtí suntasacha ann do thodhchaí na gcoillearnach, agus tá a n-inmharthanacht leanúnach cinnte.	Tréimhsí 6-12 bliana
6	Chun leanúint ar aghaidh ag déanamh monatóireachta ar an soláthar adhmaid marbh	Tá líon maith d'adhmaid marbh á chothabháil ag an gcoillearnach, go príomha trína próisis nádúrtha féin.	Gach 5 bliana
47-48	Leanúint ar aghaidh ag táirgeadh ábhar plandála deimhnithe a fhaightear go háitiúil le húsáid laistigh den Pháirc agus ar fud an iarthuaiscirt	20,000 síológ in aghaidh na bliana á gcothabháil i bplandlann Ghleann Bheatha	Leanúnach
51, 53-54	Chun leanúint ar aghaidh ag cur baill den phobal ar an eolas faoi thábhacht na coillearnáí agus faoi rath na mbeart atá déanta chun aidhmeanna na Straitéise a bhaint amach.	Tá an pobal go hiomlán ar an eolas agus gníomhach maidir le forbairt na coillearnáí le linn bhlianta na Straitéise. Leanann oibríthe deonacha de bheith ina bhfoinse úsáideach cúnamh chun an Straitéis a chur i bhfeidhm. Léiríonn taispeántas VR dul chun cinn ó thórdhreach neamhchoillteach go tírdhreach coillteach thar 50+ bliain	Leanúnach
10, 34, 50, 52	Leanúint de thionscadail taighde a éascú ar gach gné d'éiceolaíocht na Páirce agus na torthaí a ionchorprú i mbainistíocht leanúnach	Tá réimse leathan tionscadal taighde san am a chuaigh thart agus san am i láthair (>100 ó 2022) i nGleann Bheatha a thacaíonn leis an Straitéis trí scrúdú a dhéanamh ar ghnéithe éagsúla d'éiceolaíocht na Páirce, a chuimsíonn ainmhithe, plandaí, fungais agus timthriall cothaitheach.	Leanúnach

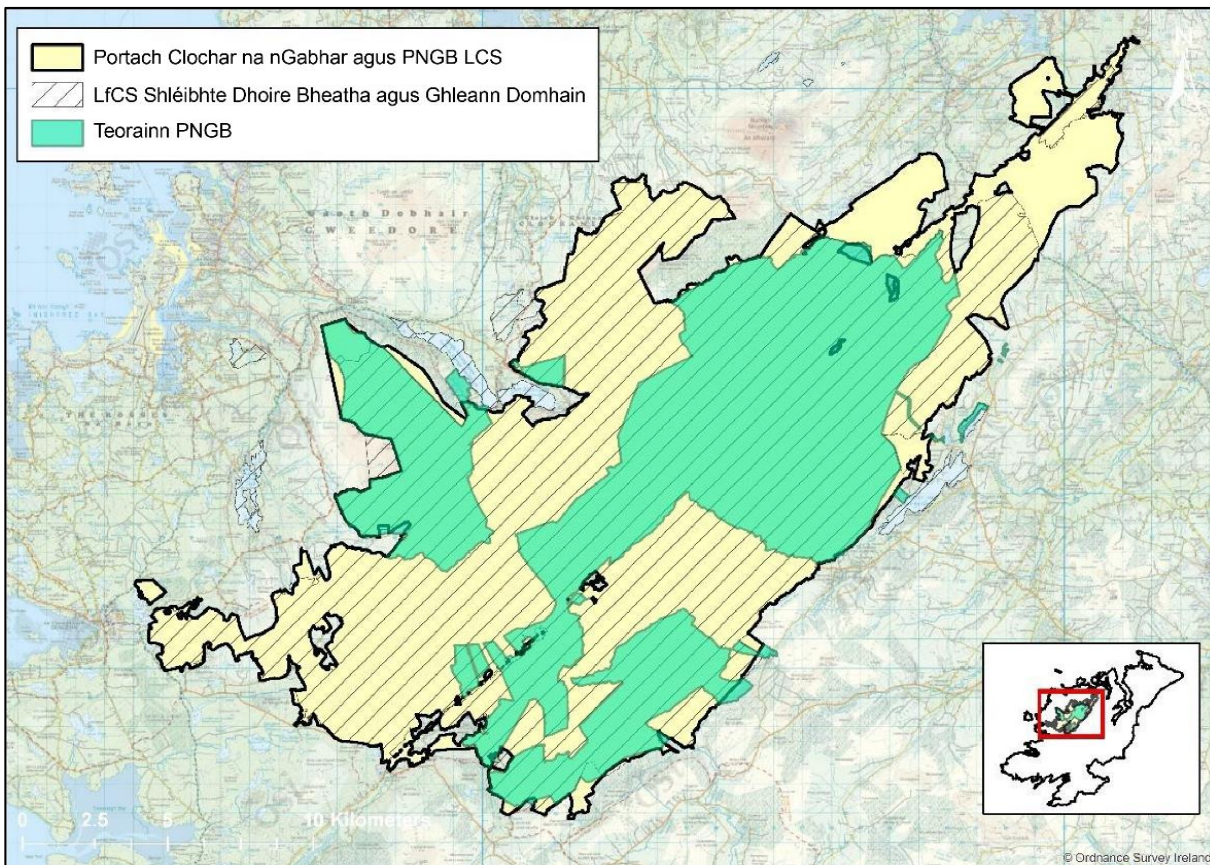
Cuid II: Comhthéacs do Straitéis Bainistíochta Coillearnáí nua

Caibidil 1 Réamhrá

1.1 Comhthéacs an láithreáin

Tá Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (*Gleann Bheatha* = “gleann na mbeithe”) suite in iarthuaisceart Dhún na nGall (Fíor. 1). Tá sé ar an dara ceann is mó de shé pháirc náisiúnta in Éirinn, a chuimsíonn thart ar 16,000 heicteár de ghnáthóga portaigh, fraochmhá, coillearnáí agus locha. Ní raibh sa Pháirc ar dtús ach Eastát Ghleann Bheatha agus foraois fianna ach leathnaíodh í níos déanaí chun bloc faoi úinéireacht An Taisce a chur san áireamh ar an taobh thiar timpeall ar Chnoc na bhFaircheach agus Loch Ghleann Tornáin, cúlchríoch anacail dúlra Phortach Loch Barra agus Mhín an Chuilinn, agus an limistéar siar ó dheas ón Earagail go Loch Dhún Lúiche. Ar fud na cáipéise seo, úsáidfean an t-ainm “Gleann Bheatha” nó “an Pháirc” mar thagairt do Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ar fad.

Níl i nGleann Bheatha ach comhpháirt amháin de Phortach Chlochár na nGabhar agus de Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (LCS; cód láithreáin 002047), ina bhfuil 17,500 heicteár breise de ghnáthóg ardtalamh den chuid is mó, fraochmhá agus portach go príomha. Forluíonn Gleann Bheatha ar an Limistéar faoi Chosaint Speisialta d’Éin ar Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain (LfCS; cód láithreáin 004039) freisin (Fíor. 1). Tá achoimre láithreáin don LCS le fáil in Iarscríbhinn 1, agus don LfCS le fáil in Iarscríbhinn 2. Tiomsaíodh cuspóirí caomhnaithe a bhaineann go sonrach le láithreáin do naoi ngnáthóg Iarscríbhinn I de Threoir an AE maidir le Gnáthóga agus do cheithre speiceas Iarscríbhinn II sa LCS (Aguisín 3). Deir SPNF, 2017): “Tá sé mar aidhm ag cuspóir caomhnaithe a bhaineann go sonrach le láithreán coinníoll caomhnaithe fabhrach a shainiú do ghnáthóg nó do speicis ar leith ag an láithreán sin. Cabhróidh cothabháil gnáthóg agus speiceas laistigh de láithreáin Natura 2000 ar riocht fabhrach caomhantais le cothabháil foriomlán stádas caomhantais fabhrach na ngnáthóg agus na speiceas sin ag leibhéal náisiúnta.” Tá cuspóirí caomhnaithe cineálacha dréachtaithe don LfCS (Aguisín 4).

Fíor 1. Suíomh Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha maidir le láithreáin forluite Natura 2000. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

In oirthuaisceart Ghleann Bheatha tá Loch Ghleann Bheatha, loch fada caol, timpeall 5.5km ar fad agus díreach os cionn 700m ar leithead ag an bpointe is leithne. Tá sé suite i ngleann oighrithe U-chruthach a ritheann aniar aneas. Ceann de ghnáthóga Iarscríbhinn I dár sainíodh LCS is ea “Seanchoilte darach gaelaí le *Ilex* agus *Blechnum* in Éire agus sa Bhreatain Mhór [cód gnáthóige AE 91A0]” (a dtugtar Seanchoillearnach darach uirthi anseo feasta). Tá na samplaí is fearr den ghnáthóg seo le fáil sna háiteanna is fliche in Éirinn agus sa Bhreatain, áiteanna ar chuidigh an aeráid éadrom tais feadh chóstaí an iarthair pobail ardéagsúlachta coillearnaí, inarb iad caonaigh agus aelusanna cuid shuntasach de na speicis, teacht ann. Cabhraíonn struchtúr ilchisealach na gcoillearnach, áit a gcruthaíonn idir chrainn ceannbhrat agus an tsraith mheánach ciseal thar toir agus flóra talún, chun an taise ard seo agus, dá bhrí sin, an éagsúlacht, a choinneáil.

I nGleann Bheatha, tá an chuid is mó de na gnáthóga seo le fáil laistigh de Ghleann Loch Ghleann Bheatha, leis an dlús is mó coillearnaí le fáil ar na fánaí géara in aice le cladach oirdheisceart Loch Ghleann Bheatha i gceantar ar a dtugtar Coill Mhaol na nGabhar (*Maol na nGabhar* = “cnoc na nGabhar”). Aithníodh é seo mar an bloc coillearnaí is mó agus is faide bunaithe i nGleann Bheatha, agus í le sonrú ar an gcéad eagrán de léarscáileanna de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a théann siar go dtí 1840, agus ceapann roinnt foinsí gur féidir gur coillearnach ársa í (Telford, 1977; Perrin & Daly, 2010). Déantar tuilleadh plé ar an bhféidearthacht sin i roinn 3.4. Tá limistéir níos lú eile de choillearnach dhúchasach ann laistigh den Pháirc, agus meastar gur Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I cuid acu freisin (Perrin *et al.*, 2008; O’Neill & Barron, 2013; Daly *et al.*, 2023). Tá athrú tagtha ar an méid coillearnaí sa Pháirc thar na blianta. Bunaithe ar léarscáiliú agus suirbhéanna allamuigh a rinneadh in 2021, is é 123.2 heicteár an méid coillearnaí leathanduillí atá i nGleann Bheatha faoi láthair; cuirtear tuilleadh sonraí i láthair i roinn 3.2.

1.2 An bhail reatha atá ar choillearnach Ghleann Bheatha (2022) agus an gá atá le straitéis bainistíochta coillearnaí

Ba cheart struchtúr ilghnéitheach ilchisealach a bheith ag coillearnach shláintiúil, le crainn, toir, luibheanna, féara, cúb agus bríffít. Ba cheart cohórt crann óg a bheith ann freisin – amhail siólóga, crainn óga agus cuailí – a thógfaidh áit crann níos sine sa cheannbhrat ar deireadh nuair a bhainfidh siad sin deireadh a saoil amach. Tá soláthar maith d’adhmaid marbh ó na crainn marbh nó díbheo seo ina thoisic eile i gcoillearnach sláintiúil, mar go soláthraíonn sé gnáthóg luachmhar d’inveirteabraigh agus d’fhungais, atá iad féin ina gcomhpháirt thábhachtach de bhia-eangach do go leor ainmhithe. Cuireann na tosca seo go léir le héiceachóras dea-fheidhmiúil, athléimneach ina bhfuil na comhpháirteanna go léir idirnasctha agus ina ngluaiseann na cothaithigh go héifeachtúil timpeall an chórais, ó ithir go plandaí go hainmhithe, agus ar ais go dtí an ithir.

Faoi láthair tá roinnt fadhbanna ag baint le coillearnacha dúchais Ghleann Bheatha, go príomha ró-innilt agus speicis phlandaí ionracha. Chuir na saincheisteanna seo isteach ar phróisis nádúrtha ar nós athghiniúint crann atá riachtanach d’inmharthanacht leanúnach na gcoillearnach. Mar thoradh air seo tá coillearnacha nach bhfuil chomh héagsúil - ó thaobh struchtúir agus speicis araon - agus nach bhfuil na hacmhainní acu ceannbhrat sláintiúil agus éiceachóras dea-fheidhmiúil a choinneáil. Mar thoradh ar na fadhbanna sin, measadh gnáthóg choillearnaí a bheith i riocht “Droch-Neamhfhabhrach” trí mheasúnuithe a rinneadh in 2018 mar chuid de shuirbhéanna monatóireachta ar thuairisciú Airteagal 17 an AE (Daly *et al.*, 2023; SPNF, 2019).

Tá iarmhairtí an athraithe aeráide níos géire freisin, agus tá tionchar diúltach ag feiniméin amhail déine stoirme níos mó, báisteach mhéadaithe, triomach agus meánteochtaí atá ag ardú ar choillearnacha. D’fhéadfadh na tionchair seo a bheith le feiceáil i roinnt foirmeacha lena n-áirítear gaothstoitheadh, strus uisce, athruithe feineolaíocha, agus cur isteach ar chaidrimh (bíodh siad dearfach nó diúltach) le speicis eile plandaí, éan, mamach agus inveirteabhrach. Tá coillearnach atá i mbaol ó thaobh a sláine struchtúrach agus a héagsúlachta speiceas níos leochailí do na héifeachtaí seo, mar shampla trí easpa speiceas a chosnaíonn i gcoinne triomach (amhail caonaigh), nó ina bhfuil crainn mhíshláintiúla nach bhfuil in ann ionsaí feithidí nó pataiginí fungais a sheasamh agus atá níos moille le téarnamh.

Tá sé soiléir, mar sin, nach bhfuil na coillearnacha i nGleann Bheatha athléimneach go leor faoi láthair leis na fadhbanna seo a sheasamh. Tá fíor-ionchas ann, gan idirghabháil spriocdhírthe, go

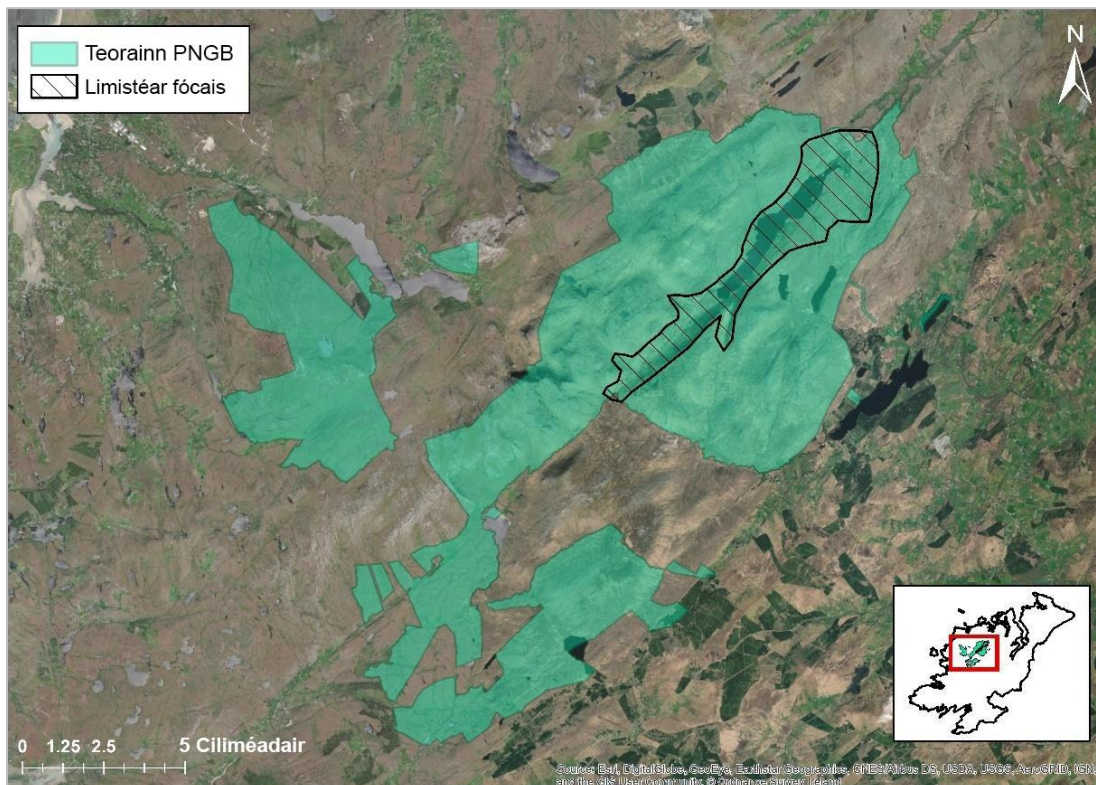
leanfaidh athghiniúint ag teip, ní chuirfear crainn marbh – go háirithe daracha – in ionad, agus ní mhairfidh na coillearnacha san fhadtárma. Ullmhaíodh an Straitéis Bainistíochta Coillearnaí seo do Ghleann Bheatha d’fhonn gníomhartha a aithint a thabharfaidh aghaidh ar na saincheistean a chuireann le drochbhail éiceolaíoch na gcoillearnach seo a bhfuil tábhacht idirnáisiúnta ag baint leo, agus creat a chur ar fáil ar féidir na gníomhartha seo a chur i bhfeidhm chun cur leis an éiceolaíocht agus leis an gcaomhnú luach na gcoillearnach.

1.3 An fócas ar Straitéis Bainistíochta Coillearnaí Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Is é fócas Straitéis Bainistíochta Coillearnaí Ghleann Bheatha (dá ngairtear an Straitéis anseo feasta) ná an ghnáthóg coillearnaí laistigh de Ghleann Bheatha, go háirithe coillearnach dhúchasach agus mar fho-thacar de sin, Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I. Tá limistéar fócais sainithe ina bhfuil formhór na coillearnaí dúchasacha sa Pháirc suite thart ar phríomhghleann Loch Ghleann Bheatha. Taispeántar suíomh an limistéir fócais seo i bhFíor 2.

Scrúdaíodh roinnt pointí sonracha le linn ullmhú na Straitéise:

- *Cáilíocht na coillearnaí:* An féidir cáilíocht éiceolaíoch na coillearnaí dúchasacha atá ann cheana a fheabhsú (e.g., bailiúcháin speiceas, cion na gcrann dúchasach, méid adhmaid atá marbh).
- *Cainníocht na coillearnaí:* An féidir limistéir bhreise de choillearnach dhúchasach a chruthú? Má tá, cá háit agus cá mhéad, agus cad iad na hacmhainní atá ag teastáil?
- *Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I:* Cad a shainíonn seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I? Agus cad iad na príomhchúiseanna go dteipeann air i gcónaí riocht fabhrach caomhantais a bhaint amach i nGleann Bheatha?

Fíor 2. An suíomh limistéar fócais coillearnaí laistigh de Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha.

1.4 Na príomhfhadhbanna nach mór aghaidh a thabhairt orthu

Tá speicis phlandaí ionracha agus ró-innilt, go príomha trí fhianna, nasctha go dlúth le gach ceann de na trí phointe fócais thuas. Beidh rath aon iarrachtaí chun cáilíocht coillearnaí a fheabhsú agus limistéar coillearnaí dúchasacha a mhéadú (agus dá bhrí sin feabhas a chur ar thorthaí Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I i measúnuithe) ag brath den chuid is mó ar cé chomh maith agus a dhéantar an dá fhadhb seo a bhainistiú. Is cuid shuntasach den Straitéis déileáil leis an dá shaincheist seo. Aithnítear cé go ndíríonn an Straitéis ar fhianna mar an príomhfhadhb féarach, go

bhfuil féarach eile ar nós caoirigh agus eallach i láthair i limistéir imeallacha na Páirce atá nasctha le cearta féaraigh atá ann le fada an lá. Cé nach bhféadfadh coillearnacha lárnacha a bheith sna limistéir sin, ba cheart a mheabhrú gur cheart go gcuirfí san áireamh freisin na bearta chun coillearnach a bhunú nó chun riocht coillearnáí a fheabhsú, éifeachtaí na féarach sin ar athghiniúint.

Tionchar eile atá ag éirí níos suntasaí is ea an t-athrú aeráide. Tá fianaise eolaíoch suite lena thaispeáint go mbeidh éifeachtaí fadtéarmacha ag athruithe leanúnacha a spreagann an duine ar ár n-aeráid ar ár dtimpeallachtaí atmaisféaracha, trastíre, hidreolaíochta agus aigéin, ag léiriú mar theochtaí aeir agus ithreach níos airde, níos lú tréimhse fhuara agus laethanta sioc, tonnta teasa leathnaithe, báisteach mhéadaithe, easnaimh taisé ithreach, teagmhais adhaimsire níos minice, agus athruithe ar phatrúin dhomhanda cúrsaíochta aeir agus aigéin (Desmond *et al.*, 2009). Bíonn iarmhairtí acu seo ar gach éiceachóras, lena n-áirítear coillearnacha agus foraoiseacht. Desmond *et al.* (2017) tugadh faoi deara, mar shampla, go bhféadfadh bagairtí níos mó ó lotnaidí agus pataiginí coimhthíocha a bheith mar thoradh ar theocht an aeir a bheith ag ardú, agus go mbeadh strus mar thoradh ar thonnta teasa agus tréimhsí tirime leathnaithe mar gheall ar easnaimh taisé ithreach agus baol níos mó ó thinte tailte portaigh. D'fhéadfadh teochtaí níos airde agus níos lú laethanta sioc a bheith in ann feineolaíocht (uainiú forbraíochta) roinnt speiceas a athrú, ag athrú an dáta ar tháinig duilleoga na gcrann chun cinn, mar shampla, agus an laghdú ar líon na laethanta sioc réamh-mheasta a bheith is mó i dtuaisceart na tíre (Nolan, 2015, a luaitear in Desmond *et al.*, 2017). D'fhéadfadh mí-ailíniú idir saol timthriallta speiceas idirspleách, amhail éin agus feithidí a bheith mar thoradh air sin freisin. Cé nach féidir aghaidh a thabhairt go díreach ar an athrú aeráide féin sa Straitéis seo, ba cheart díriú ar éiceachórais coillearnáí níos athléimní a thógáil a bheidh in ann déileáil níos fearr le héifeachtaí an athraithe aeráide i nDún na nGall.

Caibidil 2 Athbhreithniú ar shonraí agus ar fhaisnéis atá ann cheana

Rinneadh athbhreithniú ar na sonraí gnáthóige agus plandaí go léir a bhaineann le Gleann Bheatha. Is éard a bhí i gceist anseo ná athbhreithniú litríochta ar staidéir a rinneadh i gcoillearnach Ghleann Bheatha agus athbhreithniú ar na sonraí spásúla go léir (i bhfoirm cruthchomhad) a chuimsigh sonraí gnáthóige don Pháirc. Déantar cur síos ar na foinsí sonraí thíos go ginearálta ón gceann is luaithe go dtí an ceann is déanaí, le tacair sonraí a chuimsíonn réimse blianta a ndéantar cur síos orthu ag an deireadh.

Telford (1977):

Rinneadh roinnt suirbhéanna éiceolaíochta i nGleann Bheatha, agus ba é Michael Telford a rinne an chéad cheann dá thaighde PhD. Bhí trí phríomhaidhm i dtaighde Telford: chun taifead mionsonraithe a sholáthar ar stair fhásúil Ghleann Bheatha, chun cuntas mionsonraithe a sholáthar ar an bhfásra reatha i nGleann Bheatha, agus chun staidéar a dhéanamh ar éifeachtaí féaraigh ar an gcoillearnach ag pobal fia rua na Páirce.

Agus sonraí pailine á n-úsáid aige, chuir Telford le chéile pictiúr de chomharbas fásra i nGleann Bheatha, ón tréimhse oighreach dhéanach (ag cur síos ar thionóil a bhfuil tréithe i ndiaidh a chéile ag *Copóg-Saileach*, *Aiteal- Lus na feannóige*, Gramineae, *Artemisia-Empetrum*, Gramineae-*Copóg* agus *Aiteal-Filipendula*) go hamanna iar-oighreacha, ag aithint pobail choillte arb iad is sainairíonna iad luaineachtaí i leibhéal pailin *Beith*, *Coll*, *Leamhán*, *Péine*, *Alnus* agus *Dair*, go dtí le déanaí nuair a d'éirigh luibheanna agus toir níos suntasaí.

Thaifead Telford roinnt ceapacha nGleann Bheatha, i gcoillearnach agus i ngnáthóga fraochmhá/portaigh. Thaifead sé 32 ceapach i gcoillearnach, gach ceann acu 100 m², agus chuimsigh sé ina anailís cúig cheap coillearnáí eile i nGleann Bheatha, gach ceann acu 200 m², taifeadta ag Kelly (1975).

Ag baint úsáide as taifid stairiúla a bhí ar fáil agus eolas starógach ó mhuintir na háite agus ó fhostaithe fadtéarmacha na Páirce, chuir Telford comhthéacs stairiúil an tréada fianna sa Pháirc le chéile, agus rinne sé na chéad staidéir ar imfhálú fia i nGleann Bheatha chun éifeachtaí féaraigh fianna a mheas ar an bhfásra.

Van Doorslaer & O'Sullivan (1987):

Rinneadh athshuirbhé ar imfháluithe Telford 12 bhliain tar éis dóibh a bheith curtha ar bun ar dtús.

Weekes (1990):

In 1989 rinne Lynda Weekes suirbhé fásra ar Ghleann Bheatha dá taighde Máistreachta, chun limistéir nach ndearna Telford (1977) suirbhé orthu roimhe seo a chur san áireamh, chun an fásra a thréithriú tuilleadh, agus chun na cineálacha éagsúla fásra a aimsiú i limistéir staidéir Telford. Tharraing sí léarscáil chuimsitheach gnáthóige den mhéid a chuimsigh an Pháirc Náisiúnta ar fad ag an am sin, chomh maith le limistéar breise ar leis an Taisce é atá tugtha isteach sa Pháirc ó shin. Rinne an SPNF na bunléarscáileanna páirce a dhigitiú ina dhiaidh sin, agus rinneadh roinnt gnáthóg a mhapáil go cóid ghnáthóige Fossitt (2000) agus gnáthóga Iarscríbhinn I de chuid na Comhairle Oidhreachta, cé gur léir nach raibh sé seo indéanta do ghnáthóga coillearnáí agus Róslabhras. Cé go bhfuil an léarscáiliú anois os cionn 30 bliain d'aois, tá sé fós tábhachtach mar gurb é an cleachtadh mapála is cuimsithí a dhéantar laistigh de Ghleann Bheatha.

Bleasdale & Conaghan (1996):

Rinne Bleasdale & Conaghan (1996) athshuirbhé ar roinnt limistéir a ndearna Telford (1977) agus Van Doorslaer & O'Sullivan (1987) suirbhé orthu den chéad uair, agus bhunaigh siad cuadraithe buana nua le haghaidh athshuirbhé ina dhiaidh sin, ag cur béime ar luach ceapacha dá leithéid san fhadtéarma staidéir ar fhásra agus ar chomharbas, go háirithe i gcomhthéacs féaraigh ag luibhiteoirí móra ar nós fianna. Thug siad faoi deara an chothromaíocht a chaithfear a bhaint amach idir coillearnach a chosaint ó ró-innilt fianna ionas gur féidir le hathghiniúint crann a atosú, agus maolú a dhéanamh ar na héifeachtaí diúltacha a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar easpa féaraigh iomlán. Thug siad faoi deara freisin go bhféadfadh go mbeadh gá le cosaint ó ainmhithe

féaraigh ar limistéir a glanadh le déanaí ó Róslabhrais ar feadh tréimhse ama - admháidh nach raibh a fhios go hiomlán ag an gcéim sin ach moladh go mbeadh tréimhse 15-20 bliain ann chun gur féidir fásra oiriúnach a fhorbairt.

Suirbhé Náisiúnta ar Choillearnacha Dúchasacha (2006):

Na coillearnacha ag Maol na nGabhar (suíomh uimh. 1423), Na Doirí Beaga (suíomh uimh. 1424) agus Doire Leathan (suíomh uimh. 1426; i roinnt cáipéisíocht dá ngairtear adhmaid Sruthán na Coille, tar éis an tsrutha a shníonn tríd) rinneadh suirbhé orthu in 2006 mar chuid den Suirbhé Náisiúnta ar Choillearnacha Dúchasacha (SNCD; Perrin *et al.*, 2008). Taifeadadh dhá cheapach i Maol na nGabhar, agus ceann an duine sna nDoirí Beaga agus i nDoire Leathan. Rangáidh an ceann is ísle den dá cheapach i Maol na nGabhar agus an cheapach sna Doirí Beaga mar Sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I; coillearnach neamh-Iarscríbhinne faoi cheannas beithe a bhí sa dá limistéar eile.

Höna (2009):

Rinne Seppi Höna staidéar ar thionchair na bhfianna ar athghiniúint speiceas na gcrann dúchasach i nGleann Bheatha dá M.Sc. Rinne sé sampláil i gceithre limistéir ar leith de choillearnach sa Pháirc - dhá cheann siar ó thuaidh ó Loch Ghleann Bheatha: Doirí Beaga (arna bhfálú go héifeachtach in 1988 chun fianna a eisiámh) agus Doire Leathan (in aice láimhe ach gan fál); agus dhá cheann soir ó dheas ón loch: Maol na nGabhar (nach raibh an fál chomh héifeachtach céanna in 1984) agus Maol na nGabhar soir ó thuaidh (in aice láimhe ach gan fál). Tháinig a chuid taighde ar an gconclúid go raibh athghiniúint na gcrann óg go maith i go leor áiteanna i nGleann Bheatha (cé go raibh siad bocht go huilíoch don dair), ach go raibh éifeachtaí na brabhsála ag cur teorann leis an seans go bhfásadh crainn ó ógánaigh go dtí crainn aibí.

Feliz (2009):

Staidéar ar an tor ionrach *Gaultheria mucronata* (fraoch deilgneach; Tugadh *Pernettya mucronata*) air roimhe seo, a rinne Julia Feliz mar chuid dá taighde M.Sc. chun tréith na héiceolaíochta agus dáileadh na speiceas i nGleann Bheatha a thréithriú. Clúdaíonn an speiceas seo atá dúchasach do Mheiriceá Theas, limistéir fhairsinge i limistéir níos oscailte na Páirce. Léirigh taighde Feliz, i measc rudaí eile, go bhféadfadh athghiniúint teacht chun cinn freisin trí atáirgeadh fásúil trí dhá mhodh, chomh maith leis an bplanda a bheith in ann atáirgeadh ó shíol agus athghiniúint ó blúirí: ag meathán agus athghiniúint ó blúirí. Cuireadh athghiniúint ar chodáin den phlanda a tháirgtear trí struimeáil chun tosaigh mar chúis amháin le fás dlúth *Gaultheria mucronata* i nGleann Bheatha feadh cosáin, rianta agus bóithre a chothaítear go hiondúil trí struimeáil.

Fardal sealadach de choillearnach ársa agus fadbhunaithe in Éirinn (Perrin & Daly, 2010):

D'fhorbair an staidéar seo arna choimisiúnú ag an SPNF prótacal chun coillearnach ársa a aithint agus chuir sé tús le Fardal Coillearnach Ársa agus Fadbhunaithe náisiúnta. D'aithin agus mhapáil an suirbhé Maol na nGabhar mar Choillearnach Ársa Fhéideartha (CÁF).

Suirbhéanna Monatóireachta Coillearnáí (2011 agus 2018):

Tar éis an SNCD, rinneadh suirbhé ar an Maol na nGabhar dhá uair eile do na Suirbhéanna Monatóireachta Coillearnach náisiúnta (SMC), uair amháin in 2011 agus uair amháin in 2018. Níor taifeadadh ceapacha iomlána; ina ionad sin, taifeadadh sonraí chun roinnt critéar monatóireachta a mheas (féach Aguisín 5). Níor cuireadh an plota monatóireachta sa suíomh céanna leis na ceapacha SNCD; áfach, baineadh úsáid as an suíomh plota céanna sa dá shuirbhé SMC.

Sa dá bhliain ba é toradh foriomlán an mheasúnaithe do sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I an Maol na nGabhar ná Droch-Neamhfhábhach. Tharla sé seo go príomha mar gheall ar an tionchar a bhí ag ró-innilt fianna tromchúiseacha agus inmhíolú Róslabhrais, rud a chuir isteach go diúltach ar roinnt gnéithe den choillearnach, lena n-áirítear éagsúlacht struchtúrach, éagsúlacht speiceas, agus clúdach ciseal páirce agus ciseal tor. Mar thoradh ar dhrochthorthaí measúnaithe ar na gnéithe seo d'éiceolaíocht na coillearnáí, bhí toradh an Droch-Neamhfhábhach ar a struchtúr agus a measúnú feidhmeanna, agus mar gheall ar mharthanacht ró-innilt agus Róslabhrais ionrach bhí droch-ionchais na coillearnáí go dona amach anseo freisin.

Newman (2013) agus Newman *et al.* (2014b):

Rinne Miles Newman taighde PhD ar éifeachtaí féaraigh mhóra luibhiteoir i gcoillearnacha darach, coillearnacha Ghleann Bheatha san áireamh. Thug sé cuairt arís ar dhá imfhálú i nGleann Bheatha, ceann a bhunaigh Telford in 1975 agus an ceann eile fál in 1988 agus a ndearna Bleasdale & Conaghan suirbhé air ina dhiaidh sin (1996).

Baineann an sliocht seo a leanas as Newman (2013) le Gleann Bheatha:

“Níl dlús agus tionchar na luibhiteoirí móra seasmhach le himeacht ama in éiceachórais nádúrtha (Vera, 2000) ach is gnách go ndírítear idirghabháil na bainistíochta luibhiteora ar spriocanna a chothaíonn dlúis luibhiteora comhsheasmhacha. Léirigh an taighde seo, in éiceachóras measartha coillearnáí, nach bhfuil tionchar aontaithe ag tionchair féaraigh agus brabhsála ar chomhdhéanamh pobail fásra, ar fhoirmeacha beatha, ar struchtúr nó ar athghiniúint crann. Mar thoradh air sin, nuair a bhíonn dlúis luibhiteora á mbainistiú, ba cheart na spriocanna a shaincheapadh chun aidhmeanna sonracha a bhaint amach arna ndeachtú ag timthriall athghiniúnach an éiceachórais, mar shampla, d’fhéadfadh sé seo a bheith i gceist le hathghiniúint crann a chur chun cinn nó le bithéagsúlacht brífite a fheabhsú. Mar sin féin, d’fhéadfadh sé gurb é an rogha bhainistíochta is oiriúnaí fós tionchar íseal féaraigh a chur chun cinn mar an tionchar is fearr chun críocha caomhnaithe, má táthar chun cothromaíocht a bhaint amach idir flóra talún agus athghiniúint crann.”

Athbhreithniú ar thionchar gearrtha móna agus suirbhéanna ar chórais bhainistíochta (Daly *et al.*, 2015):

Rinneadh mapáil ar ghnáthóga ag trí láithreáin faoi cheannas bratphortaigh laistigh de Ghleann Bheatha mar chuid de shuirbhé ar athbhreithniú tionchair agus ar chóras bainistíochta a ghearrann móin in 2015. Ar na láithreáin a ndearnadh suirbhé orthu bhí Kingarow (51.8 ha), Devlin (136.9 ha) agus Lough Nadourcon (229.6 ha). Mapáladh limistéir bheaga de choillearnach le linn na suirbhéanna seo.

Plean Bainistíochta Speicis Ionracha 2017-2026 (Aulino Wann & Associates, 2017):

Scríobh Aulino Wann & Associates Plean Bainistíochta Speiceas Ionracha do Ghleann Bheatha in 2017. Tugtar aghaidh air seo tuilleadh i gCaibidil 4.

Staidéar ar dhlús daonra fianna agus plean bainistíochta fianna (Burkitt 2017, 2018):

Rinne Tim Burkitt staidéir ar líon na bhfianna i nGleann Bheatha (Burkitt, 2017) agus ina dhiaidh sin chuir sé plean bainistíochta fianna ar fáil don Pháirc (Burkitt, 2018), a bhí bailí don tréimhse 2018-2021 le hathbhreithniú bliantúil. Bhí an leagan is déanaí den phlean, dar dáta Meán Fómhair 2018 le hathbhreithniú i mí Feabhra 2019.

Sonraí spásúla oibiachtúla caomhnaithe (SPNF, 2017):

Seiceáladh sonraí spásúlachta oibiachtúla caomhnaithe do LCS Phortach Clochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha agus fuarthas amach go raibh siad ag freagairt do phologáin arna ndigitiú ag Perrin *et al.* (2008).

Tacair shonraí faoi chlúdach foraoise ón tSeirbhís Foraoise:

Ó 1995 i leith tá tacair sonraí spásúla curtha le chéile ag an tSeirbhís Foraoise ina sonraítear méid an eastáit foraoise in Éirinn. Tugadh FIPS95 ar an mbunthacar sonraí. Cruthaíodh an tacar sonraí seo trí mheascán d’íomhánna satailíte dar dáta 1993-1997, aerghrianghraif phancrómatacha ortachoigeartaithe a tógadh in 1995, agus an tsraith léarscáileanna OSI 25". Rinneadh roinnt nuashonruithe ar an mbunthacar sonraí, á gcomharbas ag FIPS98 agus níos déanaí ag PrivateForests2020. Áirítear leis an bhfaisnéis sna tacair sonraí seo cineál úsáide talún (e.g., Leathandhuilleog, Measctha, Buaircíneach, Treascartha), comhdhéanamh speiceas, bliain phlandála agus úinéireacht.

Léarscáileanna na Suirbhéireachta Ordanáis Stairiúla (SO):

Chuathas i gcomhairle leis an gcéad eagrán de léarscáileanna sé orlach agus an tríú eagrán de léarscáileanna sé orlach chun imscrúdú a dhéanamh ar chlúdach coillearnáí san am a chuaigh thart laistigh den Pháirc. De réir Gabháltais Leabharlann Léarscáile TCD, is iad seo a leanas na dátaí do léarscáileanna Dhún na nGall:

An chéad eagrán: 1834-6
An dara heagrán: 1848 (páirteach)
An tríú heagrán: 1900-5
Athbhreithnithe níos déanaí: 1948-54 (páirteach)

Tá siombailí ar leith ag na léarscáileanna seo do chrainn leathanduilleacha, do chrainn bhuaircíneacha agus do chaschoill. Léirítear coillearnach mheasctha le meascán de shiombailí leathanduilleacha agus buaircíneacha.

Tacair shonraí Coillte:

Rinneadh athbhreithniú ar thacair shonraí spásúla Coillte, a chuimsíonn léarscáileanna fo-ranna le cineál foraoise, comhdhéanamh speiceas agus faisnéis faoin mbliain phlandála, mar aon le tacair sonraí Limistéar Bithéagsúlachta Coillte.

Tacair shonraí spásúla um Mheasúnú Náisiúnta Caomhnaithe (SPNF, 2019):

Baineadh úsáid as tacair sonraí náisiúnta um dháileadh gnáthóga Iarscríbhinn I ó thréimhse tuairiscithe Airteagal 17 2013-2018 chun measúnú a dhéanamh ar mhéid na ngnáthóga in Iarscríbhinn I laistigh de Ghleann Bheatha lena n-áirítear coillearnach Iarscríbhinn I. Cuimsíonn sé seo roinnt de na foinsí dá dtagraítear thuas.

Pláta 1. Radharc trasna iardheisceart Loch Ghleann Bheatha go coillearnach na Doirí Beaga. Grianghraf le Orla Daly.

Caibidil 3 Mapáil agus tiomsú sonraí

3.1 Réamhrá

Ba é ceann de na bearnaí sonraí a d'aithin SPNF sular coimisiúnaíodh an Straitéis seo, bhí figiúr cothrom le dáta do limistéar na coillearnáí a bhí ar marthain i nGleann Bheatha. Bearna eile ab ea meastachán ar an limistéar de choillearnach ársa, i.e., coillearnach a mapáladh mar a bhí i láthair ar léarscáileanna sé orlach d'Eagrán 1 agus d'Eagrán 3, agus cibé an bhfuil nó nach bhfuil na limistéir sin fós coillteach. Cé gur admháíodh go ginearálta gur tharla caillteanas coillearnáí, ní raibh a mhéid ar eolas ná ní raibh a fhios cá raibh na limistéir choillteacha seo roimhe sin ann. Ar deireadh, ábhar eile le hiniúchadh ná seaniarsmaí na coillearnáí a bhí ar marthain, is é sin cé chomh fada is a bhí limistéir na coillearnáí bunaithe. Gné thábhachtach d'éiceolaíocht na coillearnáí is ea leanúnachas an chládaigh coillearnáí, le speicis choillearnáí speisialtóra (ainmhithe agus fungais chomh maith le plandaí) a éilíonn clúdach leanúnach coillearnáí le go gcríochnóidh a saolréanna. Measadh gur céim thábhachtach sa Straitéis é aghaidh a thabhairt ar na bearnaí sonraí seo, agus meastar go bhfuil an fhaisnéis a fuarthas ríthábhachtach chun spriocanna bunáochta coillearnáí amach anseo a phleanáil chun dul i ngleic le caillteanas a bhí ann roimhe seo.

Déanann an chaibidil seo cur síos ar na nósanna imeachta a cuireadh i gcrích chun na bearnaí seo a líonadh. Clúdaíonn na modhanna a úsáidtear bonn leathan, lena n-áirítear mar a dhéanann siad teicnící CFG, íomhánna satailíte agus léirléamh ar aerfótagraif (LLAF), comhairliúchán ar léarscáileanna sé orlach stairiúla de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis (SO), cíoradh trí cháipéis stairiúla agus léarscáileanna neamh-SO agus úsáid a bhaint as leideanna eile maidir le clúdach talún stairiúil, amhail logainmneacha. Cuireann na sonraí seo le heolas ar chlúdach coillearnáí, agus tugann siad leideanna maidir le seaniarsmaí na coillearnáí freisin.

3.2 Coillearnach atá ar marthain a mhapáil

3.2.1 Modheolaíocht do mhapáil deascbhunaithe ar choillearnach atá ar marthain

Ba é an chéad ghné den phróiseas chun an coillearnach atá ar marthain a mhapáil ná dáileachtaí coillearnáí a aithint ag baint úsáide as tacair sonraí agus íomhánna ón aer atá ann cheana féin. Críochnaíodh é seo i mí na Samhna 2020, mar seo a leanas:

1. Táirgeadh léarscáil bhunlíne de dháileachtaí coillearnáí laistigh de Ghleann Bheatha ag baint úsáide as tacair sonraí a bhí ann cheana féin. Ba iad seo a leanas na tacair sonraí CFG a úsáideadh chun an léarscáil bhunlíne a chruthú:
 - Tacair shonraí spásúla um Mheasúnú Náisiúnta Caomhnaithe (SPNF, 2019)
 - SNCD (Perrin *et al.*, 2008)
 - Athbhreithniú ar thionchar gearrtha móna agus suirbhéanna ar chórais bhainistíochta (Daly *et al.*, 2015)
 - PrivateForests2016
 - Tacair shonraí spásúla Coillte
 - Weekes (1990)

I gcás ina raibh dhá thacar sonraí nó níos mó forluite, tháinig an ciseal is cothroime le dáta nó is cruinne in ionad an chisil nach raibh chomh cruinn céanna (mar shampla, tháinig tacair shonraí a ndearnadh suirbhéireacht allamuigh orthu in ionad na dtacar sonraí a ndearnadh suirbhé orthu go cianda). Nuair a cuireadh an bhunléarscáil le chéile, rinneadh í a bhearradh ar theorainn shuíomh Ghleann Bheatha.

2. Bhain Céim 2 le hathbhreithniú córasach ar íomhánna satailíte chun aon dáileachtaí coillearnáí atá fágtha gan mhapáil a aithint. Chun críocha athbhreithnithe, rinneadh teorainn láithreáin Ghleann Bheatha a thrasnú le greille 1 km, agus rinneadh athbhreithniú córasach ar gach eangach ansin trí úsáid a bhaint as íomhánna satailíte cothrom le dáta agus rinneadh aon dáileachtaí coillearnáí nár braitheadh roimhe sin a dhigitiú in ArcGIS v. 9.3. Glacadh cur chuige cuimsitheach agus dáileachtaí coillearnáí á ndigitiú, le stiallacha líneacha, blúirí coillearnáí laistigh de ailteanna, scrobarnach crann a fhorbairt agus/nó grúpaí crann níos lú a mheastar a bheith 'coillearnach' chun críche an staidéir seo.

Cuireadh lipéad *Extant_woodland_GNP.shp* ar an tacar sonraí comhcheangailte seo ón dá oibríocht thuas. Áirítear leis an bhfaisnéis atá laistigh den tacar sonraí:

- ainm na bunfhoinsé sonraí agus/nó cibé acu an dáileach coillearnaí nua a bhí ann arna dhigitiú ag baint úsáide as léirléamh ar aerfótagraif (LLAF);
- cineál coillearnaí, ag baint úsáide as trí chatagóir leathana: coillearnach leathanduilleach, coillearnach mheasctha agus plandáil bhuaircíneach. Tháinig an fhaisnéis sin ón mbunfhoinsé sonraí, nuair a bhí sé ar fáil nó ó LLAF má bhí an limistéar nuadhigithe. I gcás ina raibh faisnéis bhreise faoi ghnáthóg amhail gnáthóg Fossitt nó gnáthóg Iarscríbhinn I ar fáil, cuireadh é seo san áireamh freisin;
- aon spriocnótaí agus faisnéis a bhaineann leis na polagáin mar a dhíorthaítear ón mbunthacar sonraí agus/nó ó na breathnuithe agus iad ag digitiú.

3.2.2 Nuashonruithe mapála tar éis obair allamuigh ar an talamh

Tugadh cuairt i mí an Mheithimh 2021 ar fho-thacar de 94 polagán coillearnaí atá ar marthain laistigh den *Extant woodland GNP.shp* sealadach. Taifeadh faisnéis faoi ghnáthóga, mar shampla Fossitt (2000) nó cineál gnáthóige Iarscríbhinn I, sa pháirc agus úsáideadh é seo chun an cruthchomhad a nuashonrú. Rinneadh polagáin sa dréacht thacar sonraí a bhailíochtú, a shannadh do chatagóir gnáthóige Fossitt (2000) agus, i gcás inarb iomchuí do chineál gnáthóige Iarscríbhinn I.

3.2.3 Torthaí ó mhapáil coillearnach atá ar marthain

Déantar cur síos sa chuid seo a leanas ar na torthaí maidir le Gleann Bheatha ina iomláine, agus maidir le fo-thacar na Páirce atá dírithe ar phríomhghleann Loch Ghleann Bheatha, dá dtagraítear i gcuid 1.3 mar an limistéar fócais ina bhfuil 1,591 heicteár ann. Beidh sé seo mar phríomhfhócas d'oibreacha caomhnaithe agus athchóirithe coillearnaí; áfach, tugann an Straitéis aghaidh ar an bPáirc Náisiúnta ar fad. Chun críocha comparáide, cuirtear na staitisticí coillearnaí don dá limistéar i láthair sna táblaí céanna.

Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Léiríonn an tacar sonraí go bhfuil thart ar 212.4 heicteár de choillearnach/phlandáil laistigh de Ghleann Bheatha (Tábla 1), arb ionann é agus 1.4% dá limistéar iomlán. Is é an cineál seastáin ceannasach coillearnach leathanduilleach ag 123.2 heicteár (58.0%), agus plandáil buaircíneach ag 74.9 heicteár (35.3%) agus coillearnach mheasctha ag 14.4 heicteár (6.8 %) ina dhiaidh sin. Cuirtear léarscáileanna dáileacháin de choillearnach/phlandálacha laistigh den Pháirc i láthair i bhFíoracha 3-6.

Tábla 1. Achoimre ar choillearnach/clúdach plandála atá ar marthain laistigh de Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha agus an limistéar fócais.

Cineál coillearnaí	Gleann Bheatha		Limistéar fócais	
	Limistéar (heicteár)	% de choillearnach	Limistéar (heicteár)	% de choillearnach
Coillearnach leathanduilleach	123.2	58.0	106.3	82.0
Plandáil bhuaircíneach	74.8	35.2	10.1	7.8
Coillearnach mheasctha	14.4	6.8	13.3	10.3
Iomlán	212.4	100.0	129.7	100.0

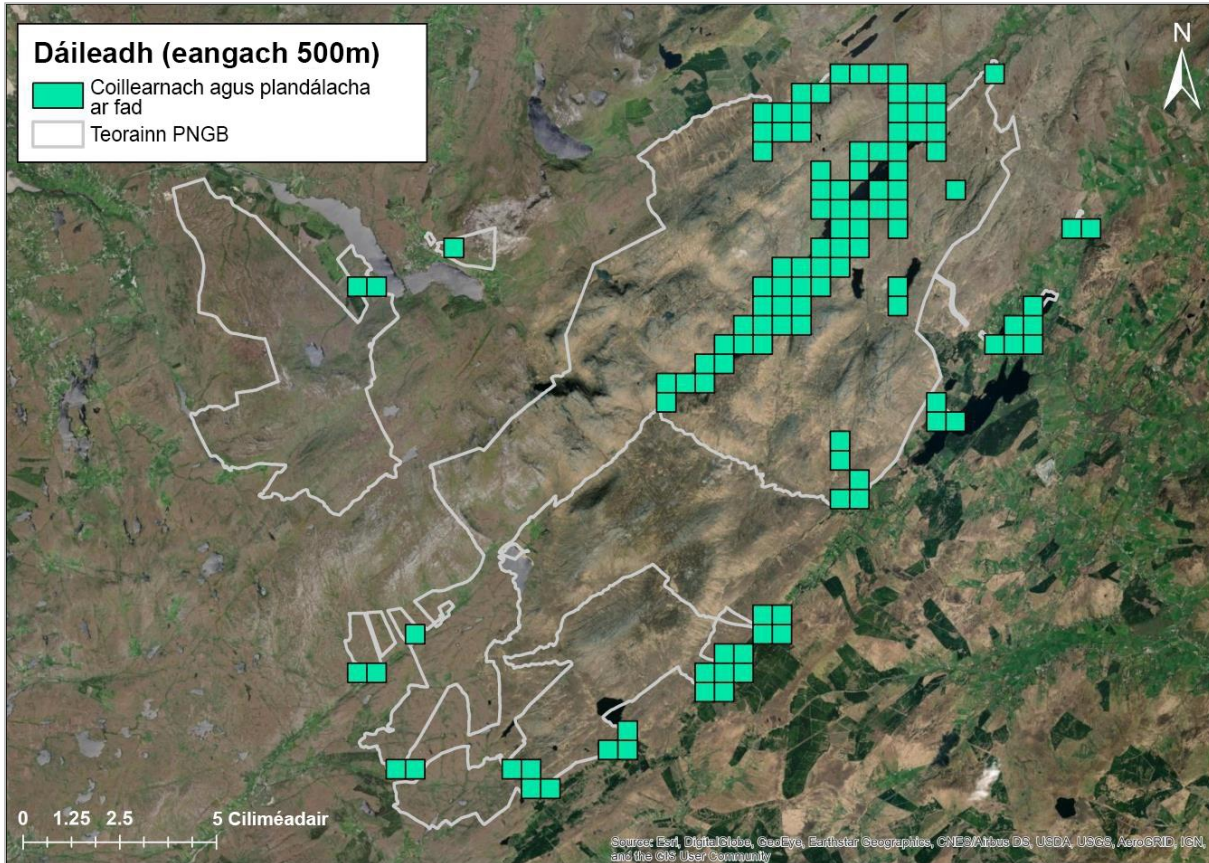
Tá an príomhbhloc de choillearnach leathanduilleach, a chuimsíonn coillearnach darach den chuid is mó, suite laistigh den phríomhghleann, gan ach blúirí laistigh de ailteanna agus/nó grúpaí crann níos lú fágtha i dtreo dheisceart an ghleanna thart ar Pholl Garbh. Tá dáileachtaí coillearnaí líneacha, ina bhfuil saileach scrobarnach, beith agus dair den chuid is mó le fáil ar theorainn thuaidh na Páirce feadh Abhainn Challabair. Tá coillearnach leathanduilleach soir ó dheas ón bpríomhghleann le fáil ar chladach Loch Mhic Ciabáin, Loch Nacally, Loch Gartáin, Abhainn Cammane, Abhainn Bhullaba agus in ailt faoi Shliabh Ard an Toir. In iarthar na Páirce, tá an méid teoranta coillearnaí leathanduilleacha atá i láthair teoranta do thaobh an bhóthair nó feadh aibhneacha.

Tá plandálacha buaircíneacha, péine Albanach den chuid is mó timpeall ar Ionad na gCuairteoirí agus ar Chaisleán Ghleann Bheatha. Ar theorainn theas na Páirce, tá plandálacha buaircíneacha le fáil ar thailte móna ag Cnoc an Ghobán, ó dheas de Loch Muc agus ag Ard an Chrainn. Déanfar moltaí maidir leis na plandálacha buaircíneacha seo ar mhóin. Is dócha go mbeidh gá le rannpháirtíocht le Coillte agus b'fhéidir le tionscadal LIFE Dúlra an Atlantaigh Fhiáin.

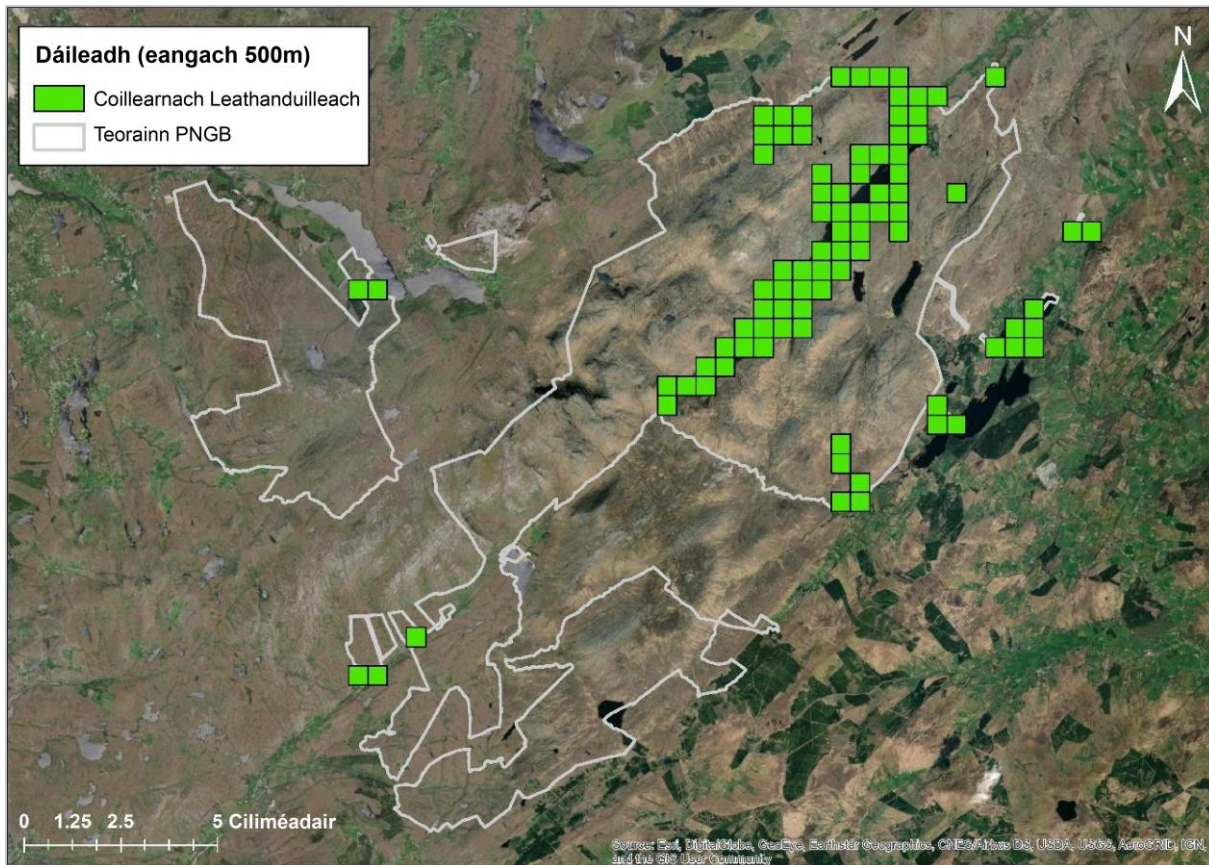
Tá coillearnacha measctha timpeall ar Ionad na gCuirteoirí agus ar Chaisleán Ghleann Bheatha, le méideanna beaga sa chuid íochtair den phríomhghleann. Níl ach mionláithreach ag an gcineál coillearnáí seo in áiteanna eile ar thaobh an bhóthair agus/nó in aice le tithe.

Limistéar fócais (Loch Ghleann Bheatha)

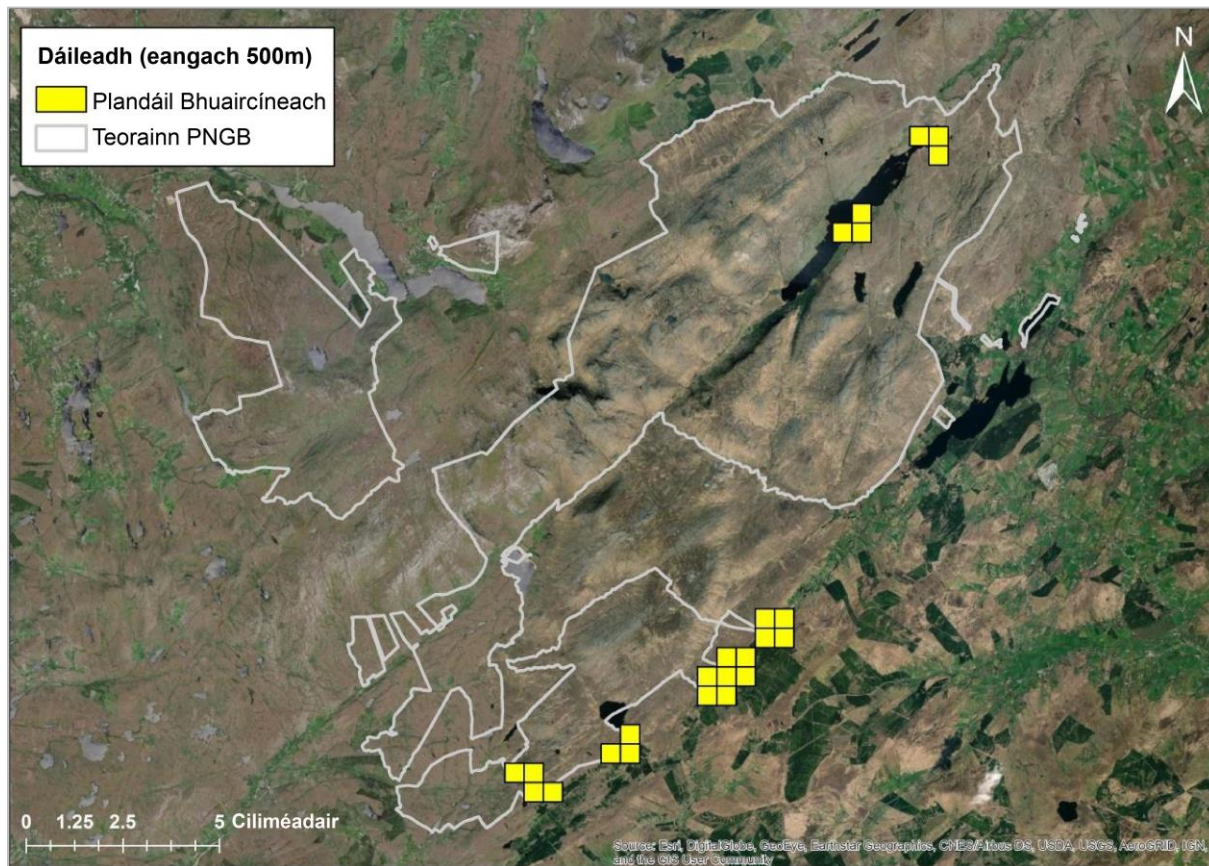
Léiríonn an tacar sonraí go bhfuil 129.7 heicteár de choillearnach/phlandáil laistigh den limistéar fócais sa phríomhghleann (Tábla 1), comhdhéanta de 8.2% den limistéar fócais. Is é coillearnach leathanduilleach an chuid is mó de seo, 106.3 heicteár (82.0%), darach den chuid is mó, agus coillearnach mheasctha ag 13.3 heicteár (10.3%) agus plandáil bhuaircíneach ag 10.1 heicteár (7.8%). Cuirtear léarscáileanna den choillearnach agus plandálacha laistigh den limistéar fócais i láthair i bhFíoracha 7-8.

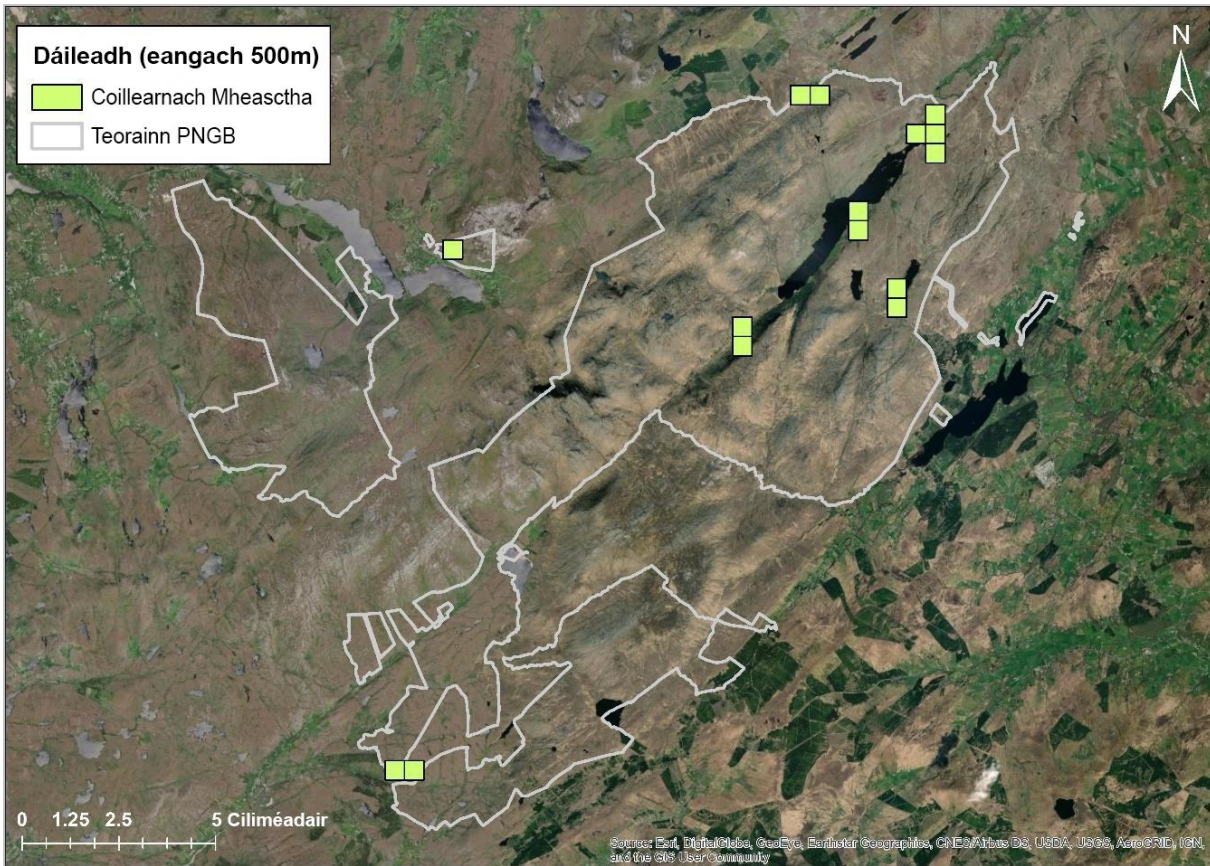
Fíor 3. Na gcoillearnach agus na bplandálacha a dháileadh go léir laistigh de Ghleann Bheatha. Díorthaíodh an dáileadh a thaispeántar trí eangach 500m a thrasnú le dréacht-chruthchomhad polagáin den choillearnach atá ar marthain i nGleann Bheatha.

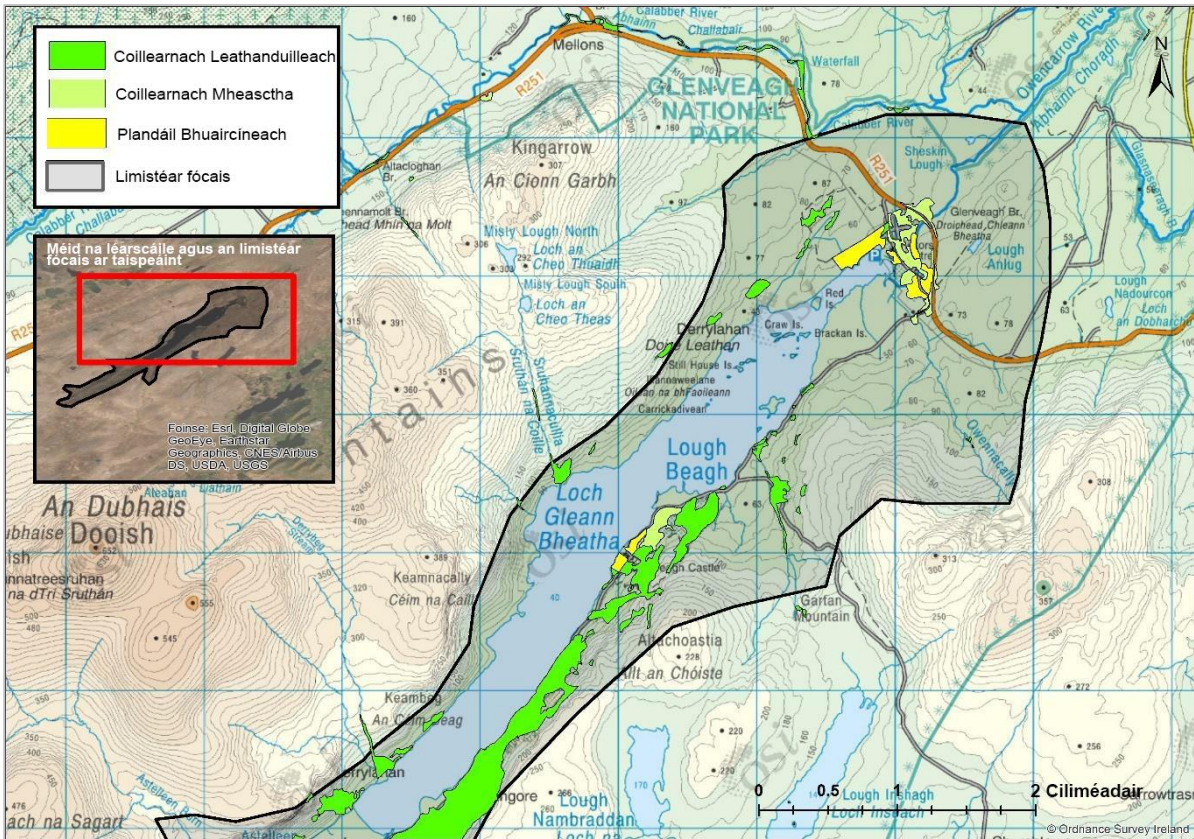
Fíor 4. Na gcoillearnach leathanduilleach a dháileadh laistigh de Ghleann Bheatha. Díorthaíodh an dáileadh a thaispeántar trí eangach 500m a thrasnú le dréacht-chruthchomhad polagáin den choillearnach atá ar marthain i nGleann Bheatha.

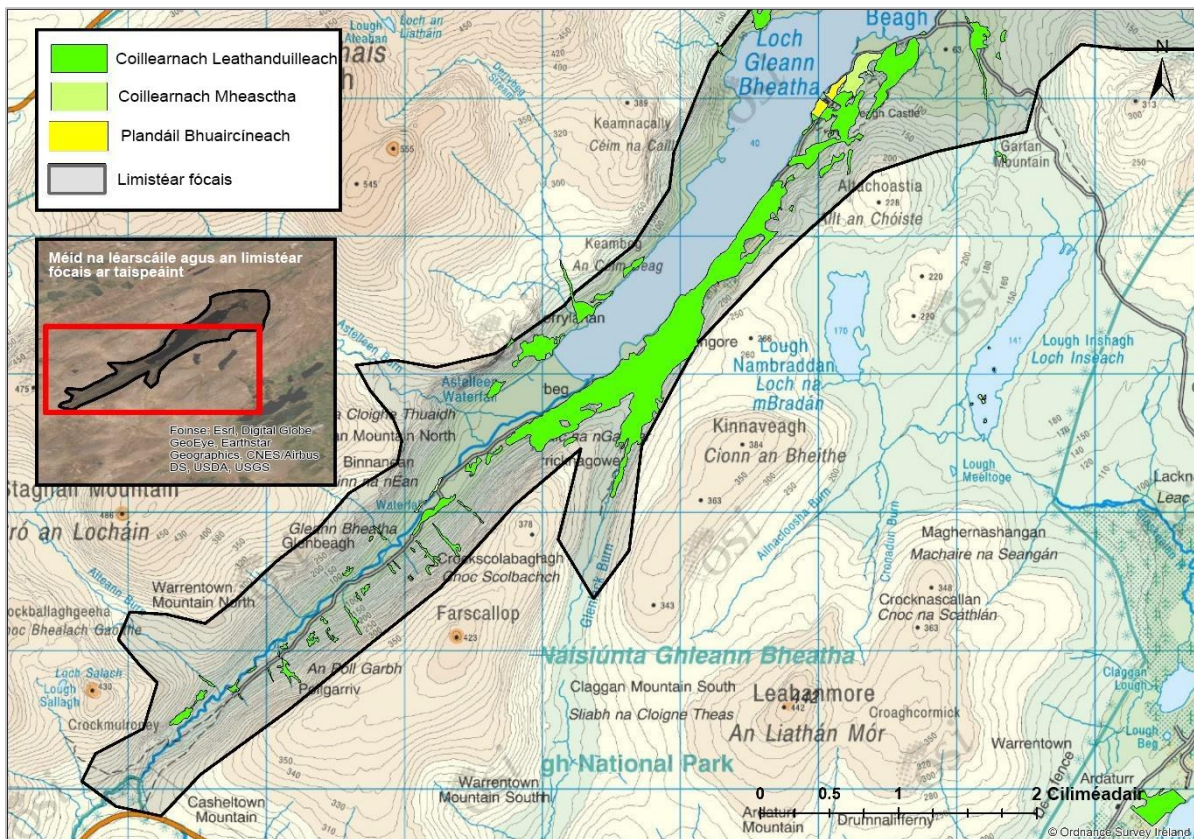
Fíor 5. Na bplandáil bhuaircíneach a dháileadh laistigh de Ghleann Bheatha. Díorthaíodh an dáileadh a thaispeántar trí eangach 500m a thrasnú le dréacht-chruthchomhad polagáin den choillearnach atá ar marthain i nGleann Bheatha.

Fíor 6. Na gcoillearnach mheasctha a dháileadh laistigh de Ghleann Bheatha. Díorthaíodh an dáileadh a thaispeántar trí eangach 500m a thrasnú le dréacht-chruthchomhad polagáin den choillearnach atá ar marthain i nGleann Bheatha.

Fíor 7. Coillearnach leathanduilleach atá ar marthain, coillearnach mheasctha agus plandálacha buaircíneacha sa chuid thuaidh den limistéar fócais. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

Fíor 8. Coillearnach leathanduilleach atá ar marthain, coillearnach mheasctha agus plandálacha buaircíneacha sa chuid theas den limistéar fócais. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

3.3 Coillearnach stairiúil a mhapáil

Críochnaíodh mapáil na coillearnáí stairiúla laistigh de Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha i mí na Samhna 2020 (féach cuid 3.3.1 thíos). Chruthaigh sé seo tacar sonraí CFG de gach coillearnach a mapáladh mar a bhí i láthair ar léarscáileanna sé orlach den chéad eagrán nó den tríú eagrán nó an dá ceann, is cuma an bhfuil an coillearnach fós ar marthain nó nach bhfuil. Mar sin is féidir leis an tacar sonraí seo comhthéacs stairiúil na coillearnáí atá ar marthain a sholáthar, agus is féidir é a úsáid freisin chun Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnach (LFBC) a shainaithint, ina bhfuil láithreacha a bhíodh faoi choillearnach roimhe seo ach nach bhfuil faoi choillte a thuilleadh.

Tá caveat ceangailte leis an mapáil sé orlach. Tá seans ann nach raibh roinnt limistéar coillearnáí i nGleann Bheatha san áireamh sna léarscáileanna an chéad eagrán, nó gur mapáladh iad mar limistéir níos lú ná mar a bhí i ndáiríre. Chuir Telford (1977) in iúl go raibh inní air faoi chruinneas na mapála, ag tabhairt faoi deara, mar shampla, nár taifeadadh limistéar Ghleann Leac mar choill ar léarscáileanna an chéad eagrán, in ainneoin gur cinnte go raibh sé amhlaidh ag an am sin.

Chun léarscáileanna sé orlach den chéad eagrán agus den tríú eagrán a chur i gcomparáid, áfach, glactar leis gur léirigh an mapáil stairiúil go cruinn an cás ar an talamh ag an am.

3.3.1 Modheolaíocht chun coillearnach stairiúil a mhapáil

1. Úsáideadh léarscáileanna Stairiúla na Suirbhéireachta Ordanáis (SO) a chuimsigh an chéad eagrán de léarscáileanna sé orlach (1834 - 1836) agus an tríú heagrán de léarscáileanna sé orlach (1900 - 1905) chun an bunachar sonraí spásúil seo a chruthú.
2. Ba é an chéad chéim ná teorainn Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha a thrasnú le greille 1 km agus ansin na léarscáileanna sé orlach a fhorleagan leis an eangach trasnaithe. Rinneadh athbhreithniú córasach ansin ar gach cearnóg 1 km chun coillearnach a bheith ann ar léarscáileanna sé orlach den chéad eagrán agus den tríú eagrán. Rinneadh dáileachtaí coillearnáí a dhigitiú má bhí siad i láthair ar léarscáileanna sé orlach den chéad eagrán nó den tríú eagrán.
3. Cuireadh an lipéad *Six_inch_woodland_GNP.shp* ar an tacar sonraí a tháinig as. Áirítear leis an bhfaisnéis atá laistigh den tacar sonraí:
 - Na cineál coillearnáí atá i láthair ar léarscáil sé orlach den chéad eagrán. Ba iad na catagóirí a úsáideadh ná coillearnach leathanduilleach (B), coillearnach mheasctha (M), plandáil bhuaircíneach (C), caschoill (BW), agus ceann ar bith. Léiríonn an chatagóir dheireanach nach raibh aon choillearnach sa suíomh seo ar léarscáil an chéad eagrán, ach gur fhorbair coillearnach sa suíomh seo am éigin i ndiaidh timpeall ar 1830.
 - Na cineál coillearnáí atá i láthair ar léarscáil sé orlach den tríú eagrán. Ba iad na catagóirí a úsáideadh ná coillearnach leathanduilleach (B), coillearnach mheasctha (M), plandáil bhuaircíneach (C), caschoill (BW), agus ceann ar bith. Léiríonn an chatagóir dheireanach go raibh coillearnach i láthair sa suíomh seo timpeall 1830 de réir an léarscáil sé orlach den chéad eagrán, ach nach raibh sé i láthair a thuilleadh i dtús an 20ú haois, de réir léarscáil an tríú heagrán.
 - Nótaí digitithe, agus baineann siad seo go hiondúil le haon deacrachtaí maidir le léirmhíniú siombailí coillearnáí ar na léarscáileanna sé orlach.
 - Réimse achomair le trí chatagóir mar seo a leanas: 'Ar an dá 1ú agus 3ú heagrán léarscáileanna sé orlach', 'Ar an 1ú heagrán léarscáil sé orlach amháin' agus 'Ar an 3ú heagrán léarscáil sé orlach amháin'.

3.3.2 Torthaí ó mhapáil coillearnach stairiúil

Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Léiríonn tacar sonraí na léarscáile stairiúla go raibh 227.0 heicteár den Pháirc coillteach ó thart ar 1830, sin 1.5% dá limistéar iomlán. Áfach, ní raibh na 222.0 ha seo ar fad coillteach go comhaimseartha. Léiríonn Tábla 2 gur mapáladh 22.9 heicteár ar léarscáil sé orlach den chéad eagrán amháin. Ó na 204.1 heicteár eile de choillearnach stairiúil mapáilte, bhí an chuid is mó (132.9 ha) i láthair ar léarscáil an tríú eagrán amháin, agus rinneadh 71.2 heicteár a mhapáil ar léarscáileanna an chéad agus an tríú eagrán. Thug Telford (1977) faoi deara go bhféadfadh díshealbhuithe Dhoire Bheatha 1861 agus laghdú brú féaraigh ó stoc intíre a bheith i gceist leis an méid is mó coillearnáí ar léarscáileanna SO an tríú eagrán.

Tábla 2. Achoimre ar stair coillearnáí laistigh de Ghleann Bheatha agus an ceantar fócais.

Stair na coillearnáí	Gleann Bheatha		Limistéar fócais	
	Limistéar (heicteár)	% Céatadán	Limistéar (heicteár)	% Céatadán
Ar léarscáileanna sé orlach in eagrán 1 agus 3	71.2	31.4	68.9	32.1
Ar léarscáil sé orlach in eagrán 1 amháin	22.9	10.1	21.3	10.0
Ar léarscáil sé orlach in eagrán 3 amháin	132.9	58.6	124.3	57.9
Iomlán	227.0	100.0	214.5	100.0

Léiríonn Tábla 3 comhdhéanamh na gcoillearnacha stairiúla seo, agus is coillearnach leathanduilleach (96.2%) formhór na coillearnáí atá doiciméadaithe ar léarscáileanna sé orlach den chéad eagrán, le roinnt caschoill (3.8%). Níor mapáladh aon choillearnach mheasctha ná aon phlandálacha buaircíneacha mar a bhí sa Pháirc ag an am seo. Leanann coillearnach leathanduilleach de bheith ar an gcineál seastáin ceannasach (89.0% den choillearnach ar fad) ar léarscáileanna sé orlach an tríú eagrán, le méideanna níos lú de phlandáil bhuaircíneach (4.9%), coillearnach mheasctha (3.8%) agus caschoill (2.3%) ag tarlú.

Léiríonn Tábla 3 freisin go bhfuil méadú faoi dhó tagtha ar achar na coillearnáí mapáilte i nGleann Bheatha idir léarscáileanna sé orlach den chéad agus den tríú eagrán, ó 94.1 go 204.1 heicteár; ba é an chúis leis seo den chuid is mó ná dúbailt ar choillearnach leathanduilleach mapáilte ó 90.5 go 181.7 heicteár, cé go raibh coillearnach mheasctha agus bhuaircíneach le feiceáil san idirthrímhse freisin. Mar a léiríodh i dTábla 1, léiríonn tacar sonraí CFG go bhfuil méid reatha na coillearnáí laistigh de Ghleann Bheatha ina iomláine (lena n-áirítear plandálacha agus blúirí coillearnáí) thart ar 212.4 heicteár, agus coillearnach leathanduilleach an cineál seastáin ceannasach (123.2 heicteár), agus méideanna níos lú de phlandáil bhuaircíneach (74.9 heicteár) agus coillearnach mheasctha (14.4 heicteár) ina dhiaidh sin. Dá bhrí sin, is cosúil gur tháinig méadú an méid buaircíneach agus coillearnach measctha ar chostas coillearnach leathanduilleacha, cé nach gá go raibh sé sa suíomh céanna.

Tábla 3. Achoimre ar stair coillearnáí laistigh de Ghleann Bheatha agus an limistéar fócais.

Cineál coillearnáí	Gleann Bheatha				Limistéar fócais			
	Léarscáileanna sé orlach, eagrán 1		Léarscáileanna sé orlach, eagrán 3		Léarscáileanna sé orlach, eagrán 1		Léarscáileanna sé orlach, eagrán 3	
	Limistéar (heicteár)	%	Limistéar (heicteár)	%	Limistéar (heicteár)	%	Limistéar (heicteár)	%
Coillearnach leathanduilleach (B)	90.5	96.2	181.7	89.0	90.2	100.0	172.0	89.0
Coillearnach mheasctha (M)	-	-	7.7	3.8	-	-	7.7	4.0
Plandáil bhuaircíneach (C)	-	-	10.0	4.9	-	-	10.0	5.2
Caschoill (BW)	3.6	3.8	4.7	2.3	-	-	3.5	1.8
Limistéar iomlán (heicteár)	94.1	100	204.1	100	90.2	100	193.1	100

Limistéar fócais (Loch Ghleann Bheatha)

Rinneadh 214.5 heicteár san iomlán den limistéar fócais a mhapáil mar adhmaadóireacht san am a chuaigh thart (Tábla 2). Is é 227.0 heicteár achar iomlán na coillearnáí stairiúla do Ghleann Bheatha ar fad, rud a thugann le fios go bhfuil formhór na coillearnáí stairiúla laistigh den limistéar fócais. Dá bhrí sin, baineann na tuairimí a rinneadh thuas i gcomhthéacs Ghleann Bheatha go ginearálta leis an réimse fócais.

Léiríonn comparáid idir an limistéar coillearnáí ar marthain laistigh den limistéar fócais agus fairsinge stairiúil na coillearnáí (féach Tábla 4 agus Fíoracha. 9-10):

- Tá 56.2 heicteár (43.3%) de choillearnach ar marthain i láthair go leanúnach ón gcéad eagrán léarscáileanna thart ar 1830;
- Bhí 4.0 heicteár (3.1%) de choillearnach ar marthain ar léarscáileanna an chéad eagrán thart ar 1830 ach ní raibh léarscáileanna sé orlach ón tríú eagrán;
- Bhí 44.1 heicteár (34.0%) de choillearnach ar marthain as láthair ón gcéad eagrán thart ar 1830 ach i láthair ar léarscáileanna sé orlach den tríú eagrán; agus

- Bhí 25.4 heicteár (19.6%) de choillearnach ar marthain as láthair ó léarscáileanna sé orlach den chéad agus den tríú eagrán.

Tábla 4. Achoimre ar stair na coillearnáí laistigh de Ghleann Bheatha agus an limistéar fócais le miondealú ar stádas coillearnáí comhaimseartha.

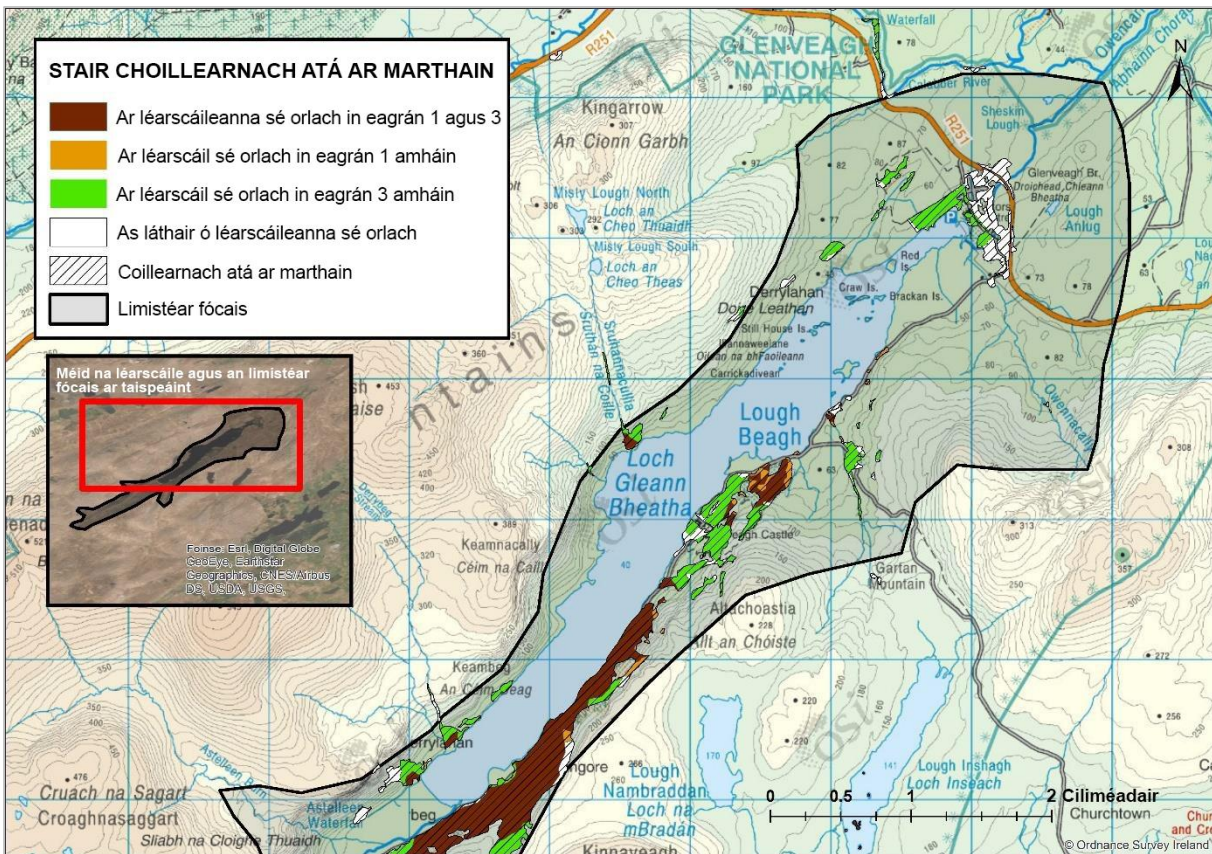
Stádas coillearnáí comhaimseartha				
Stair na coillearnáí	Gleann Bheatha		Limistéar fócais	
	Atá ar marthain (heicteár)	Gan choill faoi láthair (heicteár)	Atá ar marthain (heicteár)	Gan choill faoi láthair (heicteár)
Ar léarscáileanna sé orlach in eagrán 1 agus 3	58.5	12.7	56.2	12.7
Ar léarscáil sé orlach in eagrán 1 amháin	5.2	17.7	4.0	17.4
Ar léarscáil sé orlach in eagrán 3 amháin	45.6	87.3	44.1	80.1
As láthair ó léarscáileanna sé orlach	103.1	n/a	25.4	n/a
Iomlán (heicteár)	212.4	117.7	129.7	110.2

Nuair a dhéantar comparáid idir na limistéir choillteacha faoi láthair agus na limistéir choillteacha ársa, tugann siad le fios, laistigh den limistéar fócais, go bhfuil 110.2 heicteár talún léirithe mar choillte ar cheann amháin ar a laghad de na léarscáileanna stairiúla sé orlach neamhchoillteach faoi láthair (Tábla 4). Briseann sé seo síos mar seo a leanas:

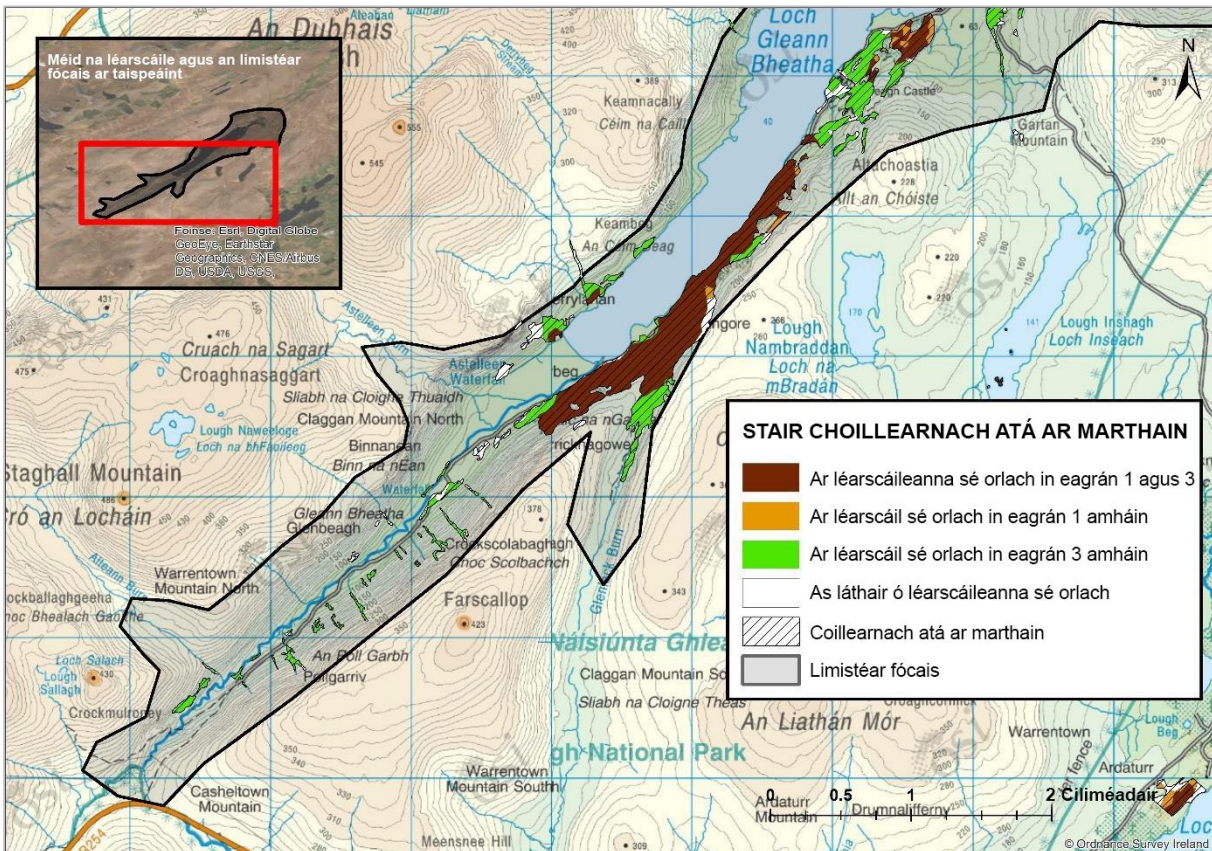
- Bhí 12.7 heicteár (11.5%) i láthair ar léarscáileanna sé orlach den chéad agus den tríú eagrán araon
- Bhí 17.4 heicteár (15.8%) ar léarscáil sé orlach den chéad eagrán amháin
- Bhí 80.1 heicteár (72.8%) ar léarscáil sé orlach den tríú eagrán amháin

Is féidir na láithreacha seo a mheas mar Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna). Cuirtear léarscáileanna LFBCanna atá bunaithe ar fhairsinge stairiúil na coillearnáí, chomh maith le tuilleadh plé ar LFBCanna i láthair i gCaibidil 7 den tuarascáil seo.

Is féidir, mar sin, ráta bliantúil de chailteanas coillearnáí a ríomh do Ghleann Bheatha, bunaithe ar an limistéar coillearnáí a bhí ar léarscáil sé orlach an tríú eagrán ach nach bhfuil ar marthain a thuilleadh. Ag glacadh leis go bhfuil tréimhse ama 120 bliain (1900 go 2020) ann, agus ós rud é go bhfuil $12.7 + 87.3 = 100$ heicteár de choillearnach mapáilte ar na léarscáileanna tríú eagrán nach bhfuil ar marthain a thuilleadh, tugann sé seo meánráta cailteanais bliantúil de 0.83 heicteár in aghaidh na bliana, nó cailteanas coillearnáí de 8.3 heicteár in aghaidh na deich mbliana ar fud na Páirce ina hiomláine. Tá an figiúr seo gar agus is dócha nár tharla na cailteanais ag ráta seasta ar fud, ach léiríonn sé an leibhéal dífhoraoisithe atá tarlaithe i nGleann Bheatha ó thús na haoise seo caite.

Fíor 9. Stair na coillearnáí atá ar marthain sa chuid thuaidh den limistéar fócais. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

Fíor 10. Stair na coillearnáí atá ar marthain sa chuid theas den limistéar fócais. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

3.4 Tuilleadh taighde deascbhunaithe ar sheaniarsmaí coillearnáí

Mar chuid den obair don Straitéis seo, rinneadh taighde ar sheaniarsmaí coillearnáí Ghleann Bheatha. Chuir an Fardal Sealadach de Choillearnach Ársa agus Choillearnach Fadhbhunaithe in Éirinn (Perrin & Daly, 2010) an lipéad ar Choill an Mhaol na nGabhar mar Choillearnach Ársa Fhéideartha (CÁF), rud a thugann le fios gur dócha go raibh an coillearnach i láthair ó 1660 ar a laghad. Luaigh Perrin & Daly (2010) Telford (1977) mar fhianaise phailineolaíoch ar an tseaniarsmaí do Choill an Mhaol na nGabhar; déanann siad tagairt freisin do Little (1994), a thug faoi deara go bhfuil taifid scríofa ann a théann siar go 1608 a dúirt go raibh na coillte mór go leor chun arm iomlán a cheilt.

Molann Perrin & Daly (2010) cur chuige ildisciplíneach maidir le staidéar a dhéanamh ar choillearnacha ársa a chuimsíonn fianaise ó fhoinsí éagsúla lena n-áirítear léarscáileanna stairiúla, doiciméid, taighde ar logainmneacha agus fianaise allamuigh ar nós táscairí coillearnáí ársa agus fianaise seandálaíochta.

Forbhreathnú ar na modhanna a úsáideadh

- Tar éis Perrin & Daly (2010), aithníodh polagáin coillearnáí atá ar marthain agus a d'fhan coillteach feasta ó thart ar 1830 (i.e., coillearnach atá ar marthain i láthair ar léarscáileanna sé orlach d'eagrán a haon agus a trí).
- Taighde deascbhunaithe: rinneadh athbhreithniú ar na cáipéisí stairiúla a bhí ar fáil ina raibh suirbhéanna, cuntais scríofa, léarscáileanna stairiúla (alt 3.4.1 agus Aguisín 7) agus taighde ar logainmneacha (roinn 3.4.2).
- Stádas CÁFB: Sannadh stádas aoise coillearnáí de réir Perrin & Daly (2010) do phologáin coillearnáí atá ar marthain tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar an taighde deascbhunaithe agus tar éis roinnt táscairí seaniarsmaí réimsebhunaithe a bhreithniú (Roinn 3.4.3).

3.4.1 Cáipéisí agus léarscáileanna stairiúla

Le linn taighde stairiúil a dhéanamh, rinneadh tagairt do Bhunachar Logainmneacha na hÉireann (www.logainm.ie) agus do Bhunachar Sonraí Úinéirí Talún Stairiúla Choláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath (www.downsurvey.tcd.ie) chun suíomhanna na mbailte fearainn i gcáipéisí agus i léarscáileanna stairiúla a dhearbhu. Is féidir le logainmneacha i gcáipéisí stairiúla a bheith an-éagsúil óna litriú ó ainmneacha comhaimseartha mar go mbíonn siad bunaithe ar chur síos foghraíochta de ghnáth agus b'fhéidir go bhfuil siad galldaithe ó shin. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh difríochtaí a bheith ann i dteorainneacha sean agus nua, mar gheall go páirteach ar athruithe reachtaíochta san 18ú haois a cheadaigh scoilteadh barúntachtaí.

Tugann Aguisín 7 mionsonraí ar na tagairtí sonracha do cheantar Ghleann Bheatha a fuarthas ó dhul i gcomhairle le mapáil stairiúil agus cáipéisí, a bhformhór ó na 1600idí. I measc na bhfoinsí a ndearnadh tagairt dóibh bhí *Suirbhéireacht Shíbhialta na hÉireann (1654-1656)*, *An Suirbhéireacht Down (1655-1657)*, cuntais scríofa eile ar nós dánta ag athinsint seanscéalta béaloidis ó na 1600idí, agus cuntais éagsúla ina dhiaidh sin ar nós lucht taistil agus cuntais thopagrafacha ó na 1800idí.

3.4.2 Taighde ar logainmneacha

Is éard is logainmníocht ann ná staidéar ar logainmneacha lena n-áirítear a mbunús agus a mbríonna. Mhol Rackham (1995) logainmneacha a úsáid mar mhodh chun fianaise léarscáile agus doiciméadach ar sheaniarsmaí coillearnáí a chomhlánú. Tá roinnt logainmneacha a bhaineann leis an limistéar fócais a bhaineann le coillearnach (Tábla 5).

Gné eile den taighde ar logainmneacha ná a mheas an bhfuil ainmneacha coillearnáí i láthair ar léarscáileanna stairiúla. Mhol Rackham (1995) gur dóichí go mbeadh coillearnacha a bhfuil a n-ainm féin ar léarscáileanna stairiúla nó i gcáipéisí ársa, ag tabhairt hipitéis go raibh féiniúlacht chultúrtha bhunaithe ag coillearnacha a raibh a n-ainmneacha féin ar sheanléarscáileanna ag an am sin. Léirítear an t-ainm 'Maol na nGabhar' ar léarscáileanna sé orlach den chéad agus den tríú eagrán araon. Níl ainm ar na léarscáileanna seo ar aon bhloc coillearnach eile laistigh de ghleann Loch Ghleann Bheatha.

Tábla 5. Logainmneacha a bhaineann le Gleann Bheatha a dhéanann tagairt do choillearnach.

English	Gaeilge	Brí	Suíomh
Derrybeg	<i>Doire Bheag</i>	Adhmad beag (darach)	Baile fearainn ar fhánaí soir ó dheas a thugann aghaidh ar ghleann Loch Ghleann Bheatha
Derrylahan	<i>Doire Leathan</i>	Adhmad leathan (darach)	Baile fearainn ar fhánaí soir ó dheas a thugann aghaidh ar ghleann Loch Ghleann Bheatha
Glenbeagh	<i>Gleann Bheatha</i>	Gleann na Beithe	Baile fearainn a chuimsíonn an chuid uachtarach de Ghleann Loch Ghleann Bheatha lena n-áirítear na fánaí soir ó dheas agus siar ó thuaidh
Derryveagh	<i>Doire Bheatha</i>	Coillearnach beithe	Réimse sléibhe ina dtarlaíonn gleann Loch Ghleann Bheatha
Gleann Bheatha	<i>Gleann Bheatha</i>	Gleann na Beithe	Tagraíonn Gleann Bheatha mar aonad tírdhreacha agus logainm do stráice talún a shíneann ó cheann theas Loch Ghleann Bheatha ag leanúint Owenveagh siar ó dheas go dtí a foinse ar bhóthar an R254 agus teorainn na Páirce (Ó Gaoithín, 2021)
Lough Beagh / Veagh	<i>Loch Bheatha</i>	Loch na beithe	
Sruhannacullia	<i>Sruthán na Coille</i>	Sruth na coille	Sruthchúrsa ar fhánaí soir ó dheas de Ghleann Loch Ghleann Beatha; ritheann sé trí shuíomh SNCD 1426 Doire Leathan (ar a dtugtar coill Sruthán na Coille go háitiúil)

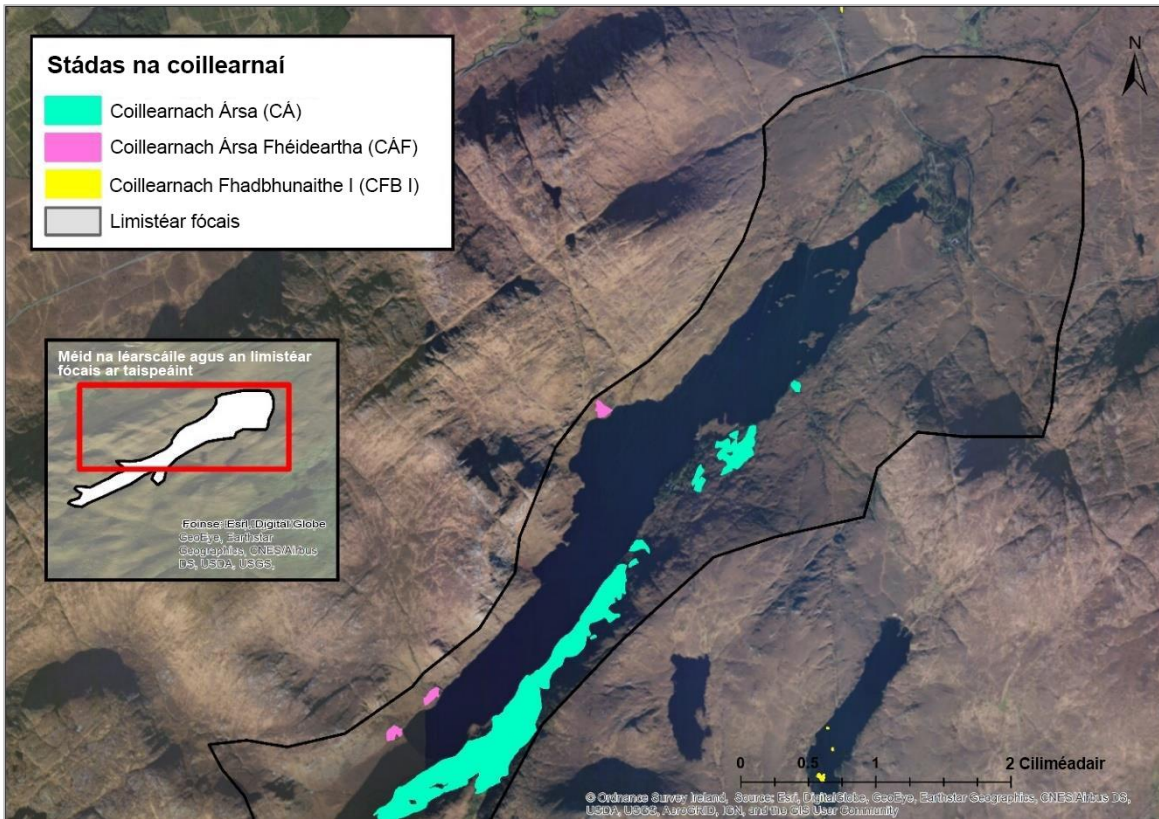
Nóta: Aistriúcháin leis an Uasal McGiolla Easpig ón tSuirbhéireacht Ordanáis.

3.4.3 Achoimre ar sheaniarsmaí coillearnáí

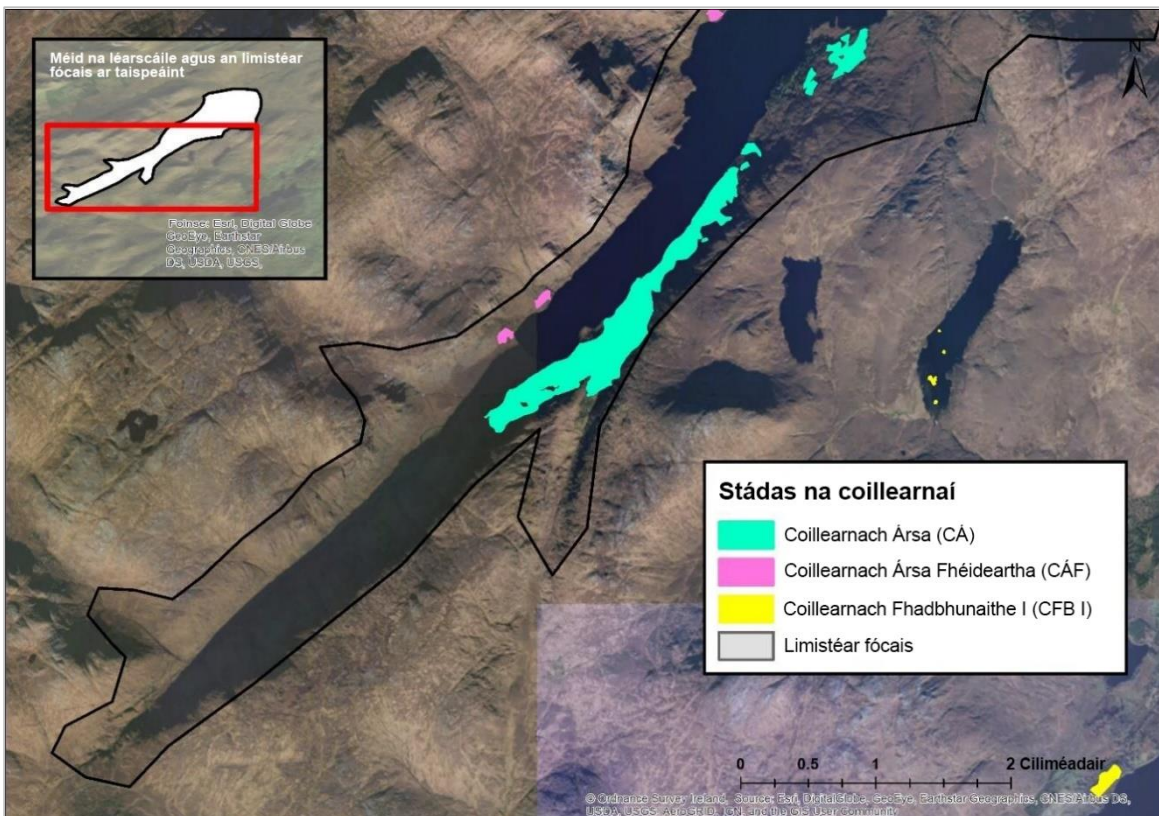
Ó athbhreithniú a dhéanamh ar an bhfaisnéis thuas, is cosúil go bhfuil fianaise láidir ann chun Coill Mhaol na nGabhar a uasghrádú ó Choillearnach Ársa Fhéideartha (CÁF) go Coillearnach Ársa (CÁ). Tacaíonn fianaise allamuigh leis seo, i bhfoirm plandaí a fheidhmíonn mar tháscairí coillearnáí ársa. Sa Suirbhé Náisiúnta ar Choillearnacha Dúchasacha (Perrin *et al.*, 2008) taifeadadh 11 táscaire plandaí soithíoch coillearnáí ársa in 2006, agus taifeadadh an dóú ceann déag le linn obair allamuigh do na measúnuithe monatóireachta in 2018 (Daly *et al.*, 2023). Cé go molann Perrin & Daly (2010) ar a laghad 16 tháscaire i gcoillte níos mó ar nós Maol na nGabhar, tá baint níos mó ag go leor de na táscairí coillearnáí ársa seo le gnáthóga coillearnáí nach bhfuil chomh aigéadach (mar shampla, Lus Cré Coille *Veronica montana*), agus mar sin d'fhéadfadh sé a bheith ann go bhfuil 12 tháscaire ann. is leor speicis do choillearnacha darach aigéadacha. Ina theannta sin, rinneadh suirbhé 2006 go déanach i mí an Mheithimh, agus thaifead suirbhé 2018 réimse teoranta speiceas (teoranta do 91A0 speiceas táscaire), agus mar sin d'fhéadfadh go mbeadh roinnt táscairí a bhí ag bláthú go luath de stádas ársa a bheith cailte ag na suirbhéanna sin.

Níl an fhianaise ar an tseaniarsmaí chomh láidir do choillearnach ar na fánaí soir ó dheas, le fianaise lag dhoiciméadach ar chlúdach crann sa 17^ú haois (e.g., Suirbhé Sibhialta). Faoin 19^ú haois, tá a fhios againn go raibh na fánaí lom den chuid is mó, ach amháin i gcás cúpla bloc beag ilroinnte de choillearnach. Péinteálann taighde ar logainmneacha, lena bhunús níos luaithe, áfach, íomhá de chnocán saibhir coillteach, agus tá tagairt do 'dair', 'beith' nó coillearnach ina logainmneacha ag gach baile fearainn a bhfuil na fánaí soir ó dheas acu agus do sruthchúrsa san áit sin. Tá sé beartaithe go sanntar stádas Coillearnach Ársa Fhéideartha (CÁF) do na bloic iarsmaí de choillearnach atá ar marthain ar na fánaí atá dírithe ar an oirdheisceart (atá i láthair freisin ar léarscáileanna sé orlach den chéad agus den tríú eagrán) bunaithe ar an bhfianaise a chuirtear i láthair. Ba cheart fianaise allamuigh bhunaithe ar sheaniarsmaí, ar nós táscairí coillearnáí ársa, a bhailiú sna coillearnacha seo chun foinse chomhlántach fianaise a sholáthar. Le linn an tSuirbhé Náisiúnta ar Choillearnacha Dúchasacha (Perrin *et al.*, 2008), taifeadadh sé tháscaire coillearnáí ársa i gcoillearnach Na Dhoirí Beaga agus seacht gcinn ag Doire Leathan (coill Sruthán na Coille) in 2006. Mar sin féin, rinneadh na suirbhéanna sin go déanach i mí Mheán Fómhair, rud a d'fhág nach raibh aon táscairí a bhí ag bláthú go luath in easnamh, agus b'fhéidir go dtiocfadh níos mó taifead as suirbhé allamuigh níos sainiúla.

Tá suíomhanna CÁ, CÁF agus Coillearnach Fadhbhunaithe (CFB) laistigh de Ghleann Bheatha ar taispeáint i bhFíoracha 11-12. Cruthaíodh cruthchomhad freisin (*ALEW_GNP.shp*). Moltar an tacaíocht seo a chomhtháthú i bhFardal Náisiúnta na gCoillearnacha Ársa agus Fadhbhunaithe mar atá i seilbh an SPNF.

Fíor 11. Seaniarsmaí na coillearnáí atá ar marthain sa chuid thuaidh den limistéar fócais.

Fíor 12. Seaniarsmaí na coillearnáí atá ar marthain sa chuid theas den limistéar fócais.

Caibidil 4 Bainistiú speiceas ionrach

4.1 Réamhrá

Tá coillearnacha i nGleann Bheatha cosúil le go leor ar fud na tíre, thíos le tionchair speiceas plandaí ionracha. Is é an Róslabhras (*Rhododendron ponticum*) an príomhspeiceas atá ina fhadhb, le fraoch deilgneach (*Gaultheria mucronata*) ionrach freisin, cé go bhfuil sé i bhfabhar imill choillearnach agus limistéir fraochmhá níos oscailte thar choillearnach. Le déanaí, tháinig fadhb eile le speicis chun cinn, lena n-áirítear *Róslabhras ciliatum*, *R. protistum* agus *raithneach chraobhach mhín*, agus i measc eile.

Tá oibreacha bainistíochta speiceas ionracha ar siúl laistigh de Ghleann Bheatha go pointe níos mó nó níos lú ó dheireadh na 1970idí (Aulino Wann & Associates, 2017). Tá éagsúlacht tagtha ar leibhéal na gníomhaíochta mar fhreagra ar infhaighteacht maoinithe, agus léiríonn déine na hoibre go ginearálta leithdháileadh an bhuiséid ag am ar leith. Dá bhrí sin, bhí neamhréireacht ann maidir lena chur i bhfeidhm le himeacht ama. Go sonrach, i dtús na 2000idí tuigtear go raibh plandaí ionracha faoi smacht den chuid is mó, agus cuireadh deireadh le beagnach gach planda bláthanna. Idir 2007 agus 2017, áfach, ní dhearnadh mórán oibre ar athfhás stumpa ná ar bhaint síolóige, rud a d'fhág go ndearnadh ath-inmhíolú suntasach ar limistéir a glanadh roimhe seo (James McGinley, cumarsáid phearsanta).

Ullmhaíodh dréachtphlean um Bainistiú Speiceas Ionrach 2017 -2026 (Aulino Wann & Associates, 2017) tar éis obair allamuigh a rinneadh i gcodanna roghnaithe de Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha idir Meán Fómhair 2016 agus Eanáir 2017. Cáipéis 51 leathanach atá sa tuarascáil chomh maith le hAguisíní agus CFG gaolmhar. Bhí sé i gceist go mbeadh an Plean um Bainistiú Speiceas Ionrach ar siúl ó 2017 go 2026 ach bhí deacrachtaí oibriúcháin ann go luath sa tréimhse ama, agus bhí líon íseal conraitheoirí le taithí ar fáil chun tairiscint a dhéanamh ar chonarthaí fógartha. Dá réir sin, níor cuireadh an Straitéis Oibre a tugadh sa Phlean um Bainistiú Speiceas Ionrach i bhfeidhm mar a bhíodas ag súil leis. Cé go bhfuil éagsúlacht sa chur chuige, is é an Plean um Bainistiú Speicis Ionracha an taifead beartais is déanaí agus is cuimsithí maidir le speicis ionracha, agus mar sin is gá athbhreithniú a dhéanamh air mar chuid den Straitéis.

Rinneadh athbhreithniú sonrach ar an bPlean um Bainistiú Speicis Ionracha agus ar an CFG gaolmhar d'fhonn cuspóirí an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha a ionchorprú sa Straitéis agus freisin chun aon easnaimh nó mí-ailníthe sa phlean reatha a shainaithint agus aghaidh a thabhairt orthu.

Déantar cuspóirí an Phlean um Bainistiú Speiceas Ionrach a atáirgeadh i mBosca 1.

Bosca 1: Cuspóirí an Phlean um Bainistiú Speiceas Ionrach de chuid Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

1. Deireadh a chur le *Rhododendron ponticum* agus *Gaultheria mucronata* agus mionspeicis ionracha eile atá sa Pháirc thar thréimhse 10 mbliana trí na roghanna rialaithe is oiriúnaí a roghnú go cúramach
2. Cosc a chur ar leathadh breise speiceas ionrach laistigh agus lasmuigh den Pháirc trí idirchaidreamh le húinéirí talún comharsanachta
3. Monatóireacht a dhéanamh ar an bPáirc go fadtéarmach maidir le héilliú athnuaite le speicis ionracha
4. Na gnáthóga agus na speicis atá tábhachtach go hidirnáisiúnta agus go náisiúnta sa Pháirc a choinneáil i riocht fabhrach trí theicnící bainistíochta caomhnaithe dea-chleachtais, amhail fálú ó innilt fianna, líon na bhfianna a bhainistiú, agus speicis cheannbhrait agus sraithe meánaí cuí a chur, chomh maith le speicis dhúchasacha tipiciúla ghortchisil agus fhódchisil a spreagadh
5. Feasacht a ardú maidir le drochthionchair speiceas ionrach i measc an phobail i gcoitinne trí chomharthaíocht chuí agus taispeántais léirmhínteach sna hionaid Oideachais agus Cuairteoirí

Cé go bhfuil an chéad cheann de na cuspóirí seo inmhianaithe, tá an chuma air go bhfuil sé uaimhianach i gcomhthéacs na n-oibreacha bainistíochta speiceas ionracha atá ar siúl laistigh de Ghleann Bheatha le blianta fada anuas. Tá sé sin bunaithe ar an toimhde go gciallaíonn ‘díothú’ agus deireadh a chur le gach planda ionrach, i.e., plandaí bláthanna, plandaí nach bhfuil ag bláthú agus síolóige de gach speiceas ionrach aitheanta. Maidir leis an tréimhse ama 10 mbliana, mheas Údarás Pháirc Náisiúnta Snowdonia (SNPA, 2008) go dtógfadh imréiteach Róslabhras ó limistéar ar leith 10 mbliana ar a laghad; níor cheadaigh sé seo ach stráice cothabhála amháin agus is dócha go mbeadh sé infheidhme maidir le hinmhíolú réasúnta éadrom. Le tréimhse ama 10 mbliana chun gach speiceas ionrach i nGleann Bheatha a dhíothú, bheadh sé riachtanach tús a chur le himréiteach i ngach cuid den Pháirc thart ar an am céanna agus clár monatóireachta / cothabhála sách comhdhlúite a chur i bhfeidhm dá mbeadh díothú na n-ionraí go léir le baint amach laistigh den tréimhse ar leith. Ní dócha go mbeidh sé sin réalaíoch ná rathúil. Gan amhras ba éacht suntasach é gach ceantar de Ghleann Bheatha a bheith faoi bhainistíocht éifeachtach speiceas ionrach sa mheántearma, agus i bhfianaise na n-acmhainní agus an tiomantais cheart is féidir é sin a bhaint amach. Beidh tréimhse ama fadtéarmach (100 bliain) ag an straitéis coillearnaí agus is cinnte go mbeadh bainistiú speiceas ionrach laistigh den tréimhse ama seo ina phríomhchuspóir. Dá réir sin tá an cuspóir seo inmhianaithe ach, i bhfianaise na n-eispéireas a bhí ann roimhe seo, d’fhéadfadh go mbeadh gá le tabhairt san áireamh breise a dhéanamh ar an tréimhse ama sula ndéanfar é a ionchorprú sa Straitéis.

Tá an dara agus an tríú cuspóir maidir le plandaí ionracha a chosc ó Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha a athionradh agus monatóireacht a dhéanamh ar an bPáirc san fhadtéarma thar a bheith ciallmhar agus ba cheart na modhanna chun é sin a bhaint amach a ionchorprú sa Straitéis. Mar sin féin, ní sholáthraíonn an Plean um Bainistiú Speiceas Ionrach straitéis chomhleanúnach d’obair leantach (i.e. oibreacha monatóireachta / cothabhála) don imréiteach tosaigh atá beartaithe, leis an moladh go ndéanfar gach urrann a chuardach go bliantúil. Beag beann ar an rath a bhí ar bhainistíocht speiceas ionrach sa ghearrthéarma go meántéarma nó ar shlí eile, níl aon chúis le glacadh leis nach leanfadh forairdeall maidir le hath-ionradh na speiceas ionrach reatha agus ionraí nua féideartha laistigh de Ghleann Bheatha de bheith ina riachtanas 100 bliain ó shin.

Is gné bhunúsach den Straitéis é Cuspóir 4, na gnáthóga agus na speicis thábhachtacha laistigh den Pháirc Náisiúnta a chothabháil i riocht fabhrach. De réir mar a luaitear cuspóir an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha, glactar leis go bhfuil na gnáthóga agus na speicis seo i riocht fabhrach faoi láthair. Bheadh sé níos oiriúnaí cuspóir ‘feabhsú’, seachas é a chothabháil, riocht caomhantais na ngnáthóg agus na speiceas tábhachtach laistigh den Pháirc Náisiúnta, agus é mar aidhm aige stádas caomhantais fabhrach a athbhunú. Déantar teagmháil leis na tagairtí ina dhiaidh sin do chleachtas bhainistíochta caomhantais maidir le bainistiú fianna agus feabhsú gnáthóg laistigh den Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha agus is cuspóirí iad ar féidir iad a ailíniú leis an Straitéis iomlán.

Ar deireadh, is cuspóir inmhianaithe eile é feasacht a ardú ar speicis ionracha a ionchorprú sa Straitéis agus is dócha gur fearr é seo a bhaint amach trí straitéis oideachais oibre.

Mar fhocal scoir, tá cuspóirí an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha inmhianaithe agus is féidir iad a ailíniú leis an Straitéis Bainistíochta Coillearnaí. Go deimhin, tugann cuid de na cuspóirí a thugtar níos mó tacaíochta dóibh féin don chuimsiú laistigh den Straitéis ná don Phlean um Bainistiú Speiceas Ionrach. Ba cheart tuilleadh machnaimh a dhéanamh ar an gcéad chuspóir den Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha, agus sprioc phraiticiúil, insroichte á leagan síos nó soiléiriú a thabhairt maidir leis an téarmaíocht atá in úsáid. Chomh maith leis sin, ba cheart straitéis agus uainiú na n-oibreacha tar éis na céime imréitigh tosaigh 5 bliana a fhorbairt chun dul i ngleic le haon phlandaí a chailltear agus na síolóige a fhásfaidh ón mbanc síolta. Beidh sé ríthábhachtach cur chuige inoibrithe maidir le bainistiú speiceas ionrach a ionchorprú i bhforbairt na Straitéise.

Pláta 2. Fraoch oscailte le *Róslabhras*: foinse réidh ath-inmhíolaithe chuig coillearnach mórthimpeall. Grianghraf le Simon Barron.

Pláta 3. Fraoch deilgneach (*Gaultheria mucronata*) (tor beag corrach de dhath bán sa talamh tosaigh agus sa lár) ag ionradh ar imeall na Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I. Grianghraf le Fionnuala O'Neill.

Pláta 4. An speiceas ionrach Gunnaire (*Gunnera tinctoria*) i scrobarnach 1 km soir ó thuaidh ó ghairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha. Grianghraf le Simon Barron.

Pláta 5. Raithneach chraobhach (*Raithneach chraobhach mhín*) agus *Róslabhras* (tulra ar dheis) ag ionradh coillearnach taobh thiar de ghairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha. Grianghraf le Simon Barron.

Pláta 6. An Lus na holla ionrach (*Acaena novae-zelandiae*). Grianghraf le Fionnuala O’Neill.

4.2 Anailís LLDB ar an bPlean um Bainistiú Speiceas Ionrach

Tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar an bPlean um Bainistiú Speicis Ionracha, rinneadh anailís LLDB (Láidreachtaí, Laigí, Deiseanna agus Bagairtí) ar an bplean d’fhonn easnaimh sa phlean a d’fhéadfadh aird a bheith ag teastáil a shainaithint, chomh maith le hintinn agus tograí is féidir a ionchorprú sa Straitéis. Tá achoimre ar an anailís i mBosca 2 agus déantar tuilleadh plé uirthi thíos.

Bhí roinnt láidreachtaí ag baint le Plean um Bainistiú Speiceas Ionracha Ghleann Bheatha, a d’eascair go príomha as an obair allamuigh fhairsing agus an taifeadadh digiteach mionsonraithe ar phlandaí ionracha a rinneadh. Thug an obair allamuigh forbhreathnú cuimsitheach ar staid na speiceas ionrach in 2016. Áiríodh sa Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha an cuspóir maidir le gach speiceas ionrach a dhíothú, ní hamháin an dá phríomhcheist, *Róslabhras* agus *Gaultheria mucronata*. Thug sé forbhreathnú cuimsitheach ar éiceolaíocht agus ar mhodhanna chun *Róslabhras* a rialú agus chuir sé seasamh neamhfhulaingt *Róslabhras* i láthair. Tá sé seo tábhachtach má tá leibhéal inmhíolaithe le tabhairt chuig leibhéal inghlactha.

Aithníodh roinnt laigí sa Phlean um Bainistiú Speiceas Ionrach freisin. Bhí toimhde ann go mbeadh na modhanna a forbraíodh chun *Róslabhras* a rialú oiriúnach do na speicis ionracha eile ar fad. Glactar leis gurb iad *Róslabhras* agus *Gaultheria mucronata* na príomhspeicis is ábhar imní i nGleann Bheatha, ach níor tugadh ach tagairt rite do na plandaí ionracha eile agus níor breithníodh na cineálacha cur chuige oiriúnaithe a d’fhéadfadh a bheith ag teastáil do na speicis seo. Sa CFG bhí earráidí sa digitiú, ag forlú polagáin agus bearnaí sna sonraí, agus mar gheall ar eagrú neamhchaighdeánach an CFG bhí sé mí-oiriúnach do rud ar bith seachas cur i láthair léarscáileanna. Mhol straitéis oibre an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha go gcuirfí tús le hobair i 11 urrann i mBliain 1 agus sna 15 urrann eile faoi Bhliain 4. Bhí sé seo ró-uaimhianach agus mar gheall ar cheisteanna ar nós líon íseal conraitheoirí a bhí ar fáil agus costais arda imréitigh, níor baineadh amach é. Ní raibh aon mheicníocht ag an bPlean Bainistiú Speicis Ionracha chun oiriúnú don chás seo agus mar sin tá sé imithe as dáta.

Bosca 2: Anailís LLDB ar an bPlean Bainistíochta Speiceas Ionrach Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Láidreachtaí

- Áiríodh sainchúram chun gach planda ionrach a dhíothú, ní hamháin *Róslabhra* agus *Gaultheria mucronata*
- Sonraíodh gur glacadh le neamhfhuilaint de *Róslabhra*
- Thug sé cuntas maith ar an éiceolaíocht agus ar na modhanna chun *Róslabhra* a rialú
- Chlúdaigh an obair shuirbhé allamuigh a rinneadh limistéir shuntasacha de Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha
- Soláthraíodh forbhreathnú cuimsitheach ar staid na speiceas ionrach i Laigí

2016

- Níor tugadh ach tagairt rite do 'mhionspeicis ionracha' eile
- Bhí toimhde ann go mbeidh modhanna bainistíochta a forbraíodh do *Róslabhra* infheidhme go cothrom maidir le speicis ionracha eile
- Is ábhar imní ar leith é éalaithe le déanaí (e.g., *Raithneach chraobhach mhín*) ach níor tugadh aird leordhóthanach ar an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ann nó ar na cineálacha cur chuige bainistíochta a bhí ag teastáil ina leith sin
- Tá earráidí fairsinge digitithe agus eagraíochtúil ag an CFG
- Tá an iomarca sonraí ar léarscáileanna rannáin agus is deacair iad a léirmhíniú
- Cé gur úsáideadh CFG chun sonraí a chur i láthair, is deis chaillte é gan an fhoirm seo a bheith mar chuid de phróiseas coimeáda taifead
- Tá rannáin urrann treallach in áiteanna ag gearradh trasna polagáin inmhíolaithe
- Leag Straitéis Oibre an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha amach an sprioc thar a bheith uailmhianach maidir le tús a chur le hobair imréitigh tosaigh i 11 de na 26 urrann i mBliain 1 agus i ngach urrann eile faoi Bhliain 4
- Níor cuireadh aon sonraí ar fáil faoin gcur chuige maidir le hobair mhonatóireachta / chothabhála seachas cuardaigh bhliantúla. Mar sin ní léiríonn an Plean um Bainistiú Speicis Ionracha ach imréiteach tosaigh agus obair leantach tosaigh
- Ní raibh aon mheicníocht oiriúnaitheach ag an bPlean um Bainistiú Speicis Ionracha, mar sin nuair a tháinig cásanna chun cinn nach raibh mórán spéise iontu i measc conraitheoirí agus buiséid éagsúla, d'éirigh an Sceideal Oibre a tugadh iomarcach

Deiseanna

- Thug an plean deis do rialú bríoch a dhéanamh ar speicis phlandaí ionracha
- Chuideodh cur chun feidhme rathúil an phlean le feabhas a chur ar riocht caomhantais ghnáthóga Iarscríbhinn I sa LCS agus go náisiúnta
- Bheadh díothú rathúil speiceas ionrach ó Ghleann Bheatha ina shainchomhartha suntasach i mbainistíocht caomhantais in Éirinn
- Soláthraíonn bainistíocht speiceas ionrach deis do Bhagairtí fostaíochta áitiúla
- Cé gur tasc deacair deascbhunaithe é, níl aon chostas ar an bplean
- Ní raibh aon ráthaíocht ann go gcuirfí buiséid ar fáil gach bliain
- Bhí an cuspóir maidir le gach planda ionrach a dhíothú ó Ghleann Bheatha laistigh de 10 mbliana ró-uailmhianach agus mura mbaintear é sin amach is féidir an bonn a bhaint den tiomantas atá ag teastáil le go n-éireoidh le bainistiú speiceas ionrach
- Tá éagsúlacht ann idir straitéis oibre an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha agus an bhainistíocht speiceas ionrach atá aachtaithe agus bainte amach ó 2017 i leith. Is féidir leis seo cur leis an dearcadh nach bhfuil aon phlean um bainistiú speiceas ionrach ag feidhmiú, rud a d'fhéadfadh an obair atá á baint amach a scáthú
- Glacadh leis go mbeadh go leor conraitheoirí ar fáil chun an straitéis oibre speiceas Ionrach a chur i gcrích, rud nár cruthaíodh a bheith amhlaidh
- Ní raibh taifid bhainistíochta speiceas ionracha roimhe seo ar fáil agus níor ionchorpraíodh iad sa Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha, agus ar féidir leo tionchar a imirt ar an bpróiseas cinnteoireachta agus tosaíochtaí oibre a leagann síos

Cé go raibh laigí sa phlean, thug an Plean Bainistíochta Speicis Ionracha deis do rialú bríoch a dhéanamh ar speicis ionracha laistigh den Pháirc, agus rinneadh machnamh ar a mbeadh ag teastáil chun na hurranna a imréiteach ar dtús. Rinne an Plean Bainistíochta Speicis Ionracha athbhreithniú cuimsitheach ar speicis ionracha laistigh de Ghleann Bheatha agus chuirfeadh a chur i bhfeidhm rathúil le feabhas a chur ar riocht caomhantais ghnáthóga Iarscríbhinn I laistigh de Phortach Chlochar na nGabhar agus LCS Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, go háirithe Seanchoillearnach darach agus fraochmhánna Fliucha [cód gnáthóige an AE 4010]. Chuideodh sé seo ar a sheal le feabhsú stádas caomhantais na ngnáthóg seo ag leibhéal náisiúnta. Bheadh díothú rathúil speiceas ionrach ó Ghleann Bheatha ina shainchomhartha suntasach i mbainistíocht caomhantais in Éirinn. Is féidir leis an gclár díothaithe fostaíocht a sholáthar don limistéar áitiúil trí chonraitheoirí agus foireann thiomanta laistigh den SPNF.

Bhí roinnt gnéithe seachtracha (bagairtí) a raibh tionchar acu ar chur i bhfeidhm an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha. Ní raibh costas ar an bplean agus ní raibh aon ráthaíocht ann go mbeadh buiséid ar fáil, agus iad seo á socrú ar bhonn bliantúil agus faoi réir éilimh níos leithne na Roinne. Mura mbaintear amach an cuspóir uailmhianach maidir le gach planda ionrach a dhíothú ó Ghleann Bheatha laistigh de 10 mbliana, d'fhéadfaí an bonn a bhaint den tiomantas atá ag teastáil le go n-éireoidh le bainistiú speiceas ionrach. Agus d'fhéadfadh sé an obair atá á baint amach a scáthú. Bhí straitéis oibre an Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha bunaithe ar an toimhde go mbeadh líon dóthanach conraitheoirí oilte agus taithí oiriúnach ar fáil chun an obair a chríochnú agus fuarthas amach nach raibh sé seo amhlaidh. Ní raibh taifid bhainistíochta roimhe seo ar fáil lena n-ionchorprú sa Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha agus mar sin níl sé soiléir cé acu an obair riachtanach ná inmhíolú tosaigh a imréiteach, obair leantach ar stumpaí a gearradh roimhe sin nó imréiteach ath-inmhíolú.

4.3 Suirbhé ar speicis ionracha allamuigh

Áiríodh leis an obair shuirbhéireachta don Straitéis seo cuairt a thabhairt ar phologáin choillearnaí, nótaí a dhéanamh ar na gnáthóga agus taifead a dhéanamh ar tharlú speiceas ionrach. Taifeadadh leibhéal an inmhíolaithe ar bhonn polagán do Róslabhras de réir Tábla 6, agus do speicis phlandaí ionracha eile de réir Tábla 7.

Tábla 6. Aicmiú ar inmhíolú Róslabhras (arna oiriúnú ó Cross, 1981 & 1982)

Cur síos	Scór
Níl ceann ar bith i Láthair	1
Plandaí scaipthe, beag, aon cheann tar éis bláth	2
Plandaí go minic, gan tomógach. Roinnt bláthanna, go leor síolóige	3
Plandaí flúirseach ag cruthú tomógacha, go leor síolóige	4
Plandaí a chruthaíonn tiubh dlúth le fíorbheagán flóra talún thíos	5

Tábla 7. Aicmiú ionraí eile (gan Róslabhras san áireamh)

Leibhéal an Inmhíolaithe	Scór
Níl ceann ar bith i Láthair	1
Plandaí scaipthe, nach bhfuil ag ceannasach aon limistéar	2
Plandaí ag ceannasach limistéir beaga, <20% de phologán	3
Plandaí ag ceannasach limistéir níos mó, 20-50% de na polagán	4
Plandaí a fhoirmíonn tiubh dlúth (nó cairpéid) thar níos mó ná leath an phologán	5

Ionchorpraíodh torthaí na hoibre allamuigh i gcruthchomhaid CFG atá mar chuid de sheachadadh spásúil an tionscadail seo, agus úsáideadh iad chun léarscáileanna teasa inmhíolaithe a chruthú i bhFíoracha 13-16.

4.4 Moltaí maidir le Bainistíocht Speiceas Ionrach

Chomh maith le Róslabhras agus *Gaultheria mucronata*, taifeadadh na speicis plandaí ionracha seo a leanas: Lus na holla (*Acaena novae-zelandiae*), Feileastram dearg (*Crocoshmia x crocosmiiflora*), Gunnaire (*Gunnera tinctoria*), Caor na n-éan (*Gaultheria shallon*) agus Glaschreamh (*Allium triquetrum*). Tá dáileadh agus leibhéil inmhíolaithe Róslabhras agus *Gaultheria mucronata* le feiceáil i bhFíoracha 13-16. Chuir bailiú na sonraí seo leis an tuiscint ar shaincheist na speiceas ionrach laistigh de Ghleann Bheatha agus cuireann sé leis na sonraí a bailíodh don Phlean Bainistíochta Speicis Ionracha.

Ní mór do bhainistíocht speiceas ionrach, go háirithe ar scála Ghleann Bheatha, a bheith dinimiciúil, oiriúnaitheach agus bunaithe ar mhapáil chruinn, le mionchoimeád taifead. Mar sin, is dócha go mbeidh gá le straitéis athbhreithnithe um bainistiú speiceas ionrach. Beidh an obair allamuigh ón bPlean um Bainistiú Speicis Ionracha mar bhunús leis sin, ach ní mór aghaidh a thabhairt ar na tréimhsí ama bunúsacha den Phlean um Bainistiú Speicis Ionracha agus ar an easpa cur chuige comhleanúnach maidir le monatóireacht / cothabháil tar éis an imréitigh tosaigh agus an obair leantach tosaigh. Chun Róslabhras a bhainistiú, is dócha gurb é an cur chuige agus na frámaí ama a d'fhorbair Údarás Pháirc Náisiúnta Snowdonia (féach SNPA, 2008) an teimpléad is oiriúnaí do shuíomh chomh mór le Gleann Bheatha. Is fiú a thabhairt faoi deara gur mheas SNPA (2008) go bhféadfaí rialú a dhéanamh ar Róslabhras i bPáirc Náisiúnta Eryri san fhadtéarma.

Is iad na céimeanna a mholtar lena mbreithniú maidir le speicis ionracha ná:

- Ba cheart treoirphrionsabail maidir le bainistiú speiceas ionrach a chomhaontú. Ba cheart go n-áireofaí le breithnithe:
 - Chun cur chuige ginearálta a bhunú maidir le himréiteach, mar oibriú ón taobh amuigh den Pháirc i dtreo an lár, nó ó dheas go tuaisceart;
 - Chun téarmaíocht agus sainmhínte inghlactha a bhunú do na céimeanna éagsúla bainistíochta; Chun tosaíocht a thabhairt do ghnáthóga ardluacha atá i riocht measartha maith thar limistéir eile;
 - Chun tosaíocht níos ísle a thabhairt do limistéir a bhfuil an-inmhíolú orthu agus nach dtiocfaidh meath níos mó orthu sa ghearrthéarma, nó ardtosaíocht a thabhairt do na limistéir sin chun iad a bhaint mar fhoinsé síl;
 - cibé acu a oibreoidh nó nach n-oibreoidh sé i dtreo imréiteach tosaigh na n-urrann go léir sa ghearrthéarma, ag dul isteach sna réimsí go léir sa chéim mhonatóireachta / cothabhála thart ar an am céanna agus an fhéidearthacht ann go dtiocfaidh buiséid agus baill foirne chun bheith ina ngnéithe teorantacha, nó go nglanfaidh siad níos lú urranna ach go mbeidh siad in ann iad sin a choinneáil mar a ghlantar iad; agus
 - Chun tosaíocht a thabhairt d'obair chéim monatóireachta / cothabhála chun limistéir glanta a choinneáil saor ó ath-inmhíolú, nó chun limistéir bhreise a thabhairt suas go dtí an chéim mhonatóireachta/chothabhála.

Beag beann ar na cinní tosaíochta a dhéantar agus a chuirtear chun feidhme, ní mór na cuspoirí a fhorbraítear a bheith réalaíoch agus indéanta.

- Chun straitéis athbhreithnithe a fhorbairt maidir le rialú Róslabhras bunaithe ar chur chuige céimnithe amhail an ceann a thugtar in SNPA (2008) agus i Lámhleabhar Fiadhúlra na hÉireann SPNF *Róslabhras: Treoir maidir le bainistíocht ar láithreáin chaomhnaithe dúlra* (Higgins, 2008). Ba cheart spriocanna insroichte maidir le rialú speiceas ionrach a shocrú ionas gur féidir tuiscint ar dhul chun cinn agus gnóthachtáil a fháil. Ní mór tosaíochtaí a leagann síos agus ní mór dóibh seo a bheith ar an eolas go n-athróidh buiséid agus go mb'fhéidir nach mbeifear in ann gach rud atá inmhianaithe i mbliain ar leith a bhaint amach. Ní mór don straitéis a bheith oiriúnaitheach sa chaoi is, mura mbaintear obair tosaíochta amach i mbliain ar leith go mbeidh sí ina tosaíocht don bhliain dár gcionn.
- An Plean um Bainistiú Speicis Ionracha CFG a atheagrú ar bhealach níos traidisiúnta. Bainfidh sé seo lochtanna eagraíochtúla, polagáin forluiteacha, bearnaí agus sonraí atá in easnamh agus beifear in ann é a úsáid mar bhunachar sonraí oiriúnaitheach, seachas mar mhodh chun léarscáileanna a chur i láthair. Ba cheart breithniú a dhéanamh ar

theorainneacha urrann a aththarraingt agus, más gá, iad a fhoroinnt ag cur san áireamh na dáileachtaí coillearnáí atá mapáilte anois agus na treoracha atá ceaptha mar chuid den Straitéis seo agus a chuirtear ar fáil don bhainistíocht mar Leabhar Oibre Excel. Chomh maith leis sin, nuair is féidir, ba cheart go leanfadh urranna gnéithe is féidir a aithint ar an talamh ionas go mbeidh siad úsáideach go praiticiúil dóibh siúd atá ag obair ar an láthair. Is féidir an CFG a úsáid chun sonraí na ngníomhartha bainistíochta a dhéantar laistigh de gach fo-urrann a thairgeadh. Cruthaíonn sé cosaint in aghaidh cailleadh eolais institiúideach trí ghluaiseacht foirne freisin. Is féidir an CFG a úsáid chun léarscáileanna a thairgeadh a thaispeánann stádas rialaithe speiceas ionrach laistigh de phologán ag aon am ar leith agus, mar shampla, léarscáileanna a thairgtear ar bhonn bliantúil ag taifeadadh an obair atá déanta agus a thugann le fios an méid a dtugtar tosaíocht dó do na blianta atá le teacht. Má thagann meath ar aon limistéar, is féidir CFG gníomhach a nuashonrú chun é seo a léiriú. Is é nádúr na n-eagraíochtaí státmhaoinithe ná go mbeidh luaineachtaí sna buiséid atá ar fáil, agus mar sin tá gá le cur chuige atá in ann oiriúnú dó seo.

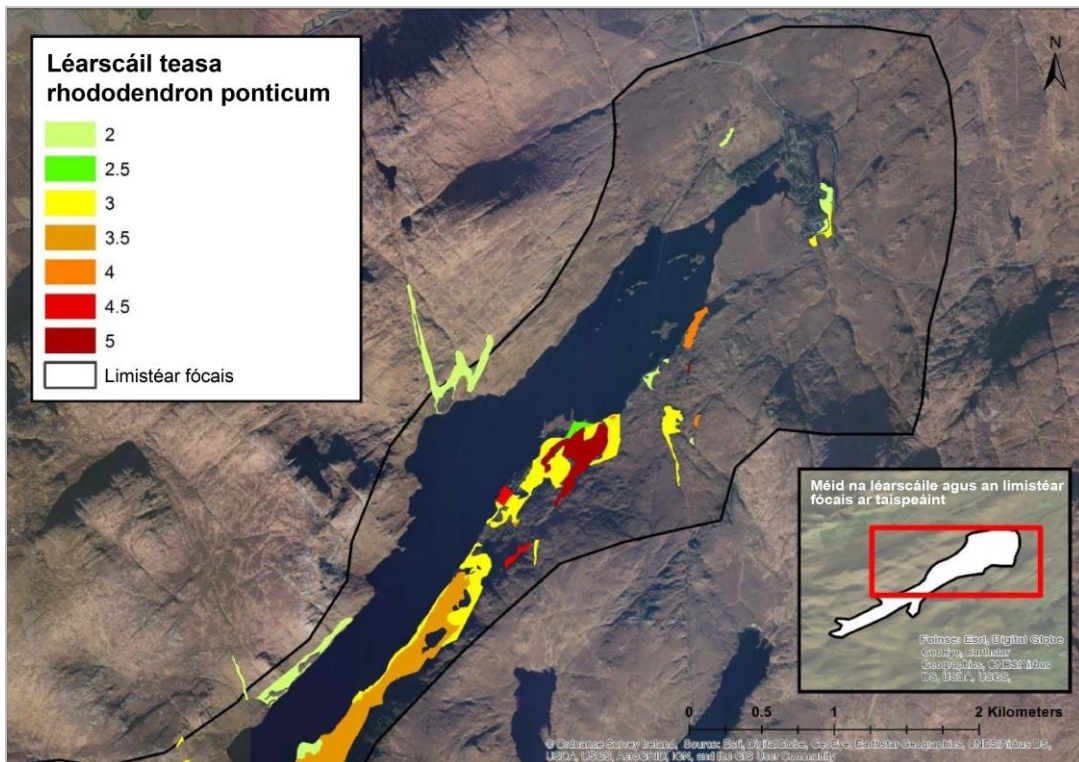
- Athbhreithniú a dhéanamh ar an bPlean um Bainistiú Speicis Ionracha bunaithe ar na moltaí thuas agus tús a chur lena chur i bhfeidhm arís.
- Murab ionann is Róslabhras, níl na modhanna imréitigh chun dul i ngleic le *Gaultheria mucronata* doiciméadaithe go maith. Tuigtear go bhfuil *Gaultheria mucronata* san áireamh faoi láthair laistigh de na conarthaí imréitigh Róslabhras agus ba cheart athbhreithniú ar éifeachtacht an chur chuige seo a mheas. Tionscnaíodh taighde ar mhodhanna imréitigh do *Gaultheria mucronata* laistigh den Pháirc in 2021 agus ag forbairt ar an taighde M.Sc. Feliz (2009), cabhróidh sé seo le bainistiú an speicis áirithe seo. Ba cheart méid *Gaultheria mucronata* laistigh de Ghleann Bheatha a mhapáil trí úsáid a bhaint as faisnéis ón bPlean Bainistíochta Speiceas Ionracha, Feliz (2009), taifid ó obair allamuigh na Straitéise in 2021 agus trí obair shuirbhéireachta thiomanta. Tríd sin, beifear in ann measúnú a dhéanamh ar thionchar reatha an phlanda, cibé an bhfuil ról aige maidir le hathghiniúint coillearnáí a chur faoi chois, agus a shainathint cé na gnáthóga de chuid Iarscríbhinn I is mó atá buailte faoi láthair agus cé hiad na gnáthóga is mó atá buailte le hinmhíolú.
- Ba cheart aird a thabhairt ar thosaíocht d'imréiteach plandaí ionracha eile, amhail *Dicksonia antarctica*, *Róslabhras* agus *R. protistu*. Ar a laghad, ní mór monatóireacht a dhéanamh ar mhéid agus ar dhlús na bplandaí seo chun a fháil amach an bhfuil siad ag méadú. D'fhéadfadh go mbeadh gá le taighde a dhéanamh ar bhealaí féideartha a thabhairt isteach; mar shampla, an bhfuil siad féin agus daoine eile á dtabhairt isteach ón taobh istigh de Ghleann Bheatha nó an bhfuil siad ag teacht isteach ón taobh amuigh? Ba cheart taighde a dhéanamh ar bhainistiú na speiceas seo. D'fhéadfadh taithí a fuarthas sna hAsóir agus ag dul i ngleic le *Dicksonia antarctica* mar ionrach a bheith ina chúnamh (Arosa *et al.*, 2012). Is dócha go bhfreagróidh na speicis Róslabhras do theicnící gearrtha agus spraeála mar a úsáidtear le haghaidh *Róslabhras*, ach arís eile beidh roinnt taighde cúlra agus coimeád taifead ar mhéid na bplandaí agus na modhanna a úsáidtear le linn na bainistíochta ina gcúnamh más gá modhanna a oiriúnú nó a chur i bhfeidhm in áiteanna eile.
- Sna saincheisteanna speiceas ionrach a leagtar amach thuas, tá dea-choimeád taifead bunúsach agus ós rud é gur saincheist spásúil í ba cheart go mbeadh sé seo bunaithe ar CFG. Mura bhfuil saineolas CFG ann i measc Fhoireann Réigiúnach an SPNF nó má tá seans ann nach acmhainn leanúnach é an saineolas sin, ba cheart machnamh a dhéanamh ar seachfhoinsiú a dhéanamh ar bhainistiú sonraí CFG na speiceas ionrach do Ghleann Bheatha. Má tá straitéis speiceas ionrach le bheith oiriúnaitheach ní mór freagracht a shannadh do dhuine éigin as na hoiriúnuithe riachtanacha a dhéanamh agus as na hathruithe a chur i bhfeidhm.
- Prótacal monatóireachta struchtúrtha a bhunú, i gcomhar leis an bhfoireann mhonatóireachta (féach Caibidil 9), chun cabhrú le cinneadh a dhéanamh ar na modhanna is fearr a oibríonn, cad iad na nithe is gá a choigeartú, agus cad iad na réimsí a dteastaíonn oibreacha imréitigh níos marthanaí uathu.
- Tús a chur le tionscadal faisnéise poiblí maidir le glanadh speiceas ionrach i gcomhar leis an bhfoireann oideachais/cumarsáide.

- Naisc a lorg le tionscadail eile agus le Páirceanna Náisiúnta eile trínar féidir eolas agus taithí a roinnt.
- Mar cheann den dá phríomhcheist bhainistíochta i nGleann Bheatha, ba cheart machnamh a dhéanamh ar chroífhóireann pearsanra a fhorbairt atá tiomanta do bhainistiú speiceas ionrach. Cé go bhfuil ról ag conraitheoirí i limistéir inmholaithe ard-dlúis a imríteach, is dócha nach bhfuil siad chomh feiliúnach chun dul i ngleic le inmholú ar dhlús níos ísle, obair mhonatóireacht / chothabhála agus, b'fhéidir le himríteach *Gaultheria mucronata*. Beidh gá le monatóireacht / chothabháil a dhéanamh ar limistéir a glanadh trí chonarthaí 5 bliana sna blianta amach romhainn. Ní mór bealach a bheith ann chun déileáil leis na saincheisteanna seo agus ní dócha go mbeadh obair den sórt sin oiriúnach d'fhóireann ar Conradh. Teastaíonn tiomantas, dúthracht agus infheistíocht fhadtéarmach chun speicis ionracha a imríteach go rathúil. Cinnteoidh pearsanra tiomnaithe comhsheasmhacht na n-acmhainní agus chuirfeadh an t-eolas agus an taithí a fhaigheann fóireann thiomanta le hacmhainn bhreise a fhanfaidh ar fáil don SPNF san fhadtéarma.
- Ba cheart fóireann thiomanta um bainistiú speiceas ionrach a bhunú laistigh den Pháirc, a bheidh comhdhéanta de 4 x ball foirne gairmiúla lánaimseartha nó Coibhéisí Lánaimseartha (CLAnna) ar a laghad.

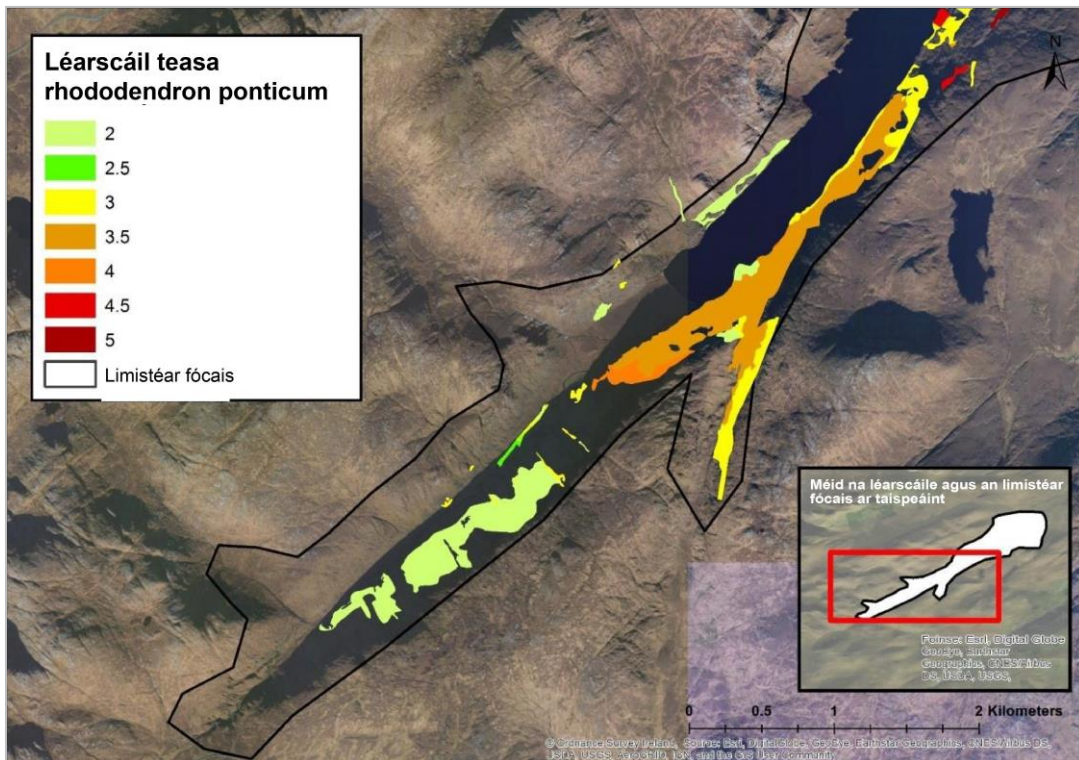
4.5 Achoimre ar speicis ionracha

Bíonn tionchar ag láithreach speiceas ionrach ar stádas caomhnaithe Sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I. Agus struchtúr agus feidhmeanna choillearnach Iarscríbhinn I á measúnú, meastar roinnt critéar measúnaithe ar leibhéal plota, lena n-áirítear speicis tháscaire dhiúltacha a bheith ann. Má tá clúdach de 10% speiceas diúltach ag an plota, teipeann ar phlota an measúnú dá bharr. Teipeann ar chritéar eile má dhéantar aon athghiniúint ar speicis tháscaire dhiúltacha laistigh den phlota, lena n-áireofaí speicis ionracha. Beidh tionchar ag láithreach speiceas ionrach freisin ar ghné na n-ionchas sa Todhchaí den mheasúnú ar stádas caomhnaithe, agus beidh tionchar diúltach ag na brúnna agus na bagairtí a chuireann speicis ionracha i láthair ar ionchais láithreáin sa Todhchaí. Ba cheart a thabhairt faoi deara freisin go measfaí go bhfuil fianaise ar bhearta caomhnaithe atá ag dul i ngleic le saincheisteanna speiceas ionrach dearfach maidir le hionchais láithreáin sa Todhchaí. Dá bhrí sin, beidh sé ríthábhachtach aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna a chuireann speicis ionracha i láthair chun go n-éireoidh leis an Straitéis.

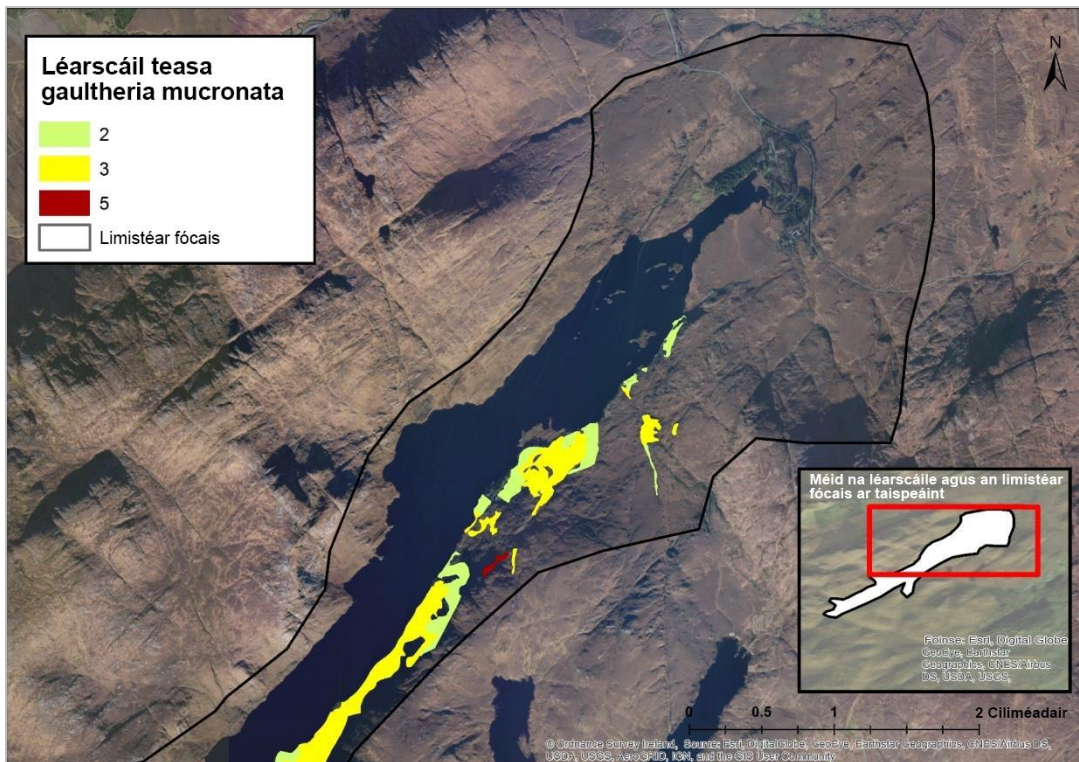
Ba é aidhm an athbhreithnithe seo cuspóirí an Phlean Bainistíochta Speicis Ionracha a bhreithniú d'fhonn iad seo a ionchorprú sa Straitéis agus easnaimh nó mí-ailníthe an phlean reatha a aithint agus aghaidh a thabhairt orthu. Cé go bhfuil cuspóirí an Phlean Bainistíochta Speicis Ionracha inmhianaithe, tá siad ró-uaimhianach agus tá éagsúlacht idir an méid a leagadh amach i straitéis oibre an Phlean Bainistíochta Speicis Ionracha agus an obair a rinneadh ina dhiaidh sin. Mar a shonraítear thuas, is dócha go mbeidh gá le straitéis leasaithe, oiriúnaitheach do rialú speiceas ionrach do Ghleann Bheatha a bhunaíonn cuspóirí insroichte agus intomhaiste thar thréimhse ama oiriúnach. Meastar go mbeidh ar cheathrar ball foirne breise tascanna bainistíochta speiceas ionracha a dhéanamh.

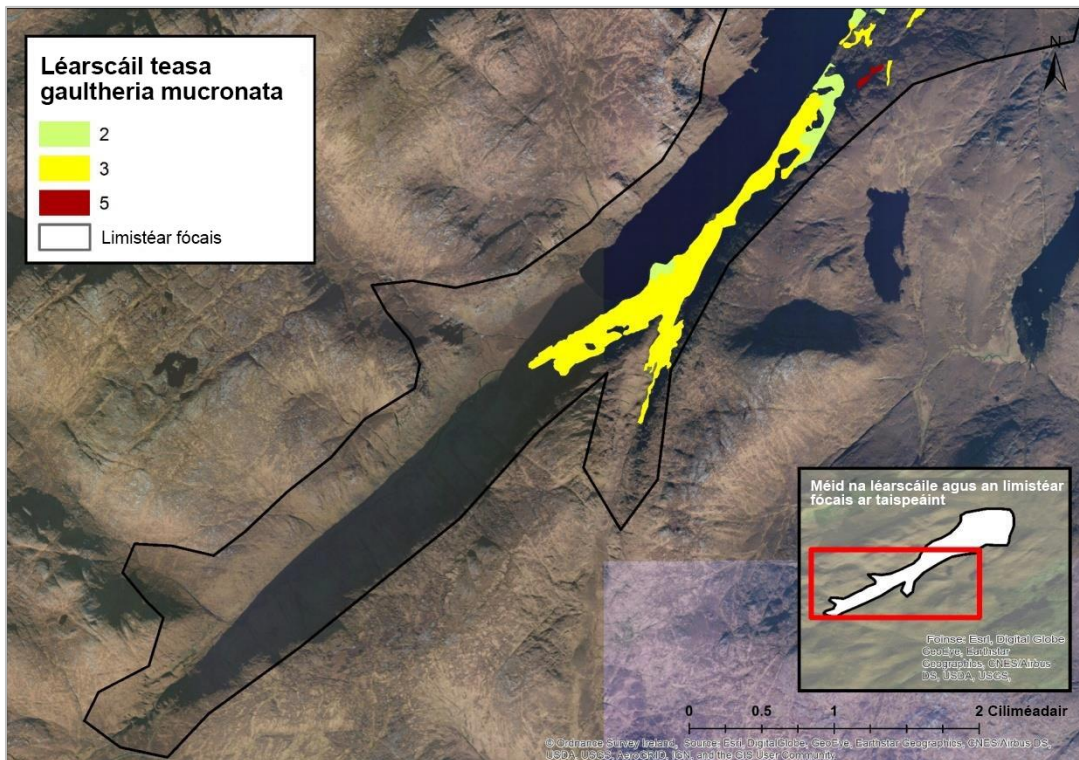
Fíor 13. Leibhéal an inmhíolaithe ag Róslabhrais (an leath thuaidh de Loch Gleann Bheatha). Níor scríobadh ach na polagáin a ndearnadh suirbhé orthu i mí an Mheithimh 2021; tarlaíonn réimsí eile inmhíolaithe, go háirithe i limistéir neamhchoillteacha siar ó thuaidh ón Loch.

Fíor 14. Leibhéal an inmhíolaithe ag Róslabhrais (an leath theas de Loch Gleann Bheatha). Níor scríobadh ach na polagáin a ndearnadh suirbhé orthu i mí an Mheithimh 2021.

Fíor 15. Leibhéal an inmhíolaithe ag *Gaultheria mucronata* (an leath thuaidh de Loch Gleann Bheatha). Níor scríobadh ach na polagáin a ndearnadh suirbhé orthu i mí an Mheithimh 2021; d’fhéadfadh go dtarlódh inmhíolú i réimsí eile, go háirithe feadh an phríomhbhealaigh.

Fíor 16. Leibhéal an inmhíolaithe ag *Gaultheria mucronata* (an leath theas de Loch Gleann Bheatha). Níor scríobadh ach na polagáin a ndearnadh suirbhé orthu i mí an Mheithimh 2021; d’fhéadfadh go dtarlódh inmhíolú i réimsí eile, go háirithe feadh an phríomhbhealaigh.

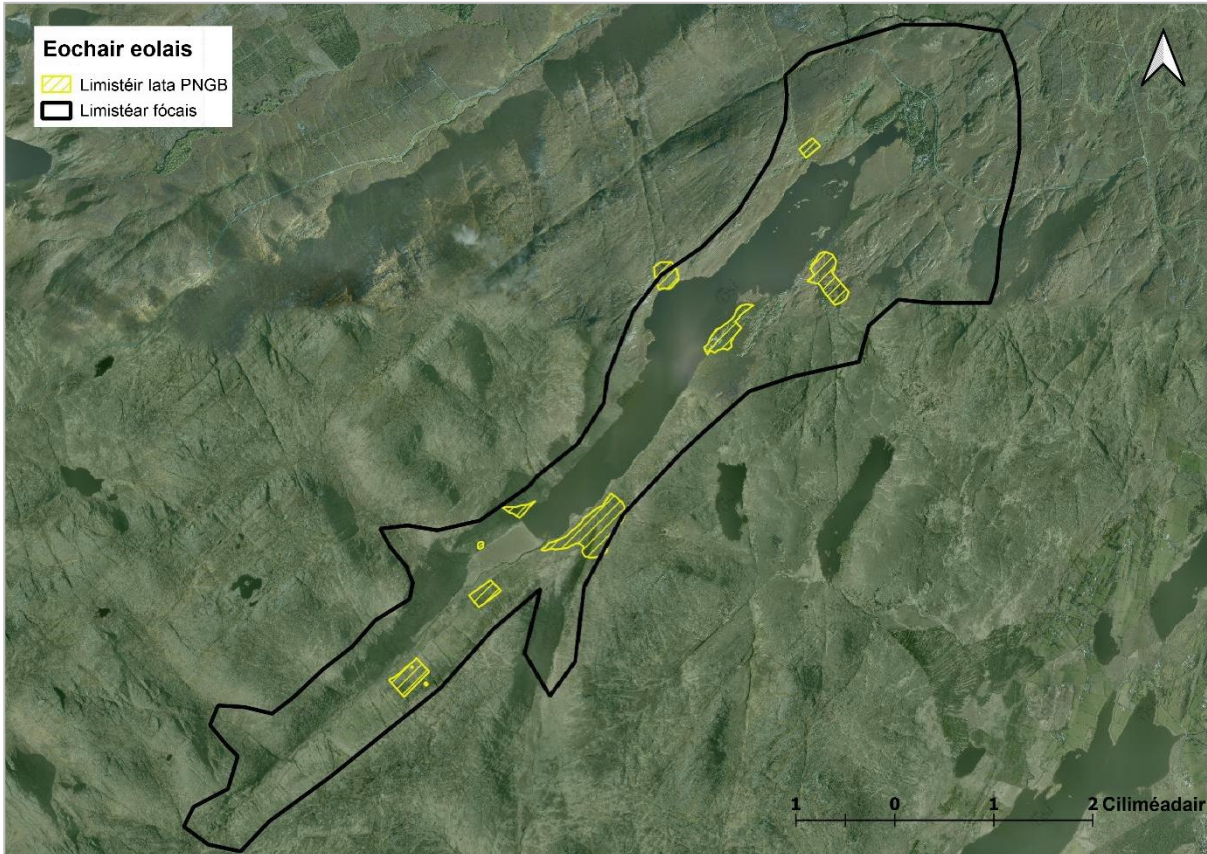
Caibidil 5 Bainistíocht fianna

5.1 Stair ar bhainistíocht fianna i nGleann Bheatha

Cuireadh tús le bainistiú fianna i nGleann Bheatha nuair a tugadh isteach fianna rua (*Cervus elaphus*) ó fhoinsí éagsúla Eorpacha i lár an 19ú haois agus deireadh an 19ú haois. Cuireadh fál fia in airde timpeall imlíne an eastáit ag deireadh an 19ú haois agus tá sé seo fós i bhfeidhm den chuid is mó, cé go bhfuil sé neamhéifeachtach ó lánscore na foirne fál tiomnaithe (go luath i lár na 2000idí), le pointí sáraithe iolracha feadh a fhad 45 km. Go stairiúil, bhí baint ag bainistíocht fianna le cúrsaí spóirt seachas éiceolaíochta, cé gur cuireadh sraith imfháluithe coillearnaí in airde le 50 bliain anuas agus é ar intinn acu fianna a eisiáimh ó limistéir de choillearnach (féach Fíor. 17). Cé go bhfuil go leor de na fála seo fós i bhfeidhm den chuid is mó, sáraíodh iad go léir agus tá siad i gcéimeanna éagsúla de dhrochbhail mar gheall ar chúiseanna éagsúla lena n-áirítear lobhadh cuailí, titim brainsí, brú fianna agus sruth sneachta, agus tá gá le bainistíocht leanúnach, a bhí in easnamh go hiomlán le 15-20 bliain anuas.

5.2 An gá atá le rialú fianna

Níl aon chreachadóirí nádúrtha fianna in Éirinn a thuilleadh mar gheall ar easpa creachadóirí APEX cosúil le mic tíre, lincse agus béir. Mar thoradh air seo tá méadú tagtha ar líon na bhfianna atá ag dul tríd an bPáirc, agus forbairt ar phatrúin iompair agus beathaithe atá ag déanamh dochair do na coillearnacha, ar nós ainmhithe a chaitheann tréimhsí níos faide ag brabhsáil in aon áit amháin. Dá bhrí sin, tá ceanglas ar dhaoine ról a ghlacadh a dhéanann aithris ar ghníomhartha creachadóirí. Is éard atá i gceist leis seo ná líon an daonra a rialú go díreach trí mharú, nó tionchar a imirt ar an áit agus cé chomh tapa agus a ghluaiseann daoine aonair agus tréada trí de choillearnach, ag baint úsáide as modhanna cosúil le fálú (chun rochtain ar limistéir áirithe a theorannú) nó fiach neamh-mharfach (chun ainmhithe a choinneáil ag gluaiseacht chun am brabhsála a laghdú).

Fíor 17. Imfhálú reatha i bPáirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

Tuairiscítear i staidéar agus i bplean bainistíochta fianna le déanaí do Ghleann Bheatha (Burkitt, 2017, 2018) dlúis fianna de thart ar 5.0–6.0 / km² (réimse de 2.55 go 8.99 / km²). D’ainneoin na meastachán íseal seo tá fianaise fhorleathan ar fud na Páirce ar thionchair shuntasacha fianna a fhágann nach mbeidh na coillearnacha atá ann cheana féin inbhuanaithe san fhadtéarma. Is beag limistéar nó cásanna d’athghiniúint coillearnáí a mhaireann tionchar brabhsála na bhfianna ach amháin i gcás inar eisiadh fianna le fála nó le topagrafaíocht nádúrtha ar nós lintéir ghéar nó trí threoshuíomh adhmaid tite ó am go chéile. Soláthraíonn siad seo fianaise dhíreach ar an tionchar atá ag fianna ar éiceolaíocht na Páirce Náisiúnta. Cuirtear tuilleadh fianaise ar fáil ó mheasúnuithe laistigh de imfháluithe stairiúla ina bhfuil cohóirt athghiniúna nádúrtha ann ar tugadh cosaint shealadach dóibh ó fhianna agus a chuaigh ar aghaidh go céimeanna tiubh agus leathaibí mar thoradh ar an tréimhse chosanta sin (Höna, 2009; breathnú pearsanta, Meitheamh 2021). Beidh rath níos fearr ar bhunú coillearnáí nua agus, b’fhéidir leathnú ar choillearnach atá ann cheana féin (mar shampla, trí leibhéil níos airde d’athghiniúint crann ar imeall coillearnáí) le plean bainistíochta fianna curtha i bhfeidhm.

5.3 Pointí le tabhairt san áireamh maidir le fálú fianna

Ní mholtar an fál imlíne stairiúil mar acmhainn inmharthana do bhainistíocht fianna sa Straitéis. Léiríonn fianaise ó 100 bliain de bhainistiú fál fianna i nGleann Bheatha, agus eastáit eile dá samhail ar fud an domhain, nach gcuireann limistéir mhóra fál fianna go héifeachtach ná nach gcuireann siad cosc ar a n-éalú. Ina theannta sin, níl limistéir mhóra fhálaithe éifeachtach ó thaobh costais de agus úsáidtear acmhainní ar bhealach níos éifeachtaí nuair a bhíonn siad dírithe ar limistéir le fál níos lú agus ar bhainistíocht ghníomhach (cosúil le díothú) thar limistéar níos mó, seachas ar bhonneagar éighníomhach (fálú). Samhlaíonn sé seo timpeallacht níos nádúrtha freisin maidir le húsáid fianna cumhdaigh mar fhreagra ar bhrúnna seilge. Go deimhin, meastar go bhfuil rialú réimse oscailte fianna níos gaire do phróisis nádúrtha agus níos éifeachtaí thar thriúdhreach níos leithne ina bhfuil athrú le déanamh trí athghiniúint nádúrtha. Newman *et al.* (2014b) a mholadh go gcuirfí cláir móra bhainistíochta luibhiteoirí in ionad fálú fadtéarmach ar mhórsála ar choillearnacha darach, chun caomhnú éiceachórais éagsúla coillearnáí dúchasacha a chinntiú, monatóireacht agus coigeartú a dhéanamh ar thionchair luibheacha móra trí dhíothú logánta chun cuspóirí sonracha bainistíochta fadtéarmacha a bhaint amach.

I ndeireadh na dála, is é an leibhéal tionchair féaraigh atá tábhachtach chun inbhuanaitheacht na gcoillearnach ag Gleann Bheatha a chinneadh seachas dlús nó uimhreacha fianna. Ón obair shuirbhé a cuireadh i gcrích mar chuid den Straitéis seo (torthaí neamhfhoilsithe) is léir go bhfuil na leibhéil tionchair reatha ard go háitiúil, go bhfuil drochbhail ar choillearnach go ginearálta, agus go bhfuil na coillte i riocht neamh-inbhuanaithe. Trí straitéis athbhreithnithe bainistíochta fianna a chur i bhfeidhm go rathúil, trína laghdaítear dlús fianna go suntasach, beifear in ann dul chun cinn a dhéanamh ar chuid mhór d’athghiniúint na gcrann nádúrtha. D’fhágfadh scaoileadh de réir a chéile na gcrann dúchasacha atá ag athghiniúint faoi láthair thar thréimhse 10 go 20 bliain oidhreacht ar feadh 100 go 200 bliain. Dá réir sin, tá gné bhainistíochta fianna an phlean seo ar cheann de na gnéithe is tábhachtaí den straitéis bainistíochta coillearnáí atá beartaithe.

5.4 Straitéis bainistíochta fianna

Moltar go ndéanfaí beart suntasach i nGleann Bheatha chun córas nua bainistíochta fianna a chur i bhfeidhm. Is é an chéad chéim i réimeas den sórt sin ná straitéis chuimsitheach bainistíochta fianna a fhorbairt chun eolas a thabhairt do gach gné de bhainistiú an tréada fianna chun forbairt coillearnach féinchothabhála, ag feidhmiú go nádúrtha agus ag leathnú a cheadú. Ba cheart don straitéis aghaidh a thabhairt ar shraith éagsúil gnéithe. Tugtar cuid de na príomhcheisteanna atá le tabhairt san áireamh thíos, ach is dócha go n-aithneofaí saincheisteanna eile le linn a leithéid de straitéis a ullmhú.

- Ba cheart foireann thiomanta um bainistiú fianna a bhunú laistigh den Pháirc agus is é an t-aon chuspóir atá leis sin ná bainistiú fianna a chur i bhfeidhm, agus dualgais a bheith orthu amháin fála a dhíothú, monatóireacht a dhéanamh orthu agus iad a chothabháil. Ba cheart go mbeadh sé seo comhdhéanta de 4 x ball foirne gairmiúla lánaimseartha nó Coibhéisí Lánaimseartha (CLAnna) ar a laghad a bhféadfadh meascán de líon níos mó foirne a bhfuil dualgais eile orthu a bheith san áireamh.

- Teastaíonn laghdú suntasach ar dhlúis fianna go pointe ina meastar go bhfuil tionchar ó innilt íseal. Dá réir sin, níor cheart go mbeadh sé mar sprioc dlús fianna ar leith a bhaint amach ach leibhéal tionchair a bhaint amach ó féarach atá inghlactha agus a cheadaíonn aisghabháil coillearnaí agus ar deireadh thiar, leathnú. Nuair a bheidh sé sin bainte amach, teastaíonn cothabháil ag an leibhéal sin ar dhlúis fianna trí dhíothú agus monatóireacht leanúnach. Tá sé léirithe go bhfuil leibhéal áirithe féaraigh i gcoillearnacha tairbheach (Newman *et al.*, 2014b) agus cuireann sé cosc ar homaiginiú fásra.
- Ba cheart am agus acmhainní foirne bainistíochta fianna a thiomnú chun dlús fianna a laghdú. Maidir leis seo níor cheart go mbeadh sé ina cheanglas gach conablach a bhaint den chnoc. Ba cheart go mbeadh an cinneadh seo mar chuid de chuspóir fadtéarmach níos leithne chun timthriall éiceolaíochta chomh dúnta agus is féidir a oibriú laistigh de Ghleann Bheatha. Tá an coincheap seo ag teacht leis an aicme IUCN de Pháirc Náisiúnta a bhfuil sé mar aidhm ag Éirinn Gleann Bheatha a bhainistiú mar (CAT II), trína nach ndéantar ábhair nádúrtha a bhaint ó chóras nádúrtha éiceolaíochta na Páirce (Emmett Johnston, cumarsáid phearsanta); bheadh ábhair eile ar nós adhmaid marbh, adhmaid treascartha agus iasc san áireamh anseo freisin. Chun é seo a éascú, ba cheart Prótacal Fianna a fhorbairt chun go bhféadfaí conablaigh a fhágáil ar an gcnoc chun splíonach a sholáthar mar fhoinsé bia d'inveirteabraigh agus fungais, chomh maith le scroblachóirí níos mó mar iolair ffréin, fiacha, sionnaigh agus broic. Sábhálfaidh sé seo am suntasach don fhoireann a chaitear ar shlí eile ag iompar /ag tarraingt ainmhithe den sliabh freisin. Beidh an prótacal soiléir maidir le cathain agus cén áit a bhfuil sé inghlactha (nó nach bhfuil) conablach a fhágáil le haghaidh dianscaoileadh nádúrtha; mar shampla, gan é sin a dhéanamh in aice le sruthán nó loch.

Moltar go gcuirfí tús le staidéar PhD a chuirfeadh leis an gcomhlacht fianaise idirnáisiúnta atá ann cheana féin (e.g., Flueck, 2009; Wolf *et al.*, 2013; van Klink *et al.*, 2020) agus sonraí eolaíochá áitiúla a bhailiú chun tacú leis an bhforbairt beartais seo agus chun gur féidir é a chur i bhfeidhm ar bhonn céimnithe le himeacht ama. D'áireofaí leis seo córas chun conablaigh a fhágtar ar an gcnoc a lipéadú agus anailís a dhéanamh, mar shampla, tréimhsí ama dianscaoilte, daonraí scroblachóir, athruithe ar shreabhadh cothaitheach idir sraitheanna trófacha agus patrúin dáileacháin síolta mar thoradh ar an mbeartas.

- Ba cheart cuid de na imfhálaithe fianna atá ann cheana a dheisiú agus roinnt cinn nua ar mhionscála a chur in airde (féach bearta caomhnaithe coillearnaí i gCaibidil 6).
- Tá sé tábhachtach monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn agus ba cheart é a dhéanamh agus a dhoiciméadú. Ba cheart prótacail mhonatóireachta a fhorbairt tríd an straitéis bainistíochta fianna, agus i gcomhar leis an bhfoireann monatóireachta i nGleann Bheatha (féach Caibidil 9). Ba cheart sraith de cheapacha buana measúnaithe tionchair fianna (méid molta 20 m x 20 m) a thabhairt isteach ar fud na maoiné i limistéir laistigh agus lasmuigh de fhálta fianna, laistigh de choillearnach nó limistéir de chlúdach crann nó in aice leo. Ba cheart go mbeadh crainn athghiniúna reatha sna limistéir (cé go bhfuil siad brabhsáilte) nó ba cheart go mbeadh siad ina limistéir oiriúnach do choillearnach. Ba cheart go n-áireofaí ar na sonraí a taifeadadh sna ceapacha sin:
 - Líon na síolóige, crainn óga agus cuailí i láthair
 - Éagsúlacht na síolóige, crainn óga agus cuailí i láthair
 - Láithreach nó easpa brabhsála le déanaí
 - Láithreach nó easpa damáiste gas eile
 - Taifid airde agus trastomhas gas na gcrann roghnaithe (clibeáilte) i ngach ceapach
 - Táscairí riochtaí eile (le cinneadh ag an straitéis bainistíochta fianna)

Déantar go leor de na sonraí thuas a thaifeadadh mar chuid de shuirbhéanna monatóireachta coillearnaí Iarscríbhinn I a dhéantar go tréimhsiúil i Mhaol na nGabhar (féach Aguisín 5). Dá réir sin, tá an dá thacar sonraí monatóireachta comhlántach.

- Ba cheart tús a chur le tionscadal faisnéise poiblí a mhíniú an tábhacht a bhaineann le cothromaíocht a chruthú agus a chothabháil idir an daonra fianna agus éiceolaíocht na coillearnaí, agus ag cur síos ar an réasúnaíocht atá taobh thiar de chóireáil chonablach na bhfianna. Beidh na sonraí ó na ceapacha measúnaithe tionchair fianna ina gcuid thábhachtach den tionscadal seo, lena n-áirítear an fhianaise amhairc a thiocfaidh ó na tograí um Bainistiú Athghiniúna Coillearnach agus Crann atá leagtha amach thíos i gCaibidil 6.

¹ Déanann an téarma "síológ" sa tuarascáil seo cur síos ar chrann athghiniúna óg le DBH (trastomhas ag airde cíche, i.e. ag 1.3 m) <7 cm agus airde ≤25 cm. Is crann óg athghiniúna é "Crann óg" sa tuarascáil seo le DBH <7 cm agus airde 26-200 cm. Tagraíonn "cuaille" do chrainn óga le DBH <7 cm agus airde >200 cm.

Ba cheart don fhoireann oideachais i nGleann Bheatha an fheidhm seo a chomhlíonadh. Chomh maith leis sin, ba cheart feidhm chumarsáide a bheith ag aon róil taighde a líonadh chun tacú leis an Straitéis seo freisin trína bhfuil rochtain shoiléir ar a gcuid oibre agus torthaí agus trína gcuirtear in iúl iad do na hearnálacha poiblí agus caomhnaithe.

- Is fearr bainistiú fianna a chleachtadh ar scála tírdhreacha agus ba cheart teacht ar chomhaontuithe le húinéirí talún comharsanachta chun an limistéar bainistíochta fianna a leathnú lasmuigh de theorainneacha na Páirce. Tá sé seo ar mhaithe le cuspóirí agus cleachtais bhainistíochta fianna comhchosúla atá á leanúint ar réadmhaoin chomharsanachta, cibé acu a dhéantar feirmeoireacht orthu, faoi fhoraoiseacht nó faoi chatagóir úsáide talún eile.
- Ba cheart naisc a lorg le tionscadail eile agus le Páirceanna Náisiúnta eile a bhfuil saincheisteanna comhchosúla acu trínar féidir faisnéis agus eispéiris a roinnt. I measc roinnt tionscadal molta tá:
 - Eastát Chúirt an Bharúin, Co. Tír Eoghain
 - Trees for Life (ENR) in Albain
 - Páirc Náisiúnta Shléibhte Chill Mhantáin
 - Páirc Náisiúnta Chill Airne
 - Eastát Mar Lodge, Páirc Náisiúnta Cairngorms, Albain (féach Rao, 2017)
 - Tionscadal Adhmaid Fiáin Carrifran, Albain (féach Ashmole & Ashmole, 2009)

Pláta 7. Deiseal ón mbun ar chlé: Ní raibh beithe agus cuileann, caorthann, crann creathach agus dair a bhí piochta go mór in ann dul ar aghaidh thar airde an fhásra máguaird. Grianghraif le Paddy Purser.

Caibidil 6 Caomhnú agus athghiniúint coillearnáí

6.1 Sprioc-chineál coillearnáí

Is í an phríomhchineál coillearnáí a bhfuil sé mar aidhm ag an Straitéis seo a chosaint, a fheabhsú agus a athchruthú ná Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I, lena n-áirítear na céimeanna idirmheánacha ina forbairt nach bhfuil fós ag cloí leis an sainmhíniú ar ghnáthóg Iarscríbhinn I. Rinne Daly *et al* cur síos mion ar sheanchoillearnach darach Iarscríbhinn I. (2023), agus déantar an cur síos a atáirgeadh ina iomláine i mBosca 3 ag deireadh na caibidle seo.

Chun sláinte éiceolaíoch na gcoillearnach a fheabhsú níor mór dul i ngleic ar roinnt réimsí, lena n-áirítear aghaidh a thabhairt ar struchtúr na coillearnáí (i dtéarmaí próifíl aoise agus cisealú fisiceach), éagsúlacht speiceas, achar agus méid na hilroinnte. Tá cur síos déanta i gCaibidlí 4 agus 5 faoi seach ar bhearta atá molta chun speicis ionracha agus féarach a rialú (fianna go príomha) agus beidh torthaí dearfacha acu sin ar na gnéithe seo go léir d'éiceolaíocht na coillearnáí. Déanann an chaibidil seo cur síos ar theicnící bainistíochta eile, amhail plandáil crann agus cosaint síolóige agus crainn óga athghiniúna, a chomhlánóidh agus a thacóidh leis na bearta a thugann aghaidh ar fhadhbanna ró-innilt agus speiceas ionrach. Déileálann Caibidil 7 go sonrach le bearta a chuideoidh le fairsinge na coillearnáí a mhéadú, trí limistéir nua de ghnáthóg choillteach a chruthú nó trí leathnú na coillearnáí atá ann cheana a éascú. Tá roinnt forluí idir na bearta a úsáidtear don dá chás.

Chun cabhrú le bainisteoirí coillearnáí a mbeidh sé de chúram orthu an Straitéis seo a chur i bhfeidhm, forbraíodh sraith saintreoracha bainistíochta do pholagáin coillearnáí níos mó ná 1 heicteár i méid agus cuireadh ar fáil don fhoireann bainistíochta iad mar Leabhar Oibre Excel. Mapáladh polagáin coillearnáí de réir na modheolaíochta a bhfuil cur síos uirthi i rannáin 3.2 agus 3.3 agus ansin sampláladh iad ar an talamh. Cuireann a stádas reatha eolas ar fáil do go leor de na saintreoracha a chuirtear i láthair sa Leabhar Oibre. Tá sé tábhachtach a lua go bhfuil na limistéir nó na polagáin léarscáilithe seo i bhfad ó bheith aonchineálach ó thaobh cineál agus riocht an láithreáin de mar go bhfuil go leor éagsúlachta láithreáin inmheánacha ag baint le topagrafaíocht agus ithreacha. Déanann na hailt thíos cur síos ar an gcomhthéacs inar forbraíodh na saintreoracha éagsúla.

6.2 Bainistíocht athghiniúna coillearnáí agus crann

I go leor áiteanna i nGleann Bheatha laistigh de limistéir choillearnáí atá ann cheana féin agus lasmuigh díobh, tá leibhéal shuntasacha athghiniúna nádúrtha de chrainn dhúchasacha nach bhfuil in ann forbairt a dhéanamh orthu, go príomha mar gheall ar leibhéal arda brabhsála ag fianna. Ciallaíonn sé seo go ginearálta go bhfuil coinníollacha maithe i bhfeidhm cheana féin maidir le táirgeadh síolta, scaipeadh agus péacadh go leor speiceas. Is dócha go leanfaidh sé seo ar aghaidh chomh fada agus a bheidh na croí-limistéir choillearnáí ann. Mar a luadh i gCaibidil 5, beidh cur chun feidhme rathúil na straitéise bainistíochta fianna ríthábhachtach mar go ligfidh sé do chuid mhór den athghiniúint seo dul ar aghaidh chuig cohóirt níos sine, agus trína laghdaítear dlús fianna agus brú féaraigh go suntasach. Beidh sé seo ag leibhéal tírdhreacha agus beidh sé claochlaitheach don Pháirc. Táthar ag súil, áfach, go mbeidh roinnt mhaith blianta ag teastáil ón straitéis bainistíochta fianna chun na dlúis riachtanacha a bhaint amach, agus mar sin, agus dearbhú Newman *et al* á chur san áireamh. (2014b) maidir le héifeachtúlacht níos mó na gclár mór bainistíochta luibhiteoirí i gcomparáid le fálú buan, i gcaomhnú éiceachórais éagsúla coillearnáí dúchasacha, moltar go ndéanfaí beart eatramhach freisin maidir le hathghiniúint atá ann cheana a chosaint agus ligean dó forbairt thar an gcéim síolóige.

Is é an modh is fearr chun coillearnáí a leathnú i nGleann Bheatha ná trí athghiniúint nádúrtha atá ann cheana féin a chosaint ó fhoinsí síolta áitiúla a d'éirigh le péacadh agus a oiriúnú do choinníollacha an láithreán áitiúla. Cé go bhfuil ról le himirt ag cur crann plandlainne, ba cheart breathnú ar an ról seo go ginearálta mar ról tacúil seachas ról ceannródaíoch. Pléitear ról an phlandála leis féin thíos i gcuid 6.4. Is féidir athchóiriú agus leathnú na coillearnáí atá ann cheana féin trí úsáid a bhaint as athghiniúint nádúrtha le roinnt modhanna éagsúla:

1. Chun deisiú na fálta fianna atá ann cheana féin

Tá 11 imfhálú fál fianna ar fud Ghleann Bheatha (Fíor 17), a chuimsíonn achar de thart ar 60 heicteár. Tá siad seo ar fad ag staid éagsúil de drochbhail. Is léir ón gcéim forbartha de chrainn dhúchasacha laistigh díobh go raibh siad seo éifeachtach ar feadh tréimhsí éagsúla ama chun fianna a eisiámh. Ar ndóigh, áfach, déantar damáiste dóibh seo le himeacht ama (Pláta 8) agus bíonn gá le bainistíocht leanúnach, rud a bhí in easnamh go dtí seo. Mar sin féin, tugann rath tréimhsiúil roinnt de na fálta seo léiriú ar an tionchar a bhíonn ag fianna ar chomharbas nádúrtha agus ar choilníú coillearnaí. Léiríonn siad freisin, in ainneoin gur éifeachtach shealadach a bhí ann, gur féidir leo a bheith ina mbeart úsáideach chun coillearnach a athchóiriú agus chun glúin nua coillearnaí a scaoileadh ó chéim na síológ go dtí an chéim tiubh agus níos faide.

Laistigh de na sconsaí seo tá limistéir ina bhfuil tionchar ag innilt arís agus tá luach ag baint le cuid díobh seo a dheisiú (tar éis a chinntiú ar dtús nach bhfanann aon fianna istigh). Ba cheart go n-áireofaí leis an deisiúchán soláthar d'fhianna chun imeacht ó imfháluithe trí rampaí nó gnéithe eile a éascaíonn léim amach as, ach ní isteach, imfháluithe. Go ginearálta, tá imfháluithe níos lú níos éifeachtaí mar nach bhfuil siad chomh tarraingteach le haghaidh fianna dul isteach agus níos éasca le monatóireacht agus cothabháil. Cuirtear saintreoracha maidir leis seo ar fáil don bhainistíocht i Leabhar Oibre Excel leis an Straitéis seo (féach nótaí Aguisín 8). Níl sé beartaithe an fál fianna 45 km a tógadh go déanach sa 19^ú haois a athchóiriú mar go meastar é seo a bheith neamhphraiticiúil agus neamhéifeachtach.

Pláta 8. Fál damáiste le rianta fianna isteach agus amach as an ceann céanna - Doire Leathan. Grianghraf le Paddy Purser.

2. Chun imfháluithe fianna nua ar scála beag a thógáil

I dteannta leis na himfháluithe atá ann cheana dá dtagraítear thuas, moltar go n-úsáidfí sraith imfháluithe níos lú chun athghiniúint atá ann cheana a chosaint ó innilt. Tá siad seo le húsáid i gcomhar leis na bearta cosanta crann aonair a phléitear i bpointe 3 thíos. Beidh na himfháluithe nua seo beag ó thaobh toise (gan níos mó ná 40 m x 40 m) agus cuirfear suas iad i limistéir ina bhfuil leibhéil mhaithe athghiniúna agus áit a gceadaíonn topagrafaíocht. Beidh na toisí á socrú ag breithnithe praiticiúla a bhaineann le topagrafaíocht agus rochtain. Is féidir fálta a thógáil ar an ngnáthbhealach ag baint úsáide as stráiníní agus cuailí tiomáinte, nó ag baint úsáide as an gcóras “súí ar an mbarr” Fráma A (féach Aguisín 6 le haghaidh dréachtsonraíochta).

Is é cuspóir na n-imfhálú seo ná dul chun cinn na hathghiniúna atá ann cheana féin, a bhfuil innilt mhór air, a éascú go coillearnach stáitse mothar agus níos faide i gcéin; i.e., go dtí céim ina bhfuil crainn os cionn airde innilte agus nuair nach dócha go mbeidh bás crainn mar thoradh ar dhamáiste fianna do ghais trí scríobadh agus baint. Beidh gá le méid áirithe cothabhála leantacha sna limistéir seo sna trí nó ceithre shéasúr tar éis na himfháluithe a thógáil. Áireoidh sé seo monatóireacht ar líne an fhálta féin, lena chinntiú go bhfuil sé fós slán, agus glanadh láimhe timpeall ar chrainn atá ag teacht chun cinn freisin, go háirithe raitheach. Bainfear aon speiceas ionrach a bhíonn le fáil sna himfháluithe seo trí bhainistíocht speiceas ionrach a dhéanfar do na rannáin éagsúla coillearnáí.

Tabhair faoi deara go moltar roinnt imfhálú nua níos mó freisin, agus pléitear iad seo ina n-aonar i bpointe 4 thíos, mar go mbeifear in ann maoiniú ón tSeirbhís Foraoiseachta a fháil dóibh seo faoin Scéim Foraoisithe nó faoin Scéim um Chruthú Coillearnach ar Thailte Poiblí.

Newman *et al.* (2014a) tugadh faoi deara go bhféadfadh homaiginiú pobail plandaí (go háirithe maidir le Giúnach mór *Luzula sylvatica* agus Raitheach mhór *Pteridium aquilinum*) tarlú tar éis 12 bliain d'eisiamh mór luibheach, agus mar sin ba cheart monatóireacht a dhéanamh ar an bhfásra laistigh de na himfháluithe d'fhonn a chinneadh ní hamháin éifeachtúlacht an fhálaithe chun athghiniúint a chur chun cinn, ach freisin más rud é / nuair ba cheart an fálú a bhaint chun cosc a chur ar homaiginiú den sórt sin. Pléitear an mhonatóireacht go mion i gCaibidil 9.

3. Crainn athghiniúna aonair a chosaint

Mar a pléadh cheana, tá leibhéil shuntasacha d'athghiniúint nádúrtha na gcrann dúchasach i nGleann Bheatha nach féidir leo forbairt faoi láthair mar gheall ar leibhéil arda innilte ag fianna. Moltar clár bliantúil do chosaint crann aonair a chur i bhfeidhm. Sainithnítear urranna sonracha nuair is cuí sin sa Leabhar Oibre Excel atá á sholáthar do bhainisteoirí na Straitéise seo. Go ginearálta, is féidir an beart seo a úsáid i limistéir ina bhfuil an athghiniúint reatha treallach nó i gcnuasaigh bheaga, nó i limistéir mar lintéir agus taobhanna srutha nach bhfuil fálú fianna praiticiúil. Ba cheart an beart seo a dhéanamh i dtrí chéim mar a leanas:

Céim 1:

- Chun crainn athghinte nádúrtha a aithint atá ag streachailt le teacht chun cinn os cionn fásra na talún
- Chun sciath crann gearr a shuiteáil (thart ar 60-80 cm ar airde) thar an gcrann athghinte agus daingnigh an sciath ag baint úsáide as cána(i) bambú a cuireadh isteach nó cuaille tiomáinte. Molfaidh soláthraithe feadán éagsúla modhanna difriúla chun an feadán a dhaingniú.
Is féidir le feadáin a bheith de thrastomhas éagsúil ach ba cheart go mbeadh trastomhas de 10 cm ar a laghad acu
- Coinnigh taifead ar líon na bhfeadán a cuireadh isteach in aghaidh an urrann in aghaidh an speicis
- Suirbhé a dhéanamh ar na feadáin seo go bliantúil ar feadh tréimhse 1 go 3 bliana agus aon fheadáin nach bhfuil éifeachtach a shocrú /athsholáthar

Céim 2:

- Déan suirbhé ar obair Chéim 1 agus do na crainn sin a d'fhorbair go barr an fheadán nó atá ag teacht chun cinn as an bhfeadán Céim 1, bain an feadán gan dochar a dhéanamh don chrann
- Na feadáin Chéim 1 a athúsáid nó a athchúrsáil
- Chun feadán nua, níos faide agus níos leithne thar an gcrann a shuiteáil (airde feadán íosta de 1.5 m, trastomhas feadán íosta de 12 cm) agus daingnigh sé é le cuaille láidir tiomáinte
- Coinnigh taifead ar líon na bhfeadán a cuireadh isteach in aghaidh an limistéir in aghaidh an speicis
- Suirbhé a dhéanamh ar na feadáin seo go bliantúil ar feadh tréimhse 1 go 3 bliana agus aon fheadáin nach bhfuil éifeachtach a shocrú /athsholáthar

Céim 3:

- Bain an feadán agus an cuaille nuair a bheidh an crann éirithe as an mbarr agus meastar go bhfuil sé láidir go leor le bheith saorsheasaimh
- Na feadáin Chéim 2 a athúsáid nó a athchúrsáil

Is é cuspóir na dtrí chéim ná forbairt crann níos cruath a éascú agus fás tapa a sheachaint i bhfeadán ard a úsáidtear i gcéim amháin nach mbeidh cruath /daingean / inmharthana nuair a bhaintear an feadán. Seachas cosaint fhisiciúil na gcrann seo, cabhróidh an beart seo freisin le feidhm thábhachtach oideachais a chomhlíonadh mar léireoidh sé go soiléir cén áit a bhfuil crainn /foraoisí ag iarraidh forbairt sa Pháirc. Le linn na hoibre seo, beidh na feadáin le feiceáil sa tírdhreach².

Is beart é seo a d'fhéadfaí a chur i bhfeidhm le cúnaimh ó oibrithe deonacha, go háirithe obair Chéim 1 chun síolóige athghiniúna a aimsiú agus na feadáin níos giorra a shuiteáil. D'fhéadfaidís cabhrú freisin le feadáin a bhaint go cúramach i gCéim 3. Bheadh gá le cleachtadh oiliúna gairid ach tá an obair seo sách sábháilte, loighciúil agus deacair dul amú.

4. Scéim na Seirbhíse Foraoiseachta a úsáid chun coillearnach dhúchasach nua a chruthú

Sainnithníodh líon beag limistéir níos mó a d'fhéadfadh foraoisiú a dhéanamh ag baint úsáide as meascán d'athghiniúint nádúrtha agus de phlandáil mar chuid den phlean seo, agus tá saintreoracha chúil curtha ar fáil sa Leabhar Oibre Excel a cuireadh ar fáil do bhainisteoirí na Straitéise seo (féach nótaí Aguisín 8). Is limistéir faoi cheannas raithneach iad seo den chuid is mó agus tá siad beartaithe le haghaidh imfhálú nua le fáil fianna. Roghnaíodh iad i limistéir a chomhlíonann na critéir fhásúla /ithreacha a úsáideann an tSeirbhís Foraoiseachta le haghaidh bunú coillearnaí dúchasacha le cúnaimh deontais. Moltar iarratais a dhéanamh chuig an tSeirbhís Foraoiseachta faoin Scéim Foraoisithe (Catagóirí Coillearnacha Dúchasacha – GPC 9/10) nó faoin Scéim um Chruthú Coillearnaí ar Thailte Poiblí.

6.3 Coillearnach dhúchasach atá ann cheana a chaomhnú

Ba cheart úsáid straitéiseach a bhaint as Scéim Chaomhnaithe Coillearnacha Dúchasacha na Seirbhíse Foraoiseachta chun cabhrú le cur i bhfeidhm na bainistíochta forordaithe i gcoillearnacha áirithe atá ann cheana féin. Déanfaidh sé seo forluí go suntasach le gnéithe eile den phlean seo – bainistíocht fianna agus bainistíocht speiceas ionrach go háirithe. Is féidir an Scéim um Chaomhnú Coillearnach Dúchasach a úsáid mar mheicníocht maoinithe do na bearta seo i gcúinsí ina bhfuil tionchar acu ar limistéir choillearnaí atá ann cheana féin, ach is féidir bearta caomhnaithe breise a úsáid freisin i gcoillearnach atá ann cheana agus iad a chur i bhfeidhm ag an scéim, mar shampla:

- Plandú saibhrithe – féach cuid 6.4 thíos.
- Chun adhmaid marbh (ina seasamh agus tite) ó chrainn neamhdhúchasacha atá ann cheana féin a chruthú - ní tosaíocht ghearrthéarmach é seo (cé is moite de Choill Dhoire Leathan agus cuid de na coillte timpeall an charrchlóis / ionad cuairteoirí) ach d'fhéadfadh feá neamhdhúchasach (*Fagus sylvatica*) agus giúis gheal na hEorpa (*Abies alba*) in adhmaid Maol na nGabhar éirí níos ionraí mar thoradh ar bhainistiú fianna níos déine, agus d'fhéadfadh go mbeadh gá le bearta chun foinsí síolta a bhaint trí adhmaid marbh / fainnidh choirte sa mheántearma go fadtéarmach.
- Chun ceapacha monatóireachta a bhunú – déantar an beart seo a phlé go hiomlán i gCaibidil 9.

Maidir le gach iarratas ar an Scéim um Chaomhnú Coillearnach Dúchasach, ní mór plean sonrath a ullmhú ina ndéanfar sraith beart a fhorordú don limistéar atá clúdaithe ag an iarratas. Beidh na bearta seo bunaithe den chuid is mó ó na cinn atá leagtha amach sa Straitéis seo.

² Tabhair faoi deara má mheastar é seo a bheith míchuí ó thaobh an tírdhreacha de, d'fhéadfadh sé a bheith oiriúnach táirgeadh sciatha crann sreinge a choimisiúint nach seasann amach sa tírdhreach ach a chomhlíonann an fheidhm chéanna le sciatha crann atá ar fáil go tráchtála faoi láthair. Má chuirtear an beart seo i bhfeidhm go hiomlán, beidh líon suntasach de na sciatha seo ag teastáil agus d'fhéadfaí "Sciatha Ghleann Bheatha" ar leith a choimisiúint. Tá sciatha forbartha ag foireann an SPNF i bPáirc Náisiúnta Shléibhte Chill Mhantáin i gcomhar le hEastát Luggala i gContae Chill Mhantáin agus tá ag éirí go han-mhaith leis. D'fhéadfadh cónascadh céimeanna 1 agus 2 thuas a bheith mar thoradh ar sciath den sórt sin a úsáid, cé go mbeadh sé níos costasaí ar dtús. Tá na sciatha mogalra sreinge seo dofheicthe sa tírdhreach freisin, rud atá ina bhuntáiste suntasach.

Chomh maith le húsáid na Scéime um Chaomhnú Coillearnach Dúchasach, ba cheart go dtacódh le caomhnú coillearnáí dúchasacha i nGleann Bheatha trí mhionstaidéir eolaíocha, mar atá leagtha amach i gCaibidil 11.

6.4 Plandú saibhrithe

I gcúinsí áirithe moltar “plandú saibhrithe” a úsáid mar bheart in athchóiriú agus leathnú coillearnáí dúchasacha. Seo é an áit a gcuirtear stoc plandlainne isteach i limistéir nach bhfuil an speiceas sin ag athghiniúint go rathúil ach ina mbaineann sé mar chuid den mheascán coillearnáí dúchasacha. I measc na gcúinsí sin bheadh:

- easpa foinsí síolta leordhóthanacha sa cheantar
- Níl dóthain foscadh ar fáil do speicis neamh-cheannródaíocha chun maireachtáil – baintear úsáid as plandú saibhrithe sa choillearnach atá ann cheana féin nuair a thosaíonn an foscadh ag forbairt
- An easpa éan nó mamaigh a scaipfeadh síolta de ghnáth

Beidh plandú den sórt sin i ngrúpaí beaga chun coillearnacha a éagsúlú agus comhdhéanamh speiceas dúchasach a athchóiriú. Moltar crainn a ardú le haghaidh plandú saibhrithe i ngairdíní Chaisleán an Ghleanna Bheatha; pléitear é seo leis féin i gCaibidil 8.

6.5 Bainistiú ar sheastáin foraoise atá ann cheana i gcarrchlós /an taobh thuaidh den loch

Is sainairíonna iad na limistéir seo go bhfuil céatadán sách ard de speicis chrainn neamhdhúchasacha ann. Moltar na limistéir seo a aistriú go mall chuig coillearnach dhúchasach ag baint úsáide as réimse teicnící bainistíochta foraoise gar don dúlra. Bainfead é seo amach thar líon neamhshainithe idirghabhálacha ag eatraimh thart ar 6 bliana thar thréimhse 30 go 40 bliain. Ag gach idirghabháil, ba cheart na seastáin a mharcáil go gairmiúil le haghaidh tanaithe, agus an tanú tiomnaithe go hiomlán do chur chun cinn speiceas dúchasach, athstruchtúrú an cheannbhrat agus forbairt clúdach talún cuí, lena n-áirítear scaoileadh athghiniúna dúchasach. Is léir go bhfuil an straitéis seo ag brath ar chur i bhfeidhm rathúil na straitéise bainistíochta fianna foriomlán trína laghdaítear dlúis na bhfianna go leibhéal a cheadaíonn athghiniúint na síolóige dúchasacha agus a n-earcú isteach i struchtúr ceannbhrat na foraoise. Braitheann sé freisin ar chur i bhfeidhm rathúil an phlean foriomlán um bainistiú speiceas ionrach, sa chaoi is nach nglacann speicis ionracha deiseanna a chruthaítear d’athghiniúint dhúchasach.

Ba cheart machnamh a dhéanamh freisin ar spás coillearnáí pobail ainmnithe a fhorbairt, a bhaineann go sonrach le rannpháirtíocht an phobail, gar don Ionad Cuirteoirí agus do Dhoire Leathan. Chuirfeadh forbairt na limistéir seo mar shiúlóid dúlra do chuirteoirí leis an méid atá déanta cheana féin i gcodanna eile den choill. D’fhéadfadh maoiniú tacaíochta a bheith ar fáil tríd an Scéim Caomhnaithe Coillearnáí Dúchasach.

Beidh na hidirghabhálacha a luaitear thuas neamhthráchtála, agus de ghnáth fágfar tanúcháin mar adhmaid marbh atá ina sheasamh nó tite san fhorois. Léireoidh marcáil an cineál cóireála atá oiriúnach do gach crann marcáilte. Beidh siad seo san áireamh:

- **Leagadh go Dramhaíl** – leagan simplí crann neamhdhúchasacha chun:
 - chun feabhas a chur ar choinníollacha solais le haghaidh athghiniúint
 - chun speicis dhúchasacha atá á gceannas a scaoileadh
 - chun táirgeadh síolta neamhdhúchasacha san fhorois a laghdú
 - cuir adhmaid marbh tite ar fáil – is féidir crainn tite a fhágáil le craobhacha orthu, rud a chuideoidh le coinníollacha tiubha a chur ar fáil agus i gcásanna áirithe a cosaint áitiúil a sholáthar ó innilt fianna, nó is féidir iad a dhíghéagú agus a thrasghearradh chun rochtain níos éasca tríd an gcoill a éascú do an pobal.

Pláta 9. Tá fianna eisiata ag coillearnach bhuaircíneach ag an taobh thuaidh den loch inar tharla séideadh gaoithe agus gais tite, rud a fhágann gur tháinig forbairt ar choillearnach dhúchasach sna coinníollacha feabhsaithe solais agus saor ó innilt. Grianghraf le Paddy Purser.

- **Adhmad marbh** – an “fainnid choirte” chun bás an chrainn agus é fós ina sheasamh. Is féidir é seo a dhéanamh chun:
 - Chun adhmad marbh agus gnáthóg sa todhchaí a sholáthar do réimse fungais agus inveirteabraigh agus mar sin tacú leis biashlabhra níos leithne
 - Seachain dochar a dhéanamh do chrainn dhúchasacha i gcásanna ina ndéanfadh leagan damáiste dá leithéid
 - Feabhas a chur ar choinníollacha solais le haghaidh athghiniúna

Tabhair faoi deara nach beart cuí é adhmad marbh i limistéir in aice le cosáin phoiblí nó i limistéir eile a bhfuil líon ard daoine iontu, cé gur féidir le barrán máinliachta na gcrann i limistéir den sórt sin iad a dhéanamh sábháilte agus a bheith ina ghné oideachais do chuirteoirí.

- **Luan Tanú** – leagan /adhmad marbh crann thart ar chrann ar leith nó grúpa crann le bheith i bhfabhar (Pláta 10). Déantar é seo chun:
 - Chun ceadaih le forbairt choróin an chrainn/na gcrann is fearr
 - Chun deiseanna níos fearr a sholáthar maidir le táirgeadh síolta agus scaipeadh ó chrainn is fearr
 - Feabhas a chur ar choinníollacha solais le haghaidh athghiniúna

Chomh maith leis na hidirghabhálacha tanúcháin, beidh gá le hidirghabhálacha bainistíochta eile, lena n-áireofar:

- Athghiniúint neamhdhúchasach toir agus crann a chóireáil nó a bhaint. I gcás crainn neamhdhúchasacha nua-athghiniúna, is féidir iad seo a tharraingt de lámh agus a fhágáil ina luí san *áit bhunaidh*.
 - Plandú saibhrithe trína dtugtar isteach speicis dhúchasacha trí phlandú i limistéir ina bhfuil:
 - níor éirigh / ní dócha go n-éireoidh le hathghiniúint.
 - Níl aon fhoinse síolta áitiúil ann don speiceas atá ag teastáil
- Is féidir plandú saibhrithe a ionchorprú i gcláir oideachais / ceardlanna deonacha freisin.

6.6 Bainisteoir Coillearnáí do Ghleann Bheatha a cheapadh

Moltar ball foirne lánaimseartha a cheapadh i nGleann Bheatha atá tiomanta do chur i bhfeidhm na Straitéise Bainistíochta Coillearnáí agus na moltaí ar fad thuas. Theastóidh tacaíocht ó bheirt bhall foirne gairmiúla nó ó Choibhéisí Lánaimseartha (CLAnna) ón duine seo a bhféadfadh meascán de líon níos mó foirne a bhfuil dualgais eile orthu a bheith san áireamh.

Pláta 10. Dair i measc péine contórtach le sraith mheánach éadrom de cuileann – i gcás ina mbainfí leas éifeachtach as luan tanú timpeall na darach. Grianghraf le Paddy Purser.

Bosca 3. Cur síos ar Iarscríbhinn I Seanchoillearnach darach (91A0) le Daly *et al.* (2023)

Freagraíonn na coillte aigéadaifileach *Quercus petraea* a chloíonn le gnáthóg Iarscríbhinn I 91A0 i lámhleabhar léirmhínte ghnáthóga an Aontais Eorpaigh (CEC, 2013) go príomha do ghrúpa WL1 *Quercus petraea* – *Luzula sylvatica* a bhfuil cur síos air in Aicmiú Fásra na hÉireann (IVC; Perrin, 2016). Tá finíocht ag gach pobal fásra sa ghrúpa seo le gnáthóg Iarscríbhinn I: WL1A *Dair ghallda* – *giúnach mór* coillearnach (78.7% finíocht), WL1B *Dair ghaelach* – *giúnach mór* coillearnach (97.9% finíocht), WL1C *Dair ghaelach* – *Coll* coillearnach (66.3% finíocht) agus WL1D *Dair ghaelach* – *Fraochán* coillearnach (98.7% finíocht). Is beag eolas a thugann an lámhleabhar léirmhínte ar an ngnáthóg seachas cur síos a dhéanamh uirthi mar “go leor raithneach, caonaigh, léicin agus toir shíorghlasa ... lena n-áirítear *Arbutus unedo*”, agus ní liostaítear ach trí thacsan táscacha: *Dair ghaelach*, *cuileann* agus *Raithneach chrua* ssp. (*sic*). Mar gheall ar speicis *Dair* eile a chur go minic i gcoillte darach ghaelach na hÉireann, rinneadh léirmhíniú níos leithne ar an ngnáthóg don mheasúnú a thuairiscítear anseo a chuimsíonn coillte le *Dair x rosacea* (hibrideach idir *Q. dair ghaelach* agus *Q. dair ghallda*) agus i líon beag cásanna, *Dair ghallda* ar choinníoll go bhfuil flóra na talún aigéadach sa nádúr; go hidéalach, áfach, ba cheart go mbeadh *Q. dair ghaelach* i láthair freisin. Go héifeachtach, meastar gur gnáthóg Iarscríbhinn I iad na trí fho-chomhlachas den chomhlachas *Blechno- Quercetum petraeae*: fo-chomhlachas *typicum*, fo-chomhlachas *scapanietosum* agus fo-chomhlachas *coryletosum*.

Tá roinnt eilimintí éagsúla ag teacht le chéile i gcóras atá ag feidhmiú go hiomlán mar shaintréith de shean adhmaid darach. Is gnách go mbíonn an ithir aigéadach, go minic podsal, cré donn nó podsal liath donn, agus go ginearálta draenáilte go maith. Tacafonn sé seo le flóra tréithiúil. Is iondúil go mbíonn an choillearnach féin ilchisealach, agus tá ceannbhrat, sraith mheánach, tor, miontor, sraitheanna páirce agus talún ag coillte darach neamhdhíobhálach dea-fhorbartha. Ba cheart cion maith den cheannbhrat a bheith comhdhéanta de *Dair ghaelach* nó an *Mórán x Dair* hibrideach, cé go bhfuil speicis dhúchasacha eile ar nós *Beith* spp. Agus tarlaíonn *Sorbus aucuparia* freisin.

Is gnách go mbíonn na císil sraith mheánach agus tor, má tá siad i láthair, comhdhéanta de dhaoine aonair níos giorra agus/nó níos óige den speiceas thuas, agus is minic a bhíonn *Cuileann* agus *Coll* sa chiseal tor. Is minic a tharlaíonn ciseal miontor de speicis adhmaidacha ísle ar nós *Fraochán* agus *Fraoch mór*. In Éirinn, réimse ciseal raithní ar nós *Raithneach chrua*, *Scim* spp. Agus tá *Raithneach* spp., agus plandaí atá ag teacht i mbláth ar nós *Giúnach mór* agus *Seamsóg*. D'fhéadfadh *Coinnle corra* a bheith i láthair ar ithreacha níos saibhre ó thaobh cothaitheach de. De ghnáth déantar an ciseal talún (bríft) a fhorbairt go maith, agus comhdhéanta de réimse éagsúil caonaigh, lena n-áirítear *Rhytidadelphus* spp., *Dicranum* spp., *Polytrichum formosum*, *Hylocomium brevirostre*, *Mnium hornum*, *Plagiothecium undulatum*, *Pseudotaxiphyllum elegans*, agus aelusanna ar nós *Diplophyllum albicans*, *Saccogyna viticulosa* agus *Scapania* spp. Speicis eile aelusanna ar nós *Calypogeia* spp., *Frullania* spp., *Plagiochila* spp., *Lepidozia* spp. Agus d'fhéadfadh *Bazzania trilobata*, tarlú freisin, go háirithe i gcoillearnacha darach an iarthair, áit a mbíonn eipifítí flúirseach de ghnáth. I measc na léicin atá i láthair tá *Crotal* spp., *Pannaria* spp., *Thelotrema lepadinum* agus *Normandina pulchella* (James *et al.*, 1977; JNCC, 2019).

Ba cheart go mbeadh adhmaid darach éagsúil ó thaobh struchtúir de, is é sin, ba cheart go mbeadh réimse ranganna aoise ann, go hidéalach lena n-áirítear síolóige, crainn óga, cuailí, sean agus seanaoise. Ba cheart go mbeadh coinníollacha atá oiriúnach d'athghiniúint na bpríomhspeiceas crann a bheith i láthair, lena n-áirítear bearnaí ceannbhrait d'athghiniúint darach. Soláthraíonn na speicis chrainn féin éagsúlacht struchtúrach freisin, a athraíonn ó speicis mhínchoirt ar nós *Cuileann* go speicis gharbhchoirt ar nós *Dair ghaelach*; tá an éagsúlacht seo i bhfosraith tábhachtach do speicis léicin eipifíteacha agus brífte, agus d'inveirteabraigh.

Go ginearálta beidh méid maith adhmaid marbh agus réimse cineálacha adhmaid marbh ag adhmaid darach a fheidhmíonn go maith, lena n-áirítear garbh agus mín, seasamh agus tite, a sholáthraíonn éagsúlacht nideoga d'ainmhithe (idir veirteabraigh agus inveirteabraigh), fungais agus eipifítí. Cuireann coillte darach gnáthóg ar fáil d'innill agus do phiocairí freisin, agus is foinse luachmhar bia iad na méideanna móra síolta, caora agus cnónna. Tá leibhéal íomchuí féaraigh riachtanach chun cothromaíocht cheart speiceas a choinneáil ionas nach mbeidh aon speiceas amháin ceannasach. Mar sin féin, is féidir leis an iomarca nó ró-bheagán féaraigh cur isteach ar an gcóras agus d'fhéadfadh iarmhairtí nach dteastaíonn a bheith aige amhail laghdú ar athghiniúint crann nó iomadú speiceas a chlúdaíonn an talamh amhail driseacha nó raithneach.

Caibidil 7 Tiontú agus bunú coillearnaí

7.1 Pointí le tabhairt san áireamh

Thug Caibidil 6 aghaidh ar chaomhnú agus ar fheabhsú coillearnaí láithreacha trí mheascán de mhodhanna amhail líon na bhfianna a laghdú, fálú fianna, síolóige a chosaint *san áit bhunaidh* ó innilt le sciatha fianna, agus plandú saibhrithe. Úsáidfeadh go leor de na modhanna seo freisin le haghaidh tiontú coillearnaí (e.g., ó choillearnach neamhdhúchasach go coillearnach dhúchasach) agus bunaíocht coillearnaí (foraoisiú limistéar nach bhfuil coillte faoi láthair). Mar sin féin, d'fhéadfadh saincheistean breise a bheith ann a bhaineann leis na cineálacha cur chuige seo ar gá machnamh cúramach a dhéanamh orthu, go háirithe i gcás ina bhfuil bunú coillearnaí beartaithe. Tá siad liostaithe thíos.

- Is dócha go mbeidh gá le Measúnuithe Cuí chun aghaidh a thabhairt ar an gcás ina bhféadfadh bearta a mholann an Straitéis seo dul i bhfeidhm ar leasanna cáilitheacha eile (QInna) de LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (002047) agus LfCS Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain (004039). Mar shampla, d'fhéadfadh coillearnach a bhunú go nádúrtha ar fhraochmhá Fliuch Iarscríbhinn I, agus a laghdóidh a fairsinge; nó tá an cumas ag imréiteach Róslabhras dul i bhfeidhm ar ghnáthóg raithneach Chill Airne. D'fhéachfaí ar ghnóthachain agus cailleanais den sórt sin i gcomhthéacs an LCS ina iomláine, ní laistigh den Pháirc amháin. Chun a chinntiú go gcomhlíontar na cuspóirí caomhnaithe a bhaineann go sonrach leis an láithreán do gach QI laistigh den LCS agus den LfCS, cabhróidh Measúnú Cuí lena chinneadh an gceadófar dul ar aghaidh leis an mbeart, nó an mbeidh ga le bearta maolaithe (amhail caitheamh aimsire gnáthóige in áiteanna eile) chun a chinntiú nach ndéanfar dochar do chuspóirí caomhnaithe na gnáthóige nó na speiceas i nGleann Bheatha. Chabhróidh léarscáil gnáthóige den LCS le haon tionchar diúltach a d'fhéadfadh a bheith ar ghnáthóga a chur i gcomhthéacs na hacmhainne gnáthóige iomlán laistigh den LCS.
- Moltar go láidir go ndéanfaí coimisiúnú ar léarscáil gnáthóige cothrom le dáta do LCS Pháirc Náisiúnta Phortaigh Chlochar na nGabhar agus Ghleann Bheatha (002047). Rinneadh an cleachtadh mapála gnáthóige cuimsitheach is déanaí i nGleann Bheatha in 1989 (Weekes, 1990) agus chlúdaigh sé an chuid is mó dá bhfuil anois laistigh de theorainn na Páirce Náisiúnta, ach ní an LCS níos leithne. Teastaíonn bonnlíne ó limistéir gnáthóg a d'fhéadfadh a bheith faoi réir athraithe ó chur i bhfeidhm na mbearta mholtar sa Straitéis seo, go háirithe i gcás ina bhféadfaí difear a dhéanamh do QInna neamh-choillearnacha eile. Beidh an fhaisnéis seo ag teastáil freisin chun foirmeacha sonraí Natura 2000 don LCS a nuashonrú.
- Féadfar spriocanna leathnaithe coillearnaí a shocrú, mar shampla limistéar áirithe gnáthóige le hathchoilleadh thar roinnt blianta áirithe, ach d'fhéadfadh go mbeadh solúbthacht ag teastáil ag brath ar an ráta ag a dtarlaíonn sé seo.
- Beidh athruithe ar leibhéal tírdhreacha mar thoradh ar bhainistiú fianna agus ar bhainistiú speiceas ionrach. Éileoidh sé seo inoiriúnaitheacht i gcinnteoireacht maidir le limistéir phlandála atá beartaithe.
- Beidh cur síos ag teastáil ar ithreacha /cineálacha fásra ina bhfuiltear ag súil / nach bhfuiltear ag súil go mbeidh daonra ar choillearnach.
- Sprioclimistéir do phlandú coillearnaí dúchasacha réamhghníomhach ag baint úsáide as Scéim Foraoisithe na Seirbhíse Foraoiseachta, i.e., limistéir a ndéanadh an tSeirbhís Foraoise measúnú orthu go héasca mar limistéir atá oiriúnach do choillearnach agus ar féidir fianna a fhalú agus plandú a dhéanamh orthu chun lorg coillearnaí dúchasacha a mhéadú go tapa, ag soláthar foscadh agus foinse síolta araon le haghaidh athghiniúna ar leibhéal an tírdhreacha amach anseo. Bheadh sé mar aidhm ag plandú réamhghníomhach den sórt sin tús a chur leis an bpróiseas chun coillearnach a bhunú agus chuirfeadh sé le hathchoilníú coillearnaí nádúrtha a tharlódh thar thréimhse níos faide, seachas é a athsholáthar. Ba cheart go mbeadh an t-ábhar a úsáidtear de bhunús áitiúil, go hidéalach de thionscnamh na Páirce. Pléitear bunú plandlainne intí chun tacú leis seo i gCaibidil 8.
- Chun pleananna a fhorbairt le haghaidh athrú go coillearnach dhúchasach de limistéir thart ar an ionad cuairteoirí agus carrchlóis a bhfuil leibhéal arda buaircneacha neamhdhúchasacha i láthair iontu faoi láthair

³ Déanann an leabhar oibre Excel a sholáthraítear mar chuid den tionscadal seo cur síos ar shaintréithe ithreach roinnt réimsí atá beartaithe le cur

- Úsáid a bhaint as an Scéim Caomhnaithe Coillearnáí Dúchasacha chun cabhrú le bainistiú fianna/bainistiú speiceas ionrach in urranna áirithe coillearnáí.
- Speicis crann neamhdhúchasacha (e.g., feá, learóg Eorpach agus giúis Airgid na hEorpa) a chéimniú amach le himeacht ama i bhfabhar na ndúchasach, rud a ligeann do na crainn neamhdhúchasacha cur le héiceachóras na coillearnáí mar adhmaid marbh atá ina sheasamh nó tite, rud a chabhraíonn leis an láithreán a shaibhriú.
- Chomh maith leis na limistéir bhunaithe coillearnáí a d'fhéadfadh a bheith aitheanta i gcuid 3.3, beidh gá le tuilleadh coillearnáí a chruthú chun iad seo a cheangal agus nascacht gnáthóige a fheabhsú.
- Ní mór breathnú ar bhainistiú plandálacha buaircíneacha ar mhóin laistigh den Pháirc amach anseo. Is dócha gurb é an rogha is oiriúnaí iad seo a athchóiriú go bratphortach, má cheadaíonn coinníollacha ithreach; d'fhéadfadh go mbeadh sé ina rogha athphlandú le leathanduilleacha dúchasacha mura bhfuil sé sin amhlaidh. Níor cheart athphlandáil le buaircínigh a mheas. Ba cheart go mbeadh plandálacha buaircíneacha i gCionn Garbh, Ard an Chrainn agus Mhín an Duáin mar ardtosaíocht le haghaidh athchóiriú.
- Ba cheart tailte faoi úinéireacht an Stáit, mar shampla Coillte, ar theorainn na Páirce a mheas lena n-athrú ó phlandálacha buaircíneacha go caomhnú an dúlra.
- Ní mór machnamh cúramach a dhéanamh ar aon adhmaid a bhaint as na limistéir seo, agus ar aon oibreacha ina dhiaidh sin ar nós blocáil draenacha agus athshlánú gnáthóg, go háirithe maidir le Diúilicín Péarla Fionnuisce. Tarlaíonn roinnt dobharcheantar don speiceas laistigh den Pháirc agus an LCS is mó, lena n-áirítear dobharcheantar Glaskeelan, atá ar cheann de na láithreacha Diúilicíní Péarla Fionnuisce is fearr sa tír.

7.2 Coillearnach stairiúil: Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna)

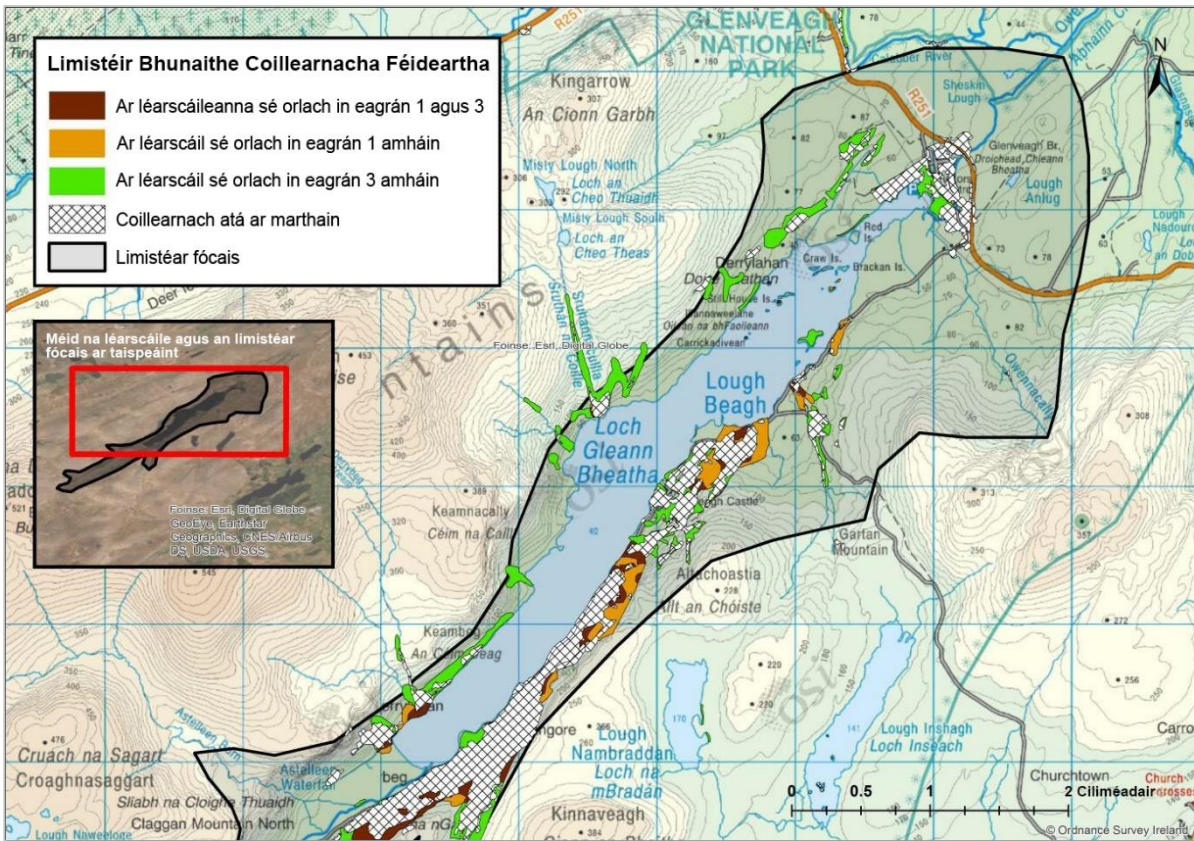
I gCaibidil 3 den tuarascáil seo, léiríodh go raibh 110.2 heicteár den limistéar staidéir coillteach roimhe seo ar na léarscáileanna SO sé orlach stairiúla. Léiríonn na limistéir seo Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna). Cuirtear forbhreathnú ar LFBCanna sa réimse staidéir i láthair i bhFíoracha 18 -19. Bunaithe ar anailís ar na sonraí stairiúla, sainaithníodh na LFBCanna seo a leanas go sealadach:

Ar fhánaí oirdheisceart an phríomhghleanna, is cosúil go bhfuil scóip ann chun:

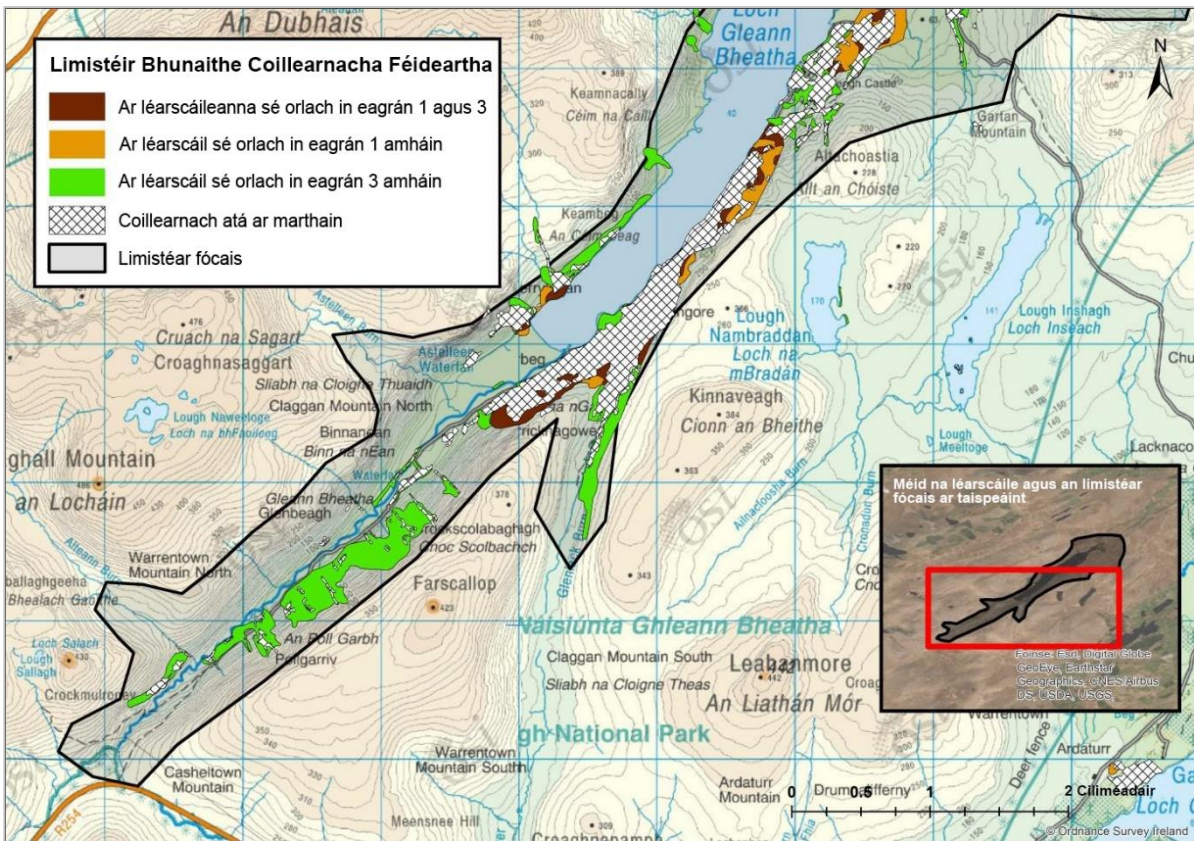
- Chun na blúirí coillearnáí atá ar marthain ag Doire Leathan a leathnú agus a nascadh;
- Chun síneadh a chur leis an gcoillearnach atá ar marthain agus a théann trasna ar Abhainn Sruthán na Coille ag Doire Leathan faoi láthair;
- Chun nasc a dhéanamh idir na bloic agus na blúirí coillearnáí atá ar marthain ar thaobh na gcnoc thart ar na Dhoirí Beaga (i.e. suíomh láithreán SNCD 1424 Na Doirí Beaga; Perrin *et al.*, 2008);
- Chun nascadh na seastáin ilroinnte ar na fánaí íochtarach de Cnoc Uí Mhaolruanaidh.

Ar fhánaí an iarthuaiscirt den phríomhghleann, tá scóip ann:

- Chun na coillearnacha timpeall ar Chaisleán Ghleann Bheatha a leathnú, go háirithe an limistéar oscailte go dtí an soir ó thuaidh ó ghairdíní an Chaisleáin agus ag leathnú na coillearnáí ó thuaidh i gcoitinne;
- Chun coillearnach an Mhaol na nGabhar a leathnú ag an taobh thuaidh agus é a nascadh leis na coillearnacha atá timpeall ar Chaisleán Ghleann Bheatha;
- Chun coillearnach an Mhaol na nGabhar a leathnú isteach i Glenlack, ag díriú ar fhánaí siar ó thuaidh ghleann an Glenlack;
- Chun coillearnach an Mhaol na nGabhar a leathnú ag an taobh theas, go háirithe ardú ar an seastán atá ar marthain
- Chun an choillearnach fhairsing a athbhunú mar atá sé ar an tríú heagrán léarscáileanna sé orlach ag Poll Gharbh.

Fíor 18. Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna) díorthaithe ó léarscáileanna SO sé orlach stairiúla sa chuid thuaidh den limistéar fócas. Tá coillearnach atá ar marthain ar taispeáint freisin. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

Fíor 19. Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna) díorthaithe ó léarscáileanna SO sé orlach stairiúla sa chuid theas den limistéar fócas. Tá coillearnach atá ar marthain ar taispeáint freisin. Uimh. Cheadúnais Shuirbhéireacht Ordanáis Éireann OSI-NMA-014. © Suirbhéireacht Ordanáis Éireann Rialtas na hÉireann.

7.3 Tuilleadh taighde ar Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí

Rinneadh measúnú sa réimse seo ar na Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí (LFBCanna) a aithníodh agus a pléadh i gCaibidil 3 i Meitheamh 2021. Thairfead suirbhéirí na gnáthóga reatha atá i láthair de réir Fossitt (2000) agus i gcás inarb infheidhme, de réir chineál gnáthóige Iarscríbhinn I. Scóráladh leibhéal an inmholaithe ag speicis ionracha freisin. Léiríonn réamhanailís gur Fraoch Fliuch Iarscríbhinn I a bhí i bhformhór na LFBCanna. Mar sin féin, d'fhéadfadh go mbeadh limistéir eile ina bhfuil raithneach dlúth níos oiriúnaí mar go léiríonn láithreach raithneach ithir mhianrach níos doimhne.

Léirigh taighde ar an tseaniarsmaí (Caibidil 3) freisin nár cheart gurb iad na Limistéir Bhunaíochta Féideartha Coillearnach (LFBCanna) a dhíorthaítear go heisiach ó léarscáileanna stairiúla sé orlach OS, an t-aon limistéar a measadh le haghaidh plandálacha nua, agus léirigh an fhianaise go léir go raibh méid na coillearnáí ann i bhfad níos mó le linn na Meánaoise.

Caibidil 8 Dearcán go crann, plandlann agus clampaí síolta

8.1 Ábhar plandaithe agus caomhnú géiniteach

Chomh maith leis na sainbhearta bainistíochta coillearnaí a bhaineann le láithreacha éagsúla laistigh de Ghleann Bheatha, moltar roinnt tionscnamh eile chun tacú leis an straitéis iomlán. Baineann siad seo go príomha le soláthar dóthain ábhar plandála de bhunadh áitiúil chun tacú le cuspóirí um bunú coillearnach dúchasach sa Pháirc. Aithníodh go luath go mbeadh sé tábhachtach cur chuige “dearcán go crann” a fhorbairt maidir le crainn dhúchasacha a chaomhnú, a iomadú agus a bhunú, go háirithe crainn a fhaightear go háitiúil laistigh den Pháirc agus ó réigiún an iarthuaiscirt chun cabhrú le haidhmeanna na Straitéise a sheachadadh. Is féidir breathnú ar an tionscnamh seo freisin mar mhodh chun éagsúlacht ghéiniteach a chaomhnú, laistigh de Ghleann Bheatha agus de Dhún na nGall ina iomláine. Tá soláthar déanta cheana féin i nGleann Bheatha chun géinitíopa na péine Albanach neamhchoitianta as Co. an Chláir a chaomhnú.

Cinntoidh bunú plandlainne ar an láthair soláthar buan de phlandaí coillearnaí ó fhoinsí áitiúla le cur mar is gá. Tá tuilleadh moltaí maidir le plandú ar fáil i gCaibidil 6. De réir mar a thagann ábhar planda ar fáil sa phlandlann, is féidir ábhar roghnaithe a thiomnú do bhunú plandálacha caomhantais de mhórspeicis thábhachtacha, amhail dair agus beith, agus de mhionspeicis thábhachtacha, amhail aiteal, iúr, crann creathach agus fionncholl creige (*Sorbus rupicola*). D’fhéadfaí cuid den spás sa phlandlann a úsáid mar shíolghort. Tá eiseamail shláintiúla 15 bliana d’aois d’fhionncholl creige agus d’fhionncholl gaelach (*Sorbus hibernica*) á saothrú cheana féin i ngairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha, ar foinsí iontaofa síolta iad, agus feidhmíonn gairdíní an Chaisleáin faoi láthair mar shíolghort do mhionspeicis eile, amhail an chaor chon, an crann creathach, an sceach gheal, an feoras agus an donnroisc (S. Ó Gaoithín, cumarsáid phearsanta).

8.2 Saincheisteanna atá le tabhairt san áireamh agus plandlann crann á bunú

Tá obair ar siúl maidir le saincheisteanna ceadúnaithe chun bailiú agus clárú ábhar oiriúnach ó chlampaí síolta ceadaithe a cheadú. Faoi láthair, tá cúig chlampa síolta darach (*Quercus petraea*) cláraithe i gCo. Dhún na nGall ónar féidir le bailitheoirí ceadúnaithe ábhar a bhailiú: Maol na nGabhar, Ráth Maoláin, an Deirc Mhór, Baile Áir agus an Grianán (Ard na Móna), agus féadfar breisiúcháin nua a mholadh don Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara (RTBM), arb í an eagraíocht í atá freagrach as an gclár a choimeád (B. Clifford, RTBM, cumarsáid phearsanta.).

I measc na saincheisteanna atá le tabhairt san áireamh maidir le plandlann stoic a bhunú le húsáid laistigh den Pháirc (agus b’fhéidir ina cúlchríoch), tá na nithe seo a leanas:

- Clampa(i) síolta as a mbailítear síoltaí – Is fearr bunadh áitiúil ó laistigh de Ghleann Bheatha i gcás ábhar a bheidh le cur laistigh den Pháirc, ach d’fhéadfadh sé go mbeadh coillearnacha eile Dhún na nGall níos oiriúnaí i gcásanna lasmuigh den Pháirc. D’fhéadfadh staidéir ghéiniteacha eolas breise a chur ar an gcinneadh seo, agus tá taighde ar siúl faoi láthair chun éagsúlacht ghéiniteach agus bunús darach Ghleann Bheatha a shoiléiriú (Colin Kelleher, cumarsáid phearsanta.).
- Iomadú – Tá roinnt iomadaithe idir lámha faoi láthair i ngairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha, lena n-áirítear thart ar 2,000 péine Albanach dúchasach ó Rockforest i gCo. an Chláir. Mar sin féin, leis an méid ábhair a bheidh ag teastáil á thabhairt san áireamh, beidh gá le spás níos mó chun freastal ar Ghleann Bheatha féin agus ar an mórcheantar i gcoitinne. Tá obair ar bun cheana féin chun limistéar oiriúnach a aithint le húsáid mar spás plandlainne breise agus chun aon riachtanais a mheas.
- Athphlandáil – D’fhéadfadh riachtanais eile a bheith ann maidir le hathphlandáil, bíodh sé i nGleann Bheatha nó in áit eile i nDún na nGall, ag úsáid ábhar a iomadaíodh i nGleann Bheatha. Leanfar prótacail ceadúnaithe agus mheasúnaithe chuí.
- Tá gá le bailiú síolta a rialú i gclampaí síolta cláraithe sa dobharcheantar foinse síolta níos leithne don Straitéis, e.g., ar bhonn ceada (mar atá in Rockforest le haghaidh péine Albanach dúchasach), nuair nach gceadaítear ach do bhailitheoirí atá cláraithe chun críocha tráchtála síolta a bhailiú agus go dteastaíonn cead an úinéara talún (sa chás seo, SPNF). Tá prótacal maidir le bailiú síolta ag teastáil chun cabhrú leis an bhfoireann réigiúnach an ghníomhaíocht a bhainistiú.

8.3 Príomhfheidhmeanna do phlandlann nua i nGleann Bheatha

Ba cheart do ghairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha tuilleadh a fhorbairt chun crainn dhúchasacha is féidir a úsáid le haghaidh plandú saibhrithe i mórcheantar Ghleann Bheatha a shaothrú. Leagann Bosca 4 amach sceideal molta trína bhféadfaí é seo a bhaint amach (arna cheapadh ag Seán Ó Gaoithín, cumarsáid phearsanta).

Ba chóir go ndíreofaí ar na speicis nach n-éiríonn chomh maith leo athghiniúint sna coillearnacha agus i gceantar Ghleann Bheatha, amhail dair (níl dair a fhaightear go háitiúil ar fáil ar bhonn tráchtála faoi láthair), péine Albanach, crann creathach, iúr, aiteal (do phlandáil níos leithne / athbhunú lasmuigh de na coillearnacha) agus fionncholl gaelach (*Sorbus hibernica*).

Ba cheart go gcuimseodh sainchúram na plandlainne bailiú síolta/gearrthacha a fhaightear go háitiúil lena chinntiú, nuair is féidir, go mbaintear úsáid as ábhar de bhunadh áitiúil. Tá dóchúlacht láidir ann go mbeidh síológa a tháirgtear ag teastáil le haghaidh obair dheontaschúnta i nGleann Bheatha, agus sa chás sin beidh Teastais Oifigiúla Bhunáitíochta ag teastáil.

Tá rannpháirtíocht leis an tSeirbhís Foraoiseachta de chuid na Roinne, mar rialtóir gníomhaíochtaí den sórt sin, ríthábhachtach chun:

- Clárú mar sholáthraí ábhair atáirgthe foraoise (mar bhailitheoirí síolta agus mar tháirgeoirí / soláthraithe plandlainne araon)
- Úsáid a bhaint as clampaí síolta atá i nGleann Bheatha cheana féin agus chun tuilleadh clampaí síolta ina mbailítear síol is féidir a rianú trí Theastais Oifigiúla Bhunáitíochta a chlárú
- Comhairle eile a fháil maidir le rialacháin síolta agus plandaí foraoise

Teastóidh acmhainn tiomnaithe don obair seo laistigh de ghairdín Chaisleán Ghleann Bheatha, mar sin, moltar 1 x ball foirne gairmiúil lánaimseartha, le tacaíocht ó oibrí lánaimseartha (nó coibhéis lánaimseartha), a cheapadh chun gnéithe an chrainn dhúchais (agus flóra eile más cuí) den ghairdín a fhorbairt, leis na sainchúraim a bhaineann le stoc síl oiriúnach a aimsiú ó laistigh agus lasmuigh de Ghleann Bheatha, é a fhás i ngairdín / plandlann Ghleann Bheatha agus, ina dhiaidh sin, crainn a sholáthar le haghaidh plandú saibhrithe i nGleann Bheatha.

Pláta 11. Síológa péine Albanaigh ó phobal dúchasach Co. an Chláir *in situ* i ngairdíní Chaisleán Ghleann Bheatha. Grianghraf le Orla Daly.

Bosca 4: Sceideal táirgthe planda molta do phlandlann nua i nGleann Bheatha (Arna cheapadh ag Seán Ó Gaoithín)

Bliain 1 agus 2

- Foireann speisialaithe a fhostú chun an phlandlann a reáchtáil, straitéis bhailithe a fhorbairt, taifead forshealbhúcháin a choinneáil ar gach ábhar plandaí, foinsí síolta a bhunú, síolta agus gearrthóga a bhailiú agus a iomadú, bailiúchán buan a bhunú sa phlandlann, agus táirgeadh speiceas tábhachtach a leathnú. Tús a chur le stoc dúchasach a thrasphlandú go láithreacha coillearnaí, leanúint de chur leis an táirgeadh.

Bliain 3 go 5

- Lánacmhainn táirgthe bainte amach. Suas le 17,000 - 20,000 crann in aghaidh na bliana á dtáirgeadh. Leanúint d'athphlandú ábhar dúchasach i gcoillearnacha, agus déileáil le haon ath-ionradh speiceas andúchasach.

Bliain 5 go 10

- Ceannbhrat dúnta comhdhéanta d'ábhar dúchasach i ngach coillearnach ainmnithe a bhunú

Tascanna Séasúracha

- Fómhar (Lúnasa go Deireadh Fómhair): príomhshéasúr le haghaidh bailiú síolta, glanadh síolta, cóireáil síolta, gearrthacha, srianadh lotnaidí (lucha), taifid forshealbhúcháin (6 seachtaine), réiteach ithreach plandlainne (2 sheachtain), srianadh salachair agus athphlandú plandlainne (4 seachtaine)
- Geimhreadh (Samhain go hEanáir): crann fréimhe lom a athphlandú (4 seachtaine), rialú speiceas ionrach (6 seachtaine), rialú lotnaidí agus galair sa phlandlann, lipéadú (2 sheachtain)
- Earrach (Feabhra go hAibreán): cur síolta, iomadú, uisciú, coimeád taifead srianadh salachair, (4 seachtaine), síológa a athphlandú (4 seachtaine), rialú ionracha (4 seachtaine)
- Samhradh (Bealtaine go hIúil): srianadh salachair timpeall crainn nua-phlandaithe (2 sheachtain), bailiú síolta, iomadú (2 sheachtain), rialú speiceas ionrach (8 seachtaine)

Caibidil 9 Monatóireacht

9.1 An gá atá le monatóireacht

Breathnaítear ar mhonatóireacht leanúnach a bheith riachtanach do rathúlacht na Straitéise seo, agus ba chóir é a dhéanamh ní hamháin mar thasc ann féin ach ag aithint go bhféadfadh solúbthacht agus inoiriúnaitheacht a bheith ag teastáil ó thorthaí monatóireachta maidir le feidhmiú na Straitéise. Tá gá le monatóireacht chun a fháil amach an bhfuil an toradh inmhianaithe ag na bearta atá á gcur i bhfeidhm. Mar shampla, má thugann monatóireacht le fios go soiléir nach bhfuil feabhas á chur ar riocht gnáthóg coillearnáí Iarscríbhinn I de réir na n-orduithe bainistíochta atá ann faoi láthair, ba cheart an chúis atá leis sin a fhiosrú agus na cleachtais bhainistíochta a choigeartú de réir mar is cuí chun an feabhas is gá a dhéanamh. Cinntíonn monatóireacht agus doiciméadú tráthúil ar thorthaí go ndéantar bearta a bharrfheabhsú ionas go mbainfear amach cuspóirí na Straitéise.

Tá gá le monatóireacht freisin chun a chinntiú nach mbeidh drochthionchar ag cur i bhfeidhm na Straitéise ar ghnáthóga nó speicis nach spriocghnáthóga (i.e. neamh-choillearnach) iad, go háirithe nuair is leasanna cáilitheacha an Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta nó an Limistéir faoi Chosaint Speisialta iad seo. Ba cheart é seo a mheasúnú agus tagairt á déanamh do na cuspóirí caomhnaithe suíomhoiriúnaithe don Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta agus don Limistéir faoi Chosaint Speisialta. Is dócha go mbeidh gá le measúnuithe cuí chun dul i ngleic leis an gcás ina bhféadfadh bearta a dhéantar don Straitéis seo difear a dhéanamh do leasanna cáilitheacha eile an LCS, amhail bunú coillearnáí óige nua ar Fhraochmhá fhliuch Iarscríbhinn I, nó glanadh Róslabhrais i limistéir de ghnáthóg raitheach Chill Airne. Mar sin féin, d'fhéadfadh go mbeadh gá le monatóireacht níos fadtéarmaí freisin, go háirithe i gcásanna ina bhfuil bearta maolaithe do ghnáthóga agus speiceas neamhchoillearnáí curtha i bhfeidhm.

I gcás gach birt atá á chur i bhfeidhm, tá a shraith spriocanna féin ag gach ceann acu le baint amach. Mar sin féin, cé go bhféadfadh na bearta a bheith éagsúil, is minic a bhíonn na spriocanna comhlántach; mar shampla, d'fhéadfadh méadú ar líon na gcrann óg agus méadú ar chumhdach crann dúchasach a bheith mar thoradh ar laghdú ar innilt agus speicis ionracha a rialú. I gcás gach birt chaomhantais atá á dhéanamh, ní mór toradh inmhianaithe birt ar leith a shainiú go soiléir, agus ba cheart go mbeadh critéir agus spriocanna intomhaiste ann a léiríonn rath. Déanfaidh clár cuimsitheach monatóireachta measúnú ar cé acu a baineadh nó nár baineadh na spriocanna seo amach.

Ba cheart foireann mhonatóireachta a bhunú, comhdhéanta de bhaill foirne reatha, a mbeidh an fhreagracht orthu clár monatóireachta comhordaithe a dhearadh agus a chur i bhfeidhm, clár a rianaíonn gach gné de théarnamh coillearnáí a tharlaíonn mar chuid de chur i bhfeidhm na Straitéise seo.

9.2 Monatóireacht riachtanach mar chuid den Straitéis seo

Tá monatóireacht ar shainchuspóirí ar siúl cheana féin i nGleann Bheatha:

- Measúnú ar Iarscríbhinn I Seanchuillearnach darach le haghaidh tuairisciú Airteagal 17
 - Is clár monatóireachta sonrach é seo a dhéanann measúnú ar stádas caomhantais coillearnach Iarscríbhinn I ag foshampla de shuíomhanna ar fud na tíre, agus ceann de na suíomhanna sin is ea Maol na nGabhar, Gleann Bheatha. Tá tuilleadh faisnéise ar an bpróiseas measúnaithe seo le fáil in Aguisín 5, lena n-áirítear na torthaí measúnaithe a bhain Maol na nGabhar amach sa mheasúnú is déanaí, a rinneadh in 2018.
- Speicis ionracha
 - Seiceáiltear limistéir a cóireáladh maidir le róslabhrais ionrach chun a chinntiú go bhfuil siad fós saor ó inmhíolú.

Leanfar leis na cláir mhonatóireachta seo beag beann ar an Straitéis seo, agus is féidir na torthaí a chomhtháthú i gclár monatóireachta iomlán na Straitéise. Mar sin féin, tá gá le clár monatóireachta níos leithne chun measúnú a dhéanamh ar éifeachtacht na gcomhphárteanna aonair den Straitéis, lena n-áirítear (ach gan bheith teoranta dó) monatóireacht ar na nithe seo a leanas:

- Leibhéal speiceas ionrach i gcomhar le straitéis leasaithe maidir le speiceas ionrach
- Tionchar fianna ar shíológa agus ar chrainn óga i gcomhar le ciondíothú méadaithe
- Sláine na ngardaí fianna agus iad seo a athsholáthar de réir mar is gá

- Sláine línte fál lena chinntiú go n-aithnítear agus go ndeisítear aon sárú, gan fia ar bith ar an taobh istigh
- Measúnú ar stádas caomhantais Seancoillearnach darach Iarscríbhinn I ar fud an LCS ar fad, ní hamháin i Maol na nGabhar
- An choillearnach atá ann cheana a leathnú
- Coillearnach nua a bhunú
- Éifeachtúlacht na dteachtaireachtaí a sholáthraíonn an grúpa oideachais/cumarsáide
- Tionchair an athraithe aeráide ar choillearnacha
- Tionscadail taighde eolaíochta ar siúl i nGleann Bheatha

9.3 Pointí le tabhairt san áireamh maidir le monatóireacht bunaithe ar cheapach

Ní leor na ceithre cheap monatóireachta a dtugtar cuairt orthu go tréimhsiúil i Maol na nGabhar, leo féin, chun measúnú a dhéanamh ar na feabhsúcháin coillearnaí a bhfuil sé mar aidhm ag an Straitéis seo a bhaint amach. Is féidir a gcuid torthaí a ionchorprú i gclár monatóireachta na Straitéise, áfach. Chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtúlacht na mbeart caomhantais éagsúil, beidh gá le gréasán de cheapa monatóireachta coillearnaí a bhunú, sa bhreis orthu sin atá bunaithe cheana féin i Maol na nGabhar. Caithfidh líon na gcheapach a bheith leordhóthanach chun achar na spriocghnáthóg a mheas go leordhóthanach. Dá mhéad achar atá le measúnú, is amhlaidh is mó líon na gcheapach. Dealraíonn sé go bhfuil figiúr tosaigh de 16-20 cheapach réasúnta ar dtús, ach d'fhéadfadh go mbeadh gá le líon níos mó de cheapacha péireáilte, agus d'fhéadfadh go mbeadh gá le níos mó cheapach de réir mar a chuirtear bearta i bhfeidhm.

Ní mór sonraí bonnlíne a thairfeadh ag na ceapacha monatóireachta sula gcuirfead na bearta i bhfeidhm. Cinnfidh an fhoireann monatóireachta cineál na sonraí bonnlíne a bheidh le bailiú ag gach cheapach, e.g. cibé acu ar cheart relevés iomlána a thairfeadh, mar aon le liosta cuimsitheach de na speicis ar fad agus an céatadán a chlúdaíonn siad, nó an leor fo-thacar sonraí a thairfeadh a sholáthróidh bonn leordhóthanach le haghaidh comparáidí sna blianta ina dhiaidh sin.

Ba cheart sonraí monatóireachta ag na ceapacha a thairfeadh ansin ar bhonn bliantúil nó gach 3 bliana, nó ar mhnicíocht a shocróidh an fhoireann monatóireachta. Moltar cheapach mhonatóireachta 20m x 20m, chun comhoiriúnacht leis na ceapacha measúnaithe atá ann cheana féin i Maol na nGabhar a chinntiú, ach d'fhéadfadh méideanna eile a bheith níos oiriúnaí i gcásanna eile, e.g., limistéar beag imfhálaithe.

Ba cheart go gcuirfí san áireamh sa mhonatóireacht aidhm an bhirt. Ba cheart é seo a shainiú go soiléir ón tús. Cuirtear roinnt cásanna i láthair thíos mar shamplaí den chaoi leis an monatóireacht cuí a roghnú, ach beidh go leor eile ann.

Cás 1:

- Beart: Imfháluithe beaga a thógáil taobh amuigh de choillearnach
- Aidhm an bhirt: Síológa a chosaint ó innilt agus cuidiú le bunú coillearnaí i limistéir gan choillearnach
- Aidhm na monatóireachta: Éifeachtacht na n-imfhálú a scrúdú trí líon na síológa laistigh agus lasmuigh de na himfháluithe a chur i gcomparáid,
- Riachtanas: Monatóireacht a dhéanamh ar cheapacha taobh istigh agus taobh amuigh de na himfháluithe chun líon na síológa i limistéir innilte agus neamhinnilte a chur i gcomparáid le hathruithe bliain ar bhliain laistigh de na ceapacha monatóireachta.

Cás 2:

- Beart: Imfháluithe móra a thógáil i limistéir choillteacha
- Aidhm an bhirt: Coillearnach a chosaint ar ró-innilt agus feabhas a chur ar struchtúr na coillearnaí atá ann cheana féin
- Aidhm na monatóireachta: Éifeachtúlacht na n-imfháluithe a scrúdú trí éagsúlacht an ghortchisil agus an torbhrait a chur i gcomparáid laistigh agus lasmuigh de na himfháluithe, agus trí líon na síológ/buinneán a chur i gcomparáid laistigh agus lasmuigh de na himfháluithe

- Riachtanas: Monatóireacht a dhéanamh ar cheapacha taobh istigh agus taobh amuigh d'ímfháluithe chomh maith le hathruithe bliain ar bhliain laistigh de na ceapacha monatóireachta chun gortchiseal agus torbhrat agus éagsúlacht agus líon síológ/buinneán a chur i gcomparáid i gcoillearnach innilte agus neamhinnilte.

Cás 3:

- Beart: Rialú ar líon na bhfianna trí chiondíothú
- Aidhm an bhirt: Leathnú coillearnáí a chur chun cinn
- Aidhm na monatóireachta: Fiosrú a dhéanamh lena fháil amach má thagann forleathnú ag imill na coillearnáí trí fhorbairt grágáin agus síológa crann ar imeall na coillearnáí mar thoradh ar rialú fianna
- Riachtanas: Monatóireacht a dhéanamh ar cheapa ar imeall na coillearnáí chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn leathnú na coillearnáí thar am, trí chlúdach grágáin a mheas agus síológa crainn/toir nua a chomhaireamh sna blianta as a chéile.

Ba cheart réasúnaíocht céim ar chéim den chineál céanna a úsáid le haghaidh gach birt. Toisc go bhféadfadh an toradh inmhiannaithe ó bhearta éagsúla a bheith cosúil lena chéile, féadfar ceapacha monatóireachta a úsáid chun dul chun cinn roinnt bearta a scrúdú láithreach. D'fhéadfaí na sonraí a thairfeadtar mar chuid de phróiseas measúnaithe Airteagal 17 a úsáid mar theimpléad, toisc go bhfuil an t-eolas a bhailítear cuimsitheach agus go gclúdaíonn sé go leor de na gnéithe is gá chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn bhearta na Straitéise. Tá tuilleadh sonraí ar na sonraí a tairfeadtar don tionscadal sin ar fáil in Aguisín 5, agus tá mionphlé le fáil in Daly *et al.* (2023).

Faoi láthair, úsáidtear ceithre cheap 20m x 20m i measúnuithe Mhaol na nGabhar. Bheadh an méid sin oiriúnach do na ceapacha Measúnaithe Tionchair Fianna atá luaite i gCaibidil 5, agus chun rathúlacht bhunú coillearnáí agus leathnú coillearnáí a rianú. D'fhágfadh sé freisin go ndéanfaí seanchoillearnach darach Iarscibhinn I i mórcheantar na Páirce, lasmuigh de Mhaol na nGabhar, a mheasúnú ar an mbealach céanna le Maol na nGabhar, rud a d'éascódh sreabhadh sonraí déthreo idir monatóireacht don Straitéis agus tuairisciú Airteagal 17.

Ba cheart líon na gceapach monatóireachta breise a ríomh bunaithe ar an limistéar gnáthóige atá á mheasúnú, ag cur san áireamh an bhfuil gá le ceapacha comparáide nó nach bhfuil, mar shampla i gcásanna 1 agus 2 thuas, áit a bhfuil gá le comparáidí idir limistéir innilte agus limistéir neamhinnilte. Moltar ceapacha monatóireachta bonnlíne a bhunú a luaithe is féidir, go hidéalach in 2023. Ba cheart don fhoireann monatóireachta minicíocht na monatóireachta tar éis suirbhéanna bunlíne a shocrú, agus is dócha go n-athróidh sé de réir mar a thagann na bearta i bhfeidhm. Mar shampla, d'fhéadfadh go mbeadh gá le monatóireacht bhliantúil i mblianta tosaigh na Straitéise agus bearta á mionchoigeartú. Ina dhiaidh sin, d'fhéadfaí an mhinicíocht a laghdú, agus faireachán sé bliana a bheith ar siúl i gcomhthráth le céimeanna tuairiscithe Airteagal 17, nó monatóireacht 2 go 3 bliana a bheith ag teastáil chun monatóireacht a dhéanamh ar speicis ionracha.

Baineadh úsáid éifeachtach as grianghrafadóireacht pointe suite i staidéir eile ar athghiniúint coillearnáí in Éirinn mar na hathshuirbhéanna ar Fhoraoisí Mílaoise an Phobail (féach Perrin 2004; Perrin *et al.*, 2009; Daly *et al.*, 2019). Tugann grianghraif dea-cháilíochta ó phointe amhairc caighdeánach (agus más féidir, ó chineál ceamara caighdeánach) thar roinnt blianta eolas fíorluachmhar ar dhul chun cinn athghiniúna agus téarnaimh choillearnáí. Tá siad thar a bheith luachmhar freisin agus na hathruithe a eascraíonn as an Straitéis á gcur in iúl do lucht spéise níos leithne. D'fhéadfaí dul chun cinn a rianú thar ráth gnáthóige, amhail trasnán 5m nó 10m ar leithead, mar a úsáideadh sa staidéar a thionscain Perrin (2004). Bealach amháin le comhsheasmhacht a chinntiú thar na blianta is ea cuailí buana grianghrafadóireachta a chur suas ionas go dtógtar grianghraif ó airde agus suíomh socraithe, agus treo an radhairc bunaithe ar an gcuaille trí chliabhán don cheamara nó trí threomharc.

Athrú eile ar an gcur chuige seo is ea grianghraif 360° a thógáil ó phointe suite. Soláthraíonn siad seo deiseanna nua chun tairfead iomlán oibiachtúil a chruthú ar struchtúr coillearnáí agus ar fhásra ag am agus áit ar leith. Tá na ceamaraí seo ag éirí níos coitianta agus níos inacmhainne agus fiú nuair a bhreathnaítear orthu i bhfeistí cairtchláir saora féadann siad eispéireas tumtha a thabhairt

ar sheasamh i lár na coillearnaí, rud a ligeann don lucht féachana breathnú ar an bhfásra ag a chosa, sa torbhrat agus sa cheannbhrat freisin. D'fhéadfaí é seo a úsáid ar dtús chun radhairc coillearnaí a chur i láthair i séasúir éagsúla. Nuair a dhéantar comparáid idir radhairc ó bhlianta difriúla, beidh na hathruithe tar éis speicis ionracha a bhain, fás plandaí dúchasacha coillearnaí agus forbairt an fhlóra talún agus an torbhrait de réir mar a laghdaítear innilt le sonrú go soiléir. Is taifead do-athsholáthraithe a bheadh sna radharcanna sin ar na hathruithe a bheadh mar thoradh ar an Straitéis agus, le taispeántas Réaltachta Fíorúla san ionad cuairteoirí, d'fhéadfaí iad a fheiceáil ar feadh shaolré na Straitéise agus ina dhiaidh sin.

Thar na blianta feidhmithe na Straitéise, leanfar de mhonatóireacht agus de mheasúnú a dhéanamh ar na coillearnacha i nGleann Bheatha, go príomha chun éifeachtacht na Straitéise a mheas, ach freisin mar chuid dár n-oibleagáidí faoi Airteagal 17 de Threoir an AE maidir le Gnáthóga. Is í aidhm chlár monatóireachta na Straitéise ná súil a choinneáil ar an gcaoi a bhfuil feabhas ag teacht ar riocht na coillearnaí mar thoradh ar na hiarrachtaí caomhnaithe atá á ndéanamh, go háirithe maidir le fianna agus speicis ionracha a rialú, agus féachaint conas is féidir feabhsúcháin a chur i bhfeidhm sa todhchaí: ní hé go bhfuiltear ag dul tríd bpróiseas ar mhaithe lena dhéanamh. Cé go bhfuil sé fíor go bhfeabhsófar torthaí an mheasúnaithe caomhantais a chuireann le tuarascáil Airteagal 17 le cur chun feidhme an cheann de na gníomhaíochtaí atá molta sa straitéis seo (fiú más trí fheabhas a chur ar ionchais an tsuímh don todhchaí amháin é), is iad na tionchair ar struchtúr agus ar phróisis na coillearnaí – mar fheabhsuithe ar athghiniúint crann, struchtúr aoise agus nascacht idir bloic coillearnaí – ba chóir a bheith mar phríomhábhar inní.

Caibidil 10 Criosú ar bhonn spásúlachta

Forbraíodh criosú spásúlachta tosaigh don Straitéis le Córas Faisnéise Geografaí (CFG). Tríd an bpróiseas seo, saináithnítear agus criosaítear gach ceann de na bloic coillearnáí atá ar marthain agus na Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí a raibh tasc sonrath faoin Straitéis ina leith. Teastaíonn cur chuige comhtháite ón gcriosú spásúlachta agus ón mbainistíocht ar speicis ionracha, mar sin tógann an creat ar na hurranna bainistíochta a ceapadh don Dréachtphlean um Bainistíocht Speiceas Ionrach 2017-2026 (Aulino Wann & Associates, 2017) agus ionchorpraítear ann freisin na hAonaid Bainistíochta Fianna ó Burkitt (2017).

Mar a tugadh faoi deara i gCaibidil 4, tá an CFG don Phlean Bainistíochta Speiceas Ionrach eagraithe ar bhealach neamhchaighdeánach, agus mar sin rinneadh roinnt athbhreithnithe ar an gcruthchomhad ina raibh na hurranna ionas go bhféadfaí é a úsáid. Cruthaíodh cruthchomhad eatramhach (*Interim_ISM_Compartments_GNP.shp*) a dhéanann na nithe seo a leanas:

- Polagáin fhorluiteacha a bhaint,
- Bearnaí agus slisní a bhaint,
- Roinnt urranna a leathnú chun gach coillearnach atá ar marthain sa phríomhghleann a ionchorprú,
- Teorainneacha urrann a athailíniú chun, nuair is féidir, bloic choillearnáí a roinnt idir urranna a sheachaint,
- Fo-urrann breise a thabhairt isteach inar cuimsíodh cuid de phríomhchoillearnach Mhaol na nGabhar in urrann mhór atá neamhchoillteach den chuid is mó (Urrann 21),
- Na hurranna taobh amuigh de limistéar fócais na Straitéise Coillearnáí a bhaint.

Níorbh fhéidir gach cás ina raibh bloic choillearnáí trasna ar theorainneacha urrann a bhaint ach coinníodh iad teoranta do phríomhbhloc coillearnáí Mhaol na nGabhar, do chodanna timpeall ar ghairdín an Chaisleáin, agus do bhloc coillearnáí atá déroinnte ag an mbóthar i dtreo Loch Inseach. Ina theannta sin, leathnaíonn cuid de na Limistéir Fhéideartha do Bhunú Coillearnáí trasna na n-urranna eatramhacha um bainistíocht speiceas ionrach.

Tá bainistíocht speiceas ionrach ar cheann de bhunphrionsabail na Straitéise Coillearnáí agus moltar cur chuige athbhreithnithe i gCaibidil 4. Cuid den athbhreithniú seo a bheadh i gceist le forbairt a dhéanamh ar urranna bainistíochta speiceas ionracha inoibrithe. Ba chóir go gcuirfeadh siad seo san áireamh na limistéir choillearnáí atá aitheanta sa Straitéis seo agus nuair is féidir ba chóir go seachnódh siad iad seo a roinnt idir urranna. I measc na ngnéithe eile atá le tabhairt san áireamh tá suíomh na limistéar féideartha do bhunú coillearnáí agus na fála fianna atá le coinneáil. Ba cheart breathnú ar athbhreithniú na n-urranna a chuirtear i láthair leis an Straitéis seo mar bheart eatramhach a cruthaíodh chun an próiseas giniúna criosaithe spásúlachta a léiriú.

Breathnaíodh ar chruithchomhad *Management_prescriptions_GNP.shp* agus cuireadh na hurranna Bainistíochta Speiceas Ionrach inar tharla gach ceann acu leis an tábla tréithe (úsáideadh líubíní i gcás forluí neamhshuntasach). Rinneadh suimiú den chineál céanna chun suíomh na bpolagán a léiriú maidir leis na hAonaid Bhainistíochta Fianna. De réir mar a athbhreithnítear an Plean Bainistíochta um Speicis Ionracha, beidh na hurranna a fhorbrófar chuige seo mar bhonn leis an straitéis spásúlachta. Is féidir gach ceann de na polagáin coillearnáí atá ar marthain, limistéir fhéideartha do bhunú coillearnáí agus imfhála a thabhairt isteach sna hurranna a fhorbraítear. Nuair a chuirtear oibreacha i gcrích laistigh de bhloc coillearnáí, nó nuair a bhíonn obair shuirbhéireachta bhreise ar fáil do shuíomh, is féidir iad seo a thaifeadh agus a chur isteach sa CFG sa chaoi is go bhfanann sé cothrom le dáta. Ar an mbealach seo, is féidir oibreacha críochnaithe agus oibreacha pleanáilte a thaispeáint go rialta go grafach. Ba cheart cóid chriosaithe spásúlachta a thabhairt don ghnáthóg neamhchoillteach atá fágtha sa Pháirc ionas gur féidir oibreacha a tharlaíonn laistigh díobh a dhoiciméadú.

Caibidil 11 Tionscnaimh Tacaíochta Straitéiseacha

11.1 Oideachas / Cumarsáid

Chun ról agus tábhacht na coillearnáí in éiceachórais Ghleann Bheatha a chur in iúl don phobal go héifeachtach, ní mór do gach ball foirne cumarsáide agus foireann na Páirce teachtaireacht chobhsaí dhearfach a chur chun cinn. Maidir leis sin, tá feidhm lárnach ag an bhfoireann tiomnaithe oideachais atá i nGleann Bheatha cheana féin i seachadadh rathúil na Straitéise sa mhéid is go mbeidh freagracht orthu as bainistíocht na cumarsáide, oiliúint foirne agus cuairteoirí a choinneáil ar an eolas agus an Straitéis á cur i bhfeidhm.

Mar sin bheadh sainchúram leathan ag an bhfoireann Cumarsáide / Oideachais:

- Oideachas don phobal (e.g., trí thaispeántais san ionad cuairteoirí) chun béim a chur ar thábhacht idirnáisiúnta na gcoillte, agus ar an gcaoi a bhfuil bagairt orthu (tá siad seo i bhfeidhm cheana féin).
- Feachtas Feasachta Poiblí a dhearadh maidir leis an Straitéis agus maidir lena bhfuiltear ag súil le baint amach:
 - baill den phobal a chur ar an eolas faoin bhfís do na coillearnacha i nGleann Bheatha agus na céimeanna a bheidh ag teastáil lena thabhairt i gcrích.
 - múscailt feasachta maidir leis na gnéithe is conspóidí den Straitéis a chuimsiú amhail ciondíothú fianna (lena n-áirítear láimhseáil conablaigh), speicis ionracha a ghlanadh le luibhicídí, agus fálú.
 - Taispeántas Réaltachta Fíorúla a thabhairt isteach a úsáidfídh an ghrianghrafadóireacht mhonatóireachta 360° chun an dul chun cinn atá déanta ar an Straitéis a léiriú.
 - béim a leagan ar nádúr fadtéarmach na mbeart atá molta sa Straitéis, agus admháil go bhféadfadh sé go dtógfaidh sé blianta fada sula dtiocfaidh a lánéifeacht chun solais.
- Clár oibríthe deonacha a fhorbairt chun cabhrú le hobair coillearnáí (e.g., plandáil crann, glanadh speiceas ionrach, gardaí fianna a chur timpeall síológa crann). Beidh ról aige seo maidir le costais a choinneáil síos ach is é an phríomhfheidhm a bheidh aige ná deis a thabhairt do pháirtithe leasmhara a bheith páirteach i roinnt gníomhaíochtaí bainistíochta agus foghlaim dóibh féin faoi na saincheisteanna atá i gceist. Samhlaítear go mbeidh réimse leathan oibríthe deonacha amhail leanaí scoile, grúpaí um fhreagracht shóisialta chorparáideach, mic léinn ollscoile agus ENRanna comhshaoil, agus bheadh gá le cláir a fhorbairt chun teacht leis na cineál grúpaí / daoine aonair atá i gceist. Beidh ionchur fhoireann oideachais na Páirce ríthábhachtach chun cláir agus tionscnaimh oiriúnacha a bhunú a chuireann aidhmeanna agus modhanna feidhmithe na Straitéise in iúl don iliomad daoine a idirghníomhaíonn le Gleann Bheatha ar bhonn rialta. Ba cheart machnamh a dhéanamh ar duine faoi leith a fhostú chun idirchaidreamh a dhéanamh agus le bheith ag obair le grúpaí oibríthe deonacha, le cláir a cheapadh a bheadh oiriúnach do réimse grúpaí deonacha a bhfuil suimeanna agus cumais éagsúla acu.
- Naisc a bhunú le forais oideachais tríú leibhéal ionas gur féidir le mic léinn ó dhisciplíní éagsúla taithí oibre luachmhar a fháil i réimse scileanna bainistíochta coillearnáí.
- Scaipeadh eolais: le ranna eile de chuid an SPNF, do ghrúpaí leasmhara eile lasmuigh den Pháirc maidir le forbairt acmhainne i réigiún an iarthuaiscirt, i bPáirceanna Náisiúnta eile na hÉireann, i gceantair eile a ndéanann an SPNF maoirseacht orthu, nó go náisiúnta.

Tá cumarsáid inmheánach agus aistriú eolais laistigh de Ghleann Bheatha ríthábhachtach freisin ionas nach gcailltear eolas luachmhar a fuarthas le linn cur i bhfeidhm gnéithe sonracha den Straitéis i gcás athruithe foirne. Ar na pointí le tabhairt san áireamh anseo tá:

- Cláir oiliúna a chur i bhfeidhm maidir le haistriú eolais inmheánach. D'fhéadfadh go n-áireofaí leis seo oiliúint foirne i scileanna tacaíochta amhail CFG, bainistíocht comhad agus coimeád taifead, nósanna imeachta caighdeánacha oibriúcháin a dhóiciméadú, agus go leor eile. Má athraíonn baill foirne sa Pháirc, ba chóir go n-éascódh sé seo aistriú éifeachtach, le nósanna imeachta doiciméadaithe agus prótacail chaighdeánacha le leanúint, treoracha maidir leis an áit ina gcoimeádtar doiciméadú, agus léiriú soiléir ar na tascanna eile atá sa scideal. Bheadh soiléireacht ansin ag baill foirne nua maidir leis an obair atá déanta nó atá le déanamh, agus conas a bhaintear amach é.

- Ba cheart go mbeadh cumarsáid idir na foirne oibríochtúla éagsúla (e.g. bainistiú fianna, bainistiú speiceas ionrach, monatóireacht) struchtúrtha seachas *ad hoc*, agus ba chóir go mbeadh idirchaidreamh rialta idir na foirne ionas nach n-oibríonn grúpaí ina n-aonarach go mbeidh siad go hiomlán feasach ar shaincheisteanna agus ar rathúlacht i réimsí eile seachas a réimsí féin.

Leis an réimse éagsúil disciplíní a bheidh ag teastáil chun an Straitéis a chur i bhfeidhm go hiomlán – bainistiú fianna, díothú speiceas ionrach, eolas éiceolaíochta, foraoiseacht, gan ach roinnt a lua – tá sé ríthábhachtach go gcoinneofar sa Pháirc an saineolas bainistíochta coillearnáí a fhaightear chun freastal ar riachtanais Ghleann Bheatha. Ba cheart go mbeadh sé mar aidhm deiridh go mbeadh an Pháirc ina lárionad oiliúna agus ina Ionad Barr Feabhais do theicnící i bpríomhghnéithe de bhainistiú coillearnáí mar fhoraoiseacht chumhdaigh leanúnaigh i gcoillearnacha dúchasacha, athbhunú coillearnáí, bainistiú agus rialú fianna, agus rialú speiceas ionrach. Is féidir an saineolas seo a roinnt ansin le Páirceanna Náisiúnta eile in Éirinn, agus le grúpaí leasmhara eile atá ag dul i ngleic le saincheisteanna bainistíochta comhchosúla.

11.2 Grinnstaidéir mhionsonraithe

Aithnítear go bhfuil saineolas éiceolaíochta ar fáil, go náisiúnta agus go hidirnáisiúnta, do go leor comhpháirteanna éagsúla de na coillearnacha i nGleann Bheatha. Ba cheart sraith staidéar bonnlíne a choimisiúnú nó leanúint ar aghaidh, chun stádas na gcomhpháirteanna sin a ghabháil d'fhonn staidéir a dhéanamh arís go tréimhsiúil le himeacht ama. Ba cheart é seo a úsáid mar chineál monatóireachta ar rathúlacht nó ar neamhréir na Straitéise, ach freisin mar mhodh chun eolas a thabhairt do ghnéithe dá cur i bhfeidhm a d'fhéadfadh go mbeadh gá le coigeartú do leasanna sonracha i gcúinsí áirithe. D'fhéadfadh ról a bheith ag staidéir dá leithéid freisin maidir le tionchar a imirt ar bheartais náisiúnta ar bhainistiú coillearnáí dúchasaí. Beidh siad úsáideach freisin maidir le roghnú agus dearadh staidéar taighde amach anseo, a d'óstáil Gleann Bheatha thar na blianta agus ba chóir go leanfadh sé á spreagadh. Má tá baill foirne SPNF ann a bhfuil an saineolas ábhartha acu, d'fhéadfaí roinnt de na staidéir seo a dhéanamh go himmheánach.

Bheadh na nithe seo a leanas san áireamh i sainstaidéir (ach gan bheith teoranta dóibh):

- Timthriall Éiceolaíoch Dúnta – ag fágáil conablaigh fia ar an gcnoc agus staidéir ghaolmhara
- Scroblachóirí, biashlabhraí agus timthriall cothaitheach – d'fhéadfaí é seo a fhoroinnt tuilleadh
- Feithideolaíocht – d'fhéadfaí é seo a fhoroinnt tuilleadh
- Éin agus ialtóga
- Méideanna agus bail adhmaid mhairbh
- Míceolaíocht
- Léicín agus crioptagaim eile
- Réimse speiceas *Salix*
- Staidéir ar bhunús crann
- Staidéir ghéiniteacha

Moltar go láidir léarscáil gnáthóg cothrom le dáta don Pháirc ina hiomláine a choimisiúnú ar dtús, chun cabhrú le spriocstaidéir a dhíriú ar na háiteanna is ábhartha.

11.3 Bealaí Maoinithe Ionchasacha

Leagtar amach thíos roinnt foinsí maoinithe seachtracha a d'fhéadfadh tacú le cur i bhfeidhm gníomhartha SMC. Ina measc seo tá scéimeanna coillearnáí éagsúla de chuid na Roinne, tionscnaimh maoinithe trasteorann agus cláir Eorpacha.

- *Scéim Caomhnaithe Coillearnáí Dúchasaí*: Maoiniú ón Scéim Coillearnáí Dúchasaí (SCD) le haghaidh athchóiriú na coillearnáí dúchasaí atá ann cheana (e.g., fálú cosanta, plandaí neamhdhúchasacha/coimhthíocha a bhaint), foraoisí buaircíneacha a thiontú ina gcoillearnacha dúchasacha trí phlandáil agus/nó athghiniúint nádúrtha, agus bainistiú grágáin éirithigh atá ann cheana féin (e.g., fálú cosanta, plandaí neamhdhúchasacha/andúchasacha a bhaint, agus athspásáil).

- *An Scéim um Chruthú Coillearnáí ar Thailte Poiblí*: Maoiniú do chomhlachtaí poiblí chun coillearnacha dúchasacha nua a bhunú ar thailte lom oiriúnacha.
- *Scéim NeighbourWood (NBR)*: Ar fáil d'úinéirí talún poiblí a oibríonn i gcomhpháirtíocht le pobail áitiúla chun tacú le forbairt coillearnáí le haghaidh úsáid agus taitneamh poiblí. Cuimsíonn an scéim 'Bunú NBR' a mhaoiníonn bunú coillearnáí ar láithreáin úrnua oscailte, 'Feabhsú NBR' a mhaoiníonn feabhsuithe foraoiseolaíochta ar choillte NBR atá ann cheana nó ar choillte NBR atá beartaithe, agus 'Áiseanna NBR' a mhaoiníonn an tsuiteáil agus/nó uasghrádú ar áiseanna áineasa laistigh de láithreáin NBR. Is féidir an ghné dheireanach a chomhcheangal freisin le hoibreacha na Scéime um Chaomhnú Coillearnáí Dúchasaí.
- *Scéim Clampáí Síil agus Síolghort*: Tacaíonn an scéim RTBM seo le hacmhainn ghéiniteach foraoise na hÉireann a chaomhnú agus a fhorbairt. Tá sé mar aidhm ag Gné 1 'Clampáí Síil' feabhas a chur ar bhainistíocht agus ar chaomhnú na gClampáí Síil cláraithe atá ar an Liosta Náisiúnta Bunábhar. Tacaíonn Gné 2 'Síolghort' le bunú síolghort nua, idir chlónach agus shíolóige, laistigh agus lasmuigh.
- *Tionscnamh an Oileáin Chomhroinnte*: Trí Thionscnamh an Oileáin Chomhroinnte, tá €500 milliún curtha ar fáil ag Rialtas na hÉireann do mhaoiniú caipitil idir 2021-25 le haghaidh infheistíochtaí i dtionscadail Thuaidh/Theas. Tá cistí an Oileáin Chomhroinnte ar fáil do thionscadail a bhaineann le bithéagsúlacht.
- *Clár PEACEPLUS*: Is clár maoinithe nua AE é PEACEPLUS (2021-27) atá deartha chun tacú le síocháin agus rathúnas ar fud Thuaisceart Éireann agus chontaetha teorann na hÉireann. Faoin gclár seo, tá €40 milliún imfhálaithe do thionscadail um 'bithéagsúlacht, téarnamh an dúlra agus athléimneacht'.
- *LIFE AE*: Tacaíonn fochlár Dúlra agus Bithéagsúlachta LIFE le tionscadail a rannchuidíonn le cur chun feidhme Threoracha an AE maidir le hÉin agus Gnáthóga, agus go háirithe le forbairt agus bainistiú líonra Natura 2000 agus Rialachán IAS (Speicis Coimhthíocha Ionracha).
- *Clár INTERREG na hEorpa*: Déantar INTERREG a mhaoiniú trí Chiste Forbraíochta Réigiúnaí na hEorpa (CFRE) le buiséad chun cabhrú le rialtais áitiúla, réigiúnacha agus náisiúnta ar fud na hEorpa réitigh agus dea-chleachtas a roinnt. Tá maoiniú ar fáil do thionscadail bhithéagsúlachta faoin gclár seo.

11.4 Tionscadail chomhthreomhara

11.4.1 Loch Gartáin

Tá ceantar eile de choillearnach in aice le Loch Gartáin atá ar imeall oirdheisceart Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ach atá laistigh de LCS eile, LCS Abhainn na Leannáin (cód suímh 002176), nach liostaíonn Iarscríbhinn I Seanchoillearnach darach mar leas cáilitheach. Cé go bhfuil an limistéar seo i bhfad ó chroílár na Páirce agus nach bhfuil sé in LCS Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, tá fáilte roimh bhunú coillearnáí áit ar bith i gcóngar Ghleann Bheatha. Mar sin, is féidir é seo agus ceantair imeallacha eile a bhainistiú i dteannta le príomhcheantair na Páirce ar bhealach a gcuireann go dearfach leis an Straitéis agus a dtacaíonn le baint amach a cuspóirí foriomlána/níos leithne. Mar chuid den obair allamuigh in 2021, tugadh cuairt ar an limistéar seo agus fuarthas amach go raibh sé oiriúnach go ginearálta do leathnú coillearnáí trí phlandáil. Moltar go ndéanfaí tuilleadh iniúchta ar an gceantar seo maidir le bunú agus leathnú coillearnáí. Tá Seanchoillearnach darach Iarscríbhinn I in aice láimhe, soir ó dheas ón limistéar plandála féideartha seo, a bhfuil an chuma air go bhfuil sé i riocht réasúnta agus nach mbeadh mórán níos mó ag teastáil uaidh ná feá agus fianna chun a riocht caomhnaithe a fheabhsú.

11.4.2 Coillearnach bhuaircíneach ar phortach faoi úinéireacht Choillte

Cé nach bhfuil sé mar phríomhchuspóir ag an Straitéis, ba chóir aghaidh a thabhairt ar cheist na foraoiseachta tráchtála neamhdhúchasaí ar thailte móna laistigh den Pháirc Náisiúnta. I dtreo dheisceart na Páirce, tarlaíonn 64.8 heicteár d'fhoraoiseacht ar thailte móna ag Gobán, ó dheas ó Loch Muc agus ag Ard an Chrainn. Is plandálacha faoi úinéireacht Choillte iad thart ar 50 heicteár díobh seo, mar sin beidh gá le plé agus le caidreamh gníomhach le Coillte. I measc na n-iarmhairtí diúltacha a ghabhann leis na plandálacha buaircíneacha seo, d'fhéadfadh na crainn a bheith mar fhoinsé síolta; chomh maith leis sin, de dheasca na ndraenacha móra atá ag teastáil le haghaidh foraoiseacht bhuaircíneach tá limistéir phortaigh agus fhraochmhá in aice leo á dtriomú chomh maith, ní hamháin an limistéar plandáilte féin. Réiteach féideartha a bheadh ann ná Coillte chun na

fáschoillte seo a thabhairt isteach ina gceantair bhithéagsúlachta agus cur lena luach bithéagsúlachta trí na crainn a bhaint agus hidreolaíocht a athchóiriú trí dhraenacha a bhlocáil.

Tá plé comhchosúil déanta cheana féin idir an SPNF agus Coillte maidir le fáschoill bhuaircíneach in aice le teorainn thoir na Páirce, i ndobharcéantar Ghlas Caoláin in aice le Loch Gartáin (Emmett Johnston, cumarsáid phearsanta.). Tá sé seo ar cheann de na dobharcéantair Diúilicín Péarla Fionnuisce is fearr sa tír, agus mar sin is ceantar an-íogair é. Níl an ceantar atá i gceist laistigh den Pháirc ach tá sé laistigh de LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Thángthas ar chomhaontú idir an dá eagraíocht chun limistéar fáschoille buaircíní a bhaint agus an portach agus an fhraochmhá a thabhairt ar ais. Tugann cruthú gnáthóige mar seo deis cothromú a dhéanamh ar chuid de na cailleanais gnáthóige a bhraitear a d'fhéadfadh teacht as an leathnú coillearnaí atá molta tríd an Straitéis seo.

11.4.3 Comhoibriú féideartha eile

Tá SPNF agus an fhoireann ag Gleann Bheatha sásta oibriú le comhlachtaí Stáit eile agus le pobail áitiúla chun comhpháirtíochtaí a fhorbairt timpeall ar choillearnacha, lena n-áirítear tacú le forbairt coillearnaí cóngarachta i gceantair in aice leis an bPáirc. Ina leithéid de chásanna is féidir leis an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra oiliúint, comhairle agus tacaíocht a thairiscint maidir leis an méid thuas, go háirithe nuair a bhíonn saineolas ar na réimsí seo comhdhlúthaithe i measc bhaill foirne na Páirce.

Caibidil 12 **Ábhair le tabhairt san áireamh amach anseo laistigh de shaolré na Straitéise**

Níl aon phlean a sheasfaidh an aimsir. I ngach plean agus straitéis tá gá le hathamharc agus athbhreithniú leanúnach a dhéanamh; mar shampla, le seiceáil an bhfuil dul chun cinn á dhéanamh de réir an sceidil chomhaontaithe, nó féachaint an bhfuil aon athrú ar pharaiméadair. Tréimhse shuntasach é céad bliain chun plean a chlúdach, agus cé go ndéantar gach iarracht na saincheistanna go léir a aithint agus an Straitéis seo á scríobh, níl an domhan nádúrtha gan stad, agus níl an eacnamaíocht náisiúnta ach an oiread.

Moltar athbhreithniú a dhéanamh ar an Straitéis gach 5 bliana go dtí 2042 ar a laghad (i.e. don chéad 20 bliain), agus ina dhiaidh sin féadfar í a athbhreithniú gach 10 mbliana. Ba cheart na gnéithe seo a leanas a chur san áireamh in aon athbhreithniú:

- Athrú aeráide – an bhfuil sé ag dul in olcas agus an bhfuil drochthionchar aige ar bhaint amach aidhmeanna na Straitéise? Más amhlaidh atá, cad iad na coigeartuithe is gá a dhéanamh ar an Straitéis chun fanacht ar an mbóthar ceart?
- An bhfuil reachtaíocht nua comhshaoil nó éiceolaíochta tagtha i bhfeidhm ón athbhreithniú roimhe seo?
- An bhfuil naisc ann le Plean Gníomhaíochta Aeráide na hÉireann? Mar shampla, an féidir gabháil carbóin na coillearnaí breise a áireamh nó a réamh-mheas?
- Dul chun cinn (luas agus rath) ar rialú fianna.
- Dul chun cinn (luas agus rath) ar rialú speiceas ionrach.
- Dul chun cinn (luas agus rath) ar athghiniúint coillearnaí nádúrtha.
- Speicis ionracha nua.
- Pataiginí agus lotnaidí nua; e.g., leamhan mórshíuil darach, galair fhungacha nua darach.
- An bhfuil gníomhartha uile na Straitéise á gcur i gcrích? Mura bhfuil, cén fáth nach bhfuil?
- Costais – an bhfuil costas níos mó/níos lú ar ghníomhaíochtaí áirithe ná mar a bhí beartaithe? Más lú, an féidir acmhainní a athdháileadh chuig na háiteanna is mó a bhfuil gá leo?
- An bhfuil leibhéal foirne reatha leordhóthanach? Mura bhfuil, cad iad na hacmhainní breise atá ag teastáil?
- An bhfuil aon ghníomhartha nach bhfuil ag obair go simplí? Más amhlaidh atá, cad iad na gníomhartha ba cheart a dhéanamh ina ionad sin?
- An bhfuil aon chur chuige nua eile ag teacht i bhfeidhm a d'fhéadfadh a bheith infheidhme chun aidhmeanna na Straitéise a chur chun cinn, e.g. creachadóirí móra a thabhairt isteach arís? Tá sé seo conspóideach faoi láthair, ach d'fhéadfadh go mbeadh níos mó taighde air seo sa todhchaí maidir le conas pobail bheaga a bhainistiú go sábháilte, agus úsáid a bhaint as teicnící cosúil le coiléar GPS neamhfhál chun iad a choinneáil laistigh de limistéar ar leith, chun beostoc clóis a chosaint agus chun imní an phobail a mhaolú.

Caibidil 13 Tagairtí

- Arosa, M.L., Ceia, R.S., Quintanilla, L.G. & Ramos, J.A. (2012) Déanann an raithneach crann *Dicksonia antartaike* ionradh ar dhá ghnáthóg a bhfuil tosaíocht chaomhnaithe Eorpach acu in Oileán São Miguel, na hAsóir. *Biological Invasions* **14**: 1317- 1323.
- Ashmole, M. & Ashmole, P. (eds.) (2009) The Carrifran Wildwood Story. Borders Forest Trust, Jedburgh, Albain.
- Aulino Wann & Associates (2017) Glenveagh National Park, County Donegal: Draft Invasive Species Management Plan (2017-2026). Tuarascáil neamhfhoilsithe curtha faoi bhráid na Seirbhíse Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra.
- Bleasdale, A. & Conaghan, J. (1996) A study of woodland exclosures in Glenveagh National Park, Co. Donegal. Tuarascáil neamhfhoilsithe curtha faoi bhráid na Seirbhíse Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra.
- Burkitt, T.D. (2017) A scientific assessment of the population density (km²), distribution and population structure of the red deer (*Cervus elaphus* L.) herd in Glenveagh National Park, Co. Donegal, Autumn/Winter 2017. Tuarascáil don tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta.
- Burkitt, T.D. (2018) Deer management plan for Glenveagh National Park. Tuarascáil don tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta.
- CCE (Coimisiún na gComhphobal Eorpach) (2013) Lámhleabhar léirmhínte ar ghnáthoga an Aontais Eorpaigh. EUR 28. An Coimisiún Eorpach, Ard-Stiúrthóireacht an Chomhshaoil.
- Conliffe, C. (2021) Doe Castle – Mary’s Servant And The Castle Of The Territories <https://dailyscribbling.com/the-odd-side-of-donegal/marys-servant-and-the-castle-of-the-territories/> (léite 15/12/2020).
- Cross, J.R. (1981) The establishment of *Rhododendron ponticum* in the Killarney oak woods, S.W. Ireland. *Journal of Ecology* **69**: 807-824.
- Cross, J.R. (1982) The invasion and impact of *Rhododendron ponticum* in native Irish vegetation. *Journal of Life Sciences, Royal Dublin Society* **3**: 209-220.
- Daly, O.H., Barron, S.J., Perrin, P.M. & Roche, J.R. (2015) Blanket bog turf-cutting management system: Site Report No. 4 Cloghernagore Bog and Glenveagh National Park LCS (002047). Tuarascáil neamhfhoilsithe chuig an tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra.
- Daly, O.H., O’Neill, F.H. & Perrin, P.M. (2019) Resurvey of long-term ecological monitoring transects at the People’s Millennium Forests 2019. Tuarascáil do Choillte Éireannacha, Coillte agus an tSeirbhís Foraoiseachta.
- Daly, O.H., O’Neill, F.H. & Barron, S.J. (2023) The monitoring and assessment of four EU Habitats Directive Annex I woodland habitats. Irish Wildlife Manuals, No. 146. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta.
- Desmond, M., O’Brien, P. & McGovern, F. (2009) A Summary of the State of Knowledge on Climate Change Impacts for Ireland. Tuarascáil CCRP Uimh. 1. An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Caisleán Bhaile Sheáin, Éire.
- Desmond, M., O’Brien, P. & McGovern, F. (2017) A Summary of the State of Knowledge on Climate Change Impacts for Ireland. Tuarascáil Uimh. 223. An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Caisleán Bhaile Sheáin, Éire.
- Feliz, J. (2009) *Gaultheria mucronata* (L.f.) Hooker & Arnott: Distribution and Biology of an Exotic Invasive Species within Glenveagh National Park, County Donegal. Tráchtas M.Sc., Coláiste na hOllscoile, Corcaigh.
- Flueck, W. T. (2009) Biotic translocation of phosphorus: the role of deer in protected areas. *Sustainability* **2009**(1): 104-119.
- Fossitt, J.A. (2000) *A guide to habitats in Ireland*. an Chomhairle Oidhreachta, Cill Chainnigh.
- Higgins, G.T. (2008) *Rhododendron ponticum*: A guide to management on nature conservation sites. *Irish Wildlife Manuals*, No. 33. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.
- Höna, S., Nugent, C., Burkitt, T. & Little, D. (2018) The management of deer in native woodlands. Native Woodland Information Note No. 7, Woodlands of Ireland.
- James, P.W., Hawksworth, D.L. & Rose, F. (1977) Lichen Communities in the British Isles. *Lichen Ecology*, Seaward, MRD (Ed.), Academic Press, London, pp. 322-327.

- JNCC (2019) 91A0 Old sessile oak woods with *Ilex* and *Blechnum* in the British Isles. <https://sac.jncc.gov.uk/habitat/H91A0/> (accessed 10/12/2019).
- Kelly, D.L. (1975) Native woodland in western Ireland with especial reference to the region of Killarney. Tráchtas Ph.D., Ollscoil Bhaile Átha Cliath.
- Little, D. (1994) Occurrence and characteristics of podzols under oak woodland in Ireland. Tráchtas Ph.D., An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath.
- McCracken, E. (1959). The Woodlands of Ireland Circa 1600. *Irish Historical Studies*, **11(44)**: 271–296.
- NewmCan, M. (2013) Woodland vegetation change through space and time: impacts of large herbivores. Tráchtas Ph.D. Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath.
- Newman, M., Kelly, D.L.K. & Mitchell, F.J.G. (2014a) Impacts of large herbivores. In: Irwin, S., Kelly, D., Mitchell, F., Wilson, M., Dietzsch, A., Coote, L., Graham, C., Barsoum, N., Newman, M., Fuller, L., Deady, R., Sharkey, N., Bourke, D., Jones, M., Scarrott, R., Kopke, K., Roig Cervera, D., Kelly, T. & O'Halloran, J. Implementation of an assessment and monitoring programme for Irish and British forests - BIOPLAN Final Project Report. 93-100.
- Newman, M., Mitchell, F.J.G. & Kelly, D.L.K. (2014b) Exclusion of large herbivores: Long-term changes within the plant community. *Forest Ecology and Management* **31**: 136-144.
- Nolan, P. (2015) Ensemble of Regional Climate Model Projections for Ireland. An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, Caisleán Bhaile Sheáin, Éire.
- SPNF (2017) Cuspóirí Caomhnaithe: LCS 002047 Portach Chlochar na nGabhar agus Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha. Leagan 1. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Ealaíon, Oidhreacht, Gnóthaí Réigiúnacha, Tuaithe agus Gaeltachta.
- NPWS (2019) The Status of EU Protected Habitats and Species in Ireland. Volume 2: Habitat Assessments. Tuarascáil neamhfoilsithe SPNF. Curtha in eagar ag: Deirdre Lynn agus Fionnuala O'Neill.
- O'Neill, F.H. & Barron, S.J. (2013) Results of monitoring survey of old sessile oak woods and alluvial forests. Irish Wildlife Manuals, No. 71. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta.
- Perrin, P.M. (2004) Establishment of long-term ecological monitoring transects at the People's Millennium Forests. Tuarascáil neamhfoilsithe curtha faoi bhráid Coillte Éireannacha.
- Perrin, P.M. & Daly, O.H. (2010) A provisional inventory of ancient and long-established woodland in Ireland. Irish Wildlife Manuals, No. 46. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil.
- Perrin, P.M., Martin, J.R., Barron, S.J., O'Neill, F.H., McNutt, K.E. & Delaney, A. (2008) National Survey of Native Woodlands 2003-2008. Volume I: Main report. An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil, Baile Átha Cliath, Éire.
- Perrin, P., Barron, S. & O'Neill, F. (2009) Resurvey of long-term ecological monitoring transects at the People's Millennium Forests. Tuarascáil neamhfoilsithe curtha faoi bhráid na Comhairle Oidhreacht.
- Rackham, O. (1995) Looking for ancient woodland in Ireland. In: J.R. Pilcher & S. Mac an tSaoir (eds.). *Woods, trees and forests in Ireland*, pp. 1-12. Acadamh Ríoga na hÉireann, Baile Átha Cliath.
- Rao, S.J. (2017) Effect of reducing red deer *Cervus elaphus* density on browsing impact and growth of Scots pine *Pinus sylvestris* seedlings in semi-natural woodland in the Cairngorms, UK. *Conservation Evidence* **14**: 22-26.
- SNPA (2008) Rhododendron in Snowdonia and a strategy for its control. Curtha le chéile do Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri / Snowdonia National Park Authority.
- Telford, M.B. (1977) Glenveagh National Park: the past and present vegetation. Tráchtas Ph.D., Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath.
- Van Doorslaer, L. & O'Sullivan, A. (1987) The Glenveagh Enclosures – Twelve Years On. Tuarascáil inmheánach chuig Oifig na nOibreacha Poiblí.
- van Klink, R., van Laar-Wiersma, J., Vorst, O. & Smit, C. (2020) Rewilding with large herbivores: Positive direct and delayed effects of splíonach on plant and arthropod communities. *PLoS ONE* **15(1)**: e0226946. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0226946>.

- Weekes, L. (1990) A Vegetation Survey of Glenveagh National Park and the An Taisce Property, Co. Donegal. Tuarascáil chuig Oifig na nOibreacha Poiblí, Brainse na bPáirceanna Náisiúnta agus na Séadchomharthaí.
- Wilson, F. & Purser, P. (2010) Management plan for the Glendalough and Derrybawn woodlands, Wicklow Mountains National Park. Tuarascáil don tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra, Baile Átha Cliath.
- Wolf, A., Doughty, C.E. & Malhi, Y. (2013) Lateral diffusion of nutrients by mammalian herbivores in terrestrial ecosystems. *PLoS ONE* **8(8)**: e71352. doi:10.1371/journal.pone.0071352.

Aguisín 1 Achoimre ar an Suíomh do Phortach Chlochar na nGabhar agus LCS Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha

Ainm an Láithreáin: Cód Suímh LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha: 002047

Is láithreán thar a bheith mór intíre é LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha atá suite i lár iarthuaisceart Dhún na nGall. Áiríonn sé éagsúlacht shaibhir gnáthóg agus gnéithe tírdhreacha, lena n-áirítear sléibhte, carraig nochta agus screathan, bratphortaigh, fraochmhá thirim, fhliuch agus alpach, féarach ardtalún, féarach fliuch, aibhneacha, locha, grágán agus coillearnach. Déanann éasc Ghaoth Beara an ceantar a dhéoinnt agus cruthaíonn sé gleann fada, treoshuíomh soir ó thuaidh go dtí an iardheisceart, ina bhfuil Loch Beara agus Loch Ghleann Bheatha. Tá an ceantar sléibhtiúil go ginearálta, ag cuimsiú an chuid is mó de shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain, lena n-áirítear an dá shliabh is airde i nDún na nGall, Earagail (751m) agus Sliabh Sneachta (678m). I dtreo lár-iarthar an tsuímh tá aillte breátha oighear-snoite an Chró Nimhe agus na mBeanna Gorma, atá i gcodarsnacht mhór leis na réimsí leathan droimneacha den bhratphortach in iardheisceart agus in oirthuaisceart an láithreáin. Is eibhir den chuid is mó atá sa bhuncharraig, le cúpla dingeán ionsáite. Mar sin féin, timpeall Aireagail tá an gheolaíocht níos casta le bandaí siostaí, grianchloichít, eibheardhióirít agus aolchloch ann.

Is Limistéar faoi Chaomhnú Speisialta (LCS) é an láithreán a roghnaíodh mar gheall ar na gnáthóga agus/nó na speicis seo a leanas atá liostaithe in Iarscríbhinn I/II den Treoir maidir le Gnáthóga AE (* = tosaíocht; is cóid Natura 2000 iad na huimhreacha idir lúibíní):

- [3110] Uisce Olagatrófacha ina bhfuil fíorbheagán mianraí
- [3260] Fásra Abhann ar Snámh
- [4010] Fraochmhá Fhliuch
- [4030] Fraochmhá Thirim
- [4060] Fraochmhá Alpach agus Fho-Alpach
- [6410] *Molinia* Móinéir
- [7130] Bratphortaigh (* más portach gníomhach)
- [7150] Fásra Rhynchosporion
- [91A0] Seanchoillearnach darach

- [1029] Diúilicín Péarla Fionnuisce (*Margaritifera margaritifera*)
- [1106] Bradán Atlantach (*Salmo salar*)
- [1355] Dobhrán (*Lutra lutra*)
- [1421] Raithneach Chill Airne (*Trichomanes speciosum*)

Is é bratphortach Atlantach an ghnáthóg cheannasach atá ina díol suntais, agus cuid mhaith de gan mhilleadh a bheag nó a mhór. Go deimhin, is é an ceantar thart ar Chlochar na nGabhar an córas bratphortaigh is fairsinge a mhaireann in iarthuaisceart na hÉireann. Ar an iomlán, tá samplaí sármhaithe ann de roinnt cineálacha bratphortach, lena n-áirítear Portach Ardchríoch (Caiseal na gCorr agus Dún Lúiche Íochtarach), Portach Ísealchríoch (Clochar na nGabhar agus Droichead Ghleann Bheatha), Portach Ghleanna Cruinneachánach (Doire Beag agus Gleann Challabair), Portach Cinn Uisce (Cnoc an Stualaire agus Sliabh Charraig an Tiompáin) agus bratphortach sna luathchéimeanna foirmithe de réir dealraimh (Allt na dTadhg).

Tá fásra an bhratphortaigh measartha aonfhoirmeach agus, go hiondúil, seo a leanas a chlúdaíonn é den chuid is mó, Fionnán (*Molinia caerulea*), Fraoch (*Calluna vulgaris*), Sifín (*Schoenus nigricans*), Cíb Cheannghéal (*Scirpus cespitosus*) agus Ceannbhán (*Eriophorum angustifolium*), agus tá miortal-phortach (*Myrica gale*) le fáil freisin.

Tá roinnt gnéithe a léiríonn bratphortach dea-fhorbartha le sonrú ar an suíomh. Is gnách go mbíonn coilínithe ar na córais linnte a fhaightear ag speiceas caonach móna amhail *Sphagnum auriculatum* agus *S. cuspidatum*, Lus an Bhorraigh Beag (*Utricularia minor*), Báchrán (*Menyanthes trifoliata*) agus cíbligh (e.g., *Carex panicea* agus *C. limosa*), agus Cailís Mhuire Mhór (*Drosera anglica*) le fáil timpeall ar an imeall. Faightear tulóga de speiceas *Sphagnum* (lena n-áirítear *S. capillifolium*, *S. imbricatum* agus *S. papillosum*) comh maith le caonaigh eile amhail *Leucobryum glaucum* agus

Racomitrium lanuginosum, tá limistéir borrfháis le fáil freisin le speiceas *Sphagnum* amhail *S. auriculatum* var. *inundatum* agus *S. magellanicum*), Giolcach (*Phragmites australis*), luachra (*Juncus acutiflorus* agus *J. effusus*) nó cíbligh (*Carex echinata*, *C. rostrata* agus *C. demissa*). Chomh maith leis sin tá réileáin critheach de chaonaigh (*Campylopus atrovirens*, *C. brevipilus*, *Pleurozia purpurea* agus *Sphagnum* spp.) le cíbligh (e.g., *Carex lasiocarpa*), agus lochanna éadomhain, inlónadh ina bhfuil scraitheanna *Sphagnum* agus báinseach cíbe. Léiríonn an fásra a bhfuil cur síos déanta air do na limistéir linnte agus na réileáin creatha fhliucha d'fhásra Rhynchosporion.

Taifeadadh roinnt speiceas plandaí soithíoch atá gann nó a fhaightear go háitiúil amháin i bportaigh ar an suíomh. Ina measc tá Drúchtín hibrideach, *Drosera anglica* x *D. rotundifolia* (*Drosera* x *obovata*), Cearbhas Fáinneach (*Carum verticillatum*), Lus na Stalóg (*Arctostaphylos uva-ursi*), Mónóg (*Vaccinium oxycoccos*) agus, i scornach, Bódhearc (*Vaccinium vitis-idaea*). I measc na bplandaí ísle is díol suntais tá roinnt caonach (*Sphagnum fuscum*, *S. contortum*, *S. recurvum* var. *tenue*, *S. molle*, *Calliergon stramineum* agus *Polytrichum longisetum*) agus léiceain (*Cladonia parasitica*, *C. gracilis*, *C. bellidiflora*, *C. cervicornis* fosp. *verticillata*, *C. digitata*, *Peltigera hymenea*, *Sphaerophorus fragilis*, *Usnea fragilescens* agus *Umbilicaria polyrrhiza*).

Tá fraochmhá fhliuch le fáil ag an suíomh seo mar chuid de mhósáic dhlúth le bratphortach, agus tá fásra an dá chineál gnáthóige idirghrádaithe. Tarlaíonn sé seo go háirithe ar na fánaí íochtair de chnoic, áit a mbuaileann bratmhóin domhain ísealchríche le móin níos éadomhain ar chliatháin na gcnoc. Tá fraoch tirim le fáil ag an suíomh seo ar fhánaí os cionn 300 m. Tá Fraoch agus Fraoch Cloigíneach (*Erica cinerea*) coitianta, agus meastar go bhfuil speiceas amhail Aiteann (*Ulex europaeus*) agus Aiteann Gaelach (*U. gallii*) measartha neamhchoitianta. I measc na speiceas eile atá i láthair tá Feorainn Mhín (*Agrostis capillaris*), Feorainn Shlim (*A. canina*), Féar Caoráin (*Danthonia decumbens*) agus Féar caorach (*Festuca ovina*).

Faightear fraochmhánna fo-alpacha ar an suíomh seo ar ithreacha an-tanaí móinteacha le roinnt carraige lom le feiceáil. Is iondúil Fraoch agus Fraochán (*Vaccinium myrtillus*) ceannasach sa phobal. Tá Lus na Feannóige (*Empetrum nigrum*) le fáil freisin ar chuid de na fánaí sléibhe is airde. Is iad na speicis eile is suntasaí sa ghnáthóg seo ná Néalfartach (*Potentilla erecta*) agus an caonach *Racomitrium lanuginosum*. Bíonn Aiteal (*Juniperus communis*) agus Lus na Stalóg le fáil ar mullach sléibhe uaireanta.

Áirítear ar an suíomh go leor aibhneacha agus sruthanna, ina bhfuil, nó imeall ag plandaí amhail Eireaball Capaill Uisce (*Equisetum fluviatile*), Glasair Léana (*Ranunculus flammula*), duileasc abhann (*Potamogeton natans*, *P. polygonifolius*), cíblaigh (*Carex* spp.) agus feagacha (*Juncus* spp.). In abhainn amháin faightear an Raithneach Bhuí (*Oreopteris limbosperma*), ar raitheach a fhaightear go háitiúil í. I gceantair áirithe tá gleannta gearrtha ag sruthanna, agus fanann blúirí de choillearnach dhuillsilteach ann. Crann Creathach (*Populus tremula*), Caorthann (*Sorbus aucuparia*), dair (*Quercus petraea* agus *Q. robur*) agus saileach (*Salix* spp.) is léiriú air sin.

Tá ceantar de choillearnach dhuillsilteach leathnádúrtha le fáil ar an taobh thoir de Ghleann Bheatha, áit a bhfuil fána ghéar. Is iad na crainn cheannasacha an Dair Ghaelach (*Quercus petraea*), Beith Chlúmhach (*Betula pubescens*) agus Caorthann, agus tá teacht mhaith ar Choll (*Corylus avellana*). Faightear cuileann *Ilex aquifolium* sa tsraith mheánach. Tá ionradh déanta ag Róslabhra (*Rhododendron ponticum*) ar chuid mhór den choillearnach agus de na cnoic in aice láimhe. I measc na speiceas eile atá i láthair tá Lúr (*Taxus baccata*), Aiteal, agus in aice le Loch Ghleann Bheatha, Fionncholl Creige (*Sorbus rupicola*) - rud atá gann. Laistigh den choillearnach tá an pobal plandaí íseal forbartha go maith le haelusanna, lena n-áirítear *Frullania tamarisci*, atá ag fás ar na stocaí crainn. Seachas sin i limistéir thaise, tá Dallán Sléibhe (*Hymenophyllum wilsonii*) le fáil mar eipifít. Is díol suntais é láithreach Dalláin Coille (*H. tunbrigense*) atá gann. Tá na coillearnacha suntasach freisin mar gheall ar dhá speiceas neamhchoitianta den fhungas Myxomycete a bheith i láthair, is iad sin *Licea gloeoderma* agus *Physarum venum*, gan fáil ar an gcéad cheann in aon suíomh eile in Éirinn ar feadh an eolais.

Is saintréith é de mhóinéar *Molinia* ar an suíomh seo comhcheannas na nithe seo a leanas, Fionnán, Luachair Bhog (*Juncus effusus*), Luachair Bhláthghéar (*J. acutiflorus*) agus Luachair Comhcheirtleáin (*J. conglomeratus*). Bíonn an ghnáthóg le fáil i gceantair a bhuailtear le tuilte ó am go chéile. I measc na speiceas eile a taifeadadh tá Eireaball Capaill Uisce, Lus Cré Corraigh (*Veronica scutellata*), Briosclán Galánta (*Potentilla anserina*), Buachalán Corraigh (*Senecio aquaticus*), biolar Gréagáin (*Cardamine pratensis*), Cnó Léana (*Potentilla palustris*) agus Lus na Pingine (*Hydrocotyle vulgaris*).

Tá roinnt lochanna móra olagatrófacha ar an suíomh, lena n-áirítear Loch Beara, Loch Ghleann Bheatha agus Loch Alltán. I measc na speiceas plandaí uisceacha a fuarthas tá Plúr an Locháin (*Lobelia dortmanna*), Lus an Chladaigh (*Littorella uniflora*) agus Luachair Bhleibeach (*Juncus bulbosus*). Tá dhá speiceas lus an chleite i Loch Ghleann Bheatha freisin *Isoetes lacustris* agus *I. echinospora*, agus is speiceas a fhaightear go háitiúil é an dara ceann díobh. I gcuid de na lochanna beaga freisin tá lus an pháopa (*Eriocaulon aquaticum*).

Taifeadadh go leor plandaí gann ó aillte agus lintéir, go príomha timpeall ar Shliabh Sneachta agus ar an gCró Nimhe. I measc seo tá Raithneach Bhríosc (*Cystopteris fragilis*), Garbhógach Shléibhe (*Diphasiastrum alpinum*), Cíb Shléibhe (*Carex bigelowii*), Samhadh Sléibhe (*Oxyria digyna*) agus Bainne Caoin (*Euphorbia hyberna*). Tá taifead déanta freisin ón gceantar seo ar Mhórán Sléibhe (*Saxifraga oppositifolia*) agus sábhhus sléibhe (*Saussurea alpina*) chomh maith le Raithneach Chill Airne (*Trichomanes speciosum*) le déanaí. Is speiceas neamhchoitianta iad seo go léir atá liostaithe i Leabhar Dearg na Sonraí (Éire), agus tá cosaint dhlíthiúil ag an dara ceann acu freisin faoin Ordú um Flora (Cosaint), 1999, agus tá sé liostaithe in Iarscríbhinn II de Threoir an AE maidir le Gnáthóga.

Taifeadadh trí speiceas plandaí neamhchoitianta eile ó Leabhar Dearg na Sonraí ar an láithreán: Donnroisc (*Prunus padus*), Magairlín Bán (*Pseudorchis albida*) agus Gnamhlus Móna (*Omalotheca sylvatica*). Tá an dá cheann dheireanacha faoi chosaint dhlíthiúil faoin Ordú um Flora (Cosaint), 1999.

Tá luach suntasach zó-eolaíoch ag baint leis an gceantar freisin. I measc na mamach ann, tá an tréad is mó in Éirinn d'Fhianna Rua, chomh maith le Broic, Dobharchúnna, Giorriacha Sléibhe Éireannacha agus Easóga.

Tá Ruabhreac Artach i Loch Ghleann Bheatha, speiceas éisc a bhí forleathan tráth ach atá tearc anois i bhformhór áiteanna. Tá sé liostaithe mar leochaileach i Leabhar Dearg na Sonraí (Éire). Cothaíonn córais na hAbhann Choradh agus an Leacaigh pobal maith Bradán Atlantach, speiceas atá liostaithe in Iarscríbhinn II de Threoir an AE maidir le Gnáthóga. Tá Breac Donn ann freisin. Taifeadadh an Laghairt Choiteann ar an suíomh. Cothaíonn an suíomh pobail de Dhiúilicíní PEARLA Fionnuisce, speiceas neamhchoitianta atá liostaithe in Iarscríbhinn II de Threoir an AE maidir le Gnáthóga.

Léirítear roinnt speiceas tábhachtach éan ar an láithreán seo, agus tá roinnt acu liostaithe i Leabhar Dearg na Sonraí, agus roinnt díobh liostaithe in Iarscríbhinn I de Threoir an AE maidir le hÉin. I measc na gceann a phóráíonn sa cheantar tá Foitheach Rua, Feadóg Bhuí, Meirliún agus Fabhcún Gorm. Cothaíonn tréad beag Gé Bhánéadanach Ghréimselannach, atá liostaithe in Iarscríbhinn I de Threoir an AE maidir le hÉin, ar chuid de na portaigh sa gheimhreadh. Póráíonn speiceas Leabhar Dearg na Sonraí an tSíolta Mhór agus an Ceoire Coile ar an suíomh. Go ginearálta, is iad na héin ar fearr leo na coillearnacha ná an Píobaire Giolcach, Beangáin agus Earrdheargáin, agus tá an Riabhóg Mhóna, an Chearc Fhraoigh, Dónall Dubh, na Naoscaigh agus Breacóga i measc na n-éan a fhaightear ar an móinteán.

Ceann de na mórúsáidí talún ag an láithreán seo ná bainistíocht caomhantais. Tá Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ar fad ar an suíomh mar aon le dhá Anaclann Dúlra Reachtúla, Portach Loch Beara agus Portach Mhín an Chuilinn. Bíonn caoirigh agus fia ag innilt go minic agus i roinnt áiteanna tá na portaigh thíos le ró-innilt agus póitseáil. Chuir innilt cosc ar athghiniúint coillearnáí freisin. Tarlaíonn ciondíothú fianna go bliantúil chun líon na bhfianna a rialú agus coimeádtar an príomhthréad laistigh de theorainneacha na Páirce Náisiúnta ag fál fia atá 45km ar fad. Is fadhb ar leith í an ionradh ag Róslabhras laistigh den Pháirc Náisiúnta, áit ar thacht sé limistéir de choillearnach agus ar chlúdaigh sé learga in aice láimhe. Tá clár bainte ar siúl agus tá an bhagairt ón speiceas seo laghdaithe go mór. Tá baint móna, de láimh agus de mheaisín, tar éis damáiste a dhéanamh do roinnt portach ar an suíomh. Is iad portach agus foraoisiú na príomhbhagairtí don ghnáthóg seo, agus bíonn tionchar ag creimeadh agus dó freisin.

Tá an-luach eolaíoch agus caomhantais ag baint leis an suíomh, go háirithe maidir leis na limistéir mhóra de bhratphortach sármhaith, ar bheagán damáiste atá ann, lena n-áirítear an limistéar slán is mó de bhratphortach in iarthuaisceart na hÉireann. Áiríonn sé freisin samplaí ardchaighdeán de choillearnach dhuillsilteach leathnádúrtha, fraochmhánna, lochanna olagatrófacha agus aillte intíre. Méadaítear tábhacht an tsuímh mar gheall ar réimse leathan speiceas plandaí agus ainmhíoch a bheith ann, lena n-áirítear go leor speiceas neamhchoitianta nó faoi bhagairt de chuid Leabhar Dearg na Sonraí, agus roinnt speiceas atá liostaithe in Iarscríbhinn II de Threoir an AE maidir le Gnáthóga nó Iarscríbhinn I den Treoir an AE maidir le hÉin.

Aguisín 2 Achoimre ar an suíomh agus leasanna cáilitheacha do LfCS Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain

Leasanna a cháilíonn le haghaidh LfCS 004039:

- Foitheach Rua (*Gavia stellata*) [A001]
- Meirliún (*Falco columbarius*) [A098]
- Fabhcún Gorm (*Falco peregrinus*) [A103]
- Feadóg Bhuí (*Pluvialis apricaria*) [A140]
- Breacóg (*Calidris alpina schinzii*) [A466]

AINM AN LÁITHREÁIN: CÓD LÁITHREÁN LfCS SHLÉITE GHLEANN DOMHAIN AGUS DHOIRE BHEATHA: 004039

Is láithreán fairsing ardtalún é LfCS Dhoire Bheatha agus Shléibhte Ghleann Domhain in iarthuaisceart Chontae Dhún na nGall, ina bhfuil Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, cuid mhór de Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Damháin agus roinnt de na lochanna máguaird. Tá cuid mhór den láithreán breis is 300m os cionn leibhéal na farraige, ag ardú go buaic 678m ag Sliabh Sneachta. Grianchlochít den chuid is mó atá sa gheolaíocht sholadach. Is móin an bhunsraith thar chuid mhaith den láithreán, agus bratphortach agus fraochmhá ina bpríomhghnáthóga.

Is Limistéar faoi Chosaint Speisialta (LfCS) é an láithreán faoi Threoir an AE maidir le hÉin, ar díol spéise speisialta caomhnaithe é do na speicis seo a leanas: Foitheach Rua, Meirliún, Fabhcún Gorm, Feadóg Bhuí agus Breacóg.

Tá an suíomh seo ar cheann den bheagán láithreacha ina bpóraíonn an Foitheach Rua in Éirinn agus úsáideann na héin roinnt lochanna laistigh den láithreán le haghaidh beathú. Thairfead suirbhé in 2010 6 phéire ar an suíomh. Soláthraíonn na gnáthóga fairsinge portaigh agus fraochmhá gnáthóg sealgaireacht den scoth d'Fhabhcún Gorm (5-6 phéire in 2002) agus do Mheirliún (measta 6-11 phéire). Neadaíonn fabhcúin ghorma ar na carraigeacha agus na haille, agus neadaíonn an Mheirliún sa fhraoch nó i sean-neadacha préacháin sna crainn. Tá an suíomh an-tábhachtach maidir le Feadóg Bhuí agus na Breacóg (fospeiceasiceas. *schinzii*) póraithe le 18 agus 5 phéire faoi seach taifeadta in 2002.

Tá an Chearc Fhraoigh go forleathan ar na portaigh freisin agus is annamh a póraíonn Lon Creige, speiceas neamhchoitianta ar na tailte arda, le 2 phéire taifeadta ar a laghad i suirbhé a rinneadh in 2002. Póraíonn roinnt péirí Chaislín Aitinn, speiceas gann Éireannach, laistigh den láithreán. Is cuairteoir rialta é Síolta Mhór chuig na lochanna freisin, cé nach bhfuil sé cruthaithe go bhfuil sé ag pórú laistigh den láithreán. Tá iarracht déanta freisin ag Ulchabhán Sneachtúil pórú laistigh den láithreán - leagadh bearradh uibheacha ach níor thángthas aon sicíní as. Bíonn Ceolaire Coille i láthair gach bliain, agus b'fhéidir trí phéire le fáil. Póraíonn earrdheargán uair amháin ar a laghad ach is beag earrdheargán a chonacthas le blianta beaga anuas agus ní fios an mbíonn pórú rialta i gceist leis.

Is í Páirc Náisiúnta Ghleann Bheatha an t-ionad lárnach do chlár um an Iolair Fírén a thabhairt ar ais arís, clár ar cuireadh tús leis in 2000. Le himeacht ama, d'fhéadfadh go n-athbhunófar an speiceas seo go rathúil mar speiceas pórúcháin in Éirinn.

Tá ardtábhacht éaneolaíoch ag baint leis an láithreán agus tá cúig speiceas pórúcháin atá tábhachtach ar bhonn náisiúnta. Is díol suntais go háirithe go bhfuil cúig cinn de na speicis a fhaightear go rialta liostaithe in Iarscríbhinn I de Threoir an AE maidir le hÉin, i.e. Foitheach rua, Fabhcún Gorm, Meirliún, Feadóg Bhuí agus Breacóg (fospeiceasiceas *schinzii*). Tá cuid mhór de Phortach Loch Beara, láithreán Coinbhinsiúin Ramsar agus Anaclann Dúlra Reachtúil, laistigh de LfCS Dhoire Bheatha agus Shléibhte Ghleann Domhain.

7.7.2014

Aguisín 3 Cuspóirí Caomhantais do LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha (002047) (giorraithe)

Leag na cuspóirí caomhantais sainsuíomh do LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha amach na himthosca ina mbainfidh gnáthóga uile Iarscríbhinn I agus speicis Iarscríbhinn II atá liostaithe mar leasanna cáilitheacha don LCS stádas fabhrach caomhantais amach (SPNF, 2017). Tógtar na sleachta téacs agus táblaí seo a leanas ón SPNF (2017). Tagraíonn na táblaí do ghnáthóga agus do speicis is dóichí a mbeidh tionchar orthu le linn fheidhmiú na Straitéise.

Deir SPNF, 2017):

Baintear amach stádas caomhantais fabhrach gnáthóige nuair:

- a bhíonn a réimse nádúrtha, agus an limistéar a chlúdaíonn sí laistigh den réimse sin, cobhsaí nó ag méadú, agus
- a bhíonn an struchtúr agus na feidhmeanna sonracha atá riachtanach dá cothabháil fhadtéarmach ann agus ar dócha go leanfaidh siad de bheith ann go ceann i bhfad, agus
- a bhíonn stádas caomhantais a gnáthspeiceas fabhrach.

Baintear stádas caomhantais fabhrach speiceas amach nuair:

- a thugann sonraí dinimiciúla pobail ar an speiceas lena mbaineann le fios go bhfuil sé á chothabháil féin ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana dá ghnáthóga nádúrtha, agus
- nach bhfuil réimse nádúrtha an speicis á laghdú ná nach dócha go laghdófar é go ceann i bhfad, agus
- a bhíonn, agus is dócha go mbeidh go ceann i bhfad, gnáthóg sách mór chun a pobail a choinneáil ar bhonn fadtéarmach.

Is í aidhm fhoriomlán na Treorach maidir le Gnáthóga ná stádas caomhantais fabhrach na ngnáthóg agus na speiceas atá ar leas an phobail a chothabháil nó a athbhunú. Liostaítear na gnáthóga agus na speicis seo sna Treoracha maidir le Gnáthóga agus Éin agus tá na Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta agus na Limistéir faoi Chosaint Speisialta ainmnithe chun na cinn is leochailí acu a chosaint. Tugtar an líonra Natura 2000 ar an dá ainmniú seo le chéile.

Cabhróidh cothabháil gnáthóg agus speiceas laistigh de láithreáin Natura 2000 ar riocht fabhrach caomhantais le cothabháil foriomlán stádas caomhantais fabhrach na ngnáthóg agus na speiceas sin ag leibhéal náisiúnta.

1. Tá na spriocanna a thugtar sna cuspóirí caomhantais seo bunaithe ar an eolas is fearr a bhí ar fáil agus é seo á scríobh. De réir mar a thagann tuilleadh eolais ar fáil, d'fhéadfadh go n-athrófar spriocanna maidir le tréithe. Déanfar iad seo a nuashonrú go tréimhsiúil, de réir mar is gá.
2. Beidh measúnú cuí bunaithe ar na cuspóirí caomhantais seo fós bailí fiú má nuashonraítear na spriocanna ina dhiaidh sin, ar choinníoll gurbh iad na cuspóirí is déanaí a bhí ar fáil nuair a rinneadh an measúnú. Tá sé riachtanach go gcuirfí an dáta agus an leagan san áireamh nuair a luaitear cuspóirí.
3. Ní féidir le measúnuithe tréith a mheas ina leith féin ó na cinn eile atá liostaithe don ghnáthóg nó don speiceas sin, nó do ghnáthóga agus speicis eile atá liostaithe don láithreán sin. D'fhéadfadh tionchar suntasach a bheith ag pleán nó tionscadal ar bheagán tionchair ar thréith amháin eile.
4. Tabhair faoi deara nach gá go dtaispeánann na léarscáileanna atá sa doiciméad seo fairsinge iomlán na ngnáthóg agus na speiceas dá bhfuil an láithreán liostaithe. Ba cheart é seo a mheabhrú agus measúnuithe cuí á ndéanamh.
5. Agus na cuspóirí seo á n-úsáid, tá sé ríthábhachtach go bhféachfaí ar na doiciméid tacaíochta ábhartha, go háirithe nuair a thugtar treoir dóibh sna spriocanna nó sna nótaí do thréith áirithe.

91A0 Seanchoillte darach gaelaí le *Ilex* agus *Blechnum* in Éirinn agus sa Bhreatain Mhór

Bail fhabhrach caomhantais na Seanchoillte darach gaelaí a athbhunú le *Ilex* agus *Blechnum* in Éirinn agus sa Bhreatain Mhór in LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, a sonraíonn an liosta tréithe agus spriocanna seo a leanas iad:

Tréith	Beart	Sprioc	Nótaí
Limistéar gnáthóige	Heicteáir	Limistéar cobhsaí nó ag méadú, faoi réir próisis nádúrtha; ar a laghad 37.3ha, do na fo-láithreáin (Coill Mhaol na nGabhar, cód láithreáin SNCD 1423; Doire Beag, cód láithreáin SNCD 1424) a ndearnadh suirbhé air. Féach léarscáil 4 le haghaidh na gceantar a ndearnadh suirbhé orthu	Is é an príomhcheantar de sheanchoillearnach darach i LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha ná Coill Mhaol na nGabhar, ar an taobh thoir theas de Loch Ghleann Bheatha; i measc na réimsí eile tá Coill Sruhanacullia, Coill Uí Bhrógáin, Coill Dhoire Beag, Coill an Ghleanna Uachtarach agus Coill Garman (Bleasdal agus Conaghan, 1996; comhaid inmheánacha SPNF). Rinne Perrin et al. (2008) suirbhé ar dhá láithreán laistigh den LCS mar chuid den Suirbhé Náisiúnta ar Choillearnacha Dúchasacha (SNCD): Coill Mhaol na nGabhar (cód láithreáin SNCD 1423) agus Doire Beag (cód láithreáin SNCD 1424). Áiríodh Coill Mhaol na nGabhar (1423) freisin i suirbhé náisiúnta monatóireachta (O'Neill agus Barron, 2013). Léiríonn Léarscáil 4 na coillearnacha a ndearnadh suirbhé orthu atá rangaithe mar 91A0 (37.3ha) ag an SNCD. NB tá limistéir eile nach bhfuil suirbhé déanta orthu laistigh den LCS
Dáileadh gnáthóige	Tarlú	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha. Léirítear láithreacha coillearnáí a ndearnadh suirbhé orthu ar léarscáil 4	Dáileadh bunaithe ar Perrin et al. (2008). Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara go bhfuil limistéir bhreise de choillearnach, nár léarscáilíodh ag an SNCD, laistigh den LCS seo
Méid coillearnáí	Heicteáir	Limistéar cobhsaí nó ag méadú. Nuair is féidir ar bhonn topagrafach, coillte "móra" de mhéid 25 ha ar a laghad agus coillte "beaga" de mhéid 3 ha i ar a laghad.	Tá sé mar aidhm ag na limistéir sprice do choillearnacha aonair ilroinnt gnáthóige a laghdú agus leas a bhaint as na speicis sin óna dteastaíonn bail 'domhain' coillearnáí (Peterken, 2002). I gcásanna áirithe, féadfaidh srianta topagrafacha srian a chur ar leathnú
Struchtúr coillearnáí: brat agus airde	Céatadán agus méadair	Struchtúr éagsúil le ceannbhrat sách dúnta ina bhfuil crainn aibí; ciseal fo-cheannbhrat le crainn agus toir leathaibí; agus ciseal luibh forbartha go maith	Déantar cur síos air in Perrin et al. (2008) agus i gcomhaid inmheánacha SPNF
Struchtúr coillearnáí: éagsúlacht agus fairsinge pobail	Heicteáir	Éagsúlacht agus fairsinge cineálacha pobail a chothabháil	Déantar cur síos air in Perrin et al. (2008) agus i gcomhaid inmheánacha SPNF
Struchtúr coillearnáí: athghiniúint nádúrthasíológ:crann óg:cuaille	Cóimheas	Tarlaíonn síológa, crainn óga agus aois-aicmí cuaille i gcomhréireanna leordhóthanacha lena chinntiú go mairfidh an ceannbhrat coillearnáí	De ghnáth ní athghiniúint dair (<i>Quercus petraea</i>) go maith. I láithreáin oiriúnacha, is féidir le fuinseog (<i>Fraxinus excelsior</i>) líon mór a athghiniúint cé nach bainfidh mórán síológ méid cuaille amach
Struchtúr coillearnáí: adhmaid marbh	m ³ in aghaidh an heicteáir; líon in aghaidh an heicteáir	30m ³ /ha ar a laghad d'adhmaid tite ar mó ná 10cm an trastomhas; 30 grágán/ha; ba chóir go mbeadh gais le trastomhas níos mó ná 40cm san áireamh sa dá chatagóir	Is acmhainn luachmhar é adhmaid marbh agus is cuid lárnach é d'éiceachóras coillearnáí atá sláintiúil agus atá ag feidhmiú
Struchtúr coillearnáí: sean crainn	Líon in aghaidh an heicteáir	Gan mheath	Is gnáthóga tábhachtacha iad crainn aibí agus seanchrainn le haghaidh brífite, léicin, orgánaigh saprocsaileacha agus roinnt speiceas éan. Tá sé tábhachtach iad a choinneáil chun leanúnachas gnáthóg/nideoige agus foinsí iomadaithe a chinntiú

91A0 Seanchoillte darach gaelaí le Ilex agus Blechnum in Éirinn agus sa Bhreatain Mhór (ar lean)

Struchtúr coillearnaí: táscairí ar shainiúlacht áitiúil	Tarlú	Gan mheath	Áirítear leis seo coillearnacha ársa nó seanbhunaithe, gnéithe seandálaíochta agus geolaíochta chomh maith le sonraí dearga agus speiceas neamhchoitianta nó logánta eile. Shainaithin Perrin agus Daly (2010) Coill an Maol na nGabhair (cód láithreáin SNCD 1423) mar "choillearnach ársa fhéideartha". Tá an Raithneach Feá atá (<i>Phegopteris connectilis</i>) i mbaol a bheith i mbaol (Wyse Jackson et al., 2016) agus aiteann Muire (<i>Huperzia selago</i>) atá liostaithe in Iarscríbhinn V, le fáil i gCoill an Mhúilinn Mhór (Perrin et al., 2008)
Comhdhéanamh fásra: brat crann dúchasach	Céatadán	Gan mheath. Brat crann dúchasach nach lú ná 95%	Speicis a tuairiscíodh in Perrin et al. (2008) agus i gcomhaid inmheánacha SPNF
Comhdhéanamh fásra: speicis thipiciúla	Tarlú	Tá éagsúlacht de ghnáthspeicis dúchasacha i láthair, ag brath ar an gcineál coillearnaí, lena n-áirítear dair (<i>Quercus petraea</i>) agus beith (<i>Betula pubescens</i>)	Speicis a tuairiscíodh in Perrin et al. (2008) agus i gcomhaid inmheánacha SPNF
Comhdhéanamh fásra: speicis atá ina dtáscach diúltach	Tarlú	Speiceas táscach diúltach, go háirithe speiceas ionracha neamhdhúchasacha, as láthair nó faoi smacht	Is fadhb í inmhiólú Róslabhrais (<i>Rhododendron ponticum</i>) laistigh den ghnáthóg seo sa LCS, cé go bhfuil clár glanta fairsing ar siúl (Perrin et al., 2008; comhaid inmheánacha SPNF)

1421 Raithneach Chill Airne *Trichomanes speciosum*

Bail fhabhrach chaomhantais Raithneach Chill Airne in LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha a choinneáil, atá sainmhínithe ag an liosta tréithe agus spriocanna seo a leanas:

Tréith	Beart	Sprioc	Nótaí
Dáileadh	Tarlú	Gan aon chailteanas i scaipeadh geografach na bpobail, faoi réir próisis nádúrtha	Tá Raithneach Chill Airne (<i>Trichomanes speciosum</i>) ar eolas faoi láthair ó láthair amháin i LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, laistigh de heictead B91. Níl an láthair cruinn mapáilte anseo mar gheall ar an mbagairt a bhaineann le bailiú mídhleathach. Taifeadh an speiceas freisin ó shuíomh eile sa LCS ach níor taifeadh, de réir dealraimh, ó 1955; theip ar chuardaigh le déanaí ar an dara láthair an speiceas a thaifeadh agus meastar nach bhfuil sé ar marthain ann a thuilleadh. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Pobail	Líon	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	Tá pobal amháin den speiceas ar eolas ón LCS. Taifeadh é anseo den chéad uair in 1961 agus ina dhiaidh sin in 1976, 1993, 1995 agus 2011. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Coilíneachtaí	Líon	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	De réir mar is eol a bheith ann ón LCS, níl ach coilíneacht amháin i gceist leis an bpobal iomlán de Raithneach Chill Airne. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Pobal: céim shaolré	Cineál (spóraifít nó gaiméitifít)	Comhdhéanamh céime saolré na bpobal a chothabháil, faoi réir próisis nádúrtha	Cuimsíonn an choilíneacht aonair den speiceas ón LCS atá ar eolas meascán de spóirfítí (céim froinn) agus gaiméitifítí (céim filiméadach). Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Méid an phobail: limistéar áitíochta	Méadar cearnach	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	Taifeadh an limistéar áitíochta mar 0.33 méadar cearnach in 2011. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Méid an phobail: froinn spóraifíte beo	Líon	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	Taifeadh 38 froinn in 2011. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Struchtúr an phobail: froinn óga ag oscailt	Tarlú	Froinn óga (nach bhfuil iomlán oscailte) agus/nó froinn atá ag oscailt (bachall) i láthair i bpobail a breathnaíodh roimhe seo a bheith acu, faoi réir próisis nádúrtha	Taifeadh froinn óga agus/nó foinn i mbun oscailte san LCS. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Struchtúr an phobail: froinn torthúla	Tarlú	Froinn torthúla i láthair i bpobail inar breathnaíodh roimhe seo iad, faoi réir próisis nádúrtha	Ní dhearnadh taifead ar fhroinn torthúla ón LCS go dtí seo. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Struchtúr an phobail: froinn spóraifíte ógánacha ag teacht chun cinn ó ghaiméitifítí	Líon	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	Níl aon taifead déanta go dtí seo sa LCS ar fhroinn spóraifíte óga a tháinig as gaiméitifítí. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Fairsinge gnáthóige	Heicteáir	Gan gnáthóg oiriúnach a chailleadh, faoi réir próisis nádúrtha	Fásann an speiceas i gcásanna domhain scáthaithe, tais - phluais ag sileadh, starradh agus scáintí ar aillte, fánaí carraigeach, cois easanna, in ailteanna srutha agus lintéir, ar bhruacha carraige nó ithreach i gcoillearnacha agus, uaireanta, faoi chrainn tite agus ar urlár na gcoillearnacha tais. Cé go bhfuil sé le fáil sna gnáthóga seo freisin, féadann céim na gaiméitifíte (filiméadach) fás i limistéir níos tirime nach n-oireann don spóirfít. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF

1421 Raitheach Chill Airne *Trichomanes speciosum* (ar lean.)

Bail hidreolaíoch: micreaghnáthóga fluucha/taise	Tarlú	Bail hidreolaíoch a chothabháil ag láithreacha na bpobail aitheanta - foinse infheicthe uisce, le huisce sileadh nó úscadh i láthair agus/nó bunsraith fhliuch/taise faoi do lámh, faoi réir próisis nádúrtha	Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Bail hidreolaíoch: bogthaise choibhneasta	Céatadán	Na leibhéil bogthaise choibhneasta a choinneáil ag coilíneachtaí aitheanta ag 80% ar a laghad, faoi réir próisis nádúrtha	Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Bail hidreolaíoch: Froinn triomaigh	Líon	Gan méadú, faoi réir próisis nádúrtha	Is léiriú é láithreacht froinn spóraifíte triomaigh agus mataí gaiméitifít ar choinníollacha mí-oiriúnacha. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Leibhéil solais: scáthú	Scór innéacs scátha	4 ar a laghad do spóraifít coillearnaí amháin agus do choilíneachtaí measctha; 5 ar a laghad do spóraifítí ardtalaimh oscailte amháin agus do choilíneachtaí measctha; 6 ar a laghad do choilíneachtaí gaiméitifíte amháin, faoi réir próisis nádúrtha	Innéacs scátha: 4. Scáth measartha, e.g. ceannbhrat duillsilteach éadrom-mheán le fioscaí gréine. 5. Scáthaithe go buan ó sholas díreach na gréine ach oscailte don spéir ar bhealach eile. 6. Coillearnach dhomhain (e.g. buaircíneach nó in ailt) scáth, gan aon fleasc gréine. 7. Scáth domhain suthain, e.g. bealach isteach uaimh, faoi bhun bholláin. Níor taifeadh coilíneachtaí coillearnaí ón LCS go dtí seo. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Clúdach ceannbhrat coillearnaí	Céatadán	Gan aon chaillteanas ceannbhrait coillearnaí ag, nó i gcóngarach, suíomh an phobail agus clúdach ceannbhrait a chothabháil ag níos mó ná 33%, faoi réir próisis nádúrtha	Bainistíocht coillearnaí ag nó gar do láithreacha ina bhfuil daonraí aitheanta den speiceas chun a riachtanais ghnáthóige a chur san áireamh, go háirithe maidir le clúdach dóthanach ceannbhrat a chothabháil. Níor taifeadh coilíneachtaí coillearnaí ón LCS go dtí seo. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF
Speicis ionracha	Tarlú	Easpa speiceas plandaí dúchasacha ionracha neamhdhúchasacha agus bríomhar a choinneáil ag láithreacha na bpobail aitheanta nó, má tá siad i láthair, brat fásra díobh seo a choinneáil ag níos lú ná 10 %, ag cur riachtanais gnáthóige <i>T. speciosum</i> san áireamh	Chun tionchair dhiúltacha ar <i>Trichomanes speciosum</i> a sheachaint, ní mór a riachtanais gnáthóige (hidreolaíocht láithreáin, bogthaise choibhneasta, clúdach ceannbhrait, leibhéil scáthaithe, etc.) a chur san áireamh i suíomhanna atá faoi réir gníomhaíochtaí bainistíochta, nó atá beartaithe le haghaidh gníomhaíochtaí bainistíochta, chun speiceas ionrach neamhdhúchasacha agus/nó plandaí bríomhara dúchasacha a rialú. Bunaithe ar Ní Dhúill et al. (2015), SPNF (2013) agus ar chomhaid inmheánacha SPNF

4010 Fraochmhánna fliucha an Atlantaigh Thuaidh le *Erica tetralix*

Bail fhabhrach chaomhnaithe fhraochmhánna fliucha an Atlantaigh Thuaidh a athchóiriú le *Erica tetralix* in LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, atá sainmhínithe ag an liosta tréithe agus spriocanna seo a leanas:

Tréith	Beart	Sprioc	Nótaí
Limistéar gnáthóige	Heicteáir	Limistéar cobhsaí nó ag méadú, faoi réir próisis nádúrtha;	Níl fraochmhánna fliucha an Atlantaigh Thuaidh le <i>Erica tetralix</i> mapáilte go mion do LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha, ach ó na sonraí atá ar fáil faoi láthair meastar go bhfuil limistéar iomlán na gnáthóige cáilitheach thart ar 3,396 ha, ag brat 10% den LCS (comhaid inmheánacha SPNF). Tá tuilleadh sonraí faoi seo agus na tréithe seo a leanas le fáil i ndoiciméad tacaíochta cuspóirí caomhantais LCS Phortach Chlochar na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha do bhratphortaigh agus do ghnáthóga gaolmhara
Dáileoir gnáthóige	Tarlú	Gan meath, faoi réir próisis nádúrtha	Tá an ghnáthóg le fáil i mósáic dlúth le bratphortach go háirithe ar na fánaí íochtair de chnoic, áit a bhfuil móin níos éadoimhne. Tá samplaí maithe de fhraochmhá fliuch le fáil ar fhánaí oirdheisceart an Earagail agus sa cheantar timpeall ar an gCromán (comhaid inmheánacha SPNF). Is féidir tuilleadh faisnéise a fháil i gcomhaid inmheánacha SPNF agus sa doiciméad tacaíochta maidir le bratphortaigh agus gnáthóga gaolmhara
Feidhm éiceachórais: cothaitheach agus leibhéil chúí cothaitheach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	pH na hithreach agus leibhéil chúí cothaitheach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Stádas cothaitheach ithreach a choinneáil laistigh de réimse nádúrtha	Féach an doiciméad tacaíochta maidir le bratphortaigh agus gnáthóga gaolmhara le haghaidh tuilleadh sonraí
Éagsúlacht pobail	Flúirse éagsúlacht na bpobal fásra	Éagsúlacht pobal fásra a chothabháil, faoi réir próisis nádúrtha	Tá éagsúlacht de phobail fásra fraochmhá fliuch taifeadta sa LCS seo (Douglas et al., 1990; comhaid inmheánacha SPNF R. Hodh, cumarsáid phearsanta.), ceithre cinn acu a fhreagraíonn do phobail a taifeadadh sa Suirbhé Náisiúnta ar Ghnáthóga Ardtailte agus atá liostaithe ar liosta sealadach na bpobal fásra a bhfuil cur síos orthu in Perrin et al. (2014). Tá tuilleadh faisnéise ar phobail fásra a bhaineann leis an ngnáthóg seo curtha i láthair in Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: fraoch naoscaí	Le fáil laistigh de 20m ó líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Fraoch naoscaí (<i>Erica tetralix</i>) i láthair laistigh de gha 20m ó gach stad monatóireachta	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: speiceas atá ina tháscach dearfach	Brat céatadánach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat speiceas táscach dearfach ar a laghad 50%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014), ina gcuirtear i láthair freisin liosta na speiceas táscach dearfach don ghnáthóg seo
Comhdhéanamh fásra: léicín agus brífít	Brat céatadánach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat iomlán speiceas <i>Cladonia</i> agus <i>Sphagnum</i> , <i>Racomitrium lanuginosum</i> agus caonaigh pleurocarpous ar a laghad 10%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: speicis ericeacha agus bódhearc	Brat céatadánach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat speiceas ericeach agus lus na feannóige (<i>Empetrum nigrum</i>) 15% ar a laghad	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: speiceas tor abhcach	Brat céatadánach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat tor abhcach níos lú ná 75%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: speicis atá ina dtáscach diúltach	Brat céatadánach ag líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat iomlán speiceas táscach diúltach níos lú ná 1 %	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014), ina gcuirtear i láthair freisin liosta na speiceas táscach diúltach don ghnáthóg seo

4010 fraochmhá fhliucha an Atlantaigh Thuaidh le Erica tetralix (ar lean.)

Comhdhéanamh fásra: Speicis neamhdhúchasacha	Brat céatadánach ag, agus i gcóngarachtaí áitiúil, líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat speiceas neamhdhúchasach níos lú ná 1 %	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014). Tá lus na holla (<i>Acaena novae-zelandiae</i>) (R. Hodd, cumarsáid phearsanta.) agus róslabhras (<i>Rhododendron ponticum</i>) (comhaid inmheánacha SPNF) i láthair laistigh de fhraochmhána fhliucha sa LCS
Comhdhéanamh fásra: crainn agus toir dhúchasacha	Brat céatadánach i gcóngarachtaí áitiúil de líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Brat crann agus tor dúchasach scaipthe níos lú ná 20%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: raithneach	Brat céatadánach i gcóngarachtaí áitiúil de líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Brat raithní (<i>Pteridium aquilinum</i>) níos lú ná 10%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Comhdhéanamh fásra: luachair bhog	Brat céatadánach i gcóngarachtaí áitiúil de líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Brat de luachair bhog (<i>Juncus effusus</i>) níos lú ná 10%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Struchtúr fásra: Ríocht <i>Sphagnum</i>	Ríocht ag líon ionadaíoch de stadanna monatóireachta 2m x 2m	Tá níos lú ná 10% den bhrat <i>Sphagnum</i> brúite, briste agus/nó tarraingthe suas	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Struchtúr fásra: comharthaí innilte	Céatadán na meathán innilte ag líon ionadaíoch de stadanna monatóireachta 2m x 2m	Níos lú ná 33% i dteannta a chéile de mheathán iomlán an tséasúir fáis dheireanacha de phlandaí ericeacha, lus na feannóige (<i>Empedum nigrum</i>) agus raideog (<i>Myrica gale</i>)	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Struchtúr fásra: dó	Tarlú i gcóngarachtaí áitiúil de líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Níl aon chomharthaí dóite i limistéir íogaire, isteach sa chiseal caonaigh, aelus nó léicin nó go nochtar dromchla móna mar gheall ar dhó	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014), ina gcuirtear liosta na limistéar íogair don ghnáthóg seo i láthair freisin
Struchtúr fisiciúil: talamh lom suaite	Brat céatadánach ag, agus i gcóngarachtaí áitiúil, líon ionadaíoch stadanna monatóireachta 2m x 2m	Brat de thalamh lom suaite níos lú ná 10%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Struchtúr fisiciúil: Draenáil	Limistéar céatadán sa chóngarachtaí áitiúil de líon ionadaíoch stadanna monatóireachta	Limistéar a léiríonn comharthaí draenála de bharr trampála trom, rianaithe nó díoga níos lú ná 10%	Tréith agus sprioc bunaithe ar Perrin et al. (2014)
Táscairí ar shainiúlacht áitiúil	Tarlú agus méid an phobail	Gan aon meath ar dháileadh nó ar mhéideanna pobail speiceas neamhchoitianta, faoi bhagairt nó gann a bhaineann leis an ngnáthóg agus gan aon laghdú ar stádas na mataí heipiteach a bhaineann leis an ngnáthóg seo	Áirítear leis seo speicis atá liostaithe san Ordú um Flora (Cosaint), 2015 (OFC) agus/nó na liostaí sonraí dearga (Lockhart et al., 2012; Wyse Jackson et al., 2016). Tá na haelusanna leochaileacha agus atá liostaithe san OFC <i>Scapania ornithopodioides</i> agus <i>Bazzania pearsonii</i> (Lockbait et al., 2012) i láthair laistigh de na mataí heipiteacha a bhaineann leis an ngnáthóg seo sa LCS (R. Hodd, cumarsáid phearsanta.)

1029

Diúilicín Péarla Fionnuisce *Margaritifera margaritifera*

Bail fhabhrach chaomhantais an Diúilicín Péarla Fionnuisce in LCS Phortach Chlochár na nGabhar agus Pháirc Náisiúnta Ghleann Bheatha a athbhunú, atá sainmhínithe ag an liosta tréithe agus spriocanna seo a leanas:

Tréith	Beart	Sprioc	Nótaí
Dáileadh	Ciliméadair	Féach na spriocanna thíos féach mapa 5	Baineann an cuspóir caomhnaithe le pobail diúilicín péarla fionnuisce Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh <i>Margaritifera margaritifera</i> , atá liostaithe ar Rialacháin na gComhphobal Eorpach um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicín Péarla Fionnuisce) 2009 (IR Uimh. 296 de 2009). Is é an sprioc atá ann go mbeidh an speiceas sách forleathan chun é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh (féach tuilleadh eolais thíos). Tá Glas Caoláin, ar cheann de na hocht bpuipliú Éireannach ar tugadh tosaíocht dóibh do ghníomhaíocht chaomhnaithe, mar gheall ar an líon beag brú sa dobharcheantar. Clúdaíonn an LCS seo cuid mhór de dhobharcheantair Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh. Clúdaíonn sé freisin codanna uachtaracha de dhobharcheantar an Chlóidí, agus is fo-dhobharcheantar den Leanainn é an Ghlaschú (féach léarscáil 5). Sonraítear cuspóirí caomhantais do phobail na ndiúilicíní péarla fionnuisce an Chlóidí agus na Leanainne do LCSanna 000140 agus 002176, faoi seach
Dáileadh: Glas Caoláin	Ciliméadair	Dáileadh Ghlas Caoláin a choinneáil ag 3.17km	Mar a luadh thuas, tá pobal na ndiúilicíní péarla fionnuisce Ghlas Caoláin ar cheann d'ocht bpobal Éireannacha ar tugadh tosaíocht dóibh do ghníomhaíocht chaomhnaithe (Moorkens, 2010; SPNF, 2010). Tagann eolas ar dháileadh an diúilicín péarla fionnuisce i nGlas Caoláin ó Mhaoirseacht (1995, 1996, 2007, 2009). Fuarthas diúilicíní beagáinín síos an abhainn lasmuigh de theorainn na páirce náisiúnta i dtreo bhéal na habhann ag Loch Gartáin; ach, tá an chuid is mó den phobal idir 'carraig mhór' ag C04873 17424 agus an loch. Tá gá le suirbhéireacht bhreise a dhéanamh ar na stráicí ó theorainn na páirce náisiúnta le sruth go dtí an 'charraig mhór'. Is é an sprioc atá ann go mbeidh an speiceas sách forleathan chun é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chóras Ghlas Caoláin. Féach SPNF (2010) le haghaidh tuilleadh eolais
Dáileadh: Abhainn Choradh	Ciliméadair	Dáileadh Abhainn Choradh a choinneáil ag 7.3km	Níl mórán eolais ar dháileadh an diúilicín péarla fionnuisce i gcóras Abhainn Choradh, ach meastar é a bheith ón eis-sreabhadh ó Loch Ghleann Bheatha go dtí an Droichead Nua (N56) (bunaithe ar thaifid ó: Beasley, 1996; Moorkens, 1995, 1996, 2007, 2009). Tá gá le suirbhéireacht bhreise ar dháileadh, ar fhlúirse agus ar riocht an speicis agus a ghnáthóg san Abhainn Choradh. Is é an sprioc go mbeadh an speiceas sách forleathan chun é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chóras Abhainn Choradh. Féach SPNF (2010) le haghaidh tuilleadh eolais

1029 Diúilicín Péarla Fionnuisce *Margaritifera margaritifera* (ar lean)

Méid an phobail	Líon na ndiúilicíní fásta	Cuir daonraí ar ais chuig: 10,000 diúilicíní fásta sa Ghlas Caoláin agus 10,000 san Abhainn Choradh ar a laghad	Ba é pobal measta 2009 do Ghlas Caoláin ná 10,000 ar a mhéad (Moorkens, 2009; SPNF, 2010). Sholáthair SPNF (2010) meastachán pobail de 15,000 don Abhainn Choradh, ach mheas Moorkens (2010) gur dóichí go raibh sé níos lú ná 10,000. Is cosúil gur chuir iascaireacht péarla go mór leis an laghdú pobail in Abhainn Choradh (Beasley, 1996; Moorkens, 2009; SPNF, 2010) agus tá an ghnáthóg diúilicíní atá ar fáil faoi bhun toilleadh na ndiúilicíní (Moorkens, 2009). Tá gá le suirbhéireacht bhreise ar an dá chóras chun spriocanna phobail níos láidre a sholáthar. Ghlac SPNF (2013) leis gur tháinig laghdú 1% in aghaidh na bliana ar Ghlas Caoláin, cosúil le daonraí tosaíochta eile, agus laghdú 3% in aghaidh na bliana ar Abhainn Choradh. D'aithin Moorkens (2017), áfach, go raibh laghdú 82% tagtha ar stráice amháin den Ghlaschú le 4 bliana. Is é an sprioc go mbeidh an speiceas sách flúirseach chun é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh
Struchtúr an phobail: líon iasc óg inghafa	Céatadán in aghaidh an aicme méide	Aischor go dtí 20% ar a laghad de gach pobal nach mó ná 65mm ar fad; agus 5% ar a laghad de gach pobal nach mó ná 30mm ar fad	Meastar gur 'diúilicíní óga' iad diúilicíní nach mó ná 65mm agus is féidir iad a fháil curtha san fhoshraith agus/nó faoi dhiúilicíní fásta. Is 'diúilicíní óga' iad diúilicíní nach mó ná 30mm agus cuirtear i gcónaí iad san fhoshraith. Féach Rialachán na gComhphobal Eorpach um Chuspóirí Comhshaoil (Diúilicíní Péarla Fionnuisce) 2009. Rinne Beasley (1996) staidéir aoise ar dhiúilicíní Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh. In 2009, ba é 26mm an diúilicín is lú i nGlas Caoláin, ach níor éirigh leis an dá sprioc ach 6.6% ≤65mm agus 1.3% ≤30mm (Moorkens, 2009). Ní bhfuarthas aon diúilicíní óga ná ógánach sa Ghlas Caoláin in 2012 nó 2016 (Moorkens, 2012, 2017). Ní bhfuarthas aon diúilicíní óga ná ógánach san Abhainn Choradh in 2009 (Moorkens, 2009; SPNF, 2010). Tá an dá dhaonra neamh-inbhuanaithe mar gheall ar easpa marthana ag diúilicíní óga. Is é an sprioc atá ann ná go leor líon iasc óg inghafa ógánach chun ligean don speiceas é féin a choinneáil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh
Struchtúr an phobail: mortláíocht aosach	Céatadán	Ní raibh laghdú níos mó ná 5% ar an líon diúilicíní fásta beo roimhe seo a chomhaireamh; sliogáin marbh níos lú ná 1% den pobal fásta agus scaipthe ó thaobh dáileadh de	Meastar gur 5% an scoite idir na hearráidí comhcheangailte a bhaineann le luaineachtaí nádúrtha agus modhanna samplála agus fianaise ar fhíorlaghdú pobail. Meastar go bhfuil 1% de na sliogáin marbh ina tháscaire ar chailteanais nádúrtha. Glacadh leis go n-éireodh le Glas Caoláin an dá sprioc in 2009 agus arís in 2012 a bhaint amach, nuair a bhí sé deacair measúnú a dhéanamh ar athruithe i ndiúilicíní fásta beo de bharr easpa sonraí bonnlíne (Moorkens, 2009, 2012; SPNF, 2010). In 2016, taifeadh meath mór, le titim 82% ar líon na ndiúilicíní fásta idir 2012-16 i bpíosa amháin, ba é an dlús ab airde ná 3 dhiúilicíní/m ² agus fuarthas amach go raibh 'Strus' ar na 8 ndiúilicíní a tástáladh le tíúnna. Theip ar an Abhainn Choradh an dá sprioc in 2009 a bhaint amach, nuair a comhaireamh níos mó sliogáin marbh (níos mó ná 145) ná diúilicíní fásta móra beo (c.110) (Moorkens, 2009, 2010). Is é an sprioc ná go mairfidh go leor daoine fásta chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh

1029 Diúilicín Péarla Fionnuisce *Margaritifera margaritifera* (ar lean)

Gnáthóg oiriúnach: fairsinge	Ciliméadair	Féach na spriocanna thíos	Is meascán í an ghnáthóg de 1) an limistéar gnáthóige ar féidir le diúilicíní fásta agus óga a bheith ann; 2) limistéar na ngnáthóg scéachtana agus iasclann is féidir le héisc óstach a áitiú. Is gnách go mbíonn gnáthóg iasclainne éisc ag forluí le gnáthóg diúilicíní. Is gnách go mbíonn gnáthóg scéachtana in aice le gnáthóg na ndiúilicíní, ach d'fhéadfadh go mbeadh sí suite in aghaidh an tsrutha ó dháileadh na ndiúilicíní ginearálaithe. Níor cheart ach limistéir scéachtana ar féidir leo iasc óg a chur go rialta le gnáthóg diúilicíní fásta a chur san áireamh. Cinntear infhaighteacht ghnáthóg diúilicíní agus éisc ag bail bhunsraithe agus strutha. Tá sé an-íogair d'athruithe hidreamoirfeolaíoch, dríodrúcháin agus saibhriú cothaitheach. Cuireann brúnna ar fud an dobharcheantair (léarscáil 5) leis na tionchair sin. Níl Gnáthóg i nGlas Caolan agus Abhainn Choradh oiriúnach do líon iasc óg inghafaógánach (SPNF, 2010). Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh. Féach thíos
Gnáthóg oiriúnach: fairsinge -Glas Caoláin	Ciliméadair	Gnáthóg oiriúnach a athchóiriú i níos mó ná 3.17km i gcóras Ghlas Caoláin agus aon stráicí breise atá riachtanach do sceathraí bradáin	Meastar go bhfuil fairsinge ghnáthóg na ndiúilicíní i nGlas Caoláin, i gcomhfhreagras le dáileadh na speiceas, díreach le struth de theorainn na Páirce Náisiúnta go béal na habhann ag Loch Gartáin (Moorkens, 1995, 1996, 2007, 2009). Mar a luadh thuas, áfach, tá gá le suirbhéireacht bhreise, go háirithe ar na stráicí níos faide suas an abhainn, chun fairsinge na gnáthóige a dheimhniú. Meastar go bhfuil an chuid is mó den ghnáthóg diúilicíní faoi thuilleadh iompair agus tá dlús na ndiúilicíní an-lag i roinnt paistí (Moorkens, 2009, 2017; SPNF, 2010). Is iad dríodrú agus saibhriú orgánach na príomhthionchair ar ghnáthóg diúilicíní Ghlas Caoláin. Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chóras Ghlas Caoláin
Gnáthóg oiriúnach: fairsinge - Abhainn Choradh	Ciliméadair	Gnáthóg oiriúnach a athchóiriú i níos mó ná 5.0km i gcóras Abhainn Choradh agus aon stráicí breise atá riachtanach do scéachtaint salmainide	Tá gá le suirbhéireacht bhreise chun fairsinge na ngnáthóg diúilicíní i gcóras Abhainn Choradh a mhapáil go beacht. Is dócha go ndéanfaidh il-líne na gnáthóige gannmheas ar fairsinge na gnáthóige le sruth ó Dhroichead Abhainn Choradh agus rómheastachán uirthi os cionn an droichid sin. Bhí gnáthóg oiriúnach fánach agus teoranta ó thaobh fairsinge de sna stráicí a ndearnadh suirbhé orthu in 2007 agus 2009, agus nuair a fuarthas go raibh sí faoi bhun acmhainn iompair na ndiúilicíní (Moorkens, 2007, 2009). Tá tionchar ag dríodrú agus saibhriú cothaitheach ar riocht ghnáthóg na diúilicíní Abhainn Choradh. Is é an sprioc ná dóthain gnáthóg a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chóras Abhainn Choradh
Cáilíocht uisce: maicrinveirteabrach agus fítibeantós (diatóim)	Cóimheas cáilíochta éiceolaíochta (CCÉ)	Cáilíocht uisce a athbhunú - maicreinveirteabraigh: CCÉ níos mó ná 0.90 (C4-5 nó C5); fítibeantós: CCÉ níos mó ná 0.93	Comhfhreagraíonn na spriocanna EQR do ardstádas éiceolaíochta don dá eilimint cháilíocht bhitheolaíoch seo den Chreat-Treoir Uisce (CTU). Is ionann iad agus ardchaighdeán uisce le tiúchain an-íseal cothaitheach (bail olagatrófach). In 2009, theip ar an ngnáthóg i gcórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh an sprioc maicrinveirteabrach, ach sháraigh an sprioc diatom (Ní Chatháin, 2009; Williams, 2009; SPNF, 2010). Féach freisin Rialacháin na gComhphobal Eorpach um Chuspóirí Comhshaoil (Uisce Dromchla) 2009. Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh

1029 Diúilicín Péarla Fionnuisce *Margaritifera margaritifera* (ar lean)

Cáilíocht bhunsraithe: algáí filaméadacha (macroalgae); macraifítí (plandaí fréamhaithe níos airde)	Céatadán	Athchóirigh cáilíocht an na bunsraithe - algáí filiméadacha: as láthair nó rian (níos lú ná 5%); macraifítí: as láthair nó rian (níos lú ná 5%);	Theip ar chórais Ghlaschú Caolan agus Abhainn Choradh an sprioc mhacraílgeach in 2009 a bhaint amach, ach (beagán) sháraigh siad an sprioc maicraifíte (SPNF, 2010). Taifeadh clúdach macra-algach de 60% agus 70% i nGlas Caol le linn suirbhéanna ar mhacrinveirteabraigh (Williams, 2009; SPNF, 2010). Bhí an macraifíte <i>Potamogeton</i> níos flúirsí ná mar a bhíothas ag súil leis i ngnáthóg diúilicíní Ghlas Caoláin (Moorkens, 2009, 2017; SPNF, 2010). Bhí <i>Littorella</i> flúirseach in 2016 freisin (Moorkens, 2017). Ní mór tuilleadh imscrúdaithe a dhéanamh ar fhás baictéarach agus fungasach sa Ghlas Caolan i bhfianaise lódála an ábhair orgánach a chuaigh isteach san abhainn (féach Moorkens, 2012). Bhí éagsúlacht spásúlachta agus ama ag brat algach i ngnáthóg diúilicíní Abhainn Choradh, ach ba mhó an brat (60%) ag an droichead in aice le hionad cuairteoirí Ghleann Bheatha (Williams, 2009; SPNF, 2010). Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh
Cáilíocht bhunsraithe: dríodar	Tarlú	Cáilíocht na bunsraithe a athchóiriú - bunsraith doirneoige agus gairbhéil cobhsaí le fíorbheagán ábhar mín; gan aon leibhéil ardaithe go saorga de dhríodar mín	Theip ar Ghlas Caolan an sprioc don Phlean Bainistíochta Fo-abhantraí, agus bhí cleitíní láidre siolta (Moorkens, 2009; Williams, 2009; SPNF, 2010). Bhí gaol soiléir idir sioltachán trom agus flúirse níos airde de bhrat maicraifíte. Theip air arís in 2012 (clúdach ard/méadaithe siolta (clúdach) agus cleitíní siolta móra nuair a corraíodh é) agus in 2016 (insíothlú siolta ar gach trasghearradh) (Moorkens, 2012, 2017). Theip ar Abhainn Choradh an sprioc in 2009, le pcleitíní siolta beaga go measartha i ngnáthóg diúilicíní (Williams, 2009; SPNF, 2010). Tá cosc ar mharthanacht leordhóthanach na ndiúilicíní óga mar gheall ar dhroch-bhail fhoshraith na habhann sa dá chóras. Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh
Cáilíocht bhunsraithe: infhaighteacht ocsaigine	Poitéinseal ocsdí	Athchóirigh go dtí laghdú nach mó ná 20% ón gcolún uisce go doimhneacht 5cm sa bhunsraith	Tá comhghaol idir difríochtaí i bpoitéinseal ocsdí idir an colún uisce agus an bhunsraith le difríochtaí i leibhéil ocsaigine. Teastaíonn ocsaiginiú iomlán ó dhiúilicíní óga agus iad curtha i gairbhéal. I ngnáthóg oiriúnach, níor cheart go gcaillfí mórán poitéinseal ocsdí idir an colún uisce agus an gairbhéal faoi bhun. Theip ar Ghlas Caoláin an sprioc ocsdí a bhaint amach in 2009, le meánchailteanas 21.3% de phoitéinseal ocsdí ag 5cm (réimse 11-27.5%) (Moorkens, 2009; SPNF, 2010). In 2012, b'ionann an meán-ocsdí agus 30.6% agus tháinig meath suntasach ar riocht an fhoshraith ar fud Ghlas Caoláin (Moorkens, 2012). Theip air arís in 2016 (meán de 24.9%, gach léamh ag suíomhanna níos ísle os cionn 20%) (Moorkens, 2017). Theip ar an Abhainn Choradh an sprioc in 2009 a bhaint amach, le meán-ocsdí de 24.1% (Moorkens, 2009; SPNF, 2010). Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh

1029 Diúilicín Péarla Fionnuisce *Margaritifera margaritifera* (ar lean)

Córas hidreolaíoch: éagsúlacht sreafa	Méadar sa soicind	Athchóirigh réisime idreolaíocha cuí	Is é sreabhadh den chuid is mó a chinneann infhaighteacht ghnáthóg oiriúnach diúilicín péarla fionnuisce (geolaíocht an dobharcheantair an fachtóir tábhachtach eile). Chun an ghnáthóg a athbhunú don speiceas, ní mór d'athraitheacht an tsreafa thar an timthriall bliantúil a bheith mar seo a leanas: 1) is féidir le sreabhadh ard dríodar fineáil a nigh ón bhfoshraith; 2) nach méadaítear sreafaí arda go saorga chun an iomarca sciúradh a dhéanamh ar ghnáthóg na ndiúilicíní; 3) ní chuireann sreafaí ísle le sil-leagan dríodar mín nó fás algaí/macraifítí agus 4) ní chuireann sreafaí ísle strus ar dhiúilicíní i dtéarmaí nochta, teocht an uisce, infhaighteacht bia nó gnéithe den timthriall atáirgthe; féach Moorkens agus Killeen (2014). Cuireann insreabhadh sreabhuisce chuig an bhunsraith freisin le rothaíocht an uisce agus le riocht fabhrach na gnáthóige. Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh
Iasc óstach	Líon	Coinnigh imleor salmainidí óga chun na larbhaí clochdialacha a óstáil	Tá iasc salamainide ina óstach do chéim larbhach an diúilicín péarla fionnuisce agus mar sin tá siad riachtanach chun an saolré a chríochnú. Is gnách go n-úsáidtear iasc 0+ agus 1+, mar gheall ar fhorluí gnáthóige agus mar gheall ar fhorbairt imdhíonachta in éisc le haois. Meastar gur leor láithreachta éisc, mar go léiríonn dlús éisc níos airde agus bithmhais an bhail saibhríthe in aibhneacha diúilicíní. D'aithin Geist et al. (2006) go raibh dlús níos airde éisc óstaigh ag an am céanna le eotrófú, le droch-chaighdeán na bunsraithe do dhiúilicíní agus le heaspa líon iasc óg inghafa diúilicín, cé go raibh baint i bhfad níos ísle idir dlús agus bithmhais iasc ósta le líon ard diúilicíní óga. Caithfidh gluaiseachtaí éisc a bheith sa chaoi is go bhfanann 0+ iasc sa ghnáthóg diúilicíní go dtí a 1+ samhradh. Níor cheart go ndéanfaí aon stocáil éisc laistigh den ghnáthóg diúilicíní, ná aon oibreacha a d'fhéadfadh athrú a dhéanamh ar chothromaíocht na salmainide nó ar an am cónaithe. I nGlas Caoláin agus Abhainn Choradh, ní raibh sa bradán ná breac cistithe le glochidia i mBealtaine 2009 (Johnston, 2009; SPNF, 2010)
Gnáthóga imeallacha:	Achar agus riocht heicteáir	An limistéar agus riocht na ngnáthóg imeallach atá riachtanach chun tacú leis an bpobal a chothabháil	Tá gnáthóga bruachánacha, lena n-áirítear iad siúd ar imeall lochanna, go háirithe coillearnaacha agus bogaigh nádúrtha/leathnádúrtha, fiú nuair nach bhfuil siad mar chuid de thuilemhá nádúrtha, mar chuid lárnach de struchtúr agus d'fheidhmiú na gcóras abhann. Cabhraíonn gnáthóga imeallacha le hábhar mín ar crochadh a shocrú, cosnaíonn sé bruacha ó chreimeadh, cuireann siad le timthriall cothaitheach agus leis an ngréasán bia uisceach (e.g. ábhar aindíleasach) agus cuireann siad gnáthóg (tearmann agus acmhainní) ar fáil do chéimeanna áirithe saoil iasc, éan agus inveirteabraigh uisceacha. Féadfaidh scáth a bheith tábhachtach freisin chun fás algach agus maicraifíte in aibhneacha saibhríthe a chosc agus chun teocht a mhaolú. Mar an gcéanna, tá gnáthóga imeallacha ag brath ar aibhneacha/locha, go háirithe a leibhéal uisce, agus tacaíonn siad le pobail bhogaigh agus speicis ar údar imní caomhantais iad. Is é an sprioc ná gnáthóg dhóthanach a bheith ann i riocht fabhrach chun ligean don speiceas é féin a chothabháil ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana de chórais Ghlas Caoláin agus Abhainn Choradh

Aguisín 4 Cuspóirí Caomhnaithe do LfCS Shléibhte Dhoire Bheatha agus Ghleann Domhain (004039)

Is í aidhm fhoriomlán na Treorach maidir le Gnáthóga ná stádas caomhantais fabhrach na ngnáthóg agus na speiceas atá ar leas an phobail a chothabháil nó a athbhunú. Liostaítear na gnáthóga agus na speicis seo sna Treoracha maidir le Gnáthóga agus Éin agus tá na Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta agus na Limistéir faoi Chosaint Speisialta ainmnithe chun na cinn is leochailí acu a chosaint. Tugtar an líonra Natura 2000 ar an dá ainmiú seo le chéile.

Cuireann reachtaíocht Eorpach agus náisiúnta de dhualgas coiteann ar Éirinn agus ar shaoránaigh na hÉireann riocht fabhrach caomhantais a choinneáil ar ghnáthóga agus ar speiceas sa líonra Natura 2000. Tá an Rialtas agus gníomhaireachtaí rialtais freagrach as rialacháin a dheimhneoidh sláine éiceolaíochta na láithreán seo a chur i ngníomh agus i bhfeidhm.

Cabhróidh cothabháil gnáthóg agus speiceas laistigh de láithreáin Natura 2000 ar riocht fabhrach caomhantais le cothabháil foriomlán stádas caomhantais fabhrach na ngnáthóg agus na speiceas sin ag leibhéal náisiúnta.

Baintear amach stádas caomhantais fabhrach gnáthóige nuair:

- a bhíonn a réimse nádúrtha, agus an limistéar a chlúdaíonn sí laistigh den réimse sin, cobhsaí nó ag méadú, agus
- a bhíonn an struchtúr agus na feidhmeanna sonracha atá riachtanach dá chothabháil fhadtéarmach ann agus ar dócha go leanfaidh siad de bheith ann go ceann i bhfad, agus
- a bhíonn stádas caomhantais a gnáthspeiceas fabhrach.

Baintear stádas caomhantais fabhrach speiceas amach nuair:

- a thugann sonraí dinimiciúla pobail ar an speiceas lena mbaineann le fios go bhfuil sé á chothabháil féin ar bhonn fadtéarmach mar chomhpháirt inmharthana dá ghnáthóga nádúrtha, agus
- nach bhfuil réimse nádúrtha an speicis á laghdú ná nach dócha go laghdófar é go ceann i bhfad, agus
- a bhíonn, agus is dócha go mbeidh go ceann i bhfad, gnáthóg sách mór chun a pobail a choinneáil ar bhonn fadtéarmach.

Cuspóir: Chun riocht fabhrach caomhantais na speiceas éan atá liostaithe mar Sainspéiseanna Caomhnaithe don LfCS seo a chothabháil nó a athchóiriú:

Cód Éan	Gnáthainm	Ainm Eolaíoch
A001	Foitheach Rua	<i>Gavia stellata</i>
A098	Meirliún	<i>Falco columbarius</i>
A103	Fabhcún Gorm	<i>Falco peregrinus</i>
A140	Feadóg Bhuí	<i>Pluvialis apricaria</i>
A466	Breacóg	<i>Calidris alpina schinzii</i>

Le haghaidh tuilleadh eolais téigh chuig: www.npws.ie/protected-sites/conservation-management-planning

Aguisín 5 Torthaí monatóireachta agus measúnaithe Airteagal 17 do Mhaol na nGabhar, Gleann Bheatha

A5.1 Measúnú ar choillearnach i Maol na nGabhar

Rinneadh suirbhé ar Choill Mhaol na nGabhar i nGleann Bheatha mar chuid de Shuirbhéanna Monatóireachta ar Choillearnacha 2011-12 (O'Neill & Barron, 2013) agus 2017-18 (Daly *et al.*, 2023). Déanann SPNF na suirbhéanna monatóireachta seo a choimisiúnú ag eatraimh chun eolas a thabhairt do thuarascálacha sé bliana chuig an AE ar stádas gnáthóga Iarscibhinn I, ar ceanglas iad faoi Airteagal 17 de Threoir an AE maidir le Gnáthóga. Is é aidhm na suirbhéanna measúnú a dhéanamh ar fhoshampla d'acmhainn náisiúnta na Seanchoillearnach darach Iarscibhinn I, chun meastóireacht náisiúnta a fháil ar stádas caomhantais choillearnach Iarscibhinn I trí bhíthin trí pharaiméadar: Réimse, Struchtúr & Feidhmeanna, agus Ionchais don Todhchaí. Tugann siad eolas freisin don cheathrú paraiméadar, réimse, a dhéantar a mheasúnú ar fud dháileadh náisiúnta iomlán na gnáthóige.

Scrúdaíonn paraiméadar an Limistéir an t-athrú ar mhéid ghnáthóg Iarscibhinn I. I nGleann Bheatha, beidh tionchar fabhrach ar an bparaiméadar seo ag aon iarrachtaí chun achar coillearnaí a mhéadú.

Scrúdaíonn an paraiméadar Struchtúr & Feidhmm tréithe struchtúr fisiceach na gnáthóige (lena n-áirítear láithreach na ngnáthspeicis) agus an chaoi a bhfeidhmíonn an ghnáthóg go héiceolaíoch. I nGleann Bheatha, beidh tionchar dearfach ag bearta cuí a fheabhsaíonn éagsúlacht struchtúrach, a mhéadaíonn éagsúlacht speiceas nó a mhéadaíonn rathúlacht athghiniúna crann thar chéim na síolóige ar an measúnú Struchtúr & Feidhmeanna.

Déanann an paraiméadar ionchais don Todhchaí measúnú ar inmharthanacht fhadtéarmach ghnáthóg Iarscibhinn I, i dtéarmaí a limistéir, a struchtúir, a feidhmiú éiceolaíoch, na brúnna reatha agus na bagairtí a bheidh ann amach anseo. Gheofar measúnú níos fabhraí do Ghleann Bheatha má bhíonn laghdú ar an mbrú ar an ngnáthóg (e.g. rialú ar ró-innilt agus laghdú ar leibhéal inmhiólú speiceas plandaí ionracha) agus má chuirtear bearta caomhnaithe éagsúla i bhfeidhm chun riocht na coillearnacha a fheabhsú, mar fhálú sealadach.

A5.2 2018 Torthaí measúnaithe d'Iarscibhinn I Seanchoillearnach darach i Maol na nGabhar (Daly *et al.*, 2023)

A5.2.1 Measúnú limistéir

Rinneadh measúnú ar an bparaiméadar Limistéir sa pháirc, ag tabhairt faoi deara aon chaillteanas le déanaí sa phologán monatóireachta a léiríodh le linn an tsuirbhé. Marcáladh aon chaillteanas limistéir ar na léarscáileanna allamuigh agus ansin mapáladh iad go digiteach san oifig. Ríomhadh caillteanas limistéir mar chéatadán den bhunlimistéir (réamhchailteanas) mar seo a leanas:

$(\text{Limistéir reatha} / (\text{Limistéir reatha} + \text{limistéir cailte})) \times 100.$

Roinneadh é seo ansin ar an líon blianta ó rinneadh suirbhé ar an láithreán sa suirbhé monatóireachta bonnlíne chun an céatadán cailteanas bliantúil comhionann a fháil sa limistéir mar a theastaíonn chun Stádas Caomhantais a mheasúnú. Níor taifeadadh aon chaillteanas limistéir ag Mhaol na nGabhar, agus mar sin measadh go raibh an paraiméadar Ceantair an láithreáin mar **Glas**.

A5.2.2 Measúnú ar struchtúir agus ar fheidhmeanna

Tá an nós imeachta measúnaithe Struchtúr & Feidhmeanna bunaithe ar cheithre cheap monatóireachta 20 m x 20 m an ceann. Déantar roinnt critéir a thomhas laistigh den cheap monatóireacht ('leibhéal ceapa aonair'); déantar measúnú ar chinn eile ar gach ceann de na ceithre ceap ('leibhéal ceithre ceap').

Is iad na critéir mheasúnaithe Struchtúr & Feidhmeanna a chuirtear i láthair i dTáblaí A5.1 go A5.4 thíos iad siúd a úsáideann Daly *et al.* (2023) sa mheasúnú ar sheanchoillearnach darach le haghaidh na dtuarascálacha is déanaí in Airteagal 17 (SPNF, 2019). Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara nach n-úsáidtear na critéir mheasúnaithe seo ach amháin chun críocha measúnaithe: ní úsáidtear iad chun stádas Iarscibhinn I a shocrú. Sainmhínítear an ghnáthóg Iarscibhinn I Seanchoillearnach darach, mar a tharlaíonn sé i gcomhthéacs na hÉireann, i mBosca 3 (féach Caibidil 6) agus ba cheart an cinneadh cibé an gcloíonn coillearnach le gnáthóg Iarscibhinn I a dhéanamh roimh an measúnú a dhéanamh. Léirítear i dTábla A5.1 na speiceas tásach

dearfacha a úsáideadh do chritéar 1. Liostaítear i dTáblaí A5.2 agus A5.3 na critéir maidir le struchtúr agus feidhmeanna an cheap aonair agus na ceithre cheap (faoi seach).

Tábla A5.1 Liosta de na speicis tháscacha dhearfacha

Speicis sprice	<i>Quercus petraea, Quercus x rosacea</i>
Speicis eile adhmadaigh	<i>Betula pubescens, Corylus avellana, Ilex aquifolium, Lonicera periclymenum, Sorbus aucuparia, Vaccinium myrtillus</i>
Luibheanna & raithneach	<i>Blechnum spicant, Luzula sylvatica, Oxalis acetosella, Hyacinthoides non-scripta, Polypodium sp.</i>
Caonaigh agus aelusanna	<i>Dicranum scoparium/D. majus, Diplophyllum albicans, Hylocomium brevirostre, Mnium hornum, Plagiothecium undulatum, Polytrichum formosum, Pseudotaxiphyllum elegans, Rhytidadelphus loreus, Saccogyna viticulosa, Scapania gracilis</i>

Critéir A5.2 Critéir mheasúnaithe ag an leibhéal ceapa aonair do choillearnacha 91A0.

	Critéar measúnaithe	91A0 sprioc le haghaidh pas
1	Speiceas atá ina tháscach dearfach	Spriocspeicis amháin ar a laghad ≥ 6 speiceas deimhneacha, a gcaithfidh 2 cheann acu ar a laghad a bheith ina mbríft
2	Brat speiceas diúltach	$\leq 10\%$ brat cip
3	Athghiniúint speiceas diúltach	As láthair
4	Airde ceannbhrat airmheán	≥ 11 m
5	Clúdach ceannbhrat iomlán	$\geq 30\%$ den cheap
6	Comhréir an speicis sprice sa cheannbhrat	$\geq 50\%$ den cheannbhrat
7	Clúdach torbhrait dhúchasaigh	10 - 75% den cheap
8	Gortchiseal/Torbhrat dhúchasaigh abhcach	$\geq 20\%$ den cheap, airde ≥ 20 cm
9	Brat bríffite	$\geq 4\%$
10	Brú innilte	Na 4 tháscaire ar fad as láthair

Tábla A5.3 Critéir mheasúnaithe ag an leibhéal ceithre cheap do choillearnacha 91A0.

	Critéar	Sprioc le haghaidh pas
1	Dáileadh aicme méide speicis sprice	Ar a laghad 1 as gach aicme méide i láthair thar na 4 cheap
2	Athghiniúint speicis sprice	Ar a laghad 1 crann óg ≥ 2 m ar airde thar na 4 cheap ar fad
3	Athghiniúint crann dúchasach eile	Ar a laghad 1 crann óg ≥ 2 m ar airde in 2 cheap nó níos mó
4	Seanchrainn & adhmadaigh marbh	3 ar a laghad as aon chatagóir (TAC ≥ 20 cm)

Tábla A5.4 Achoimre ar an bhail a theastaíonn le haghaidh torthaí measúnaithe ar Struchtúr agus Feidhmeanna ag leibhéal cheap aonair, ceithre cheap agus polagán.

Leibhéal	Líon na gcritéar a measúnaíodh	Ag teastáil le haghaidh pas	Toradh is fearr	Toradh níos measa
1-cheap	10	Faigheann sé pas in ≥ 8 gcritéar	Ceithre Phas	Ceithre Teip
4-cheap	4	Faigheann sé pas in ≥ 3 chritéar	Pas	Teip
Polagán	Ceithre thoradh 1-cheap + toradh 4-cheap amháin	Roinnt - féach thíos	Glas	Dearg

Líon pasanna 1 cheap	Toradh 4-cheap	Toradh measúnaithe polagán S&F
4	Pas	Glas
3	Pas	Ómra
4	Teip	Ómra
<3	Pas	Dearg
<4	Teip	Dearg

Theip ar Mhaol na nGabhar i roinnt de na critéir Struchtúr & Feidhmeanna a bhaint amach i measúnú 2018. Tá na torthaí thíos ó Daly *et al.* (2023) agus ionchorprófar roinnt sonraí ginearálta neamhfhoilsithe a bailíodh mar chuid den mheasúnú. Bhí an chuid is mó de na teipeanna nasctha le láithreach speiceas diúltach (neamhdhúchasacha) amhail *Rhododendron ponticum*, nó le ró-innilt fia, rud a chruthaigh iarmhairtí diúltacha ar an ngortchiseal agus ar an torbhrat.

Léiríonn Táblaí A5.5 agus A5.6 torthaí an Struchtúr & Feidhmeanna do Mhaol na nGabhar agus ceithre cheap (faoi seach). Ar bhonn na measúnuithe cheap, measadh go raibh an paraiméadar Struchtúr & Feidhmeanna **Dearg**.

Tábla A5.5 Critéir agus torthaí ar leibhéal ceapa aonair Struchtúr & feidhmeanna do Mhaol na nGabhar

	Critéir Mheasúnaithe leibhéal-1-cheap	Ceap 1	Ceap 2	Ceap 3	Ceap 4
1	Speiceas atá ina tháscach dearfach	Pas	Pas	Pas	Pas
2	Brat speiceas diúltach (%)	Teip	Pas	Pas	Teip
3	Athghiniúint speiceas diúltach	Teip	Teip	Teip	Teip
4	Airde ceannbhrat airmheán	Teip	Pas	Pas	Teip
5	Clúdach ceannbhrat iomlán	Pas	Pas	Pas	Pas
6	Comhréir an speicis sprice sa ceannbhrat	Pas	Pas	Pas	Pas
7	Clúdach torbhrait dhúchasaigh	Pas	Pas	Pas	Pas
8	Gortchiseal/Torbhrat dhúchasacha abhcach	Pas	Teip	Pas	Pas
9	Brat brífite	Pas	Pas	Pas	Pas
10	Brú innilte	Teip	Teip	Teip	Teip
Foriomlán	Toradh leibhéal 1-cheap	Teip	Teip	Pas	Teip

Tábla A5.6 Critéir agus torthaí ceithre-cheap S&F do Mhaol na nGabhar

	Critéir Mheasúnaithe leibhéal-4-cheap	Toradh thar 4 cheap
1	Dáileadh aicme méide speicis sprice	Pas
2	Athghiniúint speicis sprice	Teip
3	Athghiniúint crann dúchasach eile	Pas
4	Seanchrainn & adhmaid marbh	Pas
Foriomlán	Toradh leibhéal 4-cheap	Pas

A5.2.3 Measúnú ionchais don todhchaí

Rinneadh measúnú ar Ionchais don Todhchaí ag Maol na nGabhar trí mheasúnú a dhéanamh ar an treocht a bhfuiltear ag súil leis sa todhchaí maidir le Limistéar agus Struchtúr & feidhmeanna ag an láithreán, agus scrúdú a dhéanamh ar na brúnna reatha, bagairtí sa todhchaí agus cleachtais bhainistíochta tairbhiúla atá ag feidhmiú ar an ngnáthóg. Measadh go mbeadh an-amhras faoi inmharthanacht na coillearnaí sa todhchaí mar gheall ar thionchair dhiúltacha ó ró-innilt agus toir neamhdhúchasacha ionracha, agus measadh go raibh an treocht Struchtúr & Feidhmeanna a rabhthas ag súil leis sa todhchaí chomh dona. Thug an dá thoradh seo i dteannta a chéile toradh **Dearg** ar mheasúnú ionchais don Todhchaí.

A5.2.4 Measúnú iomlán ar riocht

Mar gheall ar an meascán de Struchtúr & Feidhmeanna Dearga agus measúnuithe ionchais don Todhchaí Dearg do ghnáthóg na Seanchoillearnaí darach i Maol na nGabhar, fuair an ghnáthóg measúnú foriomlán ar riocht **Dearg**. Tá achoimre ar na torthaí i dTábla A5.7.

Tábla A5.7 Baineadh amach measúnú foriomlán ar riocht Mhaol na nGabhar trí thorthaí measúnaithe Limistéir, Struchtúr & Feidhmeanna agus Ionchais don Todhchaí a chomhcheangal.

Ainm an láithreáin	Limistéar	S&F	IT	Caomhnú Foriomlán Stádas
Coill Mhaol na nGabhar	Glas	Dearg	Dearg	Dearg

Aguisín 6 Dréachtsonraíocht fál A-fráma

Is dréachtsonraíocht neamhfhoilsithe ó SPNF í an tsonraíocht a thugtar anseo. Moltar an tsonraíocht seo a thabhairt chun críche agus a scaipeadh i measc fhoireann an SPNF de réir mar is cuí.

B Caighdeán agus Cóireáil Adhmaid

B.1 Caighdeán Adhmaid:

Comhlíonfaidh adhmaid a úsáidtear i bhfálú fianna ceanglais IS436/IS437, amhail agus ón 1 Márta 2008 agus deimhneoidh an ÚCNE nó Comhlacht comhionann é (e.g. BSI).

B.1.1 Speiceas ceadaithe

Roghnófar an t-adhmaid a úsáidtear le haghaidh fál ó speicis i gcomhréir le Tábla 1.

Tábla 1 — Speiceas ceadaithe

Speiceas	Cuaille	Piólón A-Fráma
Giúis Dhúghlais – <i>Pseudotsuga menziesii</i>	Ceadaithe	Ceadaithe
Learóg – <i>Larix</i> spp.	Ceadaithe	Ceadaithe
Péine contórtach – <i>Pinus contorta</i>	Ceadaithe	Ceadaithe
Péine Albanach – <i>Pinus sylvestris</i>	Ceadaithe	Ceadaithe
Dair – <i>Quercus</i> spp.	Ceadaithe	Ceadaithe
Sprús – <i>Picea sitchensis</i> , <i>Pinus abies</i>	Ceadaithe	Ceadaithe

B.1.2 Grádú

Comhlíonfaidh cuailí adhmaid na ceanglais i dTábla 2A agus i dTábla 2B agus i bhFíor 1 nuair a bheidh siad grádaithe de réir I.S 127.

Table 2A — Riachtanais grádaithe

Tréithe	Teorainneacha incheadaithe
Cranaí	Cóimheas Limistéir Crana (CLC) nach mó ná ½
Fána snáithe	Gan dul thar 1 in 6
Caolú	Suas le ¼ d'aghaidh nó d'imeall thar fhad iomlán agus féadfaidh sé a bheith suas le ½ in aon fhad 300 mm le haghaidh adhmaid fálú capall. Maidir le hadhmaid fálú fianna, caorach agus gabhar ní bheidh an caolú níos mó ná 1/3 d'aghaidh nó d'imeall thar fhad iomlán (staid dronuilleogach amháin)
Ruaim Sú	Ceadaithe
Lobh	Níl sé ceadaithe
lonsaí feithidí gníomhach	Níl sé ceadaithe
Riocht dromchla	Saor ó ábhar coimhthíoch mar shampla uisce, láib, salachar agus den chuid is mó saor ó choirt laistigh nó lasmuigh

B.1.3 Cion taise

Tar éis triomú agus díreach roimh chóireáil leasaitheach, ní rachaidh cion taise na gcuailí agus na n-adhmaid thar 26%, nuair a dhéantar é a thomhas i gcomhréir le **I.S. 436** nó **I.S. 437**.

Tábla 2B – Ceanglais bhreise maidir le fálú adhmaid Fianna

Tréithe	Teorainneacha incheadaithe
Scoilteanna cinne	Ní faide ná 150 mm
Scoilteáin	Doimhneacht nó scoilteáin iomlán nach mó ná ½ an tiúis
Saobhadh	Feach Fíor 1
Bóru	Uasmhéid 25 mm thar 3000 mm
Preab	Uasmhéid 15 mm thar 3000 mm
Casadh	Uasmhéid 20 mm thar 3000 mm
Cuasú	Ní mó ná 1/25 an leithead

B.1.4 Píosaí adhmaid a chaomhnú

Is féidir dair a úsáid gan chóireáil, ach, má tá, beidh sí saor ó sú-adhmad. Maidir le gach speiceas ceadaithe eile, déileálfar le píosaí ina bhfuil an cion taise agus na toisí cearta i gcomhréir le I.S. 436 nó I.S. 437, agus amhail agus ón 1 Márta 2008, deimhneoidh an ÚCNÉ go bhfuil an caighdeán ábhartha á chomhlíonadh aige. Ní ghlactar le haon leasaitheach a chóireáil le scuab.

B.1.5 Marcáil

B.1.5.1 Cuaille idirmheánacha

Déanfar cuaille idirmheánacha a lipéadú leis an mburla. Déanfar gach burla a lipéadú leis an lipéad ina mbeidh an fhaisnéis seo a leanas ar a laghad:

Sonraí an mhonaróra, uimhir an bhurla, líon na bpíosaí sa bhurla, toisí an pháiosa, dáta an lipéadaithe, fíorú na cigireachta deiridh, uimhir an Chaighdeáin Éireannaigh.

B.1.5.2 Cuailí rite

Déanfar cuailí rite a mharcáil ina n-aonar le huimhir uathúil, ar féidir é a rianú go hiomlán ar ais go dtí an monaróir. Déanfar gach burla de chuailí rite a lipéadú freisin mar a dhéantar do phoist idirmheánacha.

B.1.5.3 Deimhniú le haghaidh Cuailí

Comhlánófar teastas fálú cuaille (in Aguisín A) le haghaidh gach iarratas ar ghealltanais ar chúnamh deontais. Tá Roinn A le comhlánú ag an monaróir cuaille. Tá Roinn B le comhlánú ag soláthraí an chuaille don fheirmeoir. Cuirfidh an feirmeoir an deimhniú comhlánaithe isteach mar aon leis an bpáipéarachas caighdeánach le haghaidh cúnamh deontais.

E.2 Fál neamh-innteanta crochta

I gceantair nach féidir gnáthshreang ard-teanntachta a thógáil go héifeachtach, úsáidfeadh fálú fia neamh-innteanta crochta (fálú A-Fráma). Tá fálú den chineál seo an-oiriúnach chun cúba beaga a fhálú ar thír-réimse droimneach nó neamhchothrom, ar ithreacha éadoimhne, agus ar chineálacha talún neamh-arúil. Mar gheall ar nádúr neamhaiceanta an fáil neamh-innteanta atá ar crochadh, tá sé tábhachtach go ndéanfaí bealach an chlaí a dhearadh chun stop a chur le casadh de 90 ° nó níos mó. Baintear an fheidhmíocht fál is fearr amach trí chuair éadomhain de réir a chéile a úsáid seachas géaruillineacha.

Sa chás gur féidir fálú den chineál seo a úsáid i gcóngaracht d'eallach, ní mór fálú stoic cuí a chur leis go caighdeán S148 (2008).

Tógfar fálú fianna crochta neamh-innteanta agus úsáid á baint as líontán sreinge dronuilleogach mar atá sonraithe i gclásal D.2.4 thuas. Is féidir líontán slabhrach (D.2.7), arna neartú go cuí, a úsáid freisin.

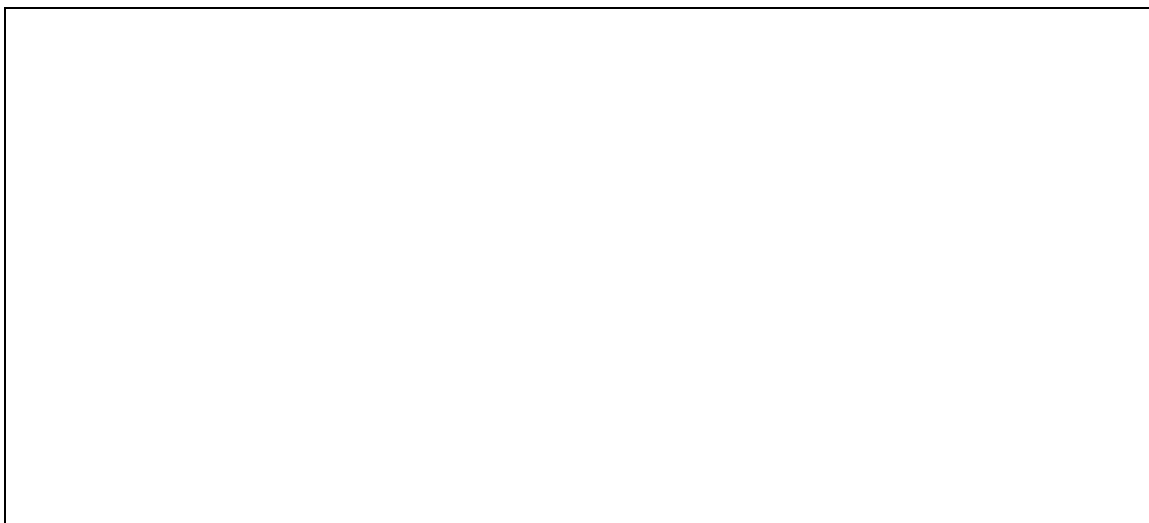

Fig. E.2 Fál fia neamh-innteanta crochta

E.2.1 Fálú Imlíne

Beidh íosmhéid 1.9m ar airde de shreanga 13, 17 nó 18 cothrománach ag baint le fál imlíne ag baint úsáide as líontán sreinge glas-alt dronuilleogach, agus beidh spásanna de réir a chéile ag dul i laghad níos gaire don talamh. Beidh uaspás 150mm idir na sreanga ingearacha.

E2.1 Píolóin A-Fráma

Cuirtear fálú sreinge ar crochadh ó phíolóin adhmaid cóireáilte ag eatraimh 4-6m. Píolóin a bheith comhdhéanta de chuailí 3000mm faoin 105mm leathgheallta, nó adhmaid de thoisí comhchosúla, arna chóireáil de réir I.R 436/I.R 437. Déanfar píolóin a chur le chéile ag baint úsáide as ingne amháin 100mm tiomáinte trí comhthreomhar le treo an líontáin sreinge. Ba chóir go rachadh na cuailí tríd an bhfál faoin snáithe cothrománach barr. Ba chóir an chuid

is ísle den fhál a dhaingniú cothrom leis an talamh ag an dara snáithe cothrománach de líontán go dtí an talamh, ag baint úsáide as pionnaí agus stáplaí cóireáilte 200mm, ag eatraimh chuí.

E.1.3.4 Fálú crochta neamh-inteanntach rite

Mar gheall ar nádúr neamhaiceanta an fháil neamh-inteannta crochta, ba cheart bealach an fhál a dheardh chun tumanna 90° nó níos mó a chosc. ina ionad sin, ba cheart cuair éadomhain de réir a chéile a úsáid. I gcás nach féidir casadh géara a sheachaint, ba cheart socrú láidir tríchosach a úsáid chun tacú leis an gcláí, comhdhéanta de phiolón A-fráma caighdeánach atá greamaithe de chuaille rite oiriúnach. Ní bheidh na cuailí a úsáidtear níos lú ná 3 mhéadar ar fad, le trastomhas nach lú ná 225mm agus iad a thiomáint 1000mm isteach sa talamh nó a chur i bpoll méadaithe ag suíomh an chromáin.

A.1.1 Geataí

Is éard a bheidh sna geataí ná cruach ghalbhánaithe de chineál meándleachta a bheidh tógtha agus braite go cuí.

Beidh siad 3m ar leithead ar a laghad agus 1.9m ar airde. Má úsáidtear iad freisin mar gheataí isteach ó bhóthar poiblí beidh siad 3.6m ar leithead ar a laghad agus osclóidh siad isteach.

GRIANGHRAF CONOR DALY GATE

A.1.1.1 Geataí Cruach

Beidh geataí cruach déanta as cruach fheadánach lán-ghalbhánuithe le trastomhas lasmuigh de 33.7x3mm. Ba chóir cruach fheadánach a lúbadh ag gach cúinne agus é a tháthú chun an fráma a fhoirmiú. De rogha air sin, féadfar hailt mitéarbhacairt táite ag an gcúinne a úsáid.

Is féidir geataí a thógáil trí úsáid a bhaint as inlínadh de líontán slabhrach dronuilleogach nó de líontán sreinge díreach mar atá sonraithe don fhálú imlíne in aghaidh na míre A thuas. Sa chás seo, déanfar an geata a teannadh go trasnánach mar a thaispeántar i bhFíor E1.2 agus E1.3, agus úsáid a bhaint as cruach fheadánach 32mm. Is féidir geataí a fhoirmiú freisin le inlínadh de líontán cruach ghalbhánaithe. Ní bheidh spásanna idir an líontán níos mó ná mar a shonraítear le haghaidh fál imlíne.

A.1.1.2 Geataí Adhmaid

Beidh geataí adhmaid déanta as adhmaid cóireáilte. 100mm x 38mm ar a laghad a bheidh sna hadhmaid fráma agus teannadh. Beidh an teanntáin trasnánacha mar atá i bhFíor E1.3.

Is féidir geataí a thógáil trí úsáid a bhaint as inlínadh de líontán sreinge dronuilleogach nó de líontán slabhra díreach mar atá sonraithe don fhálú imlíne in A thuas. Is féidir na geataí (leis an teannadh céanna) a thógáil freisin trí úsáid a bhaint as lataí, lataí adhmaid cothrománacha ar a laghad 75mm x 25mm agus spás uasta 75mm idir na lataí.

A.1.1.3 Cuailí Geata

Is éard a bheidh sna cuailí geata ná cuaille seachtrach H-fráma nó cuaille rite mar a sonraíodh roimhe seo. Beidh gach inse, soicéad agus bolta sleamhnáin galbhánaithe go hiomlán.

Pláta 12. Fálú A-fráma i nDobharcheantar na Dóinne, Neidín, Co. Chiarraí – tabhair faoi deara conas is féidir leis “suí ar bharr” agus “téigh thar” cheantair fogaire nó ar an tír-réimse deacair. Grianghraf le Paddy Purser.

Pláta 13. Mionsonraí fál A-fráma ag taispeáint crochadh liontáin agus cuaille go talamh. Grianghraf le Paddy Purser.

Aguisín 7 Taifid stairiúla chun tacú le hársaíocht na coillearnaí

Suirbhéireacht Shibhialta na hÉireann (1654-1656)

Bunaíodh an suirbhé seo chun próifíl a dhéanamh ar thailte na hÉireann a bhí le coigistiú agus le hathdháileadh ar na Sasanaigh faoin Acht an tSocraithe, 1652. Bhí an tSuirbhéireacht Shibhialta ag brath ar shaoránaigh na hÉireann a bheith ag tabhairt fianaise faoina sealúchais faoi mhionn os comhair na gCúirteanna Suirbhéireachta.

Áirítear ar an téacs faoi Pharóiste Ghartáin a d'fhéadfadh a bheith bainteach leis an limistéar fócais (Loch Ghleann Bheatha):

“Losson one quarter, Losson temple, one Quarter, Tryhena, one qrter, Killmore one qrter, Being in all foure quarters of Land”

Cuireadh síos ar na ceithre cheathrú seo de Ghartáin mar 536 acra fáschoillte agus ba “*Choill Rosánach agus Coill Shléibhtiúil*” iad 86 acra díobh sin. Tá na bailte fearainn seo liostaithe mar úinéirí James Knox (ar léas ó Cathaoir Easpaig Ráth Bhoth).

Tugann taighde ar bhunachar sonraí logainmneacha le fios gur seanainm é *Teampall Losson* ar Shliabh Gartáin. Tagraíonn *Losson* agus *Killmore* do na bailte fearainn sa lá atá inniu ann, Losaid agus Cill Mhór, agus ní fios cad é suíomh cruinn an tseanbhaile fearainn *Tryhena*. Cuirtear an t-eolas suímh seo a leanas i láthair do na bailte fearainn seo sa Suirbhéireacht Shibhialta:

“the sd fower quarters of Land is bounded-on the East wth Bryan Litter, Sowth wth Loughbae, West wth Derrveagh, And North wth the River of Callebber.”

Tabhair faoi deara: Is dócha gur tagairt do Loch Gartáin (seachas Loch Ghleann Bheatha) é *Loughbae*, is dócha go dtagraíonn *Doire Bheatha* do Shliabh Dhoire Bheatha agus go dtagraíonn *Abhainn Callebber* don Abhainn Challabair. Ní fios fós an tagairt teorainn thoir do *Bryan Litter*.

Ciallaíonn grúpáil na mbailte fearainn nach féidir suíomh cruinn an 86 acra plandála de “*Choill Rosánach agus Coill Shléibhtiúil*” a dhéanamh amach (e.g., má tharla sé laistigh de Loch Ghleann Bheatha nó de na tailte ar an taobh thoir). Mar sin féin, léiríonn an taifead seo tagairt fhéideartha do choillearnach ar fhánaí an ghleanna a bhfuil aghaidh thiar thuaidh air.

Tuairiscíodh go raibh 300 acra plandála i *nGlendon agus Derriveagh* (2 cheathrú) agus ba “*Choill Rosánach*” 24 acra acu sin. Tá na bailte fearainn seo liostaithe faoi úinéireacht Sir. William Gore. Tugann taighde ar bhunachar sonraí logainmneacha le fios go bhféadfadh na hainmneacha *Glendon* tagairt a dhéanamh do bhaile fearainn Ghleann Domhain Beag nó do cheantar Shliabh Ghleann Domhain. Is dócha go dtagraíonn *Derriveagh* do Shléibhte Dhoire Bheatha nó do cheantar gearálta Dhoire Bheatha. Cuirtear an t-eolas suímh seo a leanas i láthair:

“The above menconed two Quarters of Glendone and Deriveagh belonging to Sr. Wm. Gore, are bounded on the East wth the fower Quarters of Gartan, South wth Loghbue, West wth the Barrony of Boylagh and Banagh, North wth Muckill Hill in the parish of Clandehorka”.

Tabhair faoi deara: Tagraíonn *ceithre Cheathrú Ghartáin* do na ceithre cheathrú de Ghartáin (Sliabh Ghartáin, Losaid, An Cill Mhór agus an seanbhaile fearainn, *Tryhena*), is dócha gur tagairt do Loch Gartáin é *Loghbue* ach d'fhéadfadh sé a bheith ina sheanainm ar loch ar imeall theas Pharóiste Ghartáin (Loch Beara?), tagraíonn *Barúntacht Bhaollach agus Bháineach* do theorainn Bharúntacht Bhaollach, is tagairt é *Cnoc Muckill* do Mhucais i bParóiste Chluain Dá Chorcach.

Ní thugtar suíomh beacht na 24 acra plandála de choillearnach. Mar sin féin, léiríonn an taifead seo tagairt fhéideartha do choillearnach ar na fánaí soir ó dheas agus/nó na fánaí a fhéachann siar ó thuaidh ag barr an ghleanna.

Suirbhéireacht an Dúin (1655-1657)

Rinne Suirbhéireacht an Dúin iarracht an talamh go léir a bhí le forghéilleadh ag Éireannaigh Chaitliceacha a thomhas chun é a athdháileadh ar shaighdiúirí agus eachtránaithe Sasanacha. Rinneadh é faoi stiúir Sir William Petty agus cuimsíonn sé sraith léarscáileanna barúntachta agus paróiste de thailte coigistithe na hÉireann. In éineacht leis na léarscáileanna tá sraith de 'leabhair talmhan', leabhair a sholáthraíonn cur síos scríofa ar theorainneacha barúntachta agus paróiste mar aon le cáilíocht talún gach baile fearainn.

Ní luaitear coillearnach sa chur síos scríofa ar Bharúntacht Chill Mhic Réanáin agus níl aon siombailí crann ar léarscáil na barúntachta. Léiríonn na léarscáileanna barúntachta go bhfuil go leor de ghleann Loch Ghleann Bheatha mapáilte mar 'thalamh neamhdhaingnithe' le fíorbheagán sonraí léarscáile ar taispeáint, seachas sléibhte (dhírigh Suirbhéireacht an Dúin ar thailte daingne amháin). Taispeántar sonraí ar chuid de Pharóiste Ghartáin a chuimsíonn na ceantair faoi úinéireacht James Knox iad. Anseo, tá lochanna lena n-áirítear Loch Gartán ar taispeáint (lipéadaithe mar *Lough Reagh*) chomh maith le baile chomh maith le baile fearainn Sliabh Ghartáin (lipéadaithe mar *Lesson Temple*), Losaid (labelled *Lesson*), Cill Mhór (lipéadaithe mar *Killmore*) agus baile fearainn anaithnid (lipéadaithe mar *Tuckeny* ach dá dtagraítear *Triheny* i dtéacs an pharóiste; dá ngairtear *Tryhena* ag an Suirbhéireacht Shibhialta). Nasc foinse: <http://downsurvey.tcd.ie/down-survey-maps.php#bm=Killmacreenan&c=Donegal>

Ní luaitear coillearnach sa chur síos scríofa ar an talamh dhaingean i bParóiste Ghartáin; mar an gcéanna níl aon siombailí crann léirithe ar léarscáil an pharóiste. Nasc foinse: <http://downsurvey.tcd.ie/down-survey-maps.php#bm=Killmacreenan&c=Donegal&p=Garton>

Cuntais scríofa eile ón 17^ú haois

Dán leis an bhfile ó Dhún na nGall Niall MacGiolla Bhríde a rugadh sa bhliain 1861 is ea The Ballad of Turlough Óg. D'fhás sé aníos i gCraosloch faoi scáth Chaisleán na dTuath, agus is scéal tíre cáiliúil cheana féin ag an am an scéal a chuir sé sa dán (Conliffe, 2021). Sonraíonn an dán scéal grá tragóideach a leagadh síos sna 1600idí de chuid Aileen MacSweeney, iníon le Maolmuire na nTuath, agus a leannán Turlough Óg O'Boyle. Tagraíonn an dán do 'Gleann Bheatha dorcha' a measadh mar thalamh seilge fia.

"Wild are thy hills, O Donegal, that growing darkly rise as if to greet the mist that falls upon them from the skies; Dark, dark thy hills and darker still thy mountain torrents flow, But darker still Maolmuire's heart in his Castle Hall at Doe..."

"Stout are thy oaks, O Donegal, and straight thy ashen tree, and swift and strong thy sons so tall thy country's pride to see; But oak or ash or young men all that sprung from Irish soil..."

"With ringing cheer to hunt the deer from his haunts in dark Glenveagh..."

Ar cheann de na taifid luatha ba shuntasáí ar choillearnach laistigh de Loch Ghleann Bheatha bhí tagairt ó O'Sullivan a luaigh John O'Donovan ina litreacha ón tSuirbhéireacht Ordanáis in 1835 faoi éirí amach Cahir Uí Dhochartaigh in 1608.

*"O'Dogherty considering his own unequal to the forces of his enemies, **concealed himself with much riches in the wood of Gleann Beatha** leading to which there are only three passages through which the enemy could come to attack him..."*

Tugann Telford (1977) faoi deara, le go mbeadh na coillte in ann arm a cheilt, agus ós rud é nach raibh ach trí bhealach féideartha trína bhféadfaí pasáiste a dhéanamh, thug sé seo le tuiscint go raibh na coillearnacha níos fairsinge agus níos dlúithe ag an am sin.

Cuntais scríofa an 19^ú haois

Cé go bhfuil an 19^ú haois déanach chun seaniarsma a shannadh, is féidir le cuntais thaistil agus cuntais thopagrafacha eile ón tréimhse sin eolais tuairisciúil a sholáthar faoin tírdhreach. Déanann leabhar taistil Otway, 1822, cur síos ar chomhdhéanamh crann na gcoillearnach ar na fánaí lena n-aghaidh siar ó thuaidh agus luann na hoileáin choillteacha. Fágann sé ar lár aon tagairt do choillearnach ar na fánaí soir ó dheas.

An sagart Protastúnach, Caesar Otway, cuntas taistil 1822

*“Ar thaobh na láimhe deise den loch ardaíonn an sliabh mar bhalla géar as an uisce, ard agus géar, ar feadh míle troigh; agus is é an t-aile crannóg shlán an iolair agus an fabhcún tuaithe. Ar an taobh eile bhí an cladach ard freisin, agus sléibhtiúil; **ach fós féin bhí spás ann don dair agus don beith, don chaorthann agus don fhearnóg, a bhfréamhacha a bhaint amach i measc na gcarraigeacha, agus na hailteanna agus na loig a chóiriú le roschoill ornáideach. Bhí an loch sáite le hoileáin fhliucha coille...**”*

Tugann litreacha na Suirbhéireachta Ordanáis ó John O'Donovan in 1835 le fios gur bhreathnaigh sé ar ghleann Loch Bheith mar thírdhreach a bhí lomraithe i bhfad níos lú, rud a chuir in iúl don tuairim go raibh go leor den choillearnach scriosta roimh a chuairt.

Litir ón Suirbhéireacht Ordanáis John O'Donovan 1835

*“Is gleann mór agus pictiúrtha é Gleann Bheatha, galldaithe mar Glenveagh, **a chuireann an chuma ar an scéal go raibh sé ina choill tráth agus go bhfuil coill Mhaol na nGabhar fós ag ornú ar a imeall thoir thuaidh...**”*

Déanann foclóir topagrafach na hÉireann le Samuel Lewis a foilsíodh in 1837 tagairt do na tionscail sa cheantar a d'fhéadfadh a bheith mar chuid de laghdú ar an gclúdach coillearnaí.

Foclóir topagrafach na hÉireann le Samuel Lewis 1837

*“Chomh **fada agus a d'fhéadfaí breosla a fháil ó fhoraoisí Dhún na nGall, Dhoire Bheatha, Shliabh nDún agus Chill Mhic Réanáin, bhí na mianaigh saoirsithe agus na mianta bruithnithe.**”*

Deir an téacs do Pharóiste Ghartáin:

*“**Oibríodh mianach airgid agus luaidhe anseo sa bhliain 1835, i mbaile fearainn Bhaile an Bhairínigh, ach tá deireadh curtha leis.**”*

Sonraítear i gcuntastaistil John O'Hagan a thuras crua timpeall Loch Ghleann Bheatha sa bhliain 1845. Déanann an t-údar tagairtí do *“iarsmaí na seanfhoraoisí”* agus *“mothair phríomhaoiseach”*. Léiríonn na frásaí seo gur shíl sé go raibh na coillearnacha ann tamall fada roimh a chuairt (ar a laghad sa 17^ú haois nó ina dhiaidh). Léiríonn an frása *“iarsmaí de sheanfhoraoisí”* freisin creideamh an údair go raibh na coillte níos fairsinge uair amháin. Déanann O'Hagan tagairt freisin do lomnacht na bhfánaí soir ó dheas.

Cuntas taistil John O'Hagan – Cúige Uladh i Samhradh na bliana 1845

Seo a leanas sleachta óna shiúlóid thart ar Loch Ghleann Bheatha

*“**An cnoc ar thaobh amháin lom, ar an taobh eile cuid mhaith de na hiarsmaí de na seanfhoraoisí. Chonaiceamar ar an taobh thall, cuid de bhóthar, a bhí, gach cúis chun a chreidiúint, sínte tríd an gcoill, ar feadh an locha**”*

*“**Bhí an loch álainn seo, ag féachaint le solas na gealaí, radharc chomh áilne agus ba mhian le duine súil a chur air, ach ní bád air, ná teach in aice leis, gan bóthar ar gach taobh, ach cosán contúirteach ar thaobh amháin agus gan cosán ar bith ach mothair cianaosta ar an taobh eile.**”*

Tugann na Cuimhní Cinn an tSuirbhé Geolaíochta d'iarthuaisceart agus lár Dhún na nGall, dar dáta 1891 le fios ar an mbrat íseal crann sa réigiún, cé is moite de na foraoisí dúchasacha 'suntasacha' de Ghleann Bheatha, atá ar na fánaí a fhéachann siar ó thuaidh ó imeall an locha go dtí imeall ardchlár. Nasc foinse: <http://www.geologicalmaps.net/IrishHistMapsDownload/B02008.pdf>.

Cuimhní Cinn an tSuirbhé Geolaíochta 1891

“Ach amháin i gcomharsanacht Chaisleán an Ghleanna Bheatha tá crainn gann, ach anseo tá an ghné leamh den réigiún maolaithe ag foraois mhór, de chrainn dhúchasacha, a chlúdaíonn na bruacha ó imeall an locha go dtí imeall ardchlár. Ba iad na coillte agus iargúlta na sléibhte seo an tearmann deiridh a bhí ag na fianna rua i gcontae Dhún na nGall, síos go dtí tréimhse go maith laistigh den aois seo.”

“Ar an taobh thiar, gar dá lár, tá aillte eibhir nochta ar an teorainn leis an loch, ag ardú beagnach go hingearach ón uisce. Ar an taobh urchomhaireach, áfach, tá foraois nádúrtha de dharach, caorthann, coll, agus cuileann, agus aill eibhir suite os a chionn, as ar thit bloic ollmhóra go imeall an locha.”

Scríobh an staraí mór luibheolaíochta, Eileen McCracken, ag tagairt do Chuimhní Cinn an tSuirbhé Geolaíoch an méid seo a leanas faoi chlúdach coillearnach Dhún na nGall:

“Is cosúil nach raibh coillte an-fhairsing nó an-tiubh á n-iompar ag Dún na nGall, cuid mhór de sléibhe nó clúdaithe le drochithreach bolláin scaipthe. Cuirtear béim ar an easpa adhmaid seo toisc gur bronnadh adhmaid ó chontae Dhoire do phlandáilaithe ón seachtú haois déag i nDún na nGall agus i dTír Eoghain.

Ba iad na coillte darach, coll, cuilinn agus caorthainn a chuimsigh fánaí shléibhte Dhoire Bheatha an tearmann deireanach a bhí ag an bhfia rua i nDún na nGall ag deireadh an naoú haois déag agus iad mar thearmann don ceithearnach coille tar éis Éirí Amach Uí Dhobhartaigh sa bhliain 1608.” (McCracken, 1959).

Léarscáileanna stairiúla eile

Léiríodh coille i suíomh ginearálta Ghleann Bheatha ar léarscáil John Norden de Chúige Uladh (1609) agus léarscáil Nicolas Sanson (c. lár na 1600idí).

17ª hAois

Teideal léarscáile: Cúige Uladh

Aitheantóir Leabharlann na Breataine: 001COTAUGI00002U00044000

Dáta foilsithe: 1609

Cruthaitheoir: John Norden

Cur síos: Is léarscáil í seo de na sé chontae 'éiséataithe' Uladh. Dátaíonn sé ó 1609 agus b'fhéidir gur le John Norden é, cé gur dócha go bhfuil sé bunaithe ar léarscáileanna barúntachta Josias Bodley agus William Parsons.

Laistigh de Bharúntacht Chill Mhic Réanáin léirítear siombailí crann i gcóngarach ginearálta Ghleann Bheatha. Sníonn abhainn a thagann ó limistéar sléibhtiúil lárnach isteach i gCuan na gCaorach gar do Chaisleán na dTuadh. Tá siombailí crann ar gach taobh den abhainn seo. Is cosúil gurb ionann an loch mór áibhéalach i mBarúntacht Chill Mhic Réanáin agus Loch Gartáin toisc go bhfuil baint aige le hAbhainn na Leanainn agus le Loch Fearná. Taispeántar siombailí crann laistigh de réigiúin shléibhtiúla ó thuaidh agus siar ó Loch Gartáin ag teacht le suíomh ginearálta Ghleann Bheatha.

Nasc: <https://britishlibrary.georeferencer.com/maps/328dd139-35fa-5a57-b3a9-2fb339cff1b4/>

Teideal léarscáile: Royaume D'Irlande

Aitheantóir David Rumsey: 12178.037 Dáta

foilsithe: 1708

Cruthaitheoir: Nicolas Sanson (1600-1667)

Cur síos: **Laistigh de Bharúntacht Chill Mhic Réanáin léirítear siombailí crann i gcóngarach ginearálta Ghleann Bheatha (i.e., siar ó thuaidh ó Loch Gartáin).**

Nasc: <https://davidrumsey.georeferencer.com/maps/f968c474-58e7-56a8-aff6-739fd62e6c53/>

Aguisín 8 Leabhar Oibre Excel ar Threoracha

Ullmhaíodh agus soláthraíodh Leabhar Saothair Excel leis an tuarascáil seo a leagann amach saintreoracha do gach urrann / polagán níos mó ná 1 heicteár i méid, na costais a bhaineann leis na saintreoracha seo a chur i bhfeidhm thar na chéad 5 bliana den phlean, agus na costais iomlána chun an Straitéis seo a chur i bhfeidhm. Eagraítear an leabhar oibre le cúig bhileog éagsúla mar a chuirtear síos orthu thíos. Is é an cuspóir atá leis uirlis dhinimiciúil leanúnach a sholáthar don SPNF inar féidir na boinn tuisceana a athrú agus a nuashonrú chun na costais iarbhrá a léiriú de réir mar a thugtar orthu. Maidir leis seo, tá an Leabhar Oibre Excel i gceist mar uirlis tacaíochta d'fhoireann SPNF agus iad ag pleanáil agus ag bainistiú chur i bhfeidhm na Straitéise Bainistíochta Coillearnáí.

Ainm bileog shaothair	Nótaí
Sonraí Iomlána (Gach Polagán)	Tá sonraí anseo maidir le gach Urrann (polagáin) ag Gleann Bheatha. Tá 127 acu seo, a chlúdaíonn 214 heicteár. Tá sonraí sa scarbhileog faoi gach urrann díobh seo a leanas: cineálacha gnáthóg reatha (Fossitt), gnáthóga Iarscríbhinn I, Céatadán na darach agus speiceas crann ceannbhrait eile, Speicis sraithe mheánach, Athghiniúint, Méid na speiceas Plandaí Ionracha, Brú Innilte, Cineál Coillearnach, Nótaí Allamuigh agus Limistéar & Imlíne Urrainne. I gcás urranna níos mó ná 1 heicteár san achar, déantar saintreoracha bainistíochta a thaifeadadh.
Boinn Tuisceana	Leagann sé seo amach boinn tuisceana costais do roinnt míreanna amhail fála fia atá ann cheana féin a dheisiú, imfhálú nua a shuiteáil, saibhriú plandála, cosaint crann indibhidiúil (plandáil nua nó athghiniúint) agus marcáil & tanúchán. Áiríonn sé freisin toimhdí costais d'fhoireann ghairmiúil Coibhéis Lánaimseartha (CLA).
Costais le haghaidh urranna > 1 ha.	As na 127 urrann, tá 86 acu níos lú ná 1 heicteár in achar agus meastar go bhfuil siad róbheag le haghaidh saintreoracha sonracha. Ina áit sin, beidh tionchar ag an straitéis uileghabhálach maidir le laghdú ar dhlús fianna agus bainistiú speiceas ionrach ar na hurranna seo. Aithnítear na 41 urrann eile, arb ionann iad agus 182 ha (85% den achar iomlán), sa scarbhileog seo agus déantar na saintreoracha a chostáil bunaithe ar na boinn tuisceana sa scarbhileog "Boinn Tuisceana". Déantar na costais seo a chomhlánú in aghaidh na hoibríochta ach déantar iad a mhéadú de réir scála freisin (<i>pro rata</i>) go dtí an 214 heicteár iomlán atá clúdaithe ag gach urrann.
Tábla Achoimre Costais	Cuireann an scarbhileog seo achoimre ar chostais i láthair mar a ríomhtar iad sa scarbhileog "Costais d'Urranna > 1 heicteár" le costais bhreise a bhaineann le forbairt na foirne bainistíochta coillearnáí, bainistíochta speiceas ionracha agus fianna ag Gleann Bheatha. Cuirtear na costais i láthair ar bhonn bliantúil agus glacann sé leis go bhfuil na costais oibriúcháin scaipthe go cothrom thar na chéad 5 bliana den phlean. Bunaithe ar na boinn tuisceana, meastar gur meánchostas feidhmithe an phlean ná €1,310,000 <i>in aghaidh na bliana</i> don chéad 5 bliana.
Cúlra Costas (fág)	Áiríonn an bhileog seo ríomhaireachtaí sa chúlra agus níor cheart é a chur in eagar.

Aguisín 9 Grianghraif bhreise

A9 Pláta 1. *Rhododendron ponticum* agus *Gaultheria mucronata* i suíomh coillearnáí oscailte, soir ó thuaidh ó Chaisleán Ghleann Bheatha. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 2. Tírdhreach coillteach agus plandaí ionracha, soir ó thuaidh ó Chaisleán Ghleann Bheatha. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 3. Plandaí ionracha lena n-áirítear *Dicksonia antarctica* i gCoill Ghairdín an Chaisleáin. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 4. Radharc ar choill Mhaol na nGabhar agus Loch Ghleann Bheatha ó thailte an chaisleáin. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 5. Radharc ar choill Mhaol na nGabhar agus ar Loch Ghleann Bheatha ón gcnoc os cionn na coille. Tá *Rhododendron ponticum* i láthair sa ghnáthóg fraochmhá fliuch anseo. Grianghraf: Simon Barron.

A9 Pláta 6. An difríocht in athghiniúint crann laistigh agus lasmuigh den fál fia ag coill Mhaol na nGabhar. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 7. Inmhíolú *Rhododendron ponticum* laistigh de ghleann Ghleann Lach. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 8. Radharc ar na coillearnacha ag Doire Beag. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 9. Radharc ar na coillearnacha ag Doire Beag agus i nDoire Leathan (ar a dtugtar coil Sruhannacullia go háitiúil). Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 10. Bloc adhmaid darach díbheo (ar a dtugtar adhmaid na Sionnach go háitiúil) gan struchtúr ná athghiniúint crann. Grianghraf: Paddy Purser.

A9 Pláta 11. Bloc darach agus beithe aibí (ar a dtugtar Coill na mBroc go háitiúil), le sraith mheánach agus struchtúr bocht. Grianghraf: Paddy Purser.

A9 Pláta 12. *Rhododendron ponticum* cóireáilte le déanaí i measc iarsma darach agus beithe ar fhánaí géara lastuaidh d'Owenbeagh. Grianghraf: Paddy Purser.

A9 Pláta 13. Gleann srutha le taobhanna géara ina bhfuil coillearnach ag Poll Garbh. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 14. Scaipeadh tanaí d'iarsma caorthainn agus beithe i measc ghnáthóg fliuch fraoigh ag Poll Garbh. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 15. Athghiniúint cuilinn feosaí ag Poll Garbh. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 16. Imfhálú beag féaraigh le feiceáil sa lár agus scaipthe tanaí crann in áiteanna eile, Poll Garbh. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 17. Speicis coillearnaí, féithleann agus crann creathach, ag cloí leo i limistéar aille géara os cionn an locha (nach bhfuil inrochtana d'fhianna air). Grianghraf: Paddy Purser.

A9 Pláta 18. Aelusanna duilleacha, caonaigh agus raithneacha sreabhacha, atá tipiciúil de sheanchoillearnach darach tais, ag Gleann Bheatha. Grianghraf: Fionnuala O'Neill.

A9 Pláta 19. Speicis coillearnáí, lus na gaoithe, bú muc agus samhadh adhmaid, ag fás sa choillearnach oscailte atá gar scaipthe. Grianghraf: Orla Daly.

A9 Pláta 20. Coillearnach iarsma i ailt ar fhánaí soir ó dheas, siar ó dheas ó Loch Ghleann Bheatha. Grianghraf: Simon Barron.

A9 Pláta 21. Speiceas Iarscríbhinn V an AE *Huperzia selago* (áiteann Muire) ag fás i bhfraochmhá fhlíuch. Grianghraf: Simon Barron.

Nótaí:

NPWS

An tSeirbhís Páirceanna
Náisiúnta agus Fiadhúlra
National Parks and Wildlife
Service

An Roinn Tithíochta,
Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta
Department of Housing,
Local Government and Heritage